

İKİ AYLIK SOSYALİST SİYASİ KÜLTÜR DERGİSİ FİYATI: 5 TL

KIZILCIK

MART-NİSAN 2013 SAYI: 53

KızılCIK Polemikleri:

- Zındık' iddiası: "Etnik temizlik!" • Kürtler de mi ırkçı?
- Adli rezalet sürüyor; Pınar Selek Davası
- AKP ABD'ye haddini bildirdi! • Bir asker daha mı ölmüş!
- Susun ve bekleyin Kürt sorunu çözülecek!
- Ocak 1920'den Şubat 2013'e • Zaptiye nazırı
- Sütanne helal, sütkardeş haram
- CHP ancak sosyal muhalefet yaparak oy arttırabilir
- Taksim gezisi yerine alışveriş merkezi
- İnsan gelmiş cihane, Pitbull, Terrier bahane
 - Diz boyu kirli savaş batağında.
 - Stéphane Hessel öldü
 - İleri demokrasi
 - Beterin de beteri var
 - Tayyip Erdoğan'a Başkanlık yolu
 - Şubat ayında en az 50 işçi...

Türkiye'de asırlık bir
'Türk sorunu' vardır
Yalçın Yusufoglu

Bütün Şehirler Benim Olsun
Sema Erder

Mutluluğun resmi mi?
Ayfer Coşkun

'Cumhurbaşkanı' değil, 'Başkan'
Süreyya Öngen

Ulusal sorun üzerine notlar
İ. Barut

Soldaki Kemalist restorasyon
ulusalcılığı
Hüseyin Hasançebi

Şişecam Topkapı direnişi üzerine
küçük bazı notlar
Zafer Aydın

Dünya ekonomisi nereye?
Özcan Çağlar

Öğretmen atamaları niçin yapılmıyor?
Cemal Candaş

45 yıl sonra küresel '68'
Engin Erkiner

Sinemanın doğrusu ve doğru sinema
Yılmaz Hüröglü

Minty
Refik Zerengil

Şiirsel imgelerin içeriksel doku ögesi
olarak yeniden sınıflandırılması
Raif Özben

Dışlanmanın kazandırdığı
Jean Bollack

ÖNCE İNSAN, ÖNCE SAĞLIK, ÖNCE İŞ GÜVENLİĞİ!

Öncelikle iş cinayetlerinde kaybettiğimiz canlarımızın anısı önünde saygıyla eğiliyor, başta aileleri olmak üzere hepimize başsağlığı diliyoruz.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusu; insan odaklı bir mesleğin uygulayıcılarının örgütü olan TMMOB'nin önemli çalışma alanlarından, mücadele alanlarından birini oluşturuyor. Konunun önemine bir kez daha dikkat çekmek amacıyla 3 Mart 1992 tarihinde Zonguldak Kozlu'da yaşanan ve 263 madencinin yaşamını yitirdiği facianın yıldönümü, Birliğimiz tarafından "İş Cinayetlerine Karşı Mücadele Günü" olarak kabul edilmiştir.

Bir olaya "kaza" diyebilmek için; önceden öngörülemediği ve planlanmamış olması bilimsel tanımdır. Bu tanım, iş kazaları da dahil tüm kaza türleri için geçerlidir. Ülkemizde yaşanmış ve işçilerin hayatlarını kaybettiği olaylara baktığımızda ise, bunların neredeyse tümünün öngörülemediği nedenlerden gerçekleşmediği açıktır. Yeraltı kömür ocağında grizu patlaması, inşaatlarda çalışan işçinin yüksekte düşmesi, çadırdaki uygunsuz koşullarda barınan işçilerin yanarak can vermesi, ölümler, yaralanmalar ve meslek hastalıkları ile sonuçlanan diğer tüm olayları, "onların kaderi olduğu" şeklinde ifade etmek bilinçli olarak gerçeğin üstünü örten, art niyetli bir yaklaşımdır.

İş cinayetleri sonucunda ülkemizde, kayıtlı işyerlerinde her yıl yaklaşık 1.500 işçi hayatını kaybetmektedir. Bu verilere kayıt dışı çalışan işyerleri ve işçiler de eklendiğinde ortaya çıkan sonuçlar oldukça vahimdir. Türkiye bu rakamlarla, Dünya sıralamasında en fazla işçi ölümlerinin yaşandığı ilk üç ülke içerisinde, Avrupa'da ise birinci sırada yer almaktadır.

Yapılan araştırmalara göre iş kazalarının %98'i, meslek hastalıklarının %100'ü önlenemez iken; gerekli önlemler alınmadığı için maalesef her yıl iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı birçok insan hayatını kaybetmektedir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde temel amaç; çalışanların sağlığına zarar verebilecek hususların önceden belirlenerek gereken önlemlerin alınması, iş kazası geçirmeden, meslek hastalıklarına yakalanmadan, sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmalarının sağlanması, çalışanların ruhsal ve bedensel bütünlüğünün korunmasıdır.

İşyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili şartları sağlamak işverenin öncelikli ödev ve sorumluluğudur. Çalışanlar da bu doğrultuda alınan tedbir ve talimatlara uymakla yükümlüdürler. İlgili düzenlemeleri hazırlamak ve uygulanmasını denetlemek ise elbette devletin görevidir. Bu ise ancak tarafların uzlaşma içerisinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin önemine inanmaları ile mümkündür.

İş cinayetleri ve meslek hastalıkları, esasen sermayenin azami kâr hırsı ve çalışma yaşamına yönelik politikaların emek aleyhine oluşmasından kaynaklanmaktadır. Küreselleşme ve neoliberal politikalar; özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma, esnek istihdam politikaları birbiriyle bağlantılı olumsuz sonuçlar yaratmaktadır.

Ne yazık ki, yeni çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu da, sorunun merkezine inen ve ona göre çözümler üreten bir yasa değildir, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iş cinayetleri ve ölümler artarak devam etmektedir. Bu yasadaki en önemli sıkıntılardan biri iş yerinde "kaza" olduğunda, sorumlu tutulacak kişilerin yine aynı işyerinde ücretli olarak çalıştırılan mühendisler olmasıdır. Yeni yasa, iş kazalarında işverenlerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaya yönelik bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.

İş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için işyerlerinde "önce insan, önce sağlık, önce iş güvenliği" anlayışı yerleştirilmelidir. Yaşanan her olaydan sonra söylendiği gibi "ölümler kader" değildir. Aksine cinayetleri sorumluları işyerinde gerekli tedbirleri almayan işverenler ve gerekli denetimleri yapmayan ilgili bakanlıktır.

Çalışma hayatının yeniden düzenlenmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, işçi ölümlerinin durdurulması için mücadele etmek,

kendini emekten yana konumlandıran TMMOB'nin tarihi görevidir. Bu görevi yerine getirme bilinciyle TMMOB; iş cinayetleri ve işçi ölümlerini ülkemizin sosyo-ekonomik ve demokrasi sorunları ile birlikte bir bütün olarak ele almakta, insanca çalışma koşullarının oluşturulmasını insanca yaşama hakkı ve talepleri ile birleştirmektedir.

Ne yapılmalıdır?

Esnek ve kurlsız çalışmayı, işçileri başka işverenlere kiralamayı, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan 4857 sayılı İş Yasası ve ilgili mevzuat, öznesi "insan" olan çağdaş bir yapıya kavuşturulmalıdır. 50'den daha az işçi çalıştırılan iş yerlerinde de İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının kurulması yasalarla güvence altına alınmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri bütün iş yerlerini ve tüm çalışanları kapsamalı; sektör ve kurum farkı gözetmeksizin tüm işyerleri için geçerli olmalıdır. Kurulların eğitilmiş ve yetkilendirilmiş kişilerden oluşturulması sağlanmalı ve tarafların eşit sayıda temsil edildiği demokratik yapılar olarak düzenlenmeli, tavsiye değil yaptırım gücüne sahip kurullara dönüştürülmelidir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin sunumu için belirli işçi sayısı aranmamalı; uygulamalar devlet memurları, kendi hesabına çalışanlar, tarım kesimi gibi yaptığı iş ve çevresinden etkilenen tüm çalışma hayatını kapsamalıdır.

"İş Güvenliği Mühendisliği" kavramı, TMMOB'nin belirlediği şekilde tanımlanmalı, 50'den fazla işçi çalıştıran sanayi işletmelerinde "tam zamanlı" iş güvenliği mühendisi çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin kamusal bir hizmet olarak algılanması sağlanmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda çalışma koşulları arasındaki nedensel ilişkileri araştırarak ve bilimsel araştırma yapacak kurumlar oluşturulmalı, eğitim kurumları bu konuda özendirilmelidir. Eğitim ve öğretim müfredatı, orta öğrenimden başlanarak işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunu da içerecek şekilde yeniden düzenlenmeli, bütün okullarda işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi verilmeli, üniversitelerin ilgili fakültelerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği kürsüleri kurulmalıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği eğitime önem verilmeli, eğitim almamış çalışanlara işbaşı yaptırılmamalıdır. Eğitimler, ilgili meslek örgütleri tarafından verilmeli, bu eğitimler özerk olmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri, işyeri mekânı, teknoloji, üretimde kullanılan hammadde, üretilen ürün, ergonomi, çalışanların sağlığının korunması v.b. konular proje aşamasında planlanmalıdır. Üretim sürecinde kullanılan ekipmanlar ve kişisel koruyucular, ilgili standart ve mevzuata uygun olarak üretilmelidir. Bu konuda zorunlu standartlar oluşturulmalı; üretim, satış ve kullanım sırasında mutlaka denetim yapılmalıdır. Standart dışı malzemelerin piyasaya girişi ve sunumu engellenmeli ve bu konuda bir denetim ağı oluşturulmalıdır.

Meslek hastalıklarına ilişkin çalışmalar geliştirilmeli, meslek hastalıkları hastaneleri işlevine uygun olarak yapılandırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Öncelikle meslek hastalığı tanısının konması mevzuatı sadeleştirilmeli ve başta meslek hastalıkları hastaneleri, üniversite hastaneleri ve her ilde en az bir tane olmak üzere eğitim ve araştırma hastaneleri tarafından meslek hastalığı tanısı konması sağlanmalıdır. Silikozis örneğinden ders çıkarılmalı, meslek hastalıklarının önlenmesine ilişkin kamusal eylem planı bir an önce uygulamaya geçirilmelidir. İş kazası araştırmaları gerçekçi ve güvenilir olmalıdır. İşyerlerinde kaza ve meslek hastalıklarına ait bilgiler bir veri tabanında toplanmalı, bu bilgilerden ölçme ve değerlendirme amaçlı yararlanılmalıdır.

Sigortasız ve sendikasıız çalıştırma önlenmeli, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır.

İş cinayetleri kader değildir! İş cinayetleri engellenebilir, yeter ki bilimin ve teknolojinin gereği yapılsın! Yeter ki; her çalışmanın öznesi insan olsun!

Kapak ve iç sayfalarda:
Abidin Dino Kapak: Madenci

Beterin de beteri var.....	3
"Cumhurbaşkanı" değil, "Başkan".....	4
(Süreyya Öngen)	
Hayat ağacı.....	6
Tayyip Erdoğan'a Başkanlık yolu.....	10
Diz boyu kirli savaş batağında.....	13
Bütün Şehirler Benim Olsun.....	19
Ulusal sorun üzerine notlar.....	24
Kemalist restorasyon ulusalcılığı.....	29
Türkiye'de asırlık bir "Türk sorunu" vardır.....	35
(Yalçın Yusufoğlu)	
Stéphane Hessel öldü.....	38
Şişecam Topkapı direnişi üzerine.....	40
küçük bazı notlar (Zafer Aydın)	
Şubat ayında en az 50 işçi.....	42
Öğretmen atamaları niçin yapılmıyor?.....	43
(Cemal Candaş)	
Dünya ekonomisi nereye?.....	45
(Özcan Çağlar)	
Kızılçık Polemikleri.....	50
-Zındık' iddiası: "Etnik temizlik!"...49	
-Kürtler de mi ırkçı?	
-Adli rezalet sürüyor: Pınar Selek Davası...51	
-AKP ABD'ye haddini bildirdi!...52	
-Bir asker daha mı ölmüş?...53	
-Zaepiye nazırı...53	
-Susun ve bekleyin...54	
-Ocak 1920'den Şubat 2013'e...55	
-Sütanne helal, sütkardeş haram...55	
-CHP ancak sosyal muhalefet yaparak oy artırabilir...56	
-Taksim gezisi yerine alışveriş merkezi...57	
-İnsan gelmiş cihane, Pitbull, Terrier bahane...59	
45 yıl sonra küresel '68'.....	60
(Engin Erkiner)	
İleri demokrasi.....	63
Minty.....	67
(Refik Zerengil)	
Dışlanmanın kazandırdığı.....	72
(Jean Bollack)	
Şiirsel imgelerin içeriksel doku ögesi olarak.....	77
yeniden sınıflandırılması(Raif Özben)	
Sinemanın doğrusu ve doğru sinema.....	91
(Yılmaz Hüroğlu)	
Mutluluğun resmi mi?.....	94
Ayfer Coşkun)	

YAYIN KURULU: Hüseyin Hasançebi, Kaan Toker,
Özcan Çağlar, Tektaş Ağaoğlu, Turabi Yerli,
Yalçın Yusufoğlu, Yeşim Özakınsel, Zekiye Arıkel

Sahibi ve Sorumlu Yazışları Müdürü: Bülent Güner. İrtibat adresi:
K. Karabekir Cad. 17/33 Erenköy-İST. Tel: 0 (216) 418 92 82 Fax:
0 (212) 245 48 13 Posta Çeki Hesap No: 1052647-Züleyha Nur.
Türkiye İş Bank. hesap No:1025 3653554 Kızılçık e-posta: kizil-
cik2004@yahoo.com Yayın türü: Yaygın, Süreli, Türkçe İki Aylık
Ulusal. Basım: Alioğlu Matbaacılık Basım Yayın ve Kağ. San. Tic.
Ltd. Şti. Orta Mh. Fatih Rüştü Sok. No: 1-3A Bayrampaşa/İstanbul.

DÜNYA

Patriotlar niye geldi?

Güney sınırlarımız boyunca
AKP devletinin Suriye iç savaşına
müdahalesini sürdüreceği, hatta bu işi
daha ileri müziç boyutlara vardırma
kalkışacağı anlaşılıyor. Bu, aynı zamanda,
sınır ilçelerinde yaşayan yurtdaşları
her gün -gece demeden, gündüz
demeden-ölüm ve ağır yaralanma
tehlikesine maruz bırakmak oluyor.

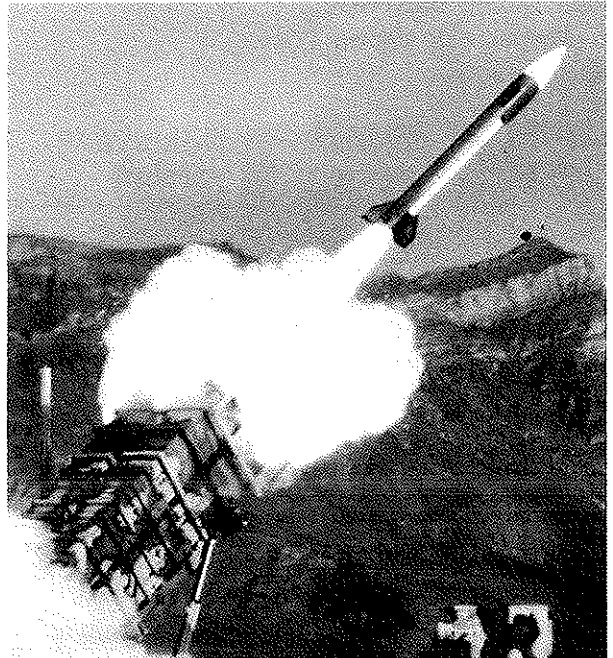
AKP devletinden tam da beklenir
bir provokasyon.

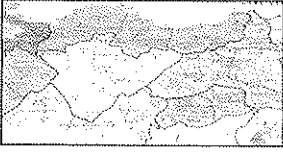
Neler olabileceği, hatta ne beklendiği
işte Reyhanlı patlamasında da görüldü!

"Sınır tacizi var!" diyerekten
komşudaki çatışmalara büsbütün dahil olarak
Batı Kürdistan'daki özerk oluşuma
müdahale fırsatı yaratmaya,
o değilse orda mütemadiyen iç savaşı
azdırma kışkırtıcılığı yapmanın sonucunda
günün birinde Suriye rejiminin
tepesi atıp da havadan bir harekâta
girişmesine çanak mı tutuluyor?

Hangisi?

Hangisiyse, bu işin sonu fenaya varacak.
Patriotların gelişi bunun açık işareti.

TÜRKİYE

Pusu

Pusu sadece AKP iktidarına karşı, onun içinde değil. Her yerde. Herkese karşı. Sinmiş, adım adım ilerliyor. Avını gözetken sırtlan sürüsü! Seçimlere doğru ne şantajlar göreceksiniz, sakın şaşırmayın!

Aile vergisi

"Aile vergisi geliyor!" diye bir laf attılar ortaya. Telaş bacayı sarmış görünüyor. İş sineğin kanadından yağ sağmaya kaldıysa... Dış politikada Davudi sihirbazlığın ardarda nerelere nasıl tosladığı çabuk görüldü. Ekonomideki sihirbazlık da, galiba, buraya kadar...

Cinayet

Sözcü H. Çelik:
"Örgüt işi infaz!"
Ardından Grup
sözcüsü M. Elitaş:
"Derin PKK!"
Başbakanları daha
önce sinyali vermişti.
Herşeyi biliyorlar.
Anında...

Bunu nerden biliyorlardı?
... Malum olur demek onlara
yakışmıyor da...

Bölgeye yatırım

AKP
Başkanı:
"Terör
yüzünden o
bölgede yerli
ve yabancı

yatırım imkânlarını gerektiği gibi
değerlendiremiyoruz..." Tayyip Erdoğan'ın bir
süredir en sık dile getirdiği yakınma. Adeta,
Kürt sorununa "çözüm" gerekçesi...
"Terör"ü bitirmek için ölmeye gönderdiği
"Kınalı kuzu" ne için şehit düşüyor, ana
kuzusu gerilla ne için öldürülüyor anlaşıyor!

KIZILCIK

Özgürlüğün pazarlığı olmaz

Başbakan R. T. Erdoğan, PKK ile bir müzakere süreci başlattı. Süreç, aynı zamanda bir pazarlık. Erdoğan yeni bir anayasa ile başkanlık sistemi kurmak istiyor. Bunun için mecliste ilave bir oy desteğine ihtiyacı var. Bu desteğe karşılık PKK'nın taleplerini karşılayacak., PKK da silah bırakacak.

PKK Tayyip Erdoğan'a başkanlık sisteminin ve başkanlığın yolunu açarak talep ettiklerinin ne kadarını alacak? Bu bizi asla ilgilendirmiyor. PKK, silahlı mücadeleden vazgeçmek karşılığında taleplerini en aza indirmiş veya azamiye çıkarmış olabilir, kendi bileceği iştir. Türk solunun büyük çoğunluğu, komünistler, sosyalistler, hakiki demokratlar, hümanist liberaler vb. PKK'nın meşru siyasetine destek vermekle, sadece Kürt halkının istediği biçimde yaşamasına ve varolmasına destek vermektedirler. Bu, nereden bakılırsa bakılsın, mükemmel bir duruştur, tutumdur ve siyasettir. Çünkü desteklenen Kürt halkının özgürleşmesidir.

PKK veya BDP, Erdoğanla yürüttüğü müzakere Kürt halkını özgürleştirecek olan azami taleplerini elde etsin isteriz. Buna karşılık PKK'nın Erdoğan'a verebileceği tek bir şey vardır; o da silahtan vazgeçmektir. Silaha Kürt halkının özgürleşmesi için başvurulmamış mıydı? BDP'ye verilen 3 milyon oy bunun için değil miydi?

Ama BDP Recep Tayyip Erdoğan'la, onun Başkanlık sistemi hayaline güç veren bir müzakere süreci yürütemez. Çünkü bu durumda Erdoğan BDP'nin karşısına pazarlık unsuru olarak Türk halkının kaderini koymuştur. PKK-BDP'nin bu kapsamda bir müzakere yürütmesi Türk halkına ve onun kaderine açık bir "tecavüz!" anlamına gelir.

Kürt özgürleşme siyasetine destek veren Türk solunun büyük çoğunluğu, komünistler, sosyalistler, hakiki demokratlar, hümanist liberaler vb. -her kimse bunlar-, bu desteği, karşılık beklemeksizin, bir dayanışma, bir jest veya belki bir vefa olsun diye verdiler, veriyorlar. Ama Türk halkının kaderine "tecavüz!" hakkını asla vermiyorlar.

Siyaset çok ama çok dikkat isteyen, yanlış yapmaya sadece bir kere imkan veren bir sanattır. Bizden hatırlatması.

Beterin de beteri var

Her şey öyle şeffaf ki o kadar olur! O da ancak işte bu kadar fütursuz olmakla olur. "İki ay içinde ya anlaştık, ya anlaştık. Yoksa ben yapacağımı bilirim."

Böyle dedi Başbakan. Yani, anayasayı ben tek başıma yaparım diyor AKP'nin başı, ülkenin başbakanı, geleceğin "Başkan Vatandaş"ı olmaya hazırlanan kişi. Fiilen yaptığı, beni BDP karşısında yalnız, onun eline muhtaç bırakmayın diyerek CHP'ye ve MHP'ye el uzatmak. Şantaj, yani.

Yoksa referanduma gider işi bitirmiş.

Şu referandum lafı bıkkınlık vermedi mi artık? Parlamento rejimiyle yönetiliyoruz sözde. Parlatonun bertaraf edilmek istendiğine daha kaç şahit gerekiyor?

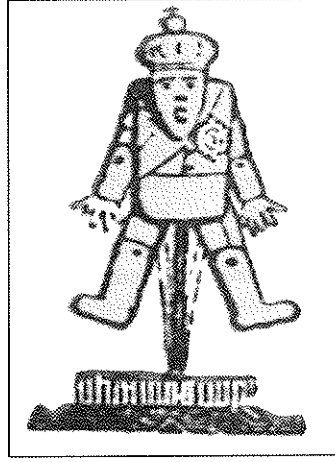
Geçende, iki ay oluyor, Cemil çiçek diyor: "...Yepyeni bir anayasaya ihtiyacımız var. Şimdiki, özel girişimciliğin ve özelleştirmelerin önüne yerleştirilmiş tuzaklarla dolu." Ay-nen bunu diyordu AKP'nin sözde akıl adamı. Bir ara da Başbakan kendisi, "Yetti artık bu kuvvetler ayrılığı!" diye bir laf attı ortaya da niye acaba? Hastane yapmak istiyormuş ama yapamıyormuş!

Hastane? Yapamıyormuş?

Kimbilir hastane diye ne yapmak istiyordu da yapamadı... İsteddiği, her istediğini yapabil-mek. Öyle bir anayasa istiyor. Tıpkı 12 Ey-lül'ün faşist generallerinin geçici anayasası gi-bi! Tabii, bunu memleket ve millet için, "hal-kı" için istiyor. Kendisi için istiyorsa namert-tir!

Bir vakitler, "Burası aşiret değil, devlet!" tekerlemesi pek bir dolaşırdı ortalarda. Epey dir duyulmuyor... Bir anayasa nedir? Ne için yapılır? O halde nasıl yapılmalı? Vb... Geç-e-lim şimdi bunları.

AKP devletinin bu başbakanı geçende Katar'a bir ziyaret fırsatı yarattı, o kadar işi arasında gitti Katar Şeyhi ile başbaşa verip

bundan sonra Suriye'de el ele ne yapacaklarını konuş-tular. O me-yanda (Katar şeyhi bin... bilmem ne ile laflarken ülkesinin şu sıra biraz finansman zorluğu çek-mekte olduğundan da söz etmiş midir TC Başbakanı, bilinmiyor) ülkenin güney sınır boyu sakinle-rinin, oralarda Kürt PYD militan-larıyla onlara saldıran AKP dev-leti beslemesi Suriye'li mi, değil mi belli olmayan bir takım is-yancı kılıklı karanlık elemanlar arasındaki vuruşmalar nedeniyle ölümcül taciz altında yaşamakta

olduklarından da söz açılmıştır herhalde. Tür-kiye medyasında çıkan, çoğu dış kaynaklı ha-berlere göre iş o raddeye varmıştı ki, bir "kaza kurşunu'nun ya da top mermisinin bir veya birkaç yurtdaşı öldürmesi ya da ağır yaralaması gün, saatmeselesiydi. Bu durum sürüyor.

Bu ne iştir diye ciddiyetle sorun eden var mı?

Nasıl?

Hani nerde... bir görsek demeye kalmadı, Reyhanlı Cilvegözü'nde bomba patladı, 15 kişi öldü. Kaçı Türkiyeli, tam belli olmadan ya-yın yasağı konuldu.

Böylesi bir Suriye politikasını, bu kadar sorumsuzca, acemice ve vurdumduymazca yürütülen bir politikayı ülke halkının başına musallat eden bir iktidara, Parlamento'dayüzde 10 seçim barajı sayesinde başka partilerden araklanmış oy çoğunluğu var diye kendi başı-na anayasa yapma hakkı bağışlanamaz.

Temsil yetkisini haiz bir meclisten yeterli mutabakatla geçmeden de referandum yoluyla anayasa yapılamaz. Otuz senedir faşist gene-rallerin arkalarında bıraktığı 82 Anayasası ile yaşamaktan bıkan herkes o anayasadan kurtul-manın icabına bakmayı kendi üzerine vazife bilmeli...

Hakikaten bıktıysanız eğer.

Yoksa Midyat'a pirince giderken...

Yani beterin de beteri var.

"Cumhurbaşkanı" değil, "Başkan"

■ Süreyya Öngen

Bu hıyaban ebediyet yoludur,
Gider Allah'a kadar buradan ucu;

Türkiye'de siyasetin kişiselleşmesinin çeşitli yansımaları var: Mahalli politikacılar mutlaka milletvekili olmak isterler. Milletvekili seçilmişlerse, mensup bulundukları parti tek başına veya başkalarıyla hükümeti kuracaklarsa çoğunun gönlünde bakanlık yatar. Milletvekilinin bakan olma tutkusu o denli belirgindir ki, hükümetlerin kurulma dönemlerine basın alaycı dille iddialı milletvekillerinin "İacivertlerini çektikleri"ni yazar.

Her ne kadar mahalli politikacı için belediye başkanı olmak da önemli bir hedef ise de, çoğu belediye başkanının gönlünde milletvekilliği yatar. Oysa belediye başkanlığının parasal avantajları milletvekilliğinden fazladır. Ama siyasi ihtiras o kişiyi mebus olmaya iter. Mebus seçildikten sonra elbette başka avantajlar çıkacaktır, Genel Başkanın gözüne girmek ve siyasette yükselmek yolu açılacaktır, fakat öyle hayalleri olmasa bile milletvekilliği toplumda belediye başkanının üzerindeki bir statüdür.

Onların çok da kabahati yoktur. Çünkü milletvekilliği toplumun hemen hemen tamamının gözündeki önemli bir statüdür. Bu konuda toplumda garip bir ikilem mevcuttur. Halk hem milletvekillerini "menfaatçi, paracı" diye küçümser, aldıkları aylıkları ve yollukları fazla bulur, Meclis lokantasındaki yemeklerin fiyat listesi arada bir gazetelerde yayınlandığında homurdanır durur, hem de o milletvekili kentin, kasabanın anacadesinden geçerken dükkânından çıkıp hürmetle önünde eğilir, elini sıkmak için yarışır. "Günün birinde işim düşer" çıkarcılığıyla öyle yapmaz: Toplumda öylesine etkili bir milletvekilliği kültürü vardır ki, kendisi de o kültürün cazibesi altındadır.

Milletvekilliğini ve vekilin kendisini önemsemeyenler sadece devrimci gençlerdir. "Toplumdaki bu milletvekili takıntısına eskiden devrimci gençler çok kızarlardı, "Parlamento burjuvazinin ahır"dır" derlerdi. Şimdi ne diyorlar, bilmiyorum, ama toplumun gözündeki milletvekilleri hem topluluk ve meslek olarak hakkında ileri geri konuşulan, hem de tek tek kişiler olarak itibar gören kişiler.

O politikacı da o toplumda yetişmiştir ve bir partiye yazılıp politikaya girdiği andan başlayarak ilk hedefi milletvekili olmaktır. Daha yükseklerde gözü olmayanlar, haddini bilip milletvekilliğiyle

yetinenler için bile mebusluk adeta bir makamdır, şan-şeref, itibardır.

Milletvekili olmak takıntısının istisnaları da yok değil: Örneğin DİSK'in ilk Genel Başkanı Kemal Türkler'e seçilecek bir yerden milletvekili adaylığı teklif edildiğinde "Ben milletvekillerinin osuruk kokularını çekemem" demişti.

Milletvekili olma güdüsünün yaygınlığının yanında, çok daha tekil olan tutku da bazı başbakanların Cumhurbaşkanı olma arzusudur.

Başbakan olan kişinin gözündeki Cumhurbaşkanlığı en üst makamdır. Oysa bu sadece protokole böyledir. Asıl kudret sahibi olan kişi C. Başkanı değil, Başbakandır.

Eski C. Başkanlarından Fahri Korutürk bir başbakanlık görevini vermediği Süleyman Demirel'e "Ben Çankaya noteri değilim" demişti. Böyle demişti, ama atadığı Ecevit Hükümeti güvenoyu alamayınca, mecburen Demirel'e hükümet kurdurmuştu. Yani Çankaya Noteri olmuştu.

Temsili demokrasinin başının Başbakanla temsil edildiği demokrasilerin hepsinde Devlet başkanlığı manevi ve sembolik bir makamdır. O kişiler ya Kral'dır, Hükümdar Kralıçedir veya Cumhurbaşkanıdır.

Mesela Avrupa Birliği'nin en öndeki ülkesi Federal Almanya'nın Cumhurbaşkanı'nın adını hangimiz biliriz. Ama sadece şimdiki Başbakan Angela Merkel'i değil, ondan önceki Schröder'i de biliriz, daha önceki Kohl'un, geriye giderek Schmidt'in, Willy Brandt'ın da isimleri belleğimizdedir. Neden? Asıl yöneticiler onlardı da ondan.

Bugün gündem Tayyip Erdoğan'ın Başkan olmasında kilitlenmiş durumda. Abdullah Öcalan'la varılan uzlaşma da bu merkezde. "Cumhurbaşkanı" değil, "Başkan."

Tayyip Erdoğan Başkanlık sistemini getirmek istiyor. Oysa Başkanlık Türkiye'nin de, siyasi yapılanmanın da gereksinmesi değil. Asla değil. Tamamen kişisel.

Ve geçmiş yıllarda bir GSM reklamında Cem Yılmaz'ın söylediği, herkesin diline yerleşen sözdeki gibi "Tamamen duygusal."

Cumhurbaşkanlığı, Başbakan olduktan sonra daha da yüksek makam sanılıyor.

Tayyip Erdoğan da oraya "çıkma" istiyor. Çünkü toplumdaki koşullanma öyle.

Oraya çıkmak istiyor, ama biliyor ki, Cumhurbaşkanı olunca elindeki yetkiler sembolik kalacak. Siyasi kudret ister istemez elinden çıkacak. Vakti elçi kabulleriyle, derneklerin ziyaretleriyle geç-

cek. Siyasete müdahalesi ayda bir MGK toplantısına başkanlık etmekle, haftada bir Başbakanı ve Genel Kurmay Başkanıyla görüşmekten ibaret olacak. Bugünkü sistemde uzaktan kumandayla Başbakanı idare etmek mümkün değil.

Turgut Özal'ın Çankaya'da ne hale düştüğünü hepimiz gördük. Kendisine en muti, en itaatkâr olacağını sandığı Yıldırım Akbulut bile velinimetini dinlememeğe başlamıştı, değiştirdi Mesut Yılmaz'ı atadı, Yılmaz ise hepten kendi politikasını güttü. O kadar ki, Özal ailesi Mesut Yılmaz'a hâlâ düşman.

Turgut Özal Kasım 1989'da Kenan Evren'den sonra Çankaya'ya çıkmadı, Çankaya'ya kaçtı. Çünkü oyları Mart 1989 yerel seçimlerinde % 22'ye kadar düşmüştü. Bir daha asla başbakan olamayacağını bildiği için kendisini ANAP çoğunluklu Meclis'ten C. Başkanı seçtirdi. Yani Turgut Özal'ın başka çaresi yoktu.

Fakat Tayyip Erdoğan'ın durumu farklı. Tayyip Erdoğan şu anda siyasi kudretinin zirvesinde. Talimat veriyor, her istediğini yaptırıyor, Heykel bile yıktırıyor, Taksim Parkına rezidans ve alışveriş merkezi yaptıрма talimatını İl anıtlar Kurulu reddediyor, Başbakanlık o kararı bakanlıkta iptal ettiriyor, üstüne üstlük "yapılacak dedim, yapılacak" diye demeç veriyor.

Tayyip Erdoğan hem Cumhurbaşkanı olmak istiyor, hem de yetkilerle donatılmak. Bunun için de "Başkanlık" diyor. Başkanlık ile Cumhurbaşkanlığı kelimeleri ayrı anlamlarda kullanılır oldu. Batı dillerine, hatta Slav dillerine baktığımızda hepsi "President". Ama Türkçe'de ABD sistemi gibi olursa "Başkan", F. Almanya'ya gibi olursa "Cumhurbaşkanı" denilir oldu.

Bir de "yarı başkanlık" telaffuz ediliyor. Fransa örnek gösteriliyor.

Tekrar edelim Başbakan otoritesi sisteminden Başkanlık sistemine geçilmesinin Tayyip Erdoğan

faktörü dışında hiçbir nedeni yok. Eğer siyasi yapı zorluyor olsaydı tartışırdık. Hayır, sadece ve sadece Tayyip Erdoğan istiyor diye yapı değiştirecek.

1950'li yıllarda Fransa koalisyonlarla yönetiliyordu. Hükümetler sık sık değişiyordu. İstikrar isteyen burjuvazi Başkanlık sistemini getirdi, yeni Anayasa yaptı. Ve köyüne çekilmiş olan General de Gaulle'ü Paris'e getirip başa geçirdi.

1968 olaylarından bir yıl sonra de Gaulle yetkilerini attıran bir Anayasayı referanduma sundu: "Bu Anayasa kabul edilmezse istifa ederim" dedi. Toplum blöfünü görmedi. "Edeceksen et" dedi ve de Gaulle'ü köyüne gönderdi.

Sonra Pomidou, d'Estaing ve Mitterand Başkanlık yaptılar. Ne zamanki Sağ Kanattan Jacques Chirac parlamento seçimlerini kazandı, o zaman Başkan merkez sol, Başbakan merkez sağ olunca, sisteme "Yarı Başkanlık" diyenler çıktı. Fransız siyaseti bu duruma "co-habitation" (birlikte yaşamak) adını verdi.

Aynı durum daha sonraki yıllarda bu kez Chirac Başkan, Sosyalist Jospin Başbakan olunca –bu kez tersten– tekrarlandı. Ama daha sonraki Sarkozy ve şimdiki Hollande yönetimlerinde, Başkan ile parlamento çoğunluğu aynı partiden olunca, ülkeyi Başkan yönetiyor.

Burjuvazinin böyle bir talebi yok, halkın da yok. Kamuoyu yoklamaları hep % 40'lı destek rakamları veriyor. Ama sırf Tayyip Erdoğan Çankaya'ya çıkmak istiyor diye bu zorlama ve zortlatma yapılmakta.

Tayyip Erdoğan ya partisinin tüzüğünü değiştirip üç dönemden fazla seçilmeyi olanaklı kılsın ve kudretli Başbakanlığına devam etsin ya da şimdiki sistemdeki Cumhurbaşkanlığı yetkilerine razı olup, 2014'te Cumhurbaşkanı seçilsin.

Çankaya

Bu hıyaban ebediyet yoludur,
Gider Allah'a kadar buradan ucu;
Karşıdan bakma geçerken, yolcu!
Belki bir dert ile bağrın doludur.

Bu hıyaban avutur cümle yası,
Dinlen altında yeşil bir dalının;
O kızıl saçlı zafer kartalının
Bu hıyabanda kurulmuş yuvası!

Faruk Nafiz Çamlıbel

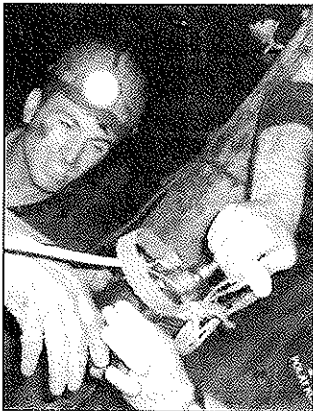
Gün ortalaması

Ülkede iş kazalarında ölen işçi sayısı **SEKİZ SAATTE BİR İŞÇİ!** (Medya haberi). Sadece geçen Ocak ayında 68 işçi iş kazasına “kurban” verilmiş. (Birgün, 3 Şubat, 2013.)

Buna kaza değil **CİNAYET** denir deniliyor her yerde, diyen de dinleyen de bunu dediği ya da işittiği için rahatlıyor. Ölenler öldükleriyle kalıyorlar.

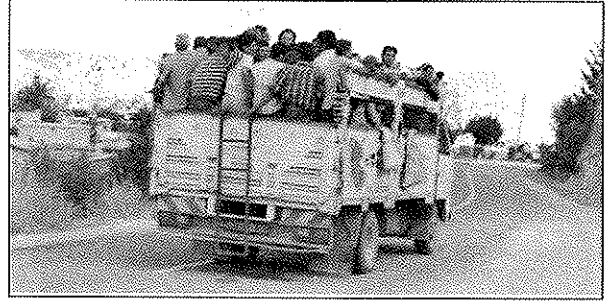
İş kazasına cinayet demek adeta moda. Demek, cinayetmiş! Peki, sonra..?

Altı kazılısa görülür: Patronun tuttuğu taşeronun taşeron ustası, muhasebecisi, şuşu busu ve hepsinin arkasındaki holding

sahibinin GEO'su: “Efendim, biz ne yapabiliriz? Her defasında yüreğimiz paralanıyor. Yani! İşçinin canlısı ölüsünden pahalı...”

Cinayet deyip geçmek neye çare? Cinayeti düşünüp durmayı bırakın da biraz kendinize bakın!

Gelin güvey sorunu

“Türkiye gün geçtikçe geliyor. Tek nedeni, **İSTİKRAR**. İlk defa oluyor.”

Isak Alaton söylüyor... Sorsan, göğsünü gere gere, “Sosyal demokratım,” der. Biraz sıkıştır, halis muhlis komünist olduğunu söyleyecektir.

Bu dediği ne, peki? Hem de, “tek neden” miş, “ilk defa” oluyormuş. AKP’li biri gibi konuşuyor. Zaten onlardan biri. Başka ne ki? Bugünlerde, kendine komünist de diyebilecek biri neden AKP’li olmasın?

Bu nedir? **TÜSİAD** sermayesinin teslim bayrağını çekmesi mi? Yoksa tersi mi?

Bize sorun, söyleyelim: Ülker’in Koç’a gelin gittiğinin resmidir.

Morsi ve anayasası

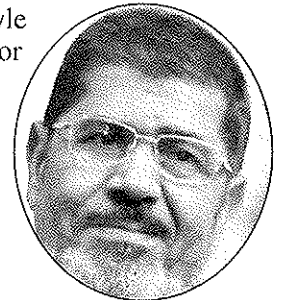
Mısırda anayasa referandumu yapıldı.

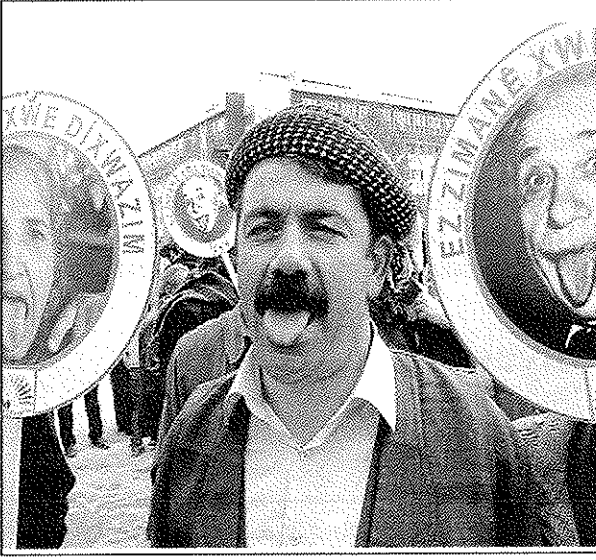
Oy vereceklerin sayısı 52 milyon. 18 milyon sandığa gitti. Anayasa, 18 milyonun % 35’inin kabul oyuyla yürürlüğe girdi. AKP basını ve tüm sağcı/liberal/dinci cemaat zil taktı oynadı.

Mısır’da demokrasi böyle böyle kendine yer ediniyor diyenler var. Siz onu Tahrir meydanını yine işgal altında tutan ve oradan asker, polis zorbalığı ile püskürtülmek istenenlerin pabucuna anlatın!

Morsi, ardında kükreyen kalabalıklarla her istediğini yapabileceğini sanıyor. Oysa o da, partisi İhvan da ABD’nin Mısır’daki eli Mübarek ordusunun avucunda tutsak.

Mısır –8 bin yıl sonra!– daha çok kaynar. Siz de bu dünyadan göçene kadar Mısır’da daha nice anayasa oylaması görürsünüz...

Çözüm

AKP Kürt sorununu peyderpey çözüyor-muş... "Allah var." diyor en liberalinden en has solcusuna kadar nerdiyse herkes, "doğruya doğru!" İnkâr edilemezmiş. Örneke işte ana dilde savunma hakkıymış. Meclis'te yasalaşmış bile!

Ne örnek ama!

Çözüme gidiş buysa, önce sormalı: AKP devleti çözümden ne anlıyor? Kastı ne?

Hele bir bakın, Meclis'ten çıkan yasada ne yazıyor. Ana dilde savunma sadece savcının esas hakkında mütalaasından sonra yapılabilir ve tercüme parası savunma yapan tarafından ödenir diyor!

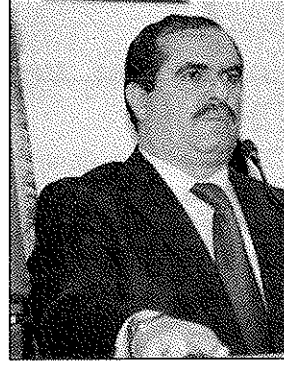
CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu böyle "çözüm"ler için AKP devletine kredi açmaz da ne yapardı?

ODTÜ'de devlet provokasyonu

3500 polis...30 zırhlı araç, 10 tazyikli su sıkıcı, bir o kadar bilmem ne... Bi 20 tane tank eksikti!

Başbakan'ın hayırlı uğurlu uydusunu seyretmeye tam teşkilat hazırlıklı gittiği anlaşılıyordu. Şahide gerek yoktu. Maksat, sergilenen alet edavattan belliydi: olay çıkarmak!

Çıktı da. İyi ki polis kimseyi öldürmedi. Yoksa ters Cezvit mantığında başımıza üstat kesilen Tayyip Erdoğan, "Holigan öğrenciler öldürttü!" diyecekti.

Rektörler

Tak! demeye görülsün, Şak! diye dört bir yandan yankısı geliyor.

Nerden buluyorlar böylelerini?

Hiç sormayın. Buluyorlar.

Demirel'in başlattığı, AKP'lilerin aksatmadan sürdürdüğü "Her kasabaya bir üniversite" kampanyasının hasılatı. Balık çiftliklerinde havuzdan kepçeyle kaldırılıp satışa sunulan azman çıpuralar misali, Rektör diye oraya buraya konduruluyorlar.

Vahim olan ne?

İbrahim Kaypakkaya'yı ölüm yıldönümünde anmak için mezarı başında bir araya gelenlere Kaypakkaya'nın annesi de katıldı. İşkence altında öldürülen oğlunun mezarına

çiçek koydu.

Savcılığa çektiler, sorguya aldılar.

Nc işin vardı senin orada?" dediler.

Şüpheli sıfatıyla!

Aptal mıydılar, terbiyesiz mi?

Ne?

Bundan sonra ne, peki? Neresi?

Nereye varacağı endişeyi mucip ama, asıl vahimi ne, biliyor musunuz, buraya kadar nasıl geldiği!

Sosyal demokrasi ve CHP

CHP denilince onun bunun ağzında bir "sosyal demokrasi ilkeleri"dir gidiyor. Neymiş o ilkeler?

Küresel kapitalizme her alanda hizmet!

Başka ne?

Tek bir sosyal demokrat hükümet gösterin, bundan başka bir siyaset anlayışı ve pratiği olsun! Mitterand'dan Tony Blair'e, Brezilya'da Lula'ya kadar...

CHP sosyal demokrat olmalıymış...

Olacak da ne olacak? Yurtdaşın da, kendisinin de hangi yarasına melhem olacak? Umumi arzu üzerine hadi olsun bakalım. Olsun da herkes görsün, sosyal demokrasi neymiş, neylermiş...

Birgül hanım

İnsan ırkçı olmasa da ağzından çıkan söz onu ırkçıdan beter yapar. Siyaset ağzına geleni her yerde söyleme hafifliğini kaldırmaz. Siyasette insan ağzından ne çıkıyorsa odur. Hani, "Zırva tevil götürmez!" derler ya, o işte!

Ne ki, hanım milletvekilinin üzerine çullanan Bülent Arınç fasilesinden kartalak kurtlara da bakın siz! Kürdistan'da bugüne kadar yaptıkları, Kürt halkının eşitlik hakkını inkârı, o inkârı sürdürmek için oluk oluk gerilla ve şehit kanı dökmekten başka ne ki? Yavuz hırsızlığın böylesine de pes yani!

Şimdi de Kürt sorununu çözüyoruz diye

o inkârı sürdürmenin yeni yollarını deniyorlar. Ne için mi? Kürdistan'ın doğasını, Kürt insanının emeğini, mevcut ve gelecek her bir potansiyelini yerli/yabancı sermayeye diledikleri gibi peşkeş çekebilmek için. Başka ne için olacak? Başbakan ne zamandır kıyameti kopara kopara sirkatin ilan ediyor. Ne dediğine bakanlar (bakarlarsa eğer) görürler. Böylesi, istemeden ırkçı olmaktan evlâ mıdır?

Siyasi hamakat

Dersim'li Dersim milletvekili Paris'te canına kıyılan Dersim'li Kürt militanın ailesine Dersim'de taziye ziyaretine gidiyor...

Bunda ne var?

Başbakan, hiç sıkılmadan, "kabadayılık" dedi. Ayıp denen bir şey vardır.

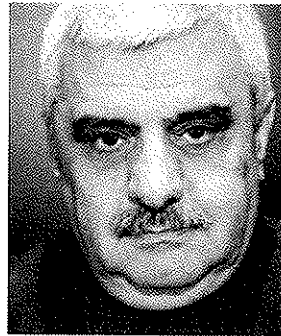
Müsmümanlığa da sığmaz. AKP Başbakanı'nın ağzından çıkana kulağı sağır.

Bir de...Kılıçdaroğlu! Dersimli Genel Başkan.

Ona n'oluyor?

Apolitikliğin -siyasi hamakatin- böylesi ve bu radesi nedense daha çok CHP'de ve CHP'lilerde görülüyor. Partilerinin ilkeleri, kuralları ve kurulları varmış! Taziye de mi kurul kararıyla gidilecek?

Sözde oy kaygısı ile bu yolu tuttukları çok açık. Yanlış hesap Dersim'den dönecek. Onlar da görecektir...

Yine Ali Bulaç

Ali Bulaç yalnız kendisinin değil, aynı itikate itaati hayat yolu belleyen herkesin dilinin altındaki baklaları peyderpey çıkarmaya devam ediyor.

Bunlar kadınlardan korkuyorlar! Ödleri kopuyor. Haklılar. Kadından korkmak tüm fitri gericiliğin müsterek alâmeti farikasıdır.

Bir asker kendini niçin öldürür?

Bir değil, beş değil, on değil... Öldürmüşler işte! Son on yılda 937 insan. Son bir buçuk yılda 200!

Neden?

ABD'li Buş'un Irak'ı işgal ve istilâ günlerinde Amerikan askerlerinden birkaç hafta hava değişimi için ülkelerine gidenlerin bir haylisi geri dönmüyordu. Kendilerini vurup öldürmüş ya da zırdelirip tımarhaneye nakli mekân eylemişlerdi.

“Savaş denilen şeyin fecaatı!.. Ne denir?” deyip geçmeyin. Savaş pekâlâ olmayabilir, olunca da istenirse tezelden sonu getirilir.

Mümkündür. Barıştan kasıt, savaşa yatırım yapmak değilse eğer...

Şu sözler, bu ülkede son 10 yılda 937 asker kendi eliyle ölüme gitmişken, 10 yıldır ülkenin Başbakanı olan şahsa ait: “Teröristlerin hakkından gelmek için bugüne kadar ne bedel ödediyseniz, aynısını bundan sonra da öderiz!”

İşte bu!

Cemevi tartışması

Tayyip Erdoğan yine bilmeden konuşmuş. Çok konuştuğu için ne az şey bildiği görülüyor.

“Siz hiç Hristiyanlıkta kiliseden başka bir yerde ibadet edildiğini gördünüz mü?” demiş. (Milliyet. 22 Şubat 2013.)

Hristiyanlıkta tek kilise var sanıyor. Oysa bir çok cemaatin (mezhebin) kendi kilisesi vardır. Hiç biri diğerine benzemez. Her cemaat kendi kilisesinde ibadet eder. Başkasının önünden bile geçmez... Protestan bir Hristiyanın Katolik kilisesinde ibadet ettiğini gören var mıymış?

Kürt kadını

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Diyarbakır'da yapılacak olan miting için billboard'lara asılan afişler yasaklandı. Diyarbakır Valiliği'nin şikayeti üzerine TMK 10. maddesine göre görevlendirilen Diyarbakır 1 No'lu Hakimliği, afişlerin toplatılmasına karar verdi.

“Rosa'lardan Sakine'lere Sözüünüz Sözüünüz, Yolunuz Yolumuzdur” sloganıyla düzenlenecek olan mitingün afişlerinde Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Leyla Kasım, Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Söylemez'in resimleri ile DÖKH (Demokratik Özgür Kadın Hareketi) imzası yer alıyordu.

Kürt 8 Mart'ını değil Recep Tayyip, her kim olsa yasaklardı. Şimdilik bu kadar. Gün gelecek Kürt kadının tarihi nasıl olsa yazılacak.

Tayyip Erdoğan'a Başkanlık yolu

Valilerin seçimle geleceği iddiaları ise balondur. Siz bugün Türkiye'de bir takım illerin CHP, başkalarının MHP, daha başkalarının ise BDP tarafından yönetileceğine inanıyor musunuz?

Gündem AKP hükümeti ile PKK Genel Başkanı arasındaki görüşmeler eksenini etrafında şekillenmeye devam edecek. PKK ile KCK üst yönetimleri, BDP ve Zübeyr Aydar'ın adıyla ifade edilen Avrupa Seksiyonu gibi yapıların konumları hepsi bu ilişkilere bağlı olacak.

Kısaca söylersek girilen evrede düğüm Tayyip Erdoğan ile Abdullah Öcalan arasındaki mutabakatla.

Düğümün çözülmemesi için ortada bir neden yok, ama o düğümün çözülmesi Kürdistan sorununun çözülmesi demek değil. Yani yaşanılana çözüm süreci diyebilmek için fazla iyimser olmak gerekiyor.

2013 Nevroz'unda çatışmasızlık (ateş kes) ilan edilecek, sonra Kuzey'deki HPG'liler 15 Ağustos'a kadar Güney'e geçecekler böylece silahlar susmuş olacak.

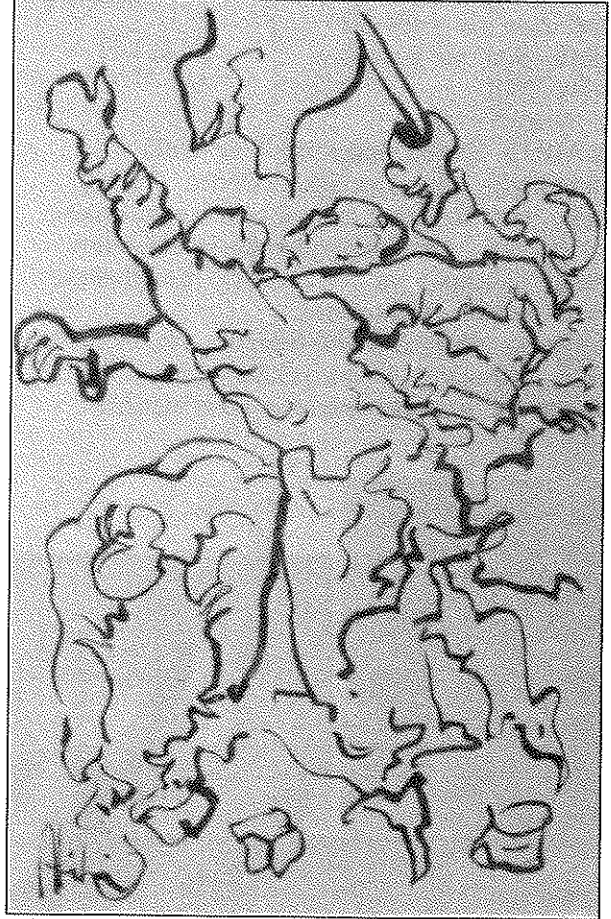
Bunlara kimsenin itirazı yok. Siyasi mücadelede silah fetişizminin ne kuramda, ne somut gerçeklikte yeri var. Bugüne değin 42 bin Kürt gerillası, 5 binden fazla güvenlik mensubu öldü. Faili meçhullerin sayısı ise bilinmiyor. Silahın aşılması, daha fazla insanın ölmemesi hepimizi ancak memnun eder.

Kuzey'deki özgürlük hareketinin dinamik ve yığınsal bir güce ulaştığı ve böyle bir etkinin artık sönümlenmeyecek, yenilmeyecek, tersine daha da genişleyecek çapta olduğu çok açık bir gerçek.

Kitlenin politikleşme düzeyi, hareketliliği ve mücadelenin uluslararası bağları silahı belirleyici bir unsur olmaktan çıkardı, nihai çözüme değin el altında tutulacak, ama esas olarak sivil siyasete, uluslararası bağlara yoğunlaşılacak bir aşamaya gelindi.

Gelgelelim "barış süreci" denilen çalışmada sorun silahların susmasında düğümlenmiyor. 15 Ağustos'a kadar devam edecek evrede sürecin asıl belirleyici noktası HPG'nin "silahları gömmesi" takviminin işlemesi değil, sürecin medyada öyle gösterilmesi tâli bir nokta.

Esas mesele bu süreçte yeni Anayasanın nasıl olacağıdır? [PKK Genel Başkanı giden -

ve devlet yetkilileriyle ortak toplanan ikinci heyette partiler arası Anayasa Uzlaşma Komisyonundaki üç BDP'li den ikisinin bulunması rastlantı değildi.]

Anayasa konusunda aslolan sorun, söylem "Anayasal vatandaşlık" kavramı mı olsun, "Türklük" nereye, ne kadar konulsun sorusu da değil.

Bütün mesele Başkanlık sisteminin getirilmesinde.

Eğip, bükmeden ve sorunu "ateşkes ilan edilsin, HPG Güney'e çekilsin" gibi noktalara hapsedmeden konuşalım: Tayyip Erdoğan Başkan olmak için yanıp tutuşuyor, Başkanlık sistemini getirmek istiyor ve kaç zamandır bu noktada yoğunlaşıyor,

Öngördüğü çatıyı ancak yeni bir Anayasayla

ya da hiç değilse Anayasa değişikliğiyle çatabilmesi ve tasarımı referanduma götürebilmesi için Meclis'te asgari 330 oy gerekiyor. CHP ve MHP'den destek alamayacağına göre, BDP'nin Meclis oylarına ihtiyacı var.

Anayasa oylamaları gizli yapıyor, Tayyip Erdoğan'ın kendi partisinden de fire vereceği belli. Mart 2014'teki Yerel Seçimleri 6 ay öne çekmek için getirdiği Anayasa değişikliğinde yeterli sayıyı bulamamıştı, Başkanlık Anayasasında hiç bulamaz. Bu nedenle BDP'nin 30 iskemlesine başvurmak tek seçenek.

BDP daha önceki açıklamalarında da, son yaklaşımlarında da Başkanlık sistemine yatkın sözler etmiştir. Asıl karar sahibi olan PKK Genel Başkanının izhar ettiği bazı tereddütlere rağmen, onunla belli bir mutabakat sağlanmış gözükmektedir. 3 Ocak ve 23 Şubat tarihleri arasında (iki BDP heyetinin Öcalan'a gitmesi arasında) geçen 50 günlük sürede bu zemin sağlanmış olmasaydı, Tayyip Erdoğan böyle rahat konuşamazdı. Zaten kamu oyuna yansıyan görüşme tutanaklarında Tayyip Erdoğan'ın başkanlığını desteklediğini açıkça belirtmiş.

Mevcut parlamentodan demokratik bir Anayasa bekleyenlerden değiliz. AKP'yi de, CHP'yi de, MHP'yi de demokrat görmeye olanak yok. AKP'nin getireceği bir Anayasanın demokrasi olacağını söylemek basiretsizliktir. AKP'lilerin ileri demokrasisi olsa olsa geriliktir.

AKP'nin taslağın içine koyacağı suyuna tirit birkaç lafı demokrasi sayacak olanlar sayınsınlar. Üstüne üstlük Başkana üstün yetkiler veren bir metinden demokrasi beklemek, bunu da o yetkileri kuşanacak Tayyip Erdoğan'dan ummak safdillik olur

Tayyip Erdoğan kuvvetler ayırımını ayak bağı gördüğünü ilan etmiştir. Bu demektir ki, HSYK, Yargıtay, Danıştay aracılığıyla Yargıyı kontrolüne almış olması yetmemekte, Yargıdan daha daha çok tâbiyet ve siyasi otoriteye itaat istemektedir.

Yasama organına gelince: TBMM bir akse-suardan ibaret değilse bile, Tayyip Erdoğan'a bağlı bir bileşimden fazlası da değildir. 2015 Genel Seçimlerinde de durum değişmeyecektir. Ama bu kadar siyasi güç bile az geliyor ve daha fazlasını istiyor. Öngördüğü Başkanlık sistemi -vakit kaybı saydığı, zait gördüğü Meclis prosedürlerini bertaraf edecek, parlamentoyu devre dışı bırakacak bir siyasi yapılanmadır.

Bugün ABD'de ve demokratik Güney Amerika ülkeleri dahil hiçbir demokraside baştaki şahsın siyasi kudreti Tayyip Erdoğan'ınki kadar

yoktur. Çok güçlü olduğu sanılan ABD Başkanına bile önemli parlamenter frenler vardır,

Başkanlık sistemi Türkiye'ye getirilirse, başa geçecek politikacının (bugün için Tayyip Erdoğan'ın) siyasi kuvveti, kudreti daha da artacaktır. Neredeyse bu güç, II. Dünya Savaşında demokratik ülkelerin "savaş kabinelerinin" başındaki kişilerinki kadar olacaktır.

"Zaten savaş var" denilecekse, yanıtımız "savaşı sona erdirmenin pazarlığı 'savaş kabinesi' kurmak üzerine mi yapılır?" olacak.

Yanlış anlaşılmasın: Başkanlık sistemine bu kadar kesin karşı çıkma gereği, o yetkileri Tayyip Erdoğan'ın kullanacak olmasından ileri gelmiyor. Tayyip Erdoğan bugün var, yarın yok. Bugün o, yarın bir başkası. Bu toplum çağdaş bir toplum olmadığı için, yeni putlar yaratmaya her zaman ihtiyacı olacaktır. Bu nedenle, öyle yetkiler hiç kimseye verilmemelidir.

Türkiye'de parlamentonun cılız olduğu, demokratik süpaplara ve mekanizmaların bulunmadığı, var olanların da şu veya bu şekilde etkisiz kılındığı bir siyasi düzen vardır. Başkanlık sistemi, zaten işlevi sınırlı olan parlamentoyu iyice etkisiz kılacağı için, demokrasiyi ve demokratikleşmeyi savunanlar Turgut Özal'ın da, Süleyman Demirel'in de Başkanlık sistemi taleplerine şiddetle karşı çıkmışlardır.

O sistemi getirmeye onların güçleri yetmemişti, Tayyip Erdoğan'ın da yetmiyor. İşte bu nedenle PKK Genel Başkanına başvuruyor, mutabakat arıyor. Güttüğü politika barış için ol saydı, başımızın üstünde yeri vardı, ama kendisi a) Başkanlık sistemini getirmek, b) Çatışmasızlık ortamında 2014'te birinci turda Başkan seçilebilmek için böyle davranıyor.

Tayyip Erdoğan getireceği Anayasa taslağını BDP'lilerle geçirirse, Referanduma götürecektir ve % 50'yi aşarak onu T.C. Anayasası yapacaktır. 1980 Anayasasının bu toplumun başına 30 yılı aşkın zamandır bela olduğu yetmiyormuş gibi, şimdi de kim bilir kaç sene yeni Anayasayı kazımak ve demokratik bir Anayasa yapmak için uğraşıp durmak gerekecektir?

Bazı BDP'li hukukçuların "Başkanlık sistemi Merkezden değil, yerelden yönetmeye daha yatkın" demeleri zorlama gerekçeler oluyor., "Federatif yapılara Başkanlıklar uygundur" demenin yanıltıcı olduğunu geçen sayımızda yazmıştık.

Örneğin Britanya adı üstünde "Birleşik Krallık"tır. İngiltere, İskoçya, Galler ve K. İrlanda'dan oluşmuş bir yapıdır. Hepsinin ayrı parlamentosu, ayrı bayrağı, hatta ayrı milli futbol, rugby takımları bile vardır. İskoçya Parlamen-

tosunda ve Birleşik Krallığın Avam Kamarası'nda bağımsızlığı savunan partiler ve milletvekilleri bile yer almaktadır.

İspanya'da 23 bölgesi bir yapı mevcut. Belçika Flaman, Valon ve Brüksel bölgelerinden oluşmuş bir başka federasyon. Federal Almanya da öyle. İtalya da. Saydıklarımızın hiç birisinde Başkanlık bulunmuyor. İsviçre'nin resmi adının Helvetya Konfederasyonu olduğunu da ekleyelim. Yani başkanlık sistemini savunmak için öyle gerekçeler getirmeye gerek yok.

Kaldı ki Tayyip Erdoğan 3 Şubat'ta Prag'a gitmeden önce yaptığı basın toplantısında "Güçlendirilmiş yerel yönetimler konusuna sıcak bakmıyorum, zaten güçlüler...Yerel yönetimler hiçbir dönemde olmadığı kadar güçlüdür. Belediye ile yakından uzaktan alakası olmayan tipler siyasi uzantının başkanlığında belediyeyi perde arkasından yönetmektedirler" demiştir.

Valilerin seçimle geleceği iddiaları ise balondur. Ülke "Mülki idare" denilen hiyerarşi ile yönetilir. Valilikler İçişleri Bakanlığına bağlıdır, Emniyet birimleri ise mülki amirin emrindedir. Siz bugün Türkiye'de bir takım illerin CHP, başkalarının MHP, daha başkalarının ise BDP tarafından yönetileceğine inanıyor musunuz?

Bir takım ilçelerle 13 yeni Büyükşehir kurulmuş olması da ademi merkeziyetçilik değildir. Mevcutlar ademi merkeziyetçi mi ki, yenileri öyle olsun?

PKK Genel Başkanı'nın bu konuda getirdiği talep Paris Şartı'ndaki Yerel Yönetimler maddesine konulmuş olan çekincenin kaldırılmasıdır. Ankara'nın o çekinceyi kaldırmasının bir anlamı olmaz. Çekinceyi kaldırır, ama bildiğini okumaya devam eder.

Pazarlıkta KCK vesaire bahanelerle içeri alınan siyasi kadroların salıverilmesi de var. 4. Yargı Paketi denilen tasarının onları da kapsamı bekleniyor. O tutukluların suçları belli değildir. Binlerce insan nahak yere yıllardır içeridedir. Durum aynen şudur: Önce kitle halinde denilecek kadar çok insan içeri alınmıştır, şimdi onların özgürlükleri rehine gibi pazarlık masasına sürülmektedir.

O tutukluların serbest bırakılmasının bedeli Başkanlığı Tayyip Erdoğan'a vermekse, onların ya da başka Kürt siyasetçilerinin tutuklanma-yacaklarının güvencesi nedir? Köşe dönüldükten sonra tekrar aynı şeylerin yapılmayacağını kim temin edebilir?

Tayyip Erdoğan hem 2007'de, hem de 2011'de "Öcalan'ı siz asmadınız, biz olsak asardık" diyen adamdır. İçeridekiler gazeteci değil,

teröristtir diyen de odur. Şimdi mi barışçı havarisi Sayın Başkan olacaktır?

Seçim barajının düşürülmesi pazarlıkta varsa Başkanlığı alma karşılığında baraj indirilecektir. Kendisine o yetkileri verdikten sonra BDP'nin milletvekili sayısının artması ne ifade eder.

Geriye kala kala PKK Genel Başkanı'nın serbest bırakılması kalıyor ki, pazarlıklarda bu hususun bulunmadığını iki taraf da vurguluyor. Öcalan "bu süreç tamamlandığında hepimiz özgür olacağız" demiştir.

Asıl önemli nokta şu: Tayyip Erdoğan on yılı aşkın zamandır iktidardır. Her hangi bir demokrasi ve barış planını getirmiş değildir. Şimdi ise barış'ı kendi siyasi kaderine ve emellerine bağlamaktadır.

"Kürdistan toplumu ayrı bir bütünlüktür, kendi yolunda yürürken Türk toplumunu beklemek zorunda değildir" saptaması doğrudur, ama Başkanlık sistemini getirmenin Kürt toplumunun özgürleşme sürecine ne gibi bir fayda getireceği bilinmemektedir. Daha da pekiştirilmiş bir Yürütme Kürt halkının karşısında engel değilse, nedir? Yargıyı daha da denetimine almış, olağanüstü yetkilerle donatılmış bir Başkan çoğulculuğun azalması ve devletin daha da güçlendirilmesi demektir. Bunun ceremesini dinamik Kürt toplumu daha çok çeker.

İçine girilmiş olan evrenin hiç mi yararlı yanını yok? Elbette var, örneğin silahların susması var. Her ne kadar Türk jetleri 7 saat Kandil'i bombaladıysa da, silahların karşılıklı olarak susacağını umalım. İkinci nokta PKK ve kurumları ve Genel Başkanı meşruiyet kazanmıştır. Üçüncü husus ise uluslararası kamuoyunun süreci dikkatle izliyor olmasıdır. Ama çözüm için alınacak çok yol vardır.

Diz boyu kirli savaş batağında

Valilerin seçimle geleceği iddiaları ise balondur. Siz bugün Türkiye'de bir takım illerin CHP, başkalarının MHP, daha başkalarının ise BDP tarafından yönetileceğine inanıyor musunuz?

Tayyip Erdoğan Hükümetinin Suriye'deki iç savaşta taraf olduğunu bilmeyen kalmadı. Batı basını yazıyor, Orta Doğu gazeteleri yazıyor. Türk gazeteleri yazıyor.

Kamuoyuna yansıyan bazı olayları hatırlayalım:

*Bir F-16 uçağı düştü, Hükümet kaçak açıklamalarla olayı kapattı. Uçak Suriye hava sahasında düşmüştü, parçaları ve pilotların cesetleri deniz dibinden çıkarıldı, uçağın füzeyle düşürülmediği anlaşıldı. Türk Savaş uçağı orada ne arıyordu sorusu unutturuldu.

Silahlı eğitim

*Türkiye sığınmacı kamplardan bazılarını Hür Suriye Ordusuna mücahit yetiştirmek için eğitim amaçlı kullanıyor. 12 CHP'li milletvekili geçen yıl 25 Ağustos'ta Hatay'daki Apaydın kampına sokulmayınca olay kamuoyuna yansıdı. Heyetin başkanı olan Hurşit Güneş Validen izin alamadıklarını, kampların bağlı olduğu Başbakanlık Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nda (AFAD) telefon ettiğini, Reyhanlı'ya giderken Apaydın Kampına girmek istediklerini ama Başkanın 'Hepsi olur, Apaydın olmaz, orası özel, bilgi veremem' dediğini söyledi.

CHP Milletvekili Süleyman Çelebi şunları söyledi; "Orada kalan kişilerin, eğitildiği, bölge halkını tehdit ettikleri, Bir gün sıra buradaki Alevilere de gelecek' dedikleri iddiaları bize aktarıldı. Halk, bizden bu kampa gitmemizi istedi.(...)Orda yetkili olduğunu ve Suriye Ordusu'nda subay olduğunu söyleyen biri 'Ben burada eğitimdeyim, eğitim yaptırıyorum' dedi."

Apaydın kampı 4000 kişilik. Suriye ordusunu terketmiş 30 general, 500 farklı rütbede asker ve polis aileleriyle burada birlikte kalıyorlar. Kampta silahlı 200 kişinin bulunduğu söyleniyor. Dışişleri ve MİT mensupları da görev yapıyorlar. Bu kamp Karargâh gibi kullanılıyor, Silahlı eğitim yapılıyor, kamplardan Suriye'deki saldırılar yönetiliyor. Vurup tekrar Türkiye'ye dönüyorlar. 31 Temmuz 2012 tarihli Time Dergisi, Hür Suriye Ordusu'nda komutan rütbesine sahip Riyad Al Asaad'ın, yardımcısı Malek Al

Kürdi ile General Mustafa Al Şeikh'in Apaydın Kampı'nda kaldığını bildirdi.

*Daily Telegraph Gazetesi'nden Michael Weiss, Hatay'da görüştüğü Suriyeli mültecilerin kendisine Türkiye'den silah aldıklarını söylediklerini yazdı. Weiss haberinde, mültecilerin ayrıca "Türkiye hafif silahlar temin etmekle kalmıyor, isyancılar arasından seçtikleri kumandanları İstanbul'da eğitiyor" dediklerini, AK-47 tipi silahların Türk ordusu tarafından sınırda isyancılara verildiğini, silahların Türkiye ve Lübnan üzerinden Şam'a aktarıldığını, silah nakliyatının ABD tarafından da kolaylaştırıldığını, ABD istihbaratının HSO ile iletişim halinde olduğunu belirtti.

*BBC Radyosunun Hür Suriye Ordusu'na yeni katıldığını söyleyen Suriyeli bir kadınla Türkiye'de yaptığı röportajda bu aynı konu dile ge-

tiriliyordu. Kimliği gizli tutulan bu kadın, Türkiye'nin Suriye muhaliflerini eğittiğini anlatıyordu. Adana'da gizli bir okulun olduğunu, çok sayıda militanın burada eğitildiğini aldıkları eğitimle Suriye içerisine saldırılar düzenlediklerini söylüyordu.

"Eğitim sağlayanın Türk ordusu olduğunu mu düşünüyorsunuz?" sorusuna "Evet Türk ordusu olduğunu düşünüyorum. Ben kişisel eğitimimi Türkiye'deki Hür Suriye Ordusu'ndan insanlarla birlikte aldım. Bize fiziki eğitim ve silah eğitimi veriyorlar.(...) Türkler bize gerçekten çok yardımcı oluyorlar, bu yüzden onlar hakkındaki bilgileri açıklamayı pek istemiyoruz." diyor-du.

Sığınmacıların çapulculuk olayları basına yansıyor. Aşağıda okuyacağınız birkaç örnek bile muhalif mültecilerin Türk devletinden cesaret alan cüretkârlıklarını ve saldırganlıklarını göstermeye yetiyor. Örneğin Haber Türk Gazetesinden muhabirlerin verdikleri birkaç vakayı aktaralım:

*Hacı Baba Restaurant'ın sahibi Mehmet Gülen: "Çok farklı tipteki insanlar lokantamıza gelmeye başladı. Gelip masayı donatıyorlar, her şeyi istiyor. Yemek yedikten sonra ise hesabı ödemedi çıkarmaya çalışıyorlar. Hesabı istediğimizde ise 'Devlet ödesin, biz misafiriz' diyorlar."

* Adımı vermeyen bir esnaf ile Suriyeli mülteci anlatıyor: "Muhafifler arabalarının içinde silahlarıyla gelip kent içinde dolaşabiliyorlar. Bunu sizin polisiniz, askeriniz görüyor ve sesini çıkarmıyor. Ben burada nasıl güvende olabilirim? O nedenle isim yok, görüntü yok. Muhafifler Alevileri öldürüp Sünnileri suçlayarak, Sünnileri öldürüp Alevileri suçlayarak mezhep çatışması çıkarmak istiyor" diyor.

* Hatay'da Eski otogar bölgesinde et tavuk döner satan bir büfenin sahibi olan Ali Yıldız: Birkaçı hesap ödemek istemedi. Usulünce aldık paramızı. Yoksa burayı haraca bağlarlar. Bazı esnaf arkadaşlarımızı tehdit de ettiler. 'Esad Alevi, siz de Alevisiniz, hepinizi öldüreceğiz' dediler. Kavgaya gürültü çıktı."

* 54 yaşındaki ayakkabı boyacısı Fatin Süzen gazeteci olduğumuzu anlar anlamaz yanıma geldi. Bir çırpıda kolundaki yaraları gösterip derdini anlatmaya başladı: "Kolum yarıldı, hastaneye gittim, devletin hastanesine. Bana, 'şu an sana bakamayız, muhalifler geldi, onlarla ilgilenmek zorundayız' deyip başlarından savdılar. Suriyeliler mi bu ülkenin vatandaşı, yoksa biz mi? Polis benden kimlik soruyor, onlara sormuyor. İnanın huzurumuz kalmadı."

* Taksi şoförü olan Mustafa Demir ise yıl-

larca Suriye Hatay arasında otobüs şoförlüğü yaptığını anlattı: "Her gün kavga çıkıyor. Taksiye binenlerden bazıları inerken, git parayı Ziraat Bankasından çek dedi. Al başına bela. Suriyelilerin sanırım milletvekili dokunulmazlıkları var." (28.08.2012-Bülent Günal-Sedat Suna-Habertürk)

Cilvegözü olayı: HSO için patlayıcı imal ediliyor

Hükümetin halktan gizlediği bir başka olay da Cilvegözü Sınır Kapısında yaşandı.

11 Şubat 2013 günü Reyhanlı'ya yakın Cilvegözü Gümrük Kapısı'nda Suriye plakalı bir araçta meydana gelen patlama sonucunda 3'ü Türk, 11'i Suriyeli 14 kişi öldü, 28 kişi de yaralandı, çok sayıda araç da hasar gördü.

Patlamanın meydana geldiği aracın Suriye tarafına mı gittiği, yoksa Suriye'den Türkiye'ye giriş mi yaptığı konusunda çelişkili açıklamalar yapıldı. Başbakan gazetecilerin sorularına kaçamak yanıtlar verdi. İncelemeler bitince açıklama yapılacağını söyledi. Olay hakkında konuşan bazılarının kötü niyetli kimseler olduklarını ileri sürdü. Ama açıklama hiçbir zaman yapılmadı.

Görgü tanıkları aracın Türkiye'den Suriye'ye gittiğini bildirdiler.

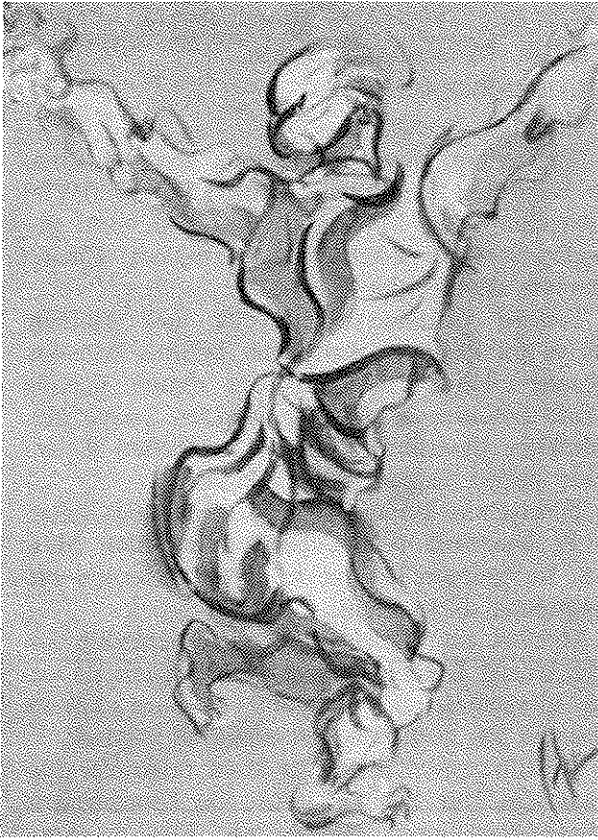
Hatay milletvekili Refik Eryılmaz, Hatay'ın her tarafının bomba imalathanesi haline geldiğini belirtti, "Pek çok kez uyardık, ama dinletemedik. Güvenlik güçlerine talimat verildi ve terör gruplarına dokunmamaları istendi. Gümrük kapımız yolgeçen hanına döndü. Cilvegözü sınır kapısında sadece evrak kontrolü yapılıyor. Ne araçlar aranıyor, ne yük aranıyor. Kapının Suriye tarafı muhaliflerin elinde olduğu için Hür Suriye Ordusu mensuplarına Tayyip Erdoğan-Ahmet Davutoğlu hürriyeti var.

Daha önce de muhaliflerin kaldığı kamplarda ve evlerde patlamalar yaşandığını ifade eden Eryılmaz şöyle konuştu:

"Özellikle Suriye sınırına yakın bölgelerde kurulan kamplarda ve şehir merkezlerinde kiralanmış evlerde bomba imalathaneleri kuruldu. Gaziantep, Kilis, Hatay'da çok sayıda patlama yaşanırken, patlamalar kamuoyundan gizlendi. Bizler birçok kez konuyu TBMM'ye taşımamıza rağmen hiçbir önlem alınmadı."

Olayla ilgili kamera görüntüleri vardı, basına yayın yasağı konuldu. İnfilak eden oto, sınırın Türkiye tarafındaydı ve Suriye'ye yardım malzemeleri götüren araçların bulunduğu otoparkta-
taydı.

Bildirildiğine göre halen Hatay ve G: An-

tep'te patlayıcı imal edilen 11 ev tespit edilmiş. 23 Ocak 2013'te Şahinbey ilçesinde bir ev infilakla havaya uçtu. Yaralı Suriyeliler ortadan kayboldu, olay örtüldü. Derken, Yayladağı ilçesine bağlı Gürışık köyünde bir evde de patlama oldu. Patlamalar Hatay'da iki evde daha yaşandı. Bu evlerde Suriyeliler tarafından üretilen patlayıcılar, Hatay ve çevresinden çalınan ve üzerine Suriye plakası takılan araçlarla Suriye'deki muhaliflere gönderiliyor.

Cilvegözü'ndeki araç da bu şekilde yüklendi ve intihar sevk edilmek için harekete geçerken sınır kapısında infilak etti.

Patlamada ölenlerin çoğu HSO mensupları..

Batı Kürdistan'a gözdağı

Osmanlı'yı ihya etmek Tayyip Erdoğan, Ahmet Davutoğlu ikilisi Suriye'de umduklarını bulamadıkları gibi Batı Kürdistan'daki siyasal gelişmeler karşısında şaşırıp kaldılar ve Rojava'ya karşı komplolara giriştiler.

Ankara Suriye Kürtlerini kendisi için tehdit olarak görüyor. Birleşik Arap Emirliklerinde bir foruma katılan Tayyip Erdoğan 25 Şubat günü dönerken uçakta verdiği mülakatta şunları söyledi:

"Suriye'nin kuzeyinde, otonom, legal, il-legal bir oluşum bütünlüğü bozar. Biz bütünlüğü bozan herhangi bir oluşuma müsaade edemeyiz. O olduğu zaman farklı bir sıkıntı mey-

dana gelir. Bizim, Kuzey Irak'taki sınırla burayı birbirine karıştırdığımız zaman burası 1'e 3. Tamamı PYD'nin sınırı değil, ama bunların içinde Arapların egemen olduğu bölge var, Türkmenlerin egemen olduğu bölge var. Kürtlerin içerisinde PYD yapısında olan da var, olmayan da var. Böyle bir yapı var, yeknesaklık yok. Orada çok ciddi sıkıntılar meydana geliyor."

Ahlul Beyt News Agency ABNA'nın (Ehli-beyt Haber Ajansı'nın) bildirdiğine göre, geçtiğimiz günlerde Kürt Yüksek Konseyine bağlı Asayiş birimlerinin yaptıkları çalışmalar sonucunda Kobani'de yaşayan Azadi Partisi üyesi Mahmut Kerho'nun ev ve iş yerinde yapılan aramada Türkiye'de 2012 yılı Aralık ayında yapılan bir toplantıya ait belge bulundu. Batı Kürdistan'ı hedef alan bu toplantıya Suriye muhaliflerinden çeşitli silahlı gruplar ile bazı Kürt örgütleri katılmışlar.

Türkiye'nin tertiplemediği Rojava (Batı Kürdistan) konulu "Urfa Toplantısı"nda bazı kararlar alındığı ortaya çıktı.

Uygulama Planı

Belgede yer alan bilgilere göre, yapılan tartışmalarda askeri, sağlık ve yardım komiteleri oluşturma kararı alındı. Bu komiteler için ayrıca bir uygulama planı çıkarılmış:

"Askeri komite kısa süre içinde Serêkaniye'den Derik'e kadarki bölgeyi içine alan ve Cezire olarak adlandırılan bölge ile Afrin ve Kobani'de 18 tabur ve tugay oluşturulacak. Oluşturulan bu tabur ve tugaylar belirtilen alan içinde etkinliğini arttırmaya çalışacak. Etkinliğin kurulması için zaman geçirilmeden Afrin, Bab, Mumbic, Cerablus, Şêxler ve Cezire alanlarında komutanlıklarının oluşturulması planlanıyor. Bu komutanlıklar aynı zamanda bölgede oluşturulacak silahlı grupların silahlarını da temin etme görevi yapacak."

Bu kararın etkili uygulanabilmesi için Türkiye ile iletişimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerektiğine vurgu yapılıyor. Bunun için bölgede yararlanılan telefon baz istasyonlarının onarılmasıyla birlikte yeni baz istasyonlarının kurulması kararlaştırılıyor.

Sınır Kapıları Ve Petrol

Toplantıya dair diğer önemli ve dikkat çeken bir nokta sınır kapılarını ilgilendiriyor: Tilabyad, Cerablus ve Kobani'deki sınır kapıları silahlı gruplara ve oluşturulacak tugay ve taburlara silahların ulaştırılması için açık tutulacak ve bu grupların denetiminde olacak. Bu kapı-

lardan ayrıca silahlı grupların çatışmalar sırasındaki yaralıları veya cenazeleri de Türkiye'ye ulaştırılacak.

Belgede alınan başka bir karar bölgede çıkarılan ham petrolü konu alıyor. Bu petrolün işlenmesi için seyyar rafine merkezlerinin kurulması planlanıyor ama tasarının başarılamaması halinde petrolün işlenmesi için komşu ülkelere aktarılması sağlanacak.

Suudi Din Adamlarına Görev

Belgede, toplantıda yer alıp almadıkları belirtilmemekle birlikte, Suudi Arabistan din adamlarına da bazı görevler verildiği görülüyor. Suudi Arabistanlı bazı din adamlarına bölgedeki yetim, dul kadınlar ve sakatlara sahip çıkma görevi verilecek. O din adamları bölgede kuracakları bir komite ile bu görevlerini yerine getirecek.

Kerho'nun evindeki belgelerde, toplantıya Kobani'li Dr. Bahtiyar, Şeyh Ahmet Hemê, Mustafa Bekir Hesen, Alaaddin Ahmet Hamam'ın da katıldıkları ortaya çıktı.

Navaf Al Beşir

Navaf Al Beşir'in yaptığı bir konuşmaya da dikkat çekiliyor. Navaf Al Beşir, Kobani'den Derik'e kadarki alanların hepsinde gruplarının bulunduğunu belirtmişti. Kürt kaynakları, Navaf Al Beşir'in bu konuşmasının ardından, önce Derbisiyê'de, ardından geçtiğimiz günlerde Derik ve Girkê Legê civarında bazı Kürt partileri tarafından peşmerge gücü ve birlik oluşturma adıyla yapılan çalışmalara dikkat çekiyor. Ele geçirilen belge ile birlikte söz konusu faaliyetlerin toplantının bir sonucu olduğu şeklinde değerlendiriliyor.

Toplantıdan sonra hız verilen örgütlenme çalışmalarıyla birlikte silahlı çete gruplarının üçüncü kez Türkiye'den Serêkaniyê'ye girerek halka saldırmalarının bu planın bir parçası olduğu ifade ediliyor.

Ankara'nın organize ettiği binlerce çete mensubu 16 Ocak 2013 günü ağır silah ve tanklarla Serêkaniyê'ye saldırıda bulunmuştu. Temmuz 2012'de kurulan ve kısa bir süre önce ordulaşma kararı alan Halk Savunma Birlikleri (YPG) ile bu gruplar arasında 15 gün boyunca şiddetli çatışmalar yaşanmıştı. Bu çatışmalar sırasında YPG güçleri biri Fransız iki ambulans, çok sayıda silah ve diğer mühimmatlara el koymuştu. Ağır kayıplar vererek, Türkiye ile sıfır noktada bulunan mahallelere gerileyerek kuşatma altına alınan gruplar, ateşkes ve görüşme talebinde bulunmuşlardı.

Salih Müslim: Şiddetin tırmanmasından

Türkiye sorumlu

Paris'te bir basın toplantısında konuşan Rojava ve Kurdistan Demokratik Birlik Partisi (PYD) Eşbaşkanı Salih Müslim, "Türkiye devrimi yolundan saptırdı, askerileşmesini sağladı. Cihatçı gruplara destek oldu" dedi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin çok açık biçimde Suriye'nin içişlerine karıştığını belirten Müslim, "Kendi çıkarları doğrultusunda durum üzerine etkiye bulunmaya çalışıyor. Ankara Suriye muhalefetine desteğini, Kürtlerin hareketten dışlanması şartına bağladı" diye ekledi.

Türkiye'nin kullandığı gruplar arasında cihatçı El Nusra'nın bulunduğu işaret eden Müslim, bu grubun Türkiye'de eğitim üslerinin bulunduğuna dikkat çekti.

Müslim, dış muhalefet olarak tanımladığı Suriye Ulusal Koalisyonu'nun "Türk rejimi ile geniş ilişkiler içinde olduğunu ve Kürt Yüksek Konseyi ile görüşmek istemediğini" söyledi.

Müslim ayrıca Başar Al Esad rejiminin düşmesi için Hür Suriye Ordusu ile koordinasyon içinde olacaklarını dile getirdi. Müslim, Suriye'deki sorunun askerileşmesine karşı olduklarını söylerken, "Bizim yaptığımız farklıdır, meşru savunmadır" dedi.

Kuzey Kürtleri Batı Kürdistan halkını yalnız bırakmıyor. Onlara yardım için geniş bir yardım kampanyası başlatıldı. Aşağıdaki kampanyayla ilgili verilen ayrıntılar, kanaatimizce gösterilen çabaların yaygınlığından çok Kuzey'deki toplumun örgütlülük düzeyini ve örgütlenme bilincini yansıttığı için önem taşıyor.

Sol'un eskiden beri önde gelen şiarlarından birisi örgütlenmedir. "ÖRGÜTSÜZ HALK KÖLE HALKTIR" sloganı temel sloganlarımızdan biridir.

İşte Kürt halkı da kölelikten kurtulma mücadelesinde örgütleniyor. Bu örgütlenme sadece siyasal alanda değil. Hayatın her alanında.

Bismil Belediye Bşk. Cemile Eminoğlu

K. Kürdistan'da "Gün aşımızı paylaşma gü-nüdür" Rojava'ya yardım kampanyası açıldı. Bismil Belediyesi Rojava için yardım kampanyası başlattı. Kampanya kapsamında belediye önünde kurulan yardım standı önünde basın açıklaması yapıldı. Açıklamaya Bismil Belediye Başkanı Cemile Eminoğlu ve çok sayıda kişi katıldı. Basın açıklamasını okuyan Bismil Belediye Başkan Yardımcısı Songül Kaptan, Rojava'da devam eden savaş nedeniyle başta Kürt-

ler olmak üzere halkların açlığa mahkûm edildiğini belirterek, "Bismil halkı olarak daha önce Van halkıyla yaptığımız yardım dayanışması gibi aynı duyarlılıkla Rojava halkı için yardımlarınızı ve desteklerinizi bekliyoruz" dedi.

Diyarbakır Büyükşehir, Bağlar, Sur, Yenişehir, Kayapınar, belediyelerinin başlatmış olduğu yardım kampanyasına Bismil Belediyesi olarak katıldıklarını ifade eden Songül Kaptan, "Başlatmış olduğumuz yardım kampanyasına herkesin desteklerini bekliyoruz. Yapılacak yardımlarınız Nusaybin Belediyesi aracılığıyla Afrin, Qamişlo, Amûde, Serêkaniyê ve Halep'teki kardeşlerimize ulaştırılacaktır. Rojava'daki halkların aciliyet arz eden temel ihtiyaçları çocuk maması, kuru gıda (pirinç, bulgur, tuz, çay, şeker, makarna, nohut vs), çocuk bezi, kadın pedi. Herkesin desteklerini bekliyoruz" diye konuştu. Ardından burada söz alan Bismil Belediye Başkanı Cemile Eminoğlu, yardımların düzgün toparlanması için belediye bünyesinden bir komisyonun kurulduğunu kay-dederek, yapılacak yardımların kayıt altına alınacağını belirtti.

Bingöl'de (asıl adı Ermenice Çapakçur) İHD şubesinde bir araya gelen demokratik kitle örgütleri Rojava halkı için yardım kampanyası başlattı. İHD Bingöl Şubesi'nde başlatılan kampanya için BDP Bingöl İl Örgütü, İHD Bingöl Şubesi, KESK bileşenleri, Makine Mühendisle-

ri Odası Bingöl Temsilciliği, İnşaat Mühendisleri Odası Bingöl Temsilciliği, Bingöl Üniversitesi Öğrenci Derneği (BÜO-DER), MEYADER Bingöl Temsilciliği katıldı. Ortaklaşa düzenlenen toplantıda STK kuruluşları adına açıklama yapan İHD Bingöl Şube Başkanı Mehmet Can İnce, "Suriye'de hem insani hem de politik olarak büyük kayıplara yol açan savaş Suriye halklarını ciddi bir trajediye sürüklemiştir" di-yerek, şöyle devam etti. "Suriye Kürt bölgesine insani yardım götürmek ve bunun önündeki engellerin kaldırılmasını talep etmek her şeyden önce insani bir tutumdur. Ortadoğu'da ikinci bir Gazze'ye kimsenin seyirci kalma lüksü yoktur. Biz sivil toplum örgütleri olarak bu yardım kampanyasını Bingöl'de de başlatmış bulunuyoruz. Öncelikli ihtiyaç malzemelerini kamuoyuyla paylaşmak istiyoruz; kuru bakliyat, un, pirinç, yağ, çay, şeker, çocuk bezi, çocuk maması, kadın ihtiyaç malzemeleri, ağır kesici, antibiyotik gibi temel ihtiyaçlar önceliklidir."

Mardin'in Kızıltepe (Qoser) ilçesinde bir araya gelen BDP Kızıltepe İlçe Örgütü üyeleri, Eğitim Sen Kızıltepe Temsilcisi Baran İlhan, Kızıltepe Belediye Başkan Vekili Haşim Baday, Kızıltepe Belediye Başkan Yardımcısı Burhan Kurhan, Kızıltepe Ticaret Odası 2. Başkanı Beşir Dünder ve DİSK Genel-İş Sendikası Kızıltepe Temsilcisi Şakir Şahin'den oluşan heyet, esnafları dolaştı. Rojava halkı için devam eden yardım kampanyasını daha da genişletmek ve toplanan yardımları sağlıklı bir şekilde ye-rine ulaştırmak için aralıksız bir şekilde çalışmalar sürdürülüyor. Toplanan yardımlar her hafta Perşembe günü Nusaybin (Nisebin)den geçerek Qamişlo'ya ulaştırılıyor.

Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesi Gaziler Mahallesi'ndeki Gaziler Halk Evi'nde (Mala Gazilera) Rojava'daki savaşa dikkat çekmek ve yapılan yardım kampanyalarına destek vermek için basın açıklaması yapıldı ve Kuzey Kürtlerinin Batı Kürtlerine sahip çıktıkları belirtildi.

Siirt'te "Rojava halkına insani destek verelim, insanlığı yaşatalım" sloganıyla başlatılan ve kentteki 25 STK tarafından desteklenen kampanyaya ilişkin Belediye Başkanı Selim Sadak, BDP, İHD, Barış Anneleri İnisiyatifi, Siirt Barış Meclisi, HDK Siirt Meclisi, Siirt Tabip Odası, Siirt Barosu, MKM, TUHAD-DER, KESK bileşenleri, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Fıstık Üreticileri Birliği, Mahalle Muhtarları, Çiftçi Mallarını Koruma Derneği, Belediye-İş, İl Genel ve Belediye Meclis üyeleri katıldı.

Selim Sadak Rojava halkına dayanışma elini uzattıklarını söyledi. Sadak, özellikle Qamişlo, Afrin, Halep, Serêkaniye kentlerindeki halkın

durumunun içler acısı olduğunu ifade ederek, yardımlar için tüm girişimlerde bulunacaklarını ve özellikle gıda malzemeleri, çocuk bezi ve çocuk maması gibi temel ihtiyaçlara dönük bir yardım kampanyası yürüttüklerini ifade etti. Sadak, yardımların belediye bünyesinde toplanacağını da sözlerine ekledi.

BDP Yüksekova (Gever) İlçe Örgütü binasında, Rojava'ya yapılacak yardımlara ilişkin toplantı gerçekleştirildi. Toplantıya; Yüksekova Belediye Başkan Vekili Mehmet Emin Seven, BDP İlçe Başkanı Nail Durmaz, BDP Esendere (Bajirge) Belde Örgütü yönetimi ve belediye meclis üyeleri, KURDİ-DER, Gever Kültür Merkezi, TUHAD-FED, KESK, DİSK, MEYADER temsilcileri, Şoförler Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, il genel meclisi üyeleri katıldı. Toplantıya katılan kurum ve kuruluşlar adına açıklama yapan Esnaf ve Sanatkar Odası Başkanı İrfan Sarı, Rojava'da yaşayan halkın durumuna dikkat çekerek, "Bilindiği üzere 2 yıldan bu yana süren bir iç savaş var. Sürdürülen bu savaşın yeri Suriye'dir, yani Rojava'dır. Kural tanımayan bu savaşta ölen insanların sayısal çoğunluğu artık kamuoyu tarafından adeta kanıksanmaktadır. Oysa büyük bir insanî trajedi yaşanıyor. Tüm dünyanın gözleri önünde sürdürülen bu savaşın görülmemesi ve bu savaşa duyarsız kalınması yaşanmakta olan trajedinin artmasına neden olmaktadır" dedi. "Yerinden yurdundan mülteci konuma düşmüş Suriye halkının, bu akıl almaz savaşta korunması tüm dünya halklarının asil görevidir" diyen Sarı, "Bu halk şu an açlık ile karşı karşıya kalmış durumdadır. Burada yaşayan halkımıza desteklerimizi yapmak bizim de asli görevlerimizin arasında bulunmaktadır" diye belirtti.

Sarı, şu çağrıda bulundu: "Sürdürülen savaşın kışkırtıcılığı yapan ülkelerin kendine bu anlamda çeki düzen vermesi ve bu ülkenin iç işlerine müdahil olmaması gerektiğini hatırlamak gibi bir görevimiz de bulunmaktadır. Sürekli kan ve ölüm politikaları geliştirmekte dünyayı bir cihan harbi eşğine getirmek gibi bir sonuca varılır ancak. Buradan dönmek ve Suriye halklarına yaşatılan bu zulümden uzak durmak gerekiyor. Bu vesileyle yereldeki bütün halkımıza, meslektaşımıza, esnaf ve zanaatkarlara, tüccar ve sanayicimize çağrı yapıyoruz. Orada mezalim altındaki halkımıza desteklerinizi esirgemeyiniz."

Belediye önünde çadır kuruldu. Kayıtlı alınan yardımlar daha sonra Rojava'ya gönderiliyor

Roboski köylülerinden

Rojava'ya yardım

Kuzey'den Türkiye, Güneyden Suriye devleti ve İslamcı güçler tarafından kuşatılmış, tecrit edilmiş olan Batı Kürdistan halkına Kuzeyi kardeş halkınca başlatılan yardım kampanyasında Roboski ve Bijuh köylüleri de katıldılar. Köylerinde ürettikleri besin maddelerine ilaveten Uludere'den (Qılaba) satın aldıkları yiyecekleri Rojava'ya gönderilen yardım kamyonlarına teslim ettiler.

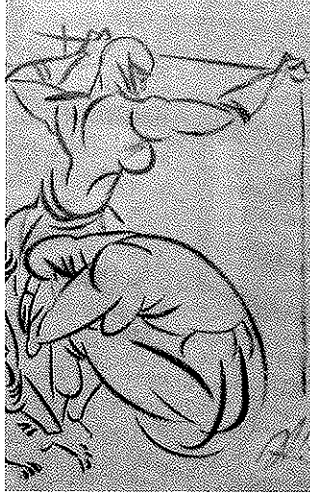
Yapılan açıklamada şöyle denildi: Kürt Rojava'da da kendi yaşamını kendisi yönetmeye başlamıştır. Bir kere daha Kürt halkı kimseye muhtaç olmadan kendi yaşamını örgütleyebileceğini göstermiştir. Fakat emperyalizm ve ortağı Türkiye, hatta sonra bu duruma Kürt Federe yönetimi de dahil olmuştur. Rojava'nın kendi yaşamını kurmasını engellemek için sınırları kapadılar. Bugün kardeşlerimizin karşısına çıkıp, "Siz özgür yaşam istiyorsanız, biz de sizi aç bırakır ve hastalıklarla sizi kırarız diyorlar."

Tüm bu saldırılara karşı, sınırların bir anlamı olmadığını vurguluyor ve birliktelik çağrısı yapıyoruz:

"Bugün her tarafta Rojava'ya dayanışma eli uzatılmış, dayanışma kampanyaları sınırlara inat başlatılmıştır. Bugün biz de Roboski'den Rojava'ya dayanışma elimizi uzatıyor ve dayanışma kampanyasını başlatıyoruz."

Roboski'li çocuklar bu dayanışmayı büyütmek için, en az büyükleri kadar çalıştılar. Kısa bir film ile de bir taraftan yardım toplarken diğer taraftan bu dayanışmanın büyütülmesi için tüm kamuoyuna çağrıda bulundular. Çocuklar, "Biz de Roboski'li çocuklar olarak, dayanışma elimizi Rojava'ya uzatıyoruz" dediler.

Not: Yukarıda özetini okuduğunuz haber ve çağrı Ruboskililer tarafından yazılmıştır. Anadillerini sadece konu?an, anadilden okuyup yazma bilmeyen, çoğunun öğrenimi Türk ilkokulunu geçmemi?, geri kalan kısmı o kadarını da görmemi? köylülerin gençleri tarafından yazılmış? metin dergimizin redaksiyonu tarafından yapılan ufak tefek dil de?i?ikliklerine rağmen tamamen onlara aittir.

Bütün Şehirler Benim Olsun

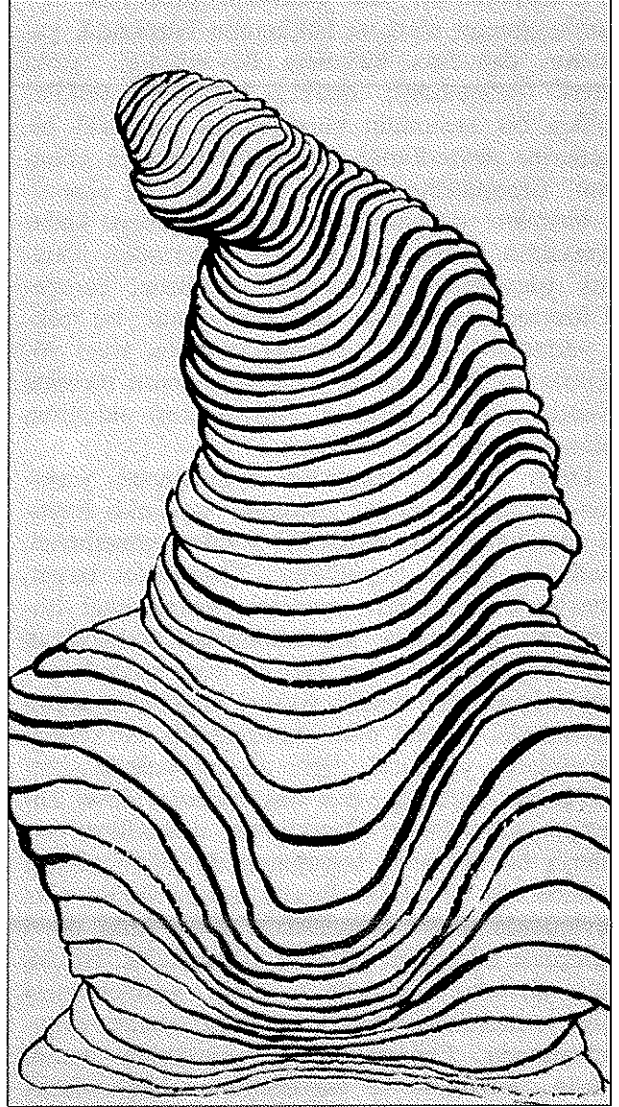
■ Sema Erder

Her yerelleşme federasyona gidiş mi? Türkiye'de yerelleşme talepleri, öteden beri "Kürt sorunu" ile ilişkilendirilerek, ulusal bütünlüğü bozacak bir teşebbüs olarak görülmüş, "federasyona" geçişin ve sonuçta bölünmenin işaretleri olarak yorumlanmıştır. Bu algı, demokratikleşme yanlısı olmayan iktidarlar tarafından da her zaman beslenmiştir. Kasım ayında çıkarılan yeni Büyükşehir Yasası da kamuoyunun bir kesiminde, özellikle muhalefet çevrelerinde endişeyle karşılanmış; Kürt sorunu ve "İmralı" süreciyle ilişkilendirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Kürt sorununun bugün geldiği aşamanın, aynı zamanda merkezdeki iktidarın el değiştirdiği süreçle çakışması tartışmaları daha da hararetli hale getirmiştir. Bu sisli siyasal ortamda, soğukkanlı değerlendirme yapmanın imkansız olduğu açıktır. Sayısız projenin de boy gösterdiği bu ortamda, hangi adımın, hangi projenin bir parçası olduğunu anlamak da, yorumlamak da kolay olmamaktadır. Son Büyük Şehir Yasasının, bu konuda çalışan akademisyen ve teknokratları şaşırtacak bir biçimde, alelacele ve bugüne kadar yapılmış olan öneri ve eleştirileri hiç dikkate almadan çıkarılmış olması da, ister istemez, her gün bir yenisiyle karşılaştığımız komplolardan biri olarak yorumlanmıştır. Bu yasanın çıkarılmasının arkasındaki asıl güdüyü bilmemiz mümkün değil. Bunu ancak, diğer yasal ve kurumsal düzenlemeleri bütünsel olarak değerlendirdiğimizde, ve belki de yıllar sonra, şimdi görev yapan siyasetçilerin, ya da bürokratların tanıklıklarından öğrenebileceğiz.

Bu yazıda, bir zihin okuması yapmaktan çok, bu yasayı temel niteliklerini dikkate alarak değerlendirmeye çalışacağız. Bu değerlendirmeyi yaparken, Türkiye'deki yerelleşme tartışmalarından ve özellikle, bu yasanın temelini oluşturan ve 1984'ten bu yana uygulanmakta olan "büyük şehir" modeli hakkında yapılmış olan araştırmalardan yararlanacağız.

Türkiye'deki devlet yönetiminin merkeze bağlı olduğu ve mevcut kurumların Cumhuriyetin kuruluş döneminde oluşturulan kurumlar olduğu bilinmektedir. O dönemdeki, Cumhuriyet yöne-

timi, Osmanlı'dan miras aldığı kurumları yeniden düzenleyerek, köylülerin çoğunlukta olduğu bir toplumdaki, ortak kurumlara ve değerlere sahip bir ulus devlet oluşturmayı amaçlamıştı. Bu dönemdeki kurumlar, 10-13 milyon nüfuslu ve yüzde 80'i köyde yaşayan bir toplumu yönetebilmiş ve sonuçta toplumu bugünlere kadar getirmiştir. Ancak 1960'lı yıllardan sonra, toplumdaki yapısal değişim, nüfus baskısı ve hızlı kentleşme olarak kendini göstermiş ve kamu yönetimi sisteminde reformlar yapılması gereği-

ni gündeme getirmiştir. Türkiye'de bugün artık, köyler de, kentler de değişmiş, güç ilişkileri ve sınıfsal yapı da değişime uğramıştır. Nüfusunun yaklaşık yüzde 75'i kentlerde yaşayan ve mevcut kırsal alanları da büyük ölçüde kentle yoğun ilişkide olduğu, köylü-kentli ayrımının gün geçtikçe azaldığı bugünün Türkiye'sinde, devlet-toplum ilişkilerinin de değişmesi kaçınılmazdır.

Türkiye'de devlet-toplum ilişkileri, ulusal bütünlüğün sağlanması kaygısıyla merkeziyetçi ve vesayetçi geleneğin yerleşmesine neden olmuştur. Bu gelenek, sadece kamunun kurumsal yapısına değil, aynı zamanda kamuoyunun algısına da nüfuz etmiştir. Bu nedenle, etkin bir kamu yönetimi için gerekli yerleşme talepleri bile tepkiyle ve kuşkuyla karşılanmaktadır.

Dünya'daki yerleşme deneyimine bakıldığında, "ulusal bütünlüğünü koruyabilen" (!) birçok ulus devlette, birbirinden niteliksel olarak farklı yerinden yönetim (decentralization) uygulamaları olduğunu gözlemleyebiliyoruz. Bu uygulamaları, merkeze ait bazı yetkilerin yönetsel sorumluluğunun merkezi hükümetin bürokratik yapısının dışındaki birimlere devredildiği "yetki devri" (delegation); merkezi hükümetin yetkilerinden bir kesiminin bürokrasinin yereldeki birimlerine devredildiği "merkezin yerinden yönetimi" (deconcentration) ya da yönetimin ulusaltı birimlere dayandığı ve belirli dereceye kadar özerkliğin kabul edildiği "yerel yerinden yönetim" (devolution) olarak özetleyebiliriz. Türkçesi üzerinde bile henüz uzlaşamadığımız, bu farklı yerinden yönetim biçimleri arasında, yerel yönetime en fazla olanak verilen yönetim türünün "yerel yerinden yönetim" (devolution) olduğunu tahmin etmek güç değildir.

Diğer taraftan, dünyadaki uygulamalar, yerinden yönetimin siyasal gücünün üç farklı boyutu olduğunu göstermektedir. Bunlar, yönetsel, mali ve siyasal boyutlardır. Yönetsel boyut, yönetimle ilgili bazı yetkilerin devri; mali boyut, bu yetkilerin yapılabilmesini sağlayacak mali kaynakların devri (ya da yeni kaynak yaratma için yetki devri); siyasal boyut ise, seçim sisteminde, siyasal parti mevzuatında ve siyasal kurumlarda yapılacak diğer düzenlemelerle siyasal gücün seçilmiş yerel hükümetlere, devri anlamına gelmektedir. Özerklikten, devredilen yetkilerin bu üç farklı boyutunun da güçlü olması halinde söz edilebilir. Bugün hemen bütün ulus devletlerde, farklı konularda, farklı yetki devri türlerinin bileşimini görmek mümkündür. Birçok ulus devlette, hizmetlerin etkin görülebilmesi için yerinden yönetim kaçınılmaz olarak uygulanmaktadır. Federasyon ise devredilen siyasal gücün niteliğine ve yoğunluğuna bağlı olarak

değişen biçimler alabilen bir yönetim biçimidir.

Her yerleşme talebinin bölünmeye ya da federasyona dönüşeceği korkusunun yaşandığı Türkiye'de federasyon konusundaki bilgi eksik-

liğinin boyutları şaşırtıcıdır. Bu nedenle, bu yazıda, federasyon konusunda yetkin bir anayasa hukukçusu olan Oktay Uygun'un "Federal Devlet" adlı kitabına değinmekte yarar görüyorum (Uygun: 2007).

Türkiye'de, sıkı merkezîyetçi ve vesayetçi devlet uygulamalarının bir nebze olsun gevşetilmesi amacını güden taleplerin bile tepki ve kuşkuyla karşılanması ilgi çekicidir. Bu kaygının, tarihsel, kültürel ve sosyal psikolojik nedenlerini araştırmak bu yazının amacını aşmaktadır. Bu yazıda, sadece yeni düzenlemenin niteliklerini anlayabilmek için, halen uygulanmakta olan ve yeni yasayla yaygınlaştırılan büyük şehir modeli üzerinde kısaca durulacaktır.

Büyük Şehir Modeli Demokratik mi, Etkin mi?

1970'lerden bu yana, İstanbul gibi nüfusu artan kentlerin sorunları her zaman özel bir gündem maddesi olmuştur. İstanbul'un, diğer büyük şehirlerden farklı olarak, New York, Paris, Tokyo ya da Kahire gibi sadece nüfusu kalabalık değil, ama yapısı da farklı özel bir kent türü olduğu bilinmektedir. İstanbul üzerinde çalışan uzmanlar, bu kent için, tıpkı dünyadaki diğer benzerleri gibi, özel bir yönetim modelinin geliştirilmesi düşüncesini sürekli olarak tartışmışlar ve öneriler geliştirmişlerdir. Ancak, 1982 Anayasasına kadar, gerek anayasal kurallar, gerekse siyasal ortam özel bir yönetim türünün getirilmesine imkân vermemiştir. 12 Eylül Askeri yönetimi, büyük şehirlerdeki "kaos" ortamını denetleyebilmek için yeni Anayasa'ya yeni bir hüküm koymuşlar ve böylece 1984 yılında, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirler için "Büyük Şehir Yönetim Modeli" oluşturulmuştur.

Dalan'ın İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanı olmasıyla başlayan süreç içinde bu yönetim modeli, İstanbul'un ve diğer büyük kentlerinin yeniden yapılanmasında etkili olmuştur. Bu modelin bir başka özelliği de, Türkiye'nin siyasal tarihinde ilk kez bir Belediye Başkanı'nın, Recep Tayyip Erdoğan'ın, siyasal başarı kazanmasına vesile olması ve İstanbul'da kazandığı popülaritenin onun Başbakan olmasını sağlamasıdır. Bu modelin 1984 yılından bu yana uygulanan ve yönetimler tarafından da benimsenmiş olan bir model olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim, bu model yönetimlerce sürekli olarak desteklenmiş ve büyük şehir modelinin uygulandığı şehir sayısı süreç içinde üçten, on altıya çıkarılmıştır. 2012 yılı sonunda getirilen 6360 sayılı yeni yasayla, bu model 13 ile daha yaygınlaştırılmış, daha da önemlisi sadece şehirle-

ri değil, köyleri de kapsayan bir yönetim biçimi haline getirilmiştir. Bugün Türkiye'deki nüfusun yüzde 75'ini oluşturan illerin şehir, kasaba ya da köylerinde yaşayanlar, bu yeni yasayla yönetileceklerdir. Bu nedenle bu yasa, nüfusun çoğunluğunu ilgilendiren çok önemli bir düzenlemedir. Bir bakıma, başlangıçta sadece büyük şehirler için tasarlanmış olan bu model, artık, özel bir yönetim biçimi olmaktan çıkarılmış, içi boşaltılmış, bütün aksaklıkları göz ardı edilerek, her yerde uygulanacak yeni bir yönetim modeli haline dönüştürülmüştür.

Bu modeli, yönetimlerin niçin sevdiğini anlayabilmek için, bu model hakkında yapılmış olan araştırmaların sonuçlarına kısaca göz atılmasında yarar görülmektedir. Nihal İncioğlu ile birlikte, Dalan döneminde, 1989 yerel seçimleriyle oluşturulmuş olan İstanbul Büyük Şehir Yönetiminin işleyişi ve yerel siyaset konusunda, yapılmış olduğumuz araştırmada, "güçlü başkan" ve "zayıf meclis" olarak tanımladığımız modelin etkinlik ve demokratiklikle ilgili sorunları olduğunu saptamıştık (Erder ve İncioğlu: 2008). Daha sonra bu konuda yapılmış olan birçok araştırmada da bu model; "Başkanın" meclise göre güçlü olması, ilçe belediyelerini güçsüz bırakması, yerel düzeyde çoğunlukçu olmayışı, seçim sisteminden kaynaklanan siyasal temsil sorunlarının olması, yönetsel ve mali vesayetin devam etmesi, merkeze bağımlılığın devam etmesi gibi birçok yönden eleştirilmiştir.

1984 yılından bu yana uygulanan bu modelin aksaklıklarını gidermek ve İstanbul gibi büyük şehirlerde kamu hizmetlerinin daha etkin ve daha demokratik olarak nasıl sürdürülebileceği üzerinde akademik çevrelerde, bürokrasinin ilgili birimlerinde, düşünce kuruluşlarında çok sayıda çalışma yapılmış, raporlar hazırlanmıştır. Özellikle Avrupa Birliği'ne üyelik süreci çerçevesinde hazırlanan uyum ve reform önerileri, bazı AB fonlarıyla da desteklenmiştir. Bütün bu projelerde, yerelleşme, yerel düzeyde katılım, demokratiklik, şeffaflık, hesap verme gibi birçok ilkeye özen gösterilmesinin gereği vurgulanmaktaydı. Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı ve Avrupa Kentsel Şartı'nı çekincelemlerle de olsa imzalamış olduğu için, bu projelerle geliştirilen reform önerileri uyum süreci için önemli girişimler olarak kabul edilmekteydi. Kamu yönetiminin de bu tasarıları desteklemesi beklenmekteydi.

Akademik dünyada, bürokraside ve sivil toplum örgütlerinde yapılan bütün bu çalışmalara karşın, mevcut büyük şehir modelinde, siyasal sistemin işleyişi ile ilgili mevzuatta ve diğer kamu kurumlarında köklü reform yapılmamıştır.

Aksine, iktidarda olan siyasal parti tarafından benimsenen mevcut model, eleştiriler dikkate alınmadan, yaygınlaştırılmıştır. Bunda bu modelin, AKP'nin yerel siyasette başarı kazanmasına ve bu hareketi merkeze taşımış olmasına yardımcı olması etkili olmuş olabilir. Bu model, popülist siyasete uygun araçları sağlayarak, iktidarın kitlesel oy desteği almasına katkı vermiştir. Bu modelle, büyük şehirlerin özellikle gecekondu bölgelerinde, yıllardır çözilemeyen alt yapı sorunları, plansız da olsa çözülmeye başlamış, gecekondu bölgelerinde iyileştirmeler yapılmıştır. Bunun yanı sıra, yeni kentlileşmiş grupların ulaşım, konut, sağlık, eğitim gibi hizmetlerinin karşılanmaya başlaması da kitlesel desteğin artışında etkili olmuştur. Belediyelerin, büyük şehirlerde artan yoksulluğu, dayanışma ağları aracılığıyla toplanan ve dağıtılan sosyal yardımlarla görünür olmaktan çıkarması da kamuoyunda destek bulmuştur.

Bir anlamda, bu model, dönemin niteliklerine uygun yeni popülist politikaların uygulanmasına elverişli bir ortamı hazırlamıştır. Kitleler ise, acil sorunlarının çözülüyor olmasını ve popülist uygulamaları kendilerinin "dikkate alınması" ve hatta demokratikleşme olarak algılamış ve modelin hiyerarşik oluşuyla da, anti demokratik olmasıyla da pek ilgilenmemişlerdir. Kaldı ki, Sultan, Paşa, Reis, Başkan gibi otoriter liderlere alışık olan kitleler, şehirleri yöneten "Güçlü Başkan"ı da kolayca benimsemiş ve üstelik Başkan'ı oylarıyla seçme, destekleme ya da değiştirme olanağına kavuşmayı da demokrasi olarak kabul etmişlerdir.

Yeni yasa yerelleşme mi?

Bu açıdan bakıldığında mevcut modelin iktidara uygun olduğu, "uğurlu" geldiği ve iktidarın da modeli yaygınlaştırarak başarılarını da yaygınlaştıracaklarına güven duydukları açıktır. Ancak, yeni yasanın getirdiği yeniliklerin, Türkiye'deki yerel siyasetin demokratikleşmesine katkı yapıp yapmayacağı sorusunun cevabı henüz belli değildir.

Bu yasanın önemli özelliklerinden biri, büyük şehirlerde ve kentsel alanlarda denenmiş olan modelin kentsel alanların dışındaki alanlara yaygınlaştırılmasıdır. Daha önce sadece nüfusu fazla kentsel alanlarda uygulanan bu model, yeni yasayla, birbiriyle organik bağı olmayan ve hatta kentsel niteliklere sahip olmayan, köy, belde ve kasaba gibi yerleşmeleri de kapsayacaktır. Bu nedenle, bu yasayla ilgilenenler artık, bu modeli "büyük şehir" modeli olarak adlandırmakta, onun yerine "bütün şehir" kavramını kullanmaya başlamışlardır.

Bu yasanın bir başka özelliği ise, daha önce başka yerel yönetim birimleriyle birlikte çalışmak zorunda olan modelin, kapsadığı alandaki diğer yerel yönetimleri birimlerini eriterek yerini almasıdır. Bu yasa ile mevcutlara ek olarak 13 ilde yeni Büyük Şehir Belediyesi kurulmuş ve Büyük Şehir Belediyesi olan il sayısı 29'a yükselmiş ve bu illerde büyük şehir belediyesinin sınırları il sınırlarına dayandırılmıştır. Bu arada, Büyük Şehir Yönetiminin bulunduğu illerdeki İl Özel İdareleri kapatılmıştır. Yine aynı yasayla 1592 belde belediyesi ve 16.082 köy kaldırılmıştır. Büyük Şehir Yönetimi olan illerdeki ilçe belediyeleri mevcut yetkilerini kaybederek alt kademe belediyesi haline dönüşmüştür. Bir başka ifadeyle, il özel idarelerinin yüzde 36'sı, belediyelerin yüzde 53'ü ve köylerin yüzde 47'si kapatılmıştır. YAYED'in hesaplamalarına göre AKP'nin iktidarda olduğu son on yıllık dönemde, belediye sayısı yüzde 60 azalmıştır. (YAYED: 2013).

Bu yasanın nüfusun yüzde 75'ini ilgilendiren bir yasa olması, kentsel alanlar dışındaki yerleşmeleri ve kırsal alanları da kapsamaması, yerel temsili sağlayan küçük yerel yönetimleri kapatması, bazı il ve ilçelerde sınır değişiklikleri yapması önemini arttırmaktadır. Burada yasanın bütün nitelikleriyle ilgili bilgi vermemiz mümkün

değildir. Ancak, bu yasanın yerel demokrasi açısından iki önemli radikal değişiklik yaptığını söyleyebiliriz. Bunlardan birinci değişiklik, tarihsel öneme sahip ve yerel demokrasi açısından büyük öneme sahip olan yerel yönetim kurumlarının bir çırpıda kaldırılmış olmasıdır. Bu yasayla, 250 yıllık bir kurum olan İl Özel İdareleri ile yerel demokrasi açısından önem taşıyan, Türkiye'ye özgü geleneksel bir kurum olan ve kendi kendisini yöneten köy muhtarlıkları kaldırılmıştır. Bu muhtarlıklar, yetkileri iyice kısıtlanmış mahalle muhtarlıklarına dönüştürülmüşlerdir. İkinci değişiklik ise, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana yerleşme konusunda büyük kazanım olarak kabul edilen, demokrasinin öğrenildiği, katılımın sağlandığı ve deneyimlendiği binlerce belediyenin orada yaşayanlara danışılmadan ortadan kaldırılmasıdır. Bu yasa, yerel demokrasi açısından önem taşıyan geleneksel ve tarihsel kurumları da, yakın dönemlerde kurulmuş olan belediyeleri de, hiç de demokratik olmayan bir biçimde silmektedir.

Getirilen yeni model il düzeyinde hiyerarşik bir yapı oluşturmakta, Başkan'ın konumunu ve çoğunluğun temsilini güçlendiren bir yerel yönetim modelidir. Model bu haliyle, il düzeyinde çoğulculuğu zorlaştırmakta; muhaliflerin, ya da azınlıkların görüşlerinin dikkate alınmasını engellemektedir. Modelin bu özelliği, yönetim tarafından, muhalefetin engellemelerinden kurtulma, etkin bir yönetime ya da iş bitirme olanağına kavuşma olarak sunulmaktadır. Bunun yerel demokrasiyle ilişkisi kuşkuludur.

Kapsadığı alanlarda, seçimle yönetilen birimleri ve seçilmiş yöneticilerin sayısını önemli ölçüde azaltan bu yasanın bu haliyle "yerelleşme" yönünde bir adım olarak kabul edilmesi mümkün değildir. İl düzeyinde seçilmiş Başkanların gücünü arttıran, alt birimlerin yetkisini ortadan kaldıran, binlerce belediyeyi ortadan kaldıran bu düzenleme, son dönemlerde ulusal düzlemde artan yeniden merkezileşme eğiliminin bir başka göstergesidir.

Bu yasaya yapılan eleştiriler incelendiğinde en yüksek sesle yapılan eleştirilerin yine Kürt sorunuyla ilişkili olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda, federasyona geçiş korkusu en çok dilelendirilen korkudur. İfade edilen bir başka korku da, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgedeki şehirlerin yönetimine gelecek siyasal partinin BDP olması ihtimalidir. Bu eleştirileri yapanlar, maalesef, gücün niteliğiyle ilgilenmekten gücü kullananın kimliği ile ilgilenerek ayrımcılık yaptıklarının farkında bile değildirler.

Bu yeni model, muhalif partilerin ya da bağımsız yerel grupların seçim kazandığı birçok

küçük yerleşmelerdeki belediyeleri ortadan kaldırmıştır. Önümüzdeki yerel seçimlerle ilgili tahminler meclisteki bazı muhalefet partilerinin bile temsil edildiği yerel yönetim sayısının iyice azalacağı yönündedir. Muhalefetin taban kazandığı, yeni deneyimlerle demokrasiyi güçlendirdikleri, siyasal çeşitliği sağlayan, dinsel ya da kültürel bazı azınlık gruplarının kendi taleplerini gerçekleştirme imkânı buldukları küçük yerel yönetim birimlerinin ortadan kaldırılması çok önemli bir değişimdir. Son dönemlerde, sadece meclisteki muhalefet partileri değil, sesleri medyada duyulmayan, çevre hareketi gibi farklı eğilimleri temsil eden siyasal ve sosyal hareketler, belde belediyeleri ve köyler örgütlenmeye başlamışlar ve tepkilerini sosyal medya aracılığıyla ifade etmeye başlamışlardır.

Meclisteki ana muhalefet partisi olan CHP'nin Anayasa Mahkemesi'nde açtığı iptal davası dilekçesinde "üniter devlete" aykırılık, idarenin bütünlüğünün korunması ve federasyon korkusu gibi ifadeler yer alsa bile, yeni yasaya esas olarak, Avrupa Yerel Özerklik Şartına aykırılık, "yerel yönetim kültürünün" silinmesi, yerel demokrasinin zarar görmesi, yerinden yönetim ilkesine aykırılık gibi yönleriyle itiraz edildiği anlaşılmaktadır (CHP: 2013).

Bu yasaya bir başka önemli karşı çıkış, sınır değişiklikleri ve kırsal kentsel nüfusun karıştırılması yoluyla seçim coğrafyasıyla oynanması ve siyasal mühendislik uygulaması yapmasıdır. Bu uygulamanın, iktidara yakın olan partilere mensup olan belediye yönetimlerinin kaynak sıkıntısı çekmemesi ve adli baskıya maruz kalmama gibi avantajlarla birleştirildiğinde popülist siyasetin başarısını arttırabileceği düşünülmektedir. İktidarın "bütün şehirler benim olmalı" anlayışının gerçekleşip gerçekleşemeyeceğini ve bu modelin masa üstünde düşünüldüğü gibi işleyip işleyemeyeceğini önümüzdeki seçim sonuçlarıyla izleyebileceğiz. Yerel seçimler, bu nedenle, Türkiye'deki demokrasi geleneğinin sınanması anlamına geldiği için de özel önem taşımaktadır.

Kaynaklar:

Uygun, Oktay (2007): Federal Devlet: Temel İlkeleri, Başlıca Kurumları, Türkiye'de Uygulanabilirliği. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Erder, Sema ve Nihal İncioğlu (2008): Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Örneği, 1984-2004. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

CHP 6360 İptal Başvurusu. www.chp.org.tr/wp-content/uploads/2013/01/Dava-Dilekçesi.pdf erişim tarihi 05.02.2013.

YAYED Büyükşehir Kanunu Ne Getirmektedir? www.yayed.org/id287-incelemeler/buyuksehir-kanunu-ne-getirmektedir.php. Erişim tarihi. 06/02/2013.

Ulusal sorun üzerine notlar

İ. Barut

Kendimizden başlayalım. Biz solcular, pek çoğumuz ulusal sorun gündeme geldiğinde genellikle "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" üzerinden düşünmeye başlarız. Konuyla ilgili tezlerin hiçbirini yeterince incelememiş olsak da bir kitap ismine atfettiğimiz şeylerin tutum almamıza yeteceğini düşünürüz. Solcu olarak beklenenden farklı konuştuğumuz anda zaten birileri tarafında hemen Lenin'in aynı isimle yazdıkları hatırlatılarak bu söze sahip çıkılması gerektiği vaaz edilir. İşin ilginç bu vaazedenler Lenin'i gerçekte hiç ama hiç sevmezler. Biz solcular da "ne yani, sen şimdi ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunmuyor musun? Lenin öyle demiyor ama" dendiğinde hemen tartışmadan ve de bu sözün neyi içerdiğini sorgulamadan bu söze sahip çıkarak her şart ve ahval içerisinde ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunma gayretiyle Barış ve Demokrasi Partisini destekler pozisyonunda buluruz. Bugün sen Lenin'e karşı mı çıkıyorsun sorusu "müzakere süreci" ile birlikte "sen analar ağlamaya devam etsin mi istiyorsun?" şeklinde sorulmaya başlamıştır.

Türkiye'de her hangi bir konuda çok konuşulduğuna bakarak belirli bir tartışma kültürü ve olgunluğu olduğu zannedilmesin. En sol, en eleştiriye açık kesimler bile bazı tartışmaları yapamazlar. Mesela Marksist olduğunu söyleyen çevrelerde ciddi ve bilimsel temelli bir Marks eleştirisi pek yapılmaz. Aynı şekilde Leninistler de Lenin eleştirisi yapmazlar. Oysa diyalektiğin babası Hegel "artık Hegelci olunamaz" derken tarihsel materyalizmi savunan birinin olayların tarihsel bağlamdan kopuk yorumunu yapması biraz tuhaf olmaz mı? Nitekim Lenin Marks'la ilgili bir eleştirisinde Marks'ın söylediği şeylerin her zaman için geçerli olmayabileceğini örneğin Marks'ın Polonya ile ilgili tutumunun 1860' larda doğru olmakla birlikte 20. yy da artık doğru olmadığını söylüyor. Polonya sosyalist partisi'ni eleştirirken "Marks'ın bu konudaki başka bir çağa ait görüşünü sonsuzluğa kadar 'saptamaya' kalkışması, marksizmin metnini Marksizm'in , ruhuna karşı kullanma yolunda bir çabadır" demektedir. Bu konu bu yazının konusu değil ama bir kaç söz söylemeden de geçmemek lâzım. Solun tartışmamasının

nedeni özgüven eksikliğidir. Türk solcusu 1980 sonrası liberallerden ölesiye korkmaya başlamıştır. Bu bir çeşit hegemonya sorunudur. Sol hegemonyasını daha doğrusu entelektüel hegemonyasını kaybetmiştir. Sol özellikle liberallerden gelen her türlü akıl verme girişimine karşı dirençsizleşmiştir. Kendine güvenin en çok zorlandığı alanda ise ulusal mesele durmaktadır. İşte bu yüzden bu gün bu konuyla ilgi olarak ortada iki eyleyen AKP ve BDP ve bir söyleyen yani liberaller vardır. Söyleyen her seferinde sola nasıl davranması gerektiğini hatırlatmaktadır. Burada tuhaf bir paradoks bulunmaktadır. Bir liberal neden kendi doğrusunu sola onaylatmak ihtiyacı duyar? Savunduğu şeyin solun da zaten savunması gereken şey olduğunu ısrarla vurgular? Çünkü doğrunun ne olduğunu dikte etmeye çalışan liberaller, sol bunu bir biçimiyle onaylamazsa yeterli toplumsal meşruiyet elde edemeyeceklerini pekâlâ bilirler ya da bilinç altlarının bir yerinde solun halâ vicdan olduğuna dair bir bilgi onlara bu gerçeği bir biçimiyle gösterir. Sol tarafından savunulmayacak bir düşünce tüm toplumun faydasına değildir. Kimse de bunun toplumun yararına olduğunu iddia edemez.

Yazıda tartışacağız,. Ancak sonda söylenecek şeyi en başta söyleyelim. Artık BDP'nin bugünkü çizgisine karşı ya da en azından ondan farklı bir tutum alma becerisinden ve cesaretinden yoksun bir sol yok olmaya mahkumdur.

Bugün Kürt hareketinin geldiği yer solun kendisini yeniden sorgulamak için bir fırsat doğurmuştur. Bu fırsat solu değiştirme potansiyeli taşıdığı kadar Kürt hareketini de değiştirme potansiyeli taşımaktadır. Solun kabul etmediği hiç bir şeyin gerçekte bir toplumsal meşruiyeti yoktur. Bu söze gelecek itirazlar belli. "birileri kabul etmese de biz meşruiyetimizi haklılığımızdan alırız" filan gibi sözler söylenecektir. Bunları söyleyenler de aslında inanmıyorlar. BDP iki dönemdir seçimlere meclise giriyor ve kiminle ittifak yapıyor? Neden seçimlerde "sosyalist" olduğu varsayılan kişileri aynı listeden meclise yolluyorlar? Onlar bilmiyorlar mı bu ittifak ile gelen oy sayısı hiç bir milletvekilini yollamak için yetmez ve aslında kendi oyları ile bir kaç solcuyu meclise yolluyorlar. Seçim-

lerde bir ili mahalle mahalle farklı adaylara oy vermek üzere doğru biçimde bölümleyebilen, dolayısıyla oylarının bu kadar farkında olan bir parti bunun mu farkında değil? Bu bir tek şey için yapılır. O da meşruiyet içindir. Türkiye partisi olma lafı da doğru değil. Yalnızca bir meşruiyet peşindeler. Öyle solcu bir parti oldukları için değil. Bu yüzden BDP'yi kınadığım filan yok. Eleştirim sola. Bunun farkına kendi işlevlerinin ve cürümlerinden büyük güçlerinin farkına varamayan sola. Ama bakarsınız sol bunun farkına varmadan BDP Mehmet Metiner'in sözünü dinleyerek AKP'den aldığı güçle solla ilişkisini keser.

Meseleye tekrar döneceğiz. Şimdi biraz Lenin neler demiş nasıl demiş ona bakalım.

"Kapitalizm, gelişmesi sırasında, ulusal sorun konusunda iki tarihsel eğilim gösterir. Birincisi, ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışıdır, her türlü ulusal baskıya karşı savaşım, ulusal devletlerin yaratılmasıdır. ikincisi, uluslar arasında her türlü ilişkilerin gelişmesi ve çoğalmasındır, ulusal çitlerin yıkılması ve sermayenin, genel olarak iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vb. enternasyonal birliğinin yaratılmasıdır." Lenin böyle derken E.H. Carr ulusların üç hatta dört döneminden bahseder. İlk iki dönem Lenin'in de bildiği dönemlerken üçüncüsü Carr'a göre Lenin'in kısmen tanık olduğu, ana özellikleri ile 1870 sonrası biçimlenmeye başlamakla birlikte en üst noktasına 1914 ile 1939 yılları arasında ulaşmış bir dönemdir. İkinci dünya sa-

vaşı ile birlikte acaba dördüncü dönem mi diye sorduğu dönemde milliyetçilik aslında gerilemeye başlamıştır. Biz bugün baktığımızda Sovyetler Birliğinin dağılması ile birlikte beşinci bir dönemden de söz edebiliriz.

Lenin yukarıda Marks eleştirisinde olduğu gibi ulusal sorunla ilgili tüm tartışmalarında iki şeyi sürekli gözönünde tutmaya çalışmıştır. Onlar da tarihsellik ve sınıfsallıktır. Roza Lüksemburg ile olan tartışmalarında muğlak olduğu, pratik formüller üretmediği yönündeki eleştirilere, bu konuyla ilgili her dönem ve koşulda geçerli formüllerin olamayacağını dolayısıyla her ulusal sorunu kendi başına ele almak gerektiğini söylemiştir. Bu genel ilkeler olmadığı anlamına gelmez ama bu genel ilkelerin farklı koşullarda farklı görüngüleri olduğu anlamına gelir.

Lenin örneğin ulusal hareketlerin tarihsel haklılığını kesin olarak kabul ederken, bu kabul edişin, milliyetçiliği savunma biçimini almaması için, o, ulusal hareketlerde ilerici ne varsa ancak onu desteklemekle yetinmek gerektiğini ifade etmiş ve proleter bilincin burjuva ideolojisi tarafından karartılmış olmasına dikkat çekmiştir. "Ulusal boyunduruğa karşı savaşım mı? Evet, elbette. Her türlü ulusal gelişme için, genel olarak 'ulusal kültür' için savaşım mı? Elbette hayır."

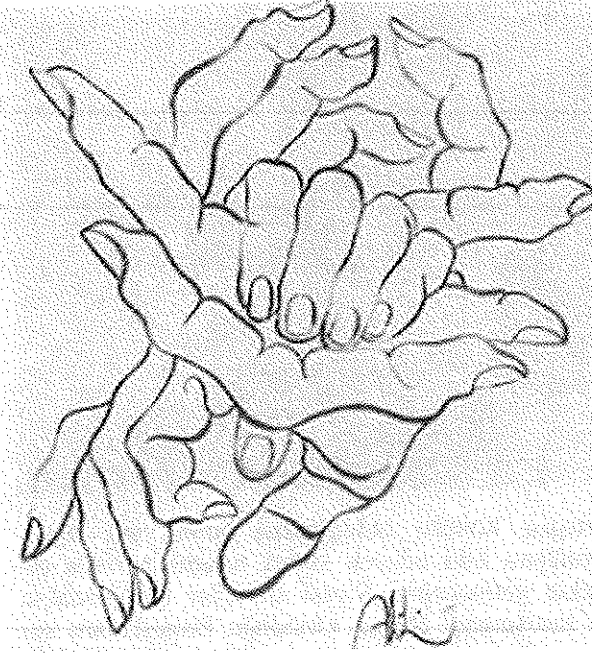
Bugün kaç kişi BDP'nin Şeyh Sait ve Saidi Nursi ile ilgili açıklamalarına karşı bir tutum ifade etti? Ya da BDP'nin ABD, Avrupa Birliği, özelleştirmeler, sağlık sistemi vs ile ilgili hangi yaklaşımı eleştiriye tabi tutuldu? "Kürtler ne eylerse iyi eyler", ya da "şimdi sırası değil, önce ulusal mesele" mi diyeceğiz? Oysa Lenin diyor ki: "Her ulusta yaşam koşulları zorunlu olarak demokratik ve sosyalist bir ideolojiyi doğuran sömürülen bir emekçi yığını vardır. Ama her ulusta, aynı zamanda (çoğunlukla aşırı gerici ve yobaz nitelikte olan) bir burjuva kültür de vardır ve bu ulusal kültürün bir ögesi biçimini almaz egemen kültürdür. Böylelikle ulusal kültür genel olarak büyük toprak sahiplerinin, papazların ve burjuvazinin kültürüdür. "Demokratizmin ve dünya işçi hareketinin enternasyonal kültürü" sloganını ileri sürerken, biz, her ulusal kültürden yalnızca demokratik ve sosyalist öğeleri alıyoruz ve bunları, yalnızca ve kesin olarak burjuva kültürüne, her ulusun burjuva milliyetçiliğine karşı olduğumuz için alıyoruz." Peki Kürt hareketine egemen olan kültür hangisidir? Proleter kültürü müdür? Yoksa Kürtler sınıfsız bir topluluk mudur? Solda bu açılardan BDP ya da Kürt hareketinin tartışıldığına pek tanık olmadım. Kimi eleştirel yak-

laşım lar da hem liberal anlayışın ideolojik hegemonyası hem de Kürt hareketinin zoru karşısında netlikten ve açıklıktan uzak bir hale bürünmüşlerdir. Soruya dönelim. Eğer Kürt hareketinde egemen olan kültür proleter kültür değil ise Lenin'in de ifade ettiği gibi diğerlerinin, yani, aşiret reislerinin (büyük toprak sahiplerinin), tarikat şeyhlerinin (Lenin'in bahsettiği papazların bizdeki karşılığı) ve burjuvazinin kültürüdür sonucu çıkıyor. Biliyorum, pek çok solcu bu çıkarımı çok acımasız bulacaktır. O zaman bunun bilimsel bir açıklamasını yapmak durumundadırlar. Biz yine Lenin ile devam edelim. "Burjuva milliyetçiliğinin ilkesi, genel olarak, milliyetin gelişmesidir, burjuva milliyetçiliğinin tekelleri niteliği burdan gelir, sonu olmayan ulusal kavgalar buradan doğar. Proletarya ise herhangi bir ulusun ulusal gelişmesini desteklemek şöyle dursun, yığınları bu gibi hayallere karşı uyandırır ve zorla özümleme ya da ayrıcalıklara dayalı özümleme dışında, ulusların özümlemesini olumlu karşılar. Proletarya, milliyetçiliğin gelişmesine destek olamaz, tersine, o, ulusal farkların silinmesine ve uluslararası engellerin yıkılmasına, milliyetler arasındaki bağları sağlamlaştıran her şeye, ulusların birbirleriyle kaynaşmasına yardım eden her şeye destek olur. Türkiye'de sol kendine sormalıdır. Acaba milliyetçiliğin gelişmesine mi destek olunmuştur, yoksa ulusal farkların silinmesine, milliyetler arası bağların sağlamlaşmasına mı hizmet edilmiştir? Niyetlerden söz etmiyorum, yapılanlardan söz ediyorum. Ben bu konuda da solun yeterince tartışma yapmadığını düşünmekteyim.

Lenin'in söyledikleri ilginç şekilde konuya sığ yaklaşanlar için karşıtlık içermektedir. Bundan dolayı tartışanlardan büyük çoğunluk yalnızca bir tarafını öne çıkartıp diğer tarafına hiç bakmamaktadır. Lenin ulusal kültür sloganına karşı çıkarken ayrılma hakkına evet demektedir. Bakın nasıl söylüyor: "Kim ulusal kültür sloganını savunuyorsa onun yeri küçük burjuva milliyetçilerinin arasındadır. (...) İşçi demokrasisinin sloganı "ulusal kültür" değildir. demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürüdür. (...) Ayrılma hakkına evet, ulusal kültürel özerkliğe hayır! Bu eğitimin milliyetlere göre bölünmesi ve işçilerin yozlaştırılmasıdır. Ulusların kaderinin tayin hakkının tanınması ne ayrılmaya karşı propaganda ve ajitasyona ne de burjuva milliyetçiliğinin suçlanmasına engel değildir". Şimdi durup düşünelim. Sol olarak hangi pozisyondayız. Karşımızda ayrılmaktan söz eden kimse yok. O halde ayrılma hakkına evet

demenin şu an pratik bir karşılığı yok. Ne yapıyoruz o zaman, Kürt hareketine borçlu hissettiğimiz bu krediyi (çünkü onlar ayrılmak istemiyor), onlara başka alanlarda destek olmak biçiminde kullanıyoruz. Kürtler ayrı bir devlet kurmak istemiyorlarsa ne istiyorlar ve bu istekleri hangi kategoriye giriyor? Hoş ayrılmak isteselerdi biz ne yapacaktık? Biz buna destek mi olacaktık yoksa ayrılığa karşı birlikte kalma doğrultusunda mı propaganda yapacaktık? Lenin'in ısrarla ayrılma hakları vardır demesi ile ayrılmaları iyi olur aynı anlama gelmemektedir. Üstelik Lenin ayrılma hakkını birleştirici bir öge olduğu için savunmaktadır: "ulusların ayrılma hakkının tanınması 'devletin çözülüp dağıtma' tehlikesini azaltır. Ukrayna ulusal - topluluğunun herhangi belirli bir ülkede ne kadar özgürlükten yararlanırsa o ülkeye o ölçüde bağlanacağı besbelli değil midir? Ve bir ulusal - topluluk için, ayrılma özgürlüğünden, bağımsız bir ulusal devlet kurma özgürlüğünden büyük özgürlük olur mu?" Bununla birlikte bu en büyük özgürlük olarak adlandırılan şey savunulurken ezilen ulusların tüm isteklerine olumlu bakmaz. "Sosyal demokratlar ezilen ulusların (Türk Kürt ilişkisi bir ezen ulus, ezilen ulus bağlamında mı ele alınmalıdır sorusu da tartışmalı olmakla birlikte bu kavram kullanılabilir) ayrılma hakkını reddederlerse, ya da ezilen ulusların burjuvazisinin bütün ulusal istemlerini desteklerlerse, proletaryanın siyasal çizgisine karşı gelmiş olurlar ve işçileri burjuvazinin siyasetine boyun eğmeye yöneltirler. Ücretli işçinin, Büyük-Rus olmayan burjuvazi değil de başlıca Büyük-Rus burjuvazisi zaafından sömürülmesi, ya da Yahudi burjuvazisi değil de Polonya burjuvazisi tarafından sömürülmesi vb. hiç de önemli değildir. Sınıf çıkarlarını anlayan ücretli işçi, Büyük-Rus kapitalistlerinin devlet ayrıcalıklarına olduğu kadar Polonyalı ya da Ukraynalı kapitalistlerin devlet ayrıcalıklarına kavuştukları zaman, dünya yüzünde cennet kuracakları yolunda vaatleri karşısında da kayıtsızdır".

Tüm bunlardan anladığımız Lenin'in meseleye bakışında sınıf çıkarları her zaman için belirleyicidir. Ulusal sorunla ilgili tüm tartışmalarında sınıf çıkarları ile ezilen ulusun çıkarları arasında bir karşıtlık olmadığını, hatta ezen ulusun çıkarlarıyla da bir karşıtlık olmadığı varsayımını bizatihi savunur. İşin ilginç yanı Lenin ulusal çıkar ve sınıf çıkarları kavramlarının karşıtlığını söylerken bile söylemsel düzlemdeki karşıtlıkların gerçekte bir karşıtlık oluşturmaya çağının farkındadır. Bir başka ulusu ezen ulusun özgür olamayacağı ifadesi bundan başka bir

şey anlatmaz. Lenin'in ulusal çıkar doğrultusunda yapılan mücadeleye olan eleştirisi aslında ulusal referanslı söylemlerin eleştirisi ve bunların deşifreyesidir.

Türkiye'deki tartışmaların ve son dönem açlık grevlerinin en önemli ögesi olan dil meselesi ile ilgili de Lenin'in yaklaşımlarının tartışıldığına tanık olmadım. Lenin'in çok dilli bir ülke için şu söyledikleri ne anlam taşımaktadır bir bakalım: “ (...) Ticari ilişkilerin gereği çoğunluğun ülkenin hangi dilini konuşacağını belirleyecek olan iktisadi zorunluluklar olacaktır. ve ortak dil saptaması, ayrı ayrı uluslardan meydana gelen ülkenin nüfusu tarafından serbestçe kabul edildiği ölçüde sağlam olacaktır.” Lenin burada açıkça dilden vazgeçilebileceğini ifade etmiyor mu? Ortak dil saptanabilir demek ayrı ayrı ulusların biri ya da birkaçının ana dilinden vazgeçilebileceği demek değil midir? Ancak Lenin'in burada dikkat çektiği nokta bunun serbestçe kabul edilmesidir. Lenin'e göre tüm diller eşittir ve aynı ölçüde vazgeçilebilirdir. “Ulusların ve dillerin tam eşitliği propagandası, her ulusta demokratik ilkelerin tutarlı olarak uygulanmasından yana olan öğeleri onların ulusal - topluluklara göre değil devletin genel yapısında derin ve ciddi olumlu değişiklikleri gerçekleştirme özelemlerinden ötürü birleştirerek toplu hale getirir. Buna karşı "ulusal kültür özerkliği" propagandası, bazı grupların ve kişilerin dileklerine karşı ulusları böler ve gerçekte bir ulusun işçilerini kendi burjuvalarına yaklaştırır.

Kim ulusların ve dillerin eşitliğini tanımıyor ve savunmuyorsa, kim her türlü ulusal baskı yada eşitsizliğe karşı savaşıyorsa o, Marksist

değildir. Bundan hiç kimsenin kuşkusu yoktur. Ama bundan da hiç kimsenin kuşkusu olmaması gerekir ki, başka bir ulusun marksistini "ulusal özümleme" fikrine sahip çıkmakla suçlayan sözde - marksist de, gerçekte basit küçük - burjuva milliyetçisinden başka bir şey değildir”. Türkiye'de ben bugün Lenin'i referans gösteren bir solcunun çıkıp Türkiye'deki insanlar ülkede hangi dilin kullanılacağını özgürce belirlemeli dediyini duymadım. Evet bu Lenin'in sözünü Lenin'in ruhuna karşı kullanmak olabilir belki ama bunun hiç bir şekilde tartışılmaması ne oluyor? Bu yaklaşımın bir oylama sırasında azınlık olan Kürtler aleyhine sonuçlanması kaçınılmazdır, dolayısıyla çoğunluğun dilinin dayatılmasından başka bir şey olmadığı söylenecektir. Ne yani Lenin'in yaşadığı dönemde de aynı şey geçerli değil miydi? Farklılık nereden kaynaklanmaktadır. Lenin o zaman yanlış şeyler mi söylüyordu, yoksa tarihsel dönem farklılığından dolayı bugün bu savunulamaz mı? O halde tarihin değiştirdiği şey nedir, yani tarih neyi değiştirmiştir ki bugün bu söz geçerli olmasın? Lenin'in gerek dil gerekse 'ulusal özümleme' ile ilgili görüşlerinde ABD'nin tarihi sanırım etkili olmuştur. Verdiği kimi örneklerden bunu çıkartmak mümkündür.: “İleri kapitalizmin bugünkü çerçevesi içinde ulusların benzeşmeleri sürecinin genel gidişi hakkında bir fikir edinebilmek için ABD'ne yapılan göçlere ilişkin , sayılara bakılabilir.78 bin Avusturyalının 136 bin İngilizin, 20 bin Fransızın 37 bin Macarın , 480 bin Almanın, 425 bin İrlandalının, 182 bin İtalyanın, 70 bin Polonyalının, 166 bin Rusyalının (çoğunluğu Yahudi) 43 bin İsveçli'nin vvb. yaşadığı New York eyaleti ulusal farkları öğüten bir değirmene benzetilmektedir. Ve New York'ta olan geniş uluslararası ölçülerde her kentte ve her sanayi merkezinde meydana gelmektedir. Milliyetçi önyargılara saplanmamış herkes kapitalizmin bu ulusları özümleme sürecini, büyük bir tarihsel ilerleme, örneğin Rusya benzeri geri ülkelerde olduğu gibi, dünyanın unutulmuş kovuklarında ulusal alışkanlıkların yıkılması olarak görür” . Lenin ulusların ve dillerin eşitliğinin hemen yanına bunların kaynaşmasını ve tekleşmesini koymuştur. Aksi yaklaşımların proletaryayı bölmek anlamına geldiğini ve ulusal kültürleri karşı karşıya getiren ve ayrıştıran davranışların burjuva milliyetçiliğinden esinlendiğini ve bunlara karşı amansızca mücadele edilmesi gerektiğini söyler.

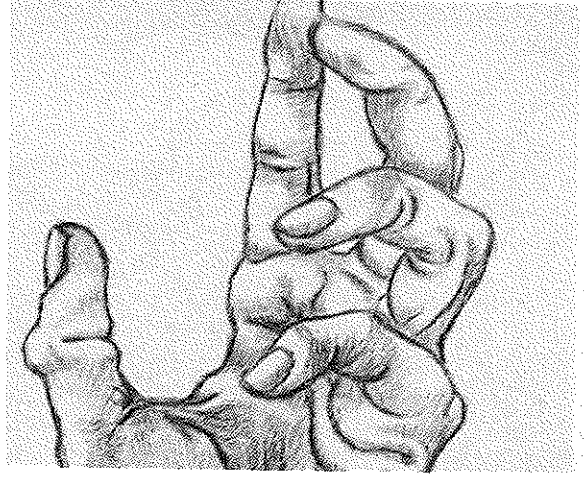
Yukarıdaki ABD örneği uluslar açısından bir ezen ezilen ilişkisi taşıyor oysa Türkiye özelinde Kürt meselesi böyle bir ilişki taşımaktadır itirazlarını hiç tartışmadan kabul etsek bile Le-

nin'in söylediklerini hatırlamakta yarar vardır. "Ezilen ulusların burjuvazisi istemlerinin 'pratik' olduğu iddiasıyla, proletaryayı, özlemlerini kayıtsız şartsız desteklemeye çağıracaktır.(...) Proletarya bu tür pratikliğin karşısındadır. Proletarya eşitliği ve ulusal devlet kurma hakkı eşitliğini tanıırken bütün ulusların proleterlerinin birliğine pek büyük değer verir, ve her ulusal istemi, her ulusun ayrılma hakkını, işçilerin sınıf savaşımı açısından değerlendirir. pratikliğe çağırır, burjuva özlemlerin kayıtsız şartsız kabulüne çağrıdan başka bir şey değildir. (...) Eğer ezilen ulusun burjuvazisi ezen burjuvaziye karşı savaşırsa, biz, her zaman ve her durumda herkesten daha kararlı olarak bu savaştan yanayız. (...) Ama, ezilen ulusun burjuvazisi, kendi öz burjuva milliyetçiliğinin çıkarlarını savunuyorsa, biz ona karşıyız. Ezen ulusun ayrıcalıklarına ve zulmüne karşı savaşıyoruz, ama ezilen ulusun kendisi için ayrıcalıklar sağlama yolunda çabalarına destek olmayız". Mesele bu açıdan en azından Lenin için nettir. Peki bizler için durum nedir?

Kürt hareketi için bugün için ne diyebiliriz? Kürt hareketi Türk burjuvazisine karşı mı savaşıyor yoksa onun bir kliğine mi savaş açmıştır? Yoksa mücadelesini onunla ortak olmaya ve kendisi için bazı ayrıcalıklar sağlamaya mı yöneltmiştir. Ahmet Türk'ün Türklerin Kürtlerle ittifakı sonucu büyük güç olma fırsatı ile ilgili sözlerinin anlamı nedir? Kime söylüyor bunu, halklara mı? AKP'yi halkın temsilcisi mi görüyor? AKP yoksa sınıflar üstü bir iktidar mı? Tek özelliği dindar müslüman kişilerin (bildiğimiz gibi %99'u müslüman bir ülkede yaşıyoruz!) haklarını savunan devrimci ve halkçı bir kişi midir RTE. Elitist Kemalist rejimi yıkmış bir halk kahramanı!

Bir siyasi harekete akıl vermek işimiz değildir. Kürt siyasi hareketi ne istiyorsa onu savunun. Ama biz sol olarak ne yapmamız gerektiğini pekâlâ tartışabilir ve tarihin bu uğrağında emek ve sermaye arasındaki büyük kavgada emeğin genel çıkarlarına -ki bunlar Marksist yaklaşımla insanlığın genel ve evrensel çıkarlarını ifade etmektedir- uygun tutumun ne olduğunu belirleyebiliriz. Bu doğrultuda Türk ve Kürt emekçilerine ve yoksullarına politikalarımızı aktarabiliriz.

Kimlikler ve roller tartışmasına tekrar girmeyeceğiz. İnsanların siyasi kararlarında sınıf kimliği ya da etnik kimliği neden ve nasıl sahiplendiklerini de tartışmayacağız. Özellikle ulusal kimlik meselesinin ne olduğu ciddi anlamda tartışılmaya muhtaç olmakla birlikte bunun siyasi sonuçları bugün daha yakıcı bir

tartışma konusu olduğundan buna yani siyasi sonuçlara etki edecek siyasi tutumları ifade etmekle yetineceğiz. Siyasi sonuçlar tartışılacaksa bu tartışmanın Büyük Ortadoğu Projesi'nden ayrı yapılamayacağı ortadadır. Bugün Ortadoğu'da saflar bir şekilde netleşmeye başlarken Emperyalist dizayndan çıkarımlar ve buna karşı olanlar ayrışmasının belirttiği ortadadır. Buna karşı gelenlerin bir kısmının eski ayrıcalıklı konumlarını kaybetmemek için mücadele etmeleri ve en küçük bir uzlaşma ümidinde dahi mücadeleden vazgeçebilecekleri gerçeği bizi tutumumuzu değiştirmeye yöneltmemelidir. Aynı biçimde Kürt hareketinin sermayenin ortadoğusu planına angaje olmasının karşısına çıkma doğrultusunda gerekli gücü oluşturmak için Türklük hassasiyetinden yararlanma politikasına da düşemeyiz. Çağrı belki öncelikle Türkiye'deki halka yurtlarına sahip çıkma yani onu sermayenin boyunduruğundan kurtarma ve bunun ötesinde sermayenin ortadoğusuna karşı emeğin ve emekçi halkların ortadoğusu sloganını savunma doğrultusunda yapılmalıdır. Bunun günlük siyasetteki en kritik adımı da AKP anayasasına karşı çıkılmasıdır. Sol AKP anayasası tartışmasına BDP üzerinden dahi katılmamalıdır. Topluma kendi gelecek projesini sunmalı bunun anayasasını ortaya koymalı, Türk ve Kürt herkese de bu doğrultuda mücadele çağrısı yapılmalıdır. BDP-AKP ittifakının Ortadoğuda daha kanlı bir geleceğin temellerini atmakta olduğunu görmek gerekmektedir.

BDP tercihini yapmaktadır. Yarın tercihi değişir mi bilemeyiz. Ama her ne olursa olsun sol kendi tarihsel rolünü oynamak için bağımsız siyasi çizgisini ve yeni bir dünyanın kurulması doğrultusundaki tutumunu ortaya koymalıdır. Aksi durumda söylenecek söz bir çeşit "ya sosyalizm ya barbarlık" ikilemidir.

Kemalist restorasyon ulusalcılığı

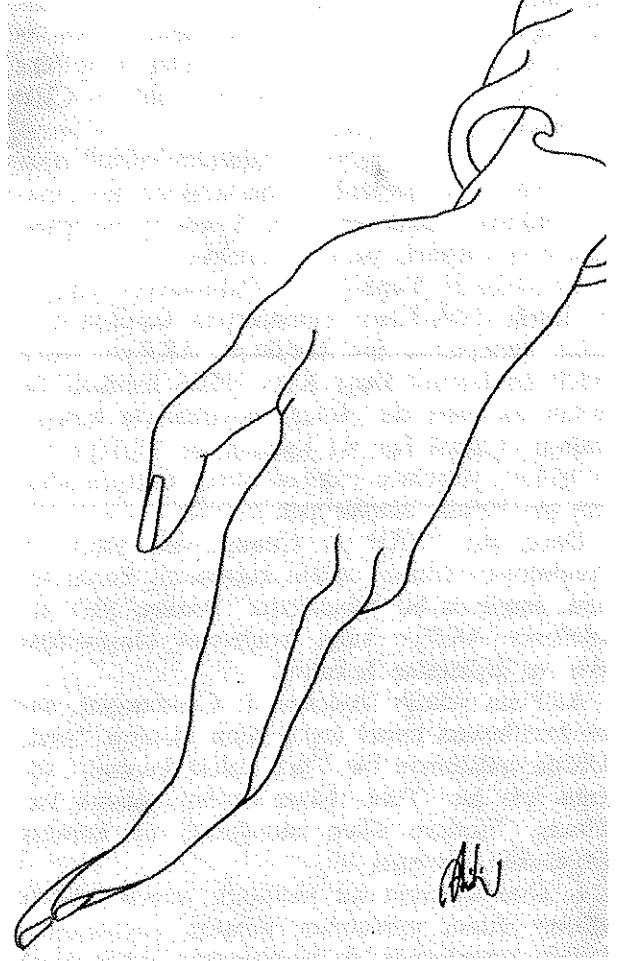
Hüseyin Hasançebi

"A KP kemalist cumhuriyeti yıktı, yerine ılımlı islam cumhuriyetini kurdu. Solcular bu durumdan hangi siyasal vazifeyi çıkarmalıdır?"

Bu konuda bir panel yapıldı; Yurt Gazetesi genel yayın yönetmeni Merdan Yanardağ, Cumhuriyet Gazetesi yazarı Ergin Yıldızoğlu, CHP milletvekili İlhan Cihaner ve BDP milletvekili Sebahat Tuncel katıldı. Şu eksen konuşuldu: AKP 1. cumhuriyeti yıkmış, yerine 2. cumhuriyeti kurmuştur. Kurulan, ılımlı islam cumhuriyetidir. Yapılacak iş basittir. Türkiye'de AKP'ye karşı yükselen iki siyasal güç vardır. Biri "sol ulusalcılık", diğeri de PKK veya BDP'de ifadesini bulan Kürt ulusalcılığıdır. Yükselen bu iki siyasi güç AKP'ye karşı bir koalisyon kurmalıdır. Kurulacak bu koalisyon 2. cumhuriyeti yıkıp yerine 3. cumhuriyeti kurmalıdır. Kurulacak olan 3. cumhuriyet her halükârda laik, demokratik ve sosyal bir cumhuriyet olacak, bu arada Kürtlere de haklarını verecektir. Bu koalisyon eğer 3. cumhuriyeti kuramazsa, en azından kemalist bir yeniden restorasyon gerçekleşmiş olacak, yıkılan 1. cumhuriyet islami gericiliğin ve emperyalizmin elinden geri alınacak...

Katılanların siyasal kimliğinden ve söylediklerinden anlaşıldığı şekliyle anti-AKP koalisyonunda Türkiye'nin en büyük ulusalcı siyasi gücü CHP olacaktır. CHP'nin dışında veya kenarında çok sayıda ulusalcı aydın, sanatçı, öğrenci var, bunlar olacaktır. Birgün, Sol Gazete, Cumhuriyet, Yurt gazetelerinin ifade ettiği siyasi potansiyel var, bu potansiyel de koalisyona kazanılacaktır. "Ulusalcı" yakıştırmasına maruz kalan ÖDP, TKP, Halkevleri gibi siyasi partiler ve hareketler de koalisyondaki yerlerini almaya çağırılmışlardır.

"Ulusalcılık" denilen şey hem Türkiye için, hem de Türkiye solu için yeni bir şey değildir. Buna "milliyetçilik", "cumhuriyetçilik" veya "yurtseverlik" deseniz de durum değişmez; çünkü hepsi aynı -veya benzer- somut çıkarların soyut ifadesidirler. Çıkar değiştiğinde, şu-bu yönde esnedikçe kavramların içeriği de değişmiş olur. Sola, sosyalistlere, komünistlere bulaştığında ortaya rengini solculuktan alan yeni

bir ideoloji veya siyaset çıkmış olmaz; örnekleri Türkiye'de çokça yaşanmıştır. Türkiye'nin en büyük ulusalcı gücü CHP'dir ve ulusalcılığa bulaşan solcu, sosyalist ve komünistlerin "son durak" yeri her zaman CHP olmuştur. Baykal'ın söylediği de budur zaten; "Ulusalcı olmayan CHP'li olamaz".

Demek ki önce ulusalcı olacaksın, bilahare CHP'li. CHP'nin geleneğinde solcularla, sosyalistlerle, komünistlerle işbirliği yapmak diye bir şey yoktur. CHP 1965'ten buyana kendini "sol"da tanımlamıştır fakat bu tanımın dahi temelinde sola ve solculara düşmanlık yatar. CHP kendinden solda olanı devlet düşmanı sayar ve yokedilmesi gereken bir zararlı olarak görür. Sola en çok açıldığı dönemlerde bile bu değiş-

memiştir. Solculara karşı siyaseti, “madem ki sizler de ‘ulusalcı’ oldunuz, CHP’li olabilirsiniz” lütfundan ibarettir. Seçim işbirliği teklifiyle giden Behice Boran’a bile bunu söyleyebilmiştir. Başka bir şey söylediğine de rastlanmamıştır. CHP’nin içinde işçi sınıfına dayalı gerçek bir sosyaldemokrat mayalanma olacağını düşünen “samimi” safdiller -tek tük de olsa- Abdullah Baştürk gibileri çıkmıştır, fakat bunlar kapı dışarı edilmişlerdir. Bu nedenle Türkiye’de solun içinde kurulan ‘ulusalcı’ tezgahlar daima CHP kokusu verir ve son tahlilde CHP destekçiliğine dönüşür.

Fakat her şeye rağmen “ulusalcı solcu” olan veya böyledir denilenlerin başlattıkları tartışmaları ciddiye almak ve solun kendi iç tartışmasına dönüştürmek yararlı olacaktır.

Kemalizmin kurduğu 1. Cumhuriyet yıkıldı, 2. İlimli Türk-İslam cumhuriyeti kuruldu tezi solun tartışacağı bir konudur. AKP’ye -veya ‘AKP devleti’ne- karşı Kürt siyasi hareketi ile ittifak meselesi de bütün boyutlarıyla tartışılmalıdır. Çünkü her iki konuda da Türkiye solu içinde, yeterince ciddiye alınıp tartışılmadığı için gri kalmış alanlar pek çoktur.

Önce şu; “AKP 1. Cumhuriyeti yıktı, 2. Cumhuriyeti (ilimli islam karakterli) kurdu tezine, sonra da bu “ulusalcılık” denilen ŞEY ile Kürtlerin AKP’ye karşı koalisyon oluşturması fikir ve siyasetine bakalım.

AKP’nin yıktığı söylenen 1. Cumhuriyet, zaten kuruluşuna temel teşkil eden ideoloji “Anadolu’da müslüman bir Türk kalesi kurmak” olduğu için bir “Türk- İslam devleti” olarak kurulmuş, “dininin islam olduğunu” da kuruluş belgelerine yazmıştı.

1. Cumhuriyetin bu ideolojik temeli 1890’lı yılların ikinci yarısından itibaren şekillenmiş, Balkan savaşlarıyla da kudurmuştu. AKP, kendisini de üstelik bir parlamenter sistem içinde iktidara taşıyan bu Türk-Müslüman Cumhuriyet’in nesini beğenmemiş ki değiştirsin. Solcu ulusalcıların veya ulusalcı töhmetine maruz solcuların anlaşılacak diye bir derterleri varsa, “laiklik” edebiyatına hiç başvurmadan bu noktaya bir açıklık kazandırmaları gerekmektedir. Söylenecek olanı terim cambazlığından ve demagojiden arındırıp söylersek şudur: Türk devletini Türk devletinden başkası değiştiremez. Ayrıca parlamenter sistem devlet yıkmakla-kurmakla bağdaşmaz. Devlette bazı rötuşların gerekli olduğu zamanlar olmuştur ve bu amaçla parlamenter sistem dışına çıkmıştır. Türkiye’de 1960’ta ve 1980’de devlet kendini bu şekilde değiştirmek istemiştir.

Parlamenter sistem içinde de devlet değiştir-

mek mümkündür tezinin argümanı 1950 veya 1971 olamaz. 1950’ye, devlet kendini iyice bir değiştirdikten sonra gelinmiştir. Köy enstitülerinin kaldırılması, ABD ile gizli anlaşmalar, soğuk savaş politikasına geçiş, NATO üyeliğine müracaat, islamcı gelenekten birinin (Günaltay) başbakan yapılması vb. gibi. O günün solcularının çoğu bu değişimi DP yaptı ve bir “Ak Devrim” ile yaptı zannederek Menderes’i desteklemişlerse de devletin değişmediğini, bir yıl sonra başlarına devlet balyozu iner inmez görmüşler, Menderes hareketinin savaştan sonra kurulan iki sistemli dünyanın Batı yakasında tutunabilmek için, bir kısım ittihatçıların yerine diğer bir kısım, “ağız değiştirmiş” ittihatçıların geçirilmesinden başka bir şey olmadığını anlamışlardır. 1971’de de devlet kendinde bazı yeni düzenlemelere gitmiş, ama bunu parlamento-yu bir kenara iterek yapmıştır. Hitler ve başkaları da, parlamenter sistemi ilga etmeden devlet değiştirmişlerdir. Bütün bu örneklerde devletin değiştirilmesi parlamenter sistemle değil, sistem dışı güçlerin devreye sokulmasıyla başarılmıştır. Ayrıca Türk devletine, ancak ve sadece ikame edilebilir türden bir ideolojik devlet olduğunu unutmadan bakmak gerekir.

Türkiye’deki bugünkü durumu anlamak ve anlatmak için devletin yıkılıp yerine yeni bir devletin kurulduğunun söylenmesine sadece yanlış olduğu için değil, bir çok şeyi gizlediği için de itiraz edilmelidir. Ama AKP’nin devleti “ele geçirdiği” söylenebilir. İşte bu doğrudur ve birincisinden farkı, gerçeği göstermesidir; çünkü düpedüz, devletin AKP’yi ele geçirdiğinin söylenmesidir. Bunu diyen AKP’nin değiştirdiğini de söylemiş olur. Devlet aynı devlettir, sadece Tayyipleşmiştir. Geçmişte de Menderesleşmiş, Demirelleşmiş, Özallaşmıştır.

Devletin değiştiği ileri sürülünce bunu hangi sınıf, hangi çıkarı ve hesabı için yaptı sorusu gelir. Hemen soralım: Hem AKP kim oluyor da, TUSİAD’a sormadan devlet yıkıyor ve yeni bir devlet kuruyor. Yağma mı var? Onu oraya TUSİAD koydu. Vazgeçerse, TUSİAD vazgeçer. AKP’nin işi bittiyse, atar çöpe. Erbakan’ı atmadı mı? Arkasında AB ve ABD durduktan sonra TUSİAD’ın yapmayacağı mı vardır? Türkiye kapitalizmi TUSİAD’ın kapitalizmidir. ‘AKP TUSİAD’a karşıymış!’ çünkü ‘tekeli dışı sermayenin -Anadolu sermayesi- siyasi iktidarınıymış’ der ve bırakırsan, bu zevzeklik olur. Anadolu sermayesi, cılız bir çevre gücü iken zaman içinde büyüdü, AKP ile birlikte geldi Türk kapitalizminin merkezine oturdu’ dersene bu yalan olur.

TUSİAD-AKP ilişkisinden hiç bahsedilmiyor.

AKP'ye karşı ol fakat TÜSİAD'a olma. Bu olmaz. AKP'nin ne olduğunu bize ancak TÜSİAD açıklar. AKP TÜSAD'dan koparılıp suçlanınca TÜSİAD aklanmış olur. "Anadolu sermayesi"—"İslami sermaye" çatışması gibi uydurmalara buna hizmet eder.

"a) AKP Anadolu sermayesinin siyasetidir, b) TÜSİAD Cumhuriyetin sermayesidir, AKP TÜSİAD'a karşıdır" gibi bir sınıfsal denklem geçerli olsaydı AKP Türkiye'de bir gün bile iktidarda kalamazdı. Oysa AKP'ye, —eğer başına bir 'kaza' gelmezse— TÜSİAD'ın ömrü kadar ömür biçenler bile var. AKP-TÜSİAD karşıtlığından bahsedenler ne TÜSİAD'ı biliyor, ne de kapitalizmi. "Anadolu sermayesi"ni de bilmiyordur. Ama bazıları, TÜSİAD AKP'den vazgeçsin, tehlikeyi görsün, tıpkı 1979-1980'de Ecevit iktidarına yaptığını bu kez AKP'ye yap-sın hevesiyle aklına geleni —veya sığanı— dök-türüyor. Örneğin CHP'li prof. Fuat Keyman gibileri. Güya sermaye-siyaset analizi yaptığı bir yazısında Keyman, Anadolu sermayesinin AKP döneminde çok güçlendiğini, hatta 2013'te TÜSİAD'ın yönetimine girip bir denge oluşturacak güce ulaştığını, Türkiye'de siyasetin bu denge üzerinde oluşmaya başladığını söylüyor.

Buradan şu çıkar: TÜSİAD (tekelci sermaye) AKP döneminde engelli koştu, Anadolu sermayesi (KOBİ'ler) ise engelsiz ve hatta dopingli. 1. Cumhuriyet'in oluşturduğu aradaki muazzam fark kapandı. Yani AKP'nin mağdur ettiği sadece işçi ve emekçiler değildir; TÜSİAD da AKP mağdurlarındandır!...

Kızılçık terbiyesi dışına çıkıp "Ne mağduriyeti ulan!" dememek için biraz daha ilerleyelim. AKP tekelci sermayenin (TÜSİAD'çıların) 'öz örgütü'dür. Güçlenerek bir yerden bir yere gelmiş ve TÜSİAD'çıların ortağı olmuş "Anadolu sermayesi" diye bir şey yoktur. Türkiye'nin ekonomisi de, siyaseti de TÜSİAD'ın avuçlarının içindedir. Aksini düşünen eğer solcu veya sosyalist ise Kapital'de bulduğu kapitalizm hakkındaki bir kaç özetleme ve soyutlamayla yetiniyor demektir.

Kimmiş bu Anadolu sermayesi? Temsili manada Türkiye'de iki sermaye örgütlenmesi var; biri genel sermaye örgütü olarak TOBB'dir, diğeri onun içinden güçlenerek —ve iyice tekelcileşerek— çıkmış ve kendini ayrıca ve tepede örgütlemiş bulunan TÜSİAD. TOBB tekelci olmayan sermayeyi temsil eder, TÜSİAD tekelci sermayeyi. Bu nettir. TOBB Türkiye'de, ister sağ olsun ister "sol!", bütün siyasi iktidarların üretildiği, onandığı veya reddedildiği geniş bir sermaye düzlemini ifade ediyor; bu anlamda TÜSİAD'ı da kapsıyor. TÜSİAD'ın kendini bu

geniş sermaye düzleminin dışında, "tekelci sermaye örgütü" olarak bir kere daha örgütlenme ihtiyacını duymuş olması, tekel olgusunun ekonomide ve siyasetteki düzenleyici rolünü daha bir etkinleştirmek, "görünür" kılmak içindir. Niçin "görünür"? Elbette siyaset yapanların gözüne sokmak için. Tekelci sermaye ile tekel dışı sermayenin sınıf içi çatışması TOBB-TÜSİAD ikilisinde ve ilişkisinde gözükmez. Pazar ve kâr paylaşımı TÜSİAD'ın belirlediği genel çerçeve içinde gerçekleşir, sermaye içindeki sürtüşme ve çatışmalar da bu genel çerçeve içinde tutularak çözülür. Petkim özelleştirmesinde bu çatışmayı gördük ve çözüldü. Sermaye gruplarının, ancak TÜSİAD —tekeli— egemenliğine boyun eğmekle mümkün "bütünlüğünü"nü AKP koruyor ki, 11 yıldır iktidardadır.

Bu tekel egemen kapitalist bütünlüğü ıskala-yan bütün AKP tanımları şapa oturdu, otura-caktır. "AKP MÜSİAD-TUSKON-TÜRKON-

FED gibi örgütlerde konumlanan kendi yandaş tekel dışı sermaye gruplarını, İstanbul tekelci (TÜSİAD) sermayesine karşı korudu ve güçlendirdi; ekonomik yapıda merkez-çevre ters döndü” diyenlerin sonuncusu da yanıldığını anlayacaktır.

Merkez-çevre ilişkileri bağlamında siyasi, ideolojik, sosyolojik ve hatta kültürel çerçevede bu görüşü solcuların “liberal” denilen kesimi, ekonomide ise “ulusalcı” veya “cumhuriyetçi” kesimi dile getiriyor(du). Liberaller “Çevrenin –(AKP'nin)– yükselişi”ni demokratikleşme süreci diye yorumladılar. Ulusalcılar ise aynı şeyi tersinden yaparak, merkezi işgal eden çevreyi “gerici”, işgal edilen merkezi ise (1. Cumhuriyeti) ilerici gördüler. Bu boş tartışmanın sürüp gittiği on yılda ise sermayenin yapısı hiç değişmedi.

Somut bilgiyle bakalım: Türkiye'de 2 milyona yakın 'kapitalist' işletme var. Bunların 950'si sanayici BÜYÜK, 1050'si finansal-ticari-rantiyer BÜYÜK olmak üzere 2000 'BÜYÜK' tekelci işletmedir. Kalanı da tekelci olmayan (Küçük ve Orta Boy-KOBİ)'dir. AB kapitalizminin kriterlerini –Almanya hariç– esas alırsak 1 ila 250 işçi çalıştıran işletmelere KOBİ deniyor. Bunların 1-9 arası işçi çalıştıranı “Mikro”, 10-49 arası işçi çalıştıranı “Küçük”, 50-249 arası işçi çalıştıranı de “Orta Boy” KOBİ oluyor. BÜYÜK'lerle birlikte hepsine birden “sermaye” adını veriyoruz.

Sermaye deyip geçmek olmaz. Çünkü Ticari, Sınai, Mali sermaye türleri olarak ayrışma netlik kazanmıştır. Döviz büroları leasing veya faktoring şirketleri, aracı sermaye kuruluşları ve küçük ölçekli bazı fonlar KOBİ ölçeğinde olabilirler ama bunlar finansal alanda olsalar da finansal (mali) sermaye değildirler. Türkiye'de KOBİ ölçeğinde finansal sermaye bulunmamaktadır. Finansal sermaye Türkiye'de tümüyle tekelleşmiştir, TÜSİAD'ın elindedir ve sermayenin bütün diğer alanlarını ve menkul-gayrimenkul bütün araçlarını denetimi altında tutmaktadır.

Tekelci olmayan 2 milyon KOBİ'den sadece 265 bin kadarı, fason da olsa belli bir üretim programına sahip sınai (imalatçı) işletme durumundadır. Diğerleri tarım işletmeleri, hizmet işletmeleri (zincirler hariç) veya ticari işletme (gene zincirler hariç) niteliğindedir.

Geliyoruz AKP'nin sermaye tabanı ve dayanağı olduğu söylenen Anadolu Kaplanlarına(!): 265 bin adet sınai ve sınai-ticari (karma) özellikteki KOBİ'lerden 28-30 bin kadarı son 10 yıl içinde dikkat çekici bir gelişme ve büyüme gösterebilmiştir. Bunların 7 bin kadarı Balkan, Kafkas, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine

ve Türkî cumhuriyetlere sermaye ihracı yoluyla, 450 kadarı ise bazı stratejik sektörlerde uluslararası sermayenin yan sanayisi pozisyonu, diğerleri de Kuzey Afrika, Kuzey Irak ve son olarak da Orta Afrika ile ticarete büyümüşlerdir. İstisnaları hariç, büyüme hızları anormal olmamıştır. Hacim olarak Türkiye'nin dış ticaretinin büyüdüğü oranda büyümüşlerdir. Katma değer üretimi yönünden gelişmeleri ise yok mertebesinde. Onlara büyüme imkânını AKP, sağladığı müthiş “emek verimliliği!” ortamı ile sunmuştur. Unutulmamalı ki son 10 yılda dikkat çekici gelişme gösteren KOBİ'lerin çoğunun doğuşu, ithal ikameci büyüme modelinin başlangıcına (1960) dayanmaktadır. Planlı sanayileşmenin de başlangıcı olan bu süreç bugün sayıları 275'e ulaşan Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri aracılığıyla Anadoluya yayılarak birikmiş, harfiyyen ölçülebilir bir süreçtir. “Anadolu kaplanları” vesaire denilen, “yeşil” sayılan ve AKP'nin sermaye gücü olarak nitelendirilen KOBİ'ler bunlardır. Bunların ağırlıklı imalatçı olanları MÜSİAD'ı kurmuşlar, ağırlıklı ticaret yapanları da MÜSİAD'dan ayrılarak TUSKON'u oluşturmuşlardır. MÜSİAD'çılar AKP'li, TUSKON'cular “Gülençi” olarak anılırlar fakat bunun da aslı biraz var, biraz yoktur.

AKP'nin iktidar döneminde KOBİ'leri gözetken, onları “Büyük”lere, yani tekelci sermayeye karşı koruyan ve güçlendiren tek bir politika, hatta tek bir küçük adım bile görülmemiştir. İş Bankası, Akbank, Garanti Bankası bunlarla zaten ilgilenmez, Halkbankası ilgilenirdi, o da son otuz yılda KOBİ'lerden vazgeçmiştir, desteği göstermelidir. TÜSİAD başka türlü olmasına izin vermez. Dahası, Dünya Ticaret Örgütüne üyelik ve AB aday üyeliği ile birlikte KOBİ'lerin arkasındaki kamu desteği ve siyasi destek tamamen çekilmiştir. Gelişen, büyüyen, güçlenen az sayıda KOBİ ise tekelci sermayenin organik bir uzantısıdır ve onun belirlediği çerçevede içinde birikim sağlamıştır.

Sonucu formüleştirelim: Son on yılda MÜSİAD'çılar da, TÜSİAD'çılar da “eşit” büyümüşlerdir. Yani tekelci olmayan sermaye (MÜSİAD-TUSKON'cular) “10”dan “100”e büyürken tekelci sermaye (TÜSİAD'çılar) “100”den “1000”e büyümüştür. Aradaki fark ise on yıl önce 90'dı, on yıl sonra 900'e çıkmıştır.

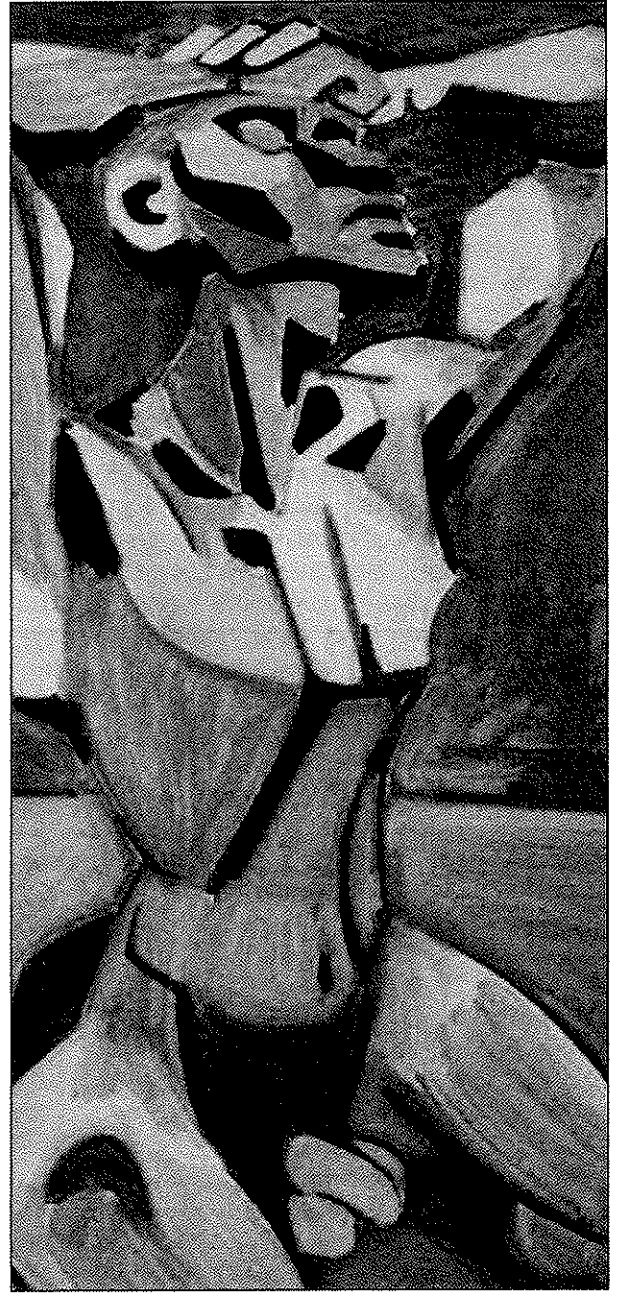
Ama Türkiye'de kapitalizmin gerçekliği bu olduğu halde bu gerçeğin siyasi yorumunda çuvalamalara çok sık rastlanır. Örneğin geçmişte Nihat Erim ve bir ara Bülent Ecevit, birincisi Mesut Erez'i kabinesine aldı, ikincisi de buğday taban fiyatını belirlerken Eskişehir Sanayi

Odası'ndan (Zeytinoğlu-TÖBANK) görüş istedi diye bazıları Eskişehirli sanayiciyi "milli burjuva!" yapmış ve bunun üzerinden politika geliştirmeyi dahi denemişlerdi.

AKP'nin zenginleştirdiği ve kendine ait sınıf tabanı haline getirdiği kesimler ise bu tablonun tamamen dışında, Türkiye'nin son otuz yılda yaşadığı başdöndürücü kentleşme sürecinin ve şimdi de kentsel dönüşüm sürecinin içindedir. Yani Rant gelirleri alanındadır. En tepeden en aşağıdaki ilçe örgütüne kadar tüm partilerde siyaset bu alandan finanse edilmektedir. Çok eskiden elbette böyle değildi. Vehbi Koç Demokrat Partiye de, CHP'ye de paralar aktarırdı. Bu göze batan bir finansörlüktü. Şimdi öyle değil. CHP'nin sınıf tabanı da burdardır. CHP de örgüt olarak bu alandan nasiplenmektedir. CHP'nin tepesinden başlayıp ilçe örgütlerine kadar inen kavgalar ideolojik kavgalar değildir, buralarda ideolojinin zerresi yoktur; tümü birden rant paylaşım kavgalarıdır. İstanbul'a kim belediye başkanı olacak kavgasının iki yıl önceden başlamış olması bir İstanbul sevgisi midir yoksa!...

TÜSİAD ise bütün bu ekonomik faaliyet alanlarını ve siyaset alanını, elbette aynı zamanda ideoloji ve kültür alanlarını tanzim eden tek güçtür. AKP ile ne yaşadık ve yaşıyorsak TÜSİAD'dan sorulmalıdır. Tayyip'in TÜSİAD'la bir çelişkisi yoktur, "Bi taraf olursanız bertaraf olursunuz" demişse demiş bunu destek dilenmek için söylemiştir. AKP kimdir ve arkasındaki sermaye kim oluyormuş ki TÜSİAD'ı tehdit edecek. Gidin Erdoğan'ı şikayet edin TÜSİAD'da, size diyecektir ki; "Boş ver alt tarafı bir başbakan, -ya da bakan-, büyütme!"

Siyasal güç kimde diye bakacaksın önce ekonomik güç kimde diye bakacaksın. Sabit sermaye yatırımında "Aslan KOBİ"lerin payı sadece yüzde 6'dır. Sanayide üretilen 300 milyar katmadegerin 81 milyar TL'sini 264 bin KOBİ, gerisini de yüzde 30'u KOBİ olan büyük 1000 şirket üretmektedir. Buna mukabil sanayi istihdamının yüzde 74'ü KOBİ'lerdedir kalanı "Büyük"lerde; bu da bize yüksek teknoloji ve kalifiye işgücünün kimin elinde yoğunlaştığını göstermektedir. KOBİ'lerin yüzde 90'ı geçen yüzyıldan kalma teknolojiyi, yüzde 9.8'i orta ve orta alt, yüzde 0.2'si ise orta üst teknolojiyi ve buna denk düşen işgücünü kullanmaktadır. 500 En Büyük, toplam sanayi ürünleri üretiminin yüzde 63'ünü üretmekte, sanayi malları ihracaatının yüzde 98'ini elinde tutmaktadır. Bir kısmı 500 büyük içine girenleri de dahil KOBİ'ler ise toplam sanayi üretiminin yüzde 40'ını fakat ağırlıklı olarak iç piyasaya dönük

üretmekte ihracat payı yüzde 8 seviyesinde seyretnmektedir. Krizlerde TÜSİAD saldırganlaşırken TOBB bir KOBİ örgütü ve ticaret sermayesini temsilen "Sen de bir sakız çiğne!" kampanyalarına sığınmaktadır.

İMKB100'ün tamamı TÜSİAD'çılardır. Türkiye'nin toplam dış borcunun 195 milyar doları TÜSİAD'çıların borcudur. Mali sermaye TÜSİAD'ın elinde olduğu için AKP iktidarı da, politikası da, Türkiye'nin varı yoğu da TÜSİAD'ındır. Bir şey istiyorsan eğer bu Tekelci Sermaye'nin duvarına başını vuracaksın. Bu duvarı yıktığın gün kurtuluşun olur.

Siyasi dengeleri de belirleyen gerçek sınıf güçlerinden bağımsızmış gibi gözükten bir alan-

da, ha babam sürdürdüğümüz bir tartışma içinde her şey boğulur, sol da. "Sol ulusalcılık" dediğimiz de buradan bir yakıştırma olarak çıkıyor ama somut mu somut sonuçları oluyor; DİSK başkanının "gerekirse TÜSİAD için sokaklara dökülürüz" demesinde olduğu gibi. O halde bir sol siyasi pozisyona, aslı astarı yokken "ulusalci" yakıştırması yapılmaz. Herkesin bilip ama unuttuğu bazı gerçekleri hatırlayalım.

"Ulus", "millet" ve "milliyet" gibi olgular temelinde üretilmiş "milli çıkar", "ulusal çıkar" gibi şeyler işçi ve emekçi sınıfların dışlandığı "merkez"de kurulur. "Devrim" gibi, iktidar - egemen- olmak gibi büyük sınıfsal amaçlar bakımından elbette öyledir ama güncel sınıf çıkarları için de, bir şeyler kazanabilmek için mücadele ederken de böyledir. İşçi ve emekçilerin kendi çıkarlarının bilincine varmaları, başka bir ifadeyle "sınıf" haline gelmeleri, somut çıkarlarını merkezde kurulmuş çıkar tanımlarından ayırtmalarını ile mümkündür. Deneylerin bu konuda tek bir sözü vardır: "Merkez"e yaklaşan işçi ve emekçi sınıf hareketleri elini vermiş, kolunu kaptırmıştır. "Merkez"de kimin bulunduğu sonucu değiştirmemiştir. Çünkü belirleyici olan "Merkez"de hangi sınıfın bulunduğu, hangi siyasetin bulunduğu değil Devrimci siyasetin karakteristik özelliği "merkez"den, ulus, millet, milliyet kılıfına sokulmuş çıkarlardan uzak durmasıdır. İşçi ve emekçi sınıf hareketleri merkezden uzağa gittikçe devrimci karakter kazanır ve gücü artar. Herhangi bir sınıfsal proje veya bir sınıfsal tahayyül bir başka sınıfın proje, program veya tahayyülüne, ondan daha küçük veya büyük olduğu için değil, bambaşka bir dokuda olduğu için sığmaz. "Ulusal çıkar" ve bu çıkar ekseninde kurulan her şeye temayül, merkezle bütünleşmeye temayüllü olmaktır. "Türkiye" denildiğinde bu denilmiş olur. Çıkar tanımlarında "biz" olmaz, "ben" olur. Uzlaşmalar bu temelde, bazı çıkarların görünmeze itildiği ve arka planda bir hakim çıkarın hükmünü yürüttüğü biçimler altında değil, bütün çıkarların apaçık, elle tutulur şekilde gözüktüğü düzlemlerde yapılır. Ulus, millet veya milliyet, bu düzlemlerden herhangi biri olamaz. Emekçi sınıf çıkarından ve mücadelesinden söz edildiği yerde bu kural bir amentüdür. Sosyal demokrasi dedikleri şey emekçilere ait bir şeydir ve "merkez"den kopamadığı için emekçilerin çıkarını satmış -ve satan- bir şeydir. Sınıf bilinci sosyal demokrasiye

hiç bir zaman "aptal", "akılsız", "bilgisiz" dememiş, ama "hain!" demiştir, sebebi de işte bu "merkez"le ilişkiler meselesidir.

"Ulusalcı" yakıştırmasına maruz kalan ve bu yakıştırmayı ayrıca hak etmiş olan sol cenahın, AKP'ye karşı bir koalisyonda Kürt siyasi hareketi ile (BDP-PKK) buluşma yönelimine girmesi ve bunun için çağrılar yanınlaması elbette olumlu bir gelişmedir. Ama çağrılar kimedir? Eğer Kürt hareketinin kendisine ise bu açıkça "siyasi oportünizm"dir. Hele Kürt hareketine işbirliği çağrıları, o "yükselen bir hareket" olduğu ve AKP iktidarını sarsacak bir pozisyona ulaştığı için yapıyorsa -çağrılarda bu böyle konuluyor- oportünizmden de daha kötü, hatta komik olur. Kürt siyasetinin AKP ile uzlaşarak bir "çözüm" aramasına "gericilik", ulusalcılarla uzlaşarak çözüm aramasına "ilericilik" diye bakmak ise Kürt meselesine şaşı bakmak veya ona, onda olmayan misyonlar yüklemek demektir. Açarsak şudur: Kürt meselesine "sol"dan bakıyorsak onun ortaya koyduğu ve mücadelesini verdiği "çıkar"la birleştirilecek herhangi bir sol çıkar bulunmamaktadır. Kendine devlet, bağımsızlık, özerklik ve otonomi isteyen bir hareketle dünyayı değiştirmek isteyen bir hareketin (sol) bir alıp-vereceği yoktur. Söz konusu olan, sadece bir millet veya milliyetin özgürleşmesidir. BDP-PKK, verdikleri mücadeleyle sadece Kürt dünyasını değiştiriyorlar. Bu da onların ana sütü kadar helâl hakkıdır. Siz sadece bu

hakkı tanımakta ve desteklemektesiniz. Bundan daha ileri anlamlar yükleyerek Kürt siyasi hareketini destekleyen ve işbirliği yapan solcular ve komünistler, sonuçta Kürt hareketine ve çözüme herhangi bir katkı sağlamış olmazlar, sadece kendilerini "demokratlaştırmış" olurlar. Kürt hareketinin emekçi bir sınıf tabanı tarafından taşınması durumu değiştirmez, çünkü taşıyanların kimler olduğu değil, taşıdığıdır esas olan.

O halde "ulusalcı sol" hareketler ve kişiler Kürt hareketine koalisyon çağrıları yapmakla aslında kendilerini yeni bir yere çağırmış oluyorlar. Bu yeni yer, Sezarın hakkı Sezar'a bir yer olacak ve kendileri de "ulusalcılık" töhmetinden kurtulacaklardır.

Kürt hareketiyle, ona onda olmayan, olması da mümkün olmayan anlamlar yükleyerek ilişki kuran solun konumu ise tartışmamız gereken ayrı bir konudur.

Türkiye'de asırlık bir "Türk sorunu" vardır

Yalçın Yusufoğlu

Medyada konuşan, yazan kimi şahıslar Kürt meselesinin çok konuşulması karşısında ciddi bir "Türk Sorunu" olduğunu söylemeye başladılar. "Kürtlere o kadar taviz veriliyor ki, Türkler tepki duyuyorlar, şimdi artık Kürt sorunu yok, Türk sorunu var" diyorlar, hatta "yarın kötü olaylar çıkar" gibilerinden linç tehdidinde kadar işi vardiğerler var.

Bunlar sadece MHP'lilerden, kendilerine "ulusalçı" diyen kişilerden ibaret değiller.

Doğrudur, Türkiye'de bir "Türk sorunu" vardır. Yüzyıla yaklaşan Devlet politikaları ve Türk milliyetçiliğinin koşullandırması sonucu olarak vardır. Bu ülkede yaşayan herkes için vardır, hatta bizzat Türkün kendisi için de vardır.

İmparatorluğun dağılma süreci aynı zamanda değişik milliyetlerin uluslaşmasını ve ayrılma isteklerini de beraberinde getiriyordu. Onlar varlıklarını Türklükten ayırmakla, kendisini Türk saymayan Türkleri "etrak-i biidrak" sayan Osmanlı Sarayına karşı İttihatçılar Türklük güttüler.

Doğrusunu isterseniz, Batı Avrupa'da ve Mısır'da, Lübnan'da yaşayan birinci ve ikinci kuşak Genç Osmanlılara Türklüğü yakıştıran, onlara "Genç Türkler" adını takan da Batı'ydı. Hatta "Türkiye" adını bile Batı koymuştur. Türk'lü ülkelere bakınız: Türkistan vardır, Türkmenistan vardır, ama "Türkiye" diye bir kelime yoktur.

1992'de C. Başkanı Turgut Özal Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi diye bir topluluk icat etmişti. Zirve 2010'a kadar 10 kez toplandı, 5'inde ev sahibi Türkiye idi.

O ülkeler: Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'dır.

Zaten bazı Batı dillerinde "ia" ile biten Türkçe transkripsiyonda "ya" diye yazılan ülke adları Türkçe dilinin üreme kurallarına uymaz. O adlar Türkçeye tercüme edilmişlerdir: Rusya, Romanya, İtalya, Avusturya, Finlandiya, Makedonya, Slovenya, Libya, Slovakya, Endonezya ilh..

Türkçe'de milliyetten ülke adı yapmak için yaygınca gelen kelime eki "istan"dır. Hindistan, Arabistan, Bulgaristan, Yunanistan, Macaristan,

Sırbistan, Yukarıda andığımız "ya" bitenler ise Batı dillerinden tercümedir.

"Türkiye" kelimesi de İtalyanca "Turchia"dan gelmektedir. Cumhuriyeti kuranlar ölünceye değin "Türkiye" değil "Türkiya" demişlerdi. Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar'ın konuşma bantlarını dinleyiniz, hepsi "Türkiya" derler.

Cumhuriyet kurulduktan sonra "Türk"lük fikrini de getiren Kafkas göçmeni aydınları. Onların Türklüğünü benimseyen Diyarbakır'lı bir Kürt aydını da Türkçülüğün fikriyatını, zikriyatını, edebiyatını yapmıştır.

25 Nisan 1920'de kurulan ve Saray'ın dışında, geçici devrim hükümeti niteliğinde olan kurumun adı da Büyük Millet Meclisi'dir. Bu isimde Türkiye kelimesi başlangıçta yoktur. Kurul ülkedeki toplulukları "Türkler" olarak tarif etmez "Anasır-ı İslam" (İslam Unsurları) diye tanımlar.

Savaşın hezimetle bitmesi İstanbul'un ve bazı Anadolu bölgelerinin işgal edilmesi, Yunan Ordularının Ege'ye çıkmasına rağmen Türklük ögesi ağır basmamış, İslamiyet ağır basmıştır. Yunan Ordularına karşı verilen savaşa toplumun geniş kesimleri "Gâvur-Müslüman Harbi" olarak bakmışlardır.

Tenkil ve tehcirle Ermenileri Rumlar göndermişler, Cumhuriyetin kurulmasıyla yapılan Lozan Mübadelesiyle daha fazla Rumu.

Fakat Cumhuriyeti kuranlar siyasi yapıyı (yeni devleti) konsolide etmek, devlet otoritesini tesis ve tahkim eylemek için yoğun bir Türklük ve Türkçülük propagandasına girişmişlerdir. Başlangıçta belki "gayrimüslim ekalliyet" denilen azınlıkları kaçırmak, kaçmayanları sindirmek için sürdürülen Türkçülük, Kürtler başta olmak üzere değişik etnilere mensup insanları Türkleştirmek, asimile etmek üzere sürdürülmüştür.

Bu baskılar 1925 Kürt ayaklanmasından sonra daha da artmıştır. O ayaklanmayı çeşitli yerel isyanlar izlemiş, 1937 Dersim katliamına kadar tırmanmıştır. 1925'ten sonra Başvekil İsmet Paşa'nın adıyla anılan Vilayet-i Şarkiye İslahat Kanunu'yla yapılan toplu sürgün ve mecburi iskânları, müstemleke valisi gibi atanmış Umumi Müfettişleri de saymak gerekir.

1921 ila 1937 arasında 19 adet Kürt tenkili var. Genel Kurmay kayıtları onlara "tedip harekâtı" diyor. 1943'te Qerqeli'de (Özalp) 32 Kürt köylüsünün Milli Şefin verdiği yetki ve General Muğlalı'nın verdiği emirle kurşuna dizilmesi var. Aralık 1974'te Veranşer'de (Viranşehir) 9 Kürt köylüsünün kaçakçı diye öldürülmesi var.

Yani Roboski ilk değil.

VARLIĞIM TÜRK VARLIĞINA...

Çocuklardan başlayarak her yaştan insana Türklük aşılması için her sabah çocuklara "Türküm, Doğruyum" diye başlayan, "Varlığım Türk varlığına armağan olsun" diye biten tekerlemeler tekrarlatılmıştır.

Bu koşullandırmalara "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyaları, 1934 Trakya Yahudi tehciri, 1943 Varlık Vergisi ve Aşkale deportasyonu, 6-7 Eylül 1955 pogromu, 1964 Başbakan İsmet İnönü kararnamesi.

Yani Türklük ve Türkçülük "milli birlik ve beraberlik" lafları etnik farklılıklara karşı kullanılırken, 1960'lar sonrasında yükselmeye başlayan sola ve emekçi sınıflar mücadelesine de karşı ideolojik silah yapılmıştır.

Devletin gizli açık mihrakları sola karşı bazen İslamcılar (16 Şubat 1968 Kanlı Pazar), İmam Hatiplileri çıkarmıştır, ama sürekli kullandıkları sokak faşistleri olmuştur. Komando kamplarında subaylar ve emekli subaylar tarafından eğitilen faşistler solun üstüne salınmıştır. Kendilerine komando diyen, Orta ve Güney Amerika'da ve Güneydoğu Asya'da sola karşı kullanılan grupların Türkiye kolu esas olarak

Türkçüdürler. Ama aynı zamanda dindardırlar. Kendilerini "Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslüman" ilan etmişlerdir.

1970'li yıllardaki Elazığ, Erzincan, Malatya, K. Maraş, Sivas, Çorum saldırıları, 1993'teki Madımak, 1995'teki İstanbul Gazi Mah. katliamı Türkçü-İslamcı, Türk bayraklı ve paralel devlet tertipli kadiseslerdi.

Kemal Paşa'nın 1933'teki Onuncu Yıl Nutku'nun sonunda söylediği "Ne Mutlu Türküm diyene" sözü hâlâ milyonlarca Türk'ün gururudur. Dağda taşa, okullarda, caddelerde, devlet dairelerinde yazılıdır. Çocuklara ısrarla "Türk, övün, çalış, güven" dedirmişlerdir.

Türklüğünle övün, hak istemeden çalış, devletine güven. Bu Hitler Almanyası'ndan, Mussolini İtalyası'ndan kopya edilmiş ezberlerdir. Oralarda Nazizm, faşizm kalmadı, bizde sloganları kaldı. 15 bine yakın kent, kasaba, köy, mezra, akarsu adı Türkçeleştirilmiştir. Oysa İstanbul kelimesi bile Rumcadır. "Stan+polis" (Şehre Doğru) demektir.

Bu kadar endoktrinasyondan sonra nasıl Türk sorunu olmasın?

Bu yaklaşımın uygarlıkla, çağdaşlıkla ilgisi yoktur. Halen Birleşmiş Milletler'e kayıtlı 193 devlet vardır, bunlardan 133'ünün sistemi federatiftir veya özerk yapılardadır. Ama bizde, bırakınız ayrılma hakkına, özerklik talebine bile tahammül yoktur. Oysa ayrılma hakkı, 1918'de kurulan Milletler Birliği'nden (Cemiyet-i Akvam'dan) bu yana evrensel bir kabuldür.

Evet, "Türk Sorunu" vardır, o kadar keskin şovenizmle donanmış Türk kitlelerinin şoven zihniyeti demokrasinin önünde sorundur.

Türk sorunu demek Türklüğün ve Türkçülüğün her türlü siyasal ve sosyal ilerlemenin önüne çıkarılması demektir.

Türk Sorunu sadece Kürtlere, Ermenilere, Yahudilere, Süryanilere, Rumlara karşı yoktur, Türk Sorunu bizzat Türklere karşı da vardır.

Çünkü Türk Sorunu Türkçü kalıpların, klişelerin özgür düşüncenin üstünü örtmesi demektir.

Türk sorunu grev yapan işçiye, haklarını arayan memura, akademik özgürlük ve sosyal haklar isteyen öğrenciye, toprak, su, ucuz tohum, gübre isteyen köylüye de karşıdır.

Daima sola bayrakla karşı çıkmaları iste o Türklük sorununun simgesidir.

O kadar da değil: Her darbe olduğunda devlet radyoları askeri marşlar ve "kahramanlık türküleri" çalardı.

Asildir, kahramandır, üç kıtada at koşturmuştur

Adı "türkü" de olsa o türkülerin çoğunun

Türklükçülükle ilgisi yoktu. Mesela en çok çalınanlardan Estergon Kalesi'ni alalım. Macaristan'da, Tuna kıyısındaki kaleyi Osmanlılar II. Süleyman devrinde 1543'te almışlardı. 1595'te Nemçe Prensi Mansfeld komutasındaki Haçlı orduları 1 aylık bir kuşatmadan sonra kaleyi geri aldılar. İçindeki Osmanlı kumandanı Lala Mehmed Paşa teslim şartlarında anlaşılarak kaleyi verdi, karşılığında içindeki herkes mallarını ve silahlarını yanına alacak, Nemçe gemileri onları bir Türk kalesine kadar taşıyacaktı.

Yani darbe sabahları çalınan bir mağlubiyet marşıydı, daha da önemlisi aşk türküsüydü:

Estergon Kalesi, subaşı durak,

Kemirir içimi bir sinsi firak.

Gönül yâr peşinde, yâr andan ırak.

Akma Tuna, akma, ben bir dertliyim

Yâr peşinde koşar kara bahtlıyım.

Şu halde Estergon Kalesinde Türklük de yoktur, zafer de. Ama Türk milliyetçisi ondan faydalanır.

Savaş "Küffara" karşıdır, muzaffer kılınan ise İslam'dır, Cenk Türklük adına değil, Allah adıdır. Fakat Estergon Kalesi marşını veya Türküsünü çalan görevli de, çaldıran subay da, hatıta belki parçayı söyleyen türkücü de bunu bilmez,

1980 darbesi diktatörünün ve söylemini esas vasfı sola ve emekçi sınıflara karşı Türklüğü kullanmasıydı. Kenan Evren ve cuntası sık sık "memleket sağ-sol diye bölünmüştü, biz milli birliği ve beraberliği sağladık" deyip dururlardı.

Nasıl sağlamışlardı? Silah zoruyla. İdamlarla, işkencelerle, Yarım milyondan fazla insanı nezarethanelerden, işkencehanelerden, hapishanelerden geçirerek, siyasi partileri, sendikaları, dernekleri kapatarak, örgütlenmeyi yasaklayarak

Bugün başımızda Kenan Evren yok, ama onun Türklüğü bütün devlet partilerinde var.

Öte yandan Türklük, Türkiye'deki bütün etnik grupları küçümser: Ermeni Rum, Yahudi ve Süryanilerden asla hoşlanmaz, onları daima tehlike görür. "Gâvur" kelimesi en sıradan küfürdür. "Çıfıt" da öyle Birbirleriyle arası iyi olmamaya "papaz olmak" der. Bu söz TV dizilerinde de sık sık tekrarlanır. Kimse de çıkıp eleştirmez.

Türklüğün bir yanı Çetin Altan'ın söylediği "Türke Türklük" propagandasının sonucu olarak böbürlenmekse, öbür yanı Türk olmayanları küçümsemektir.

Türk herkesi dışarılar: Çerkez der, Laz der, Gürcü der, Abaza der, Boşnak der, Pomak der, Tatar der, Acem der, Muhacir diyerek Balkan göçmenlerini kasteder. Onlar sarışın veya kum-

ral oldukları için Türkün gözünde "tüyü bozuk"turlar, "sarı çıyan"dırlar. Kürtleri, Zazaları hiç sormayın, vahşi yaratıklardır, hatta kuyrukludurlar. Kürtlere yakıştırılan meslekler hamallıktır, çöçülüktür, zerzevatçılıktır.

"Kıbrıs, Kıbrıs" dediğine bakmayın, Türkiye Türkü Kıbrıs Türkünü de sevmez.

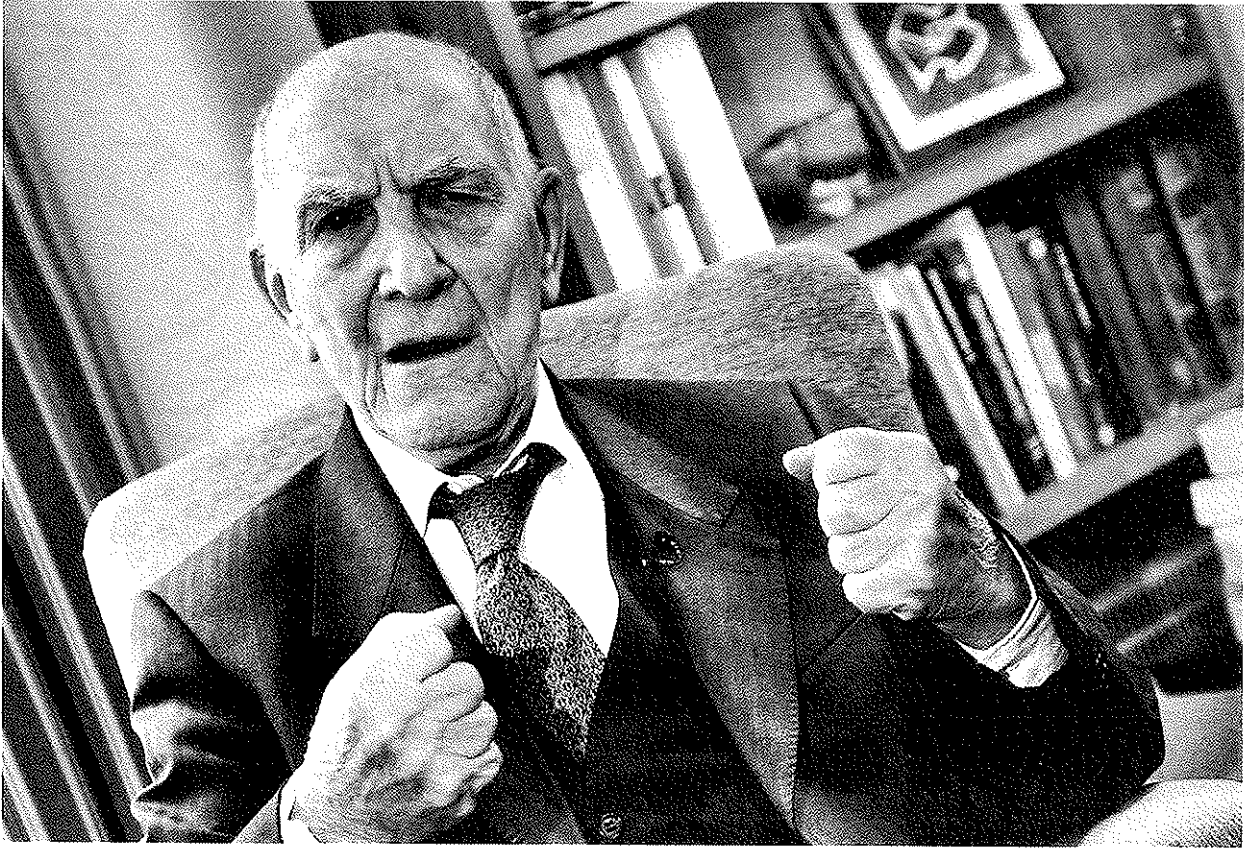
Peki, "sen nesin, kimsin" diyecek olsan, kendisini Türkoğlu Türk, "sapına kadar Türk" sayan o şahsın soyunda bugün küçümsemediği, hatta sövüp saydığı kim bilir kimler, hangi etnik gruplar vardır.

Türkün sevdiği, küçümsemediği hangi ulus vardır, merak ediyorum. Onu arkadan vurduğuna inandığı Araplar başta olmak üzere başka milliyetleri küçümser ve sevmez. Ruslara zaten düşmandır. Olsa olsa 1950'lerden beri yukarıdan gelen söylemle "Dost ve Kardeş Pakistanlı" aleyhine konuşmaz, ama hayatında Pakistanlı tanımamıştır, tanımışsa, mesela ucuz işgücü emekçisi olarak gelen Pakistanlıları, Afganistanlıları, Bangladeşlileri dövmeye bile kalkar.

Başkalarını bu kadar aşağılama kanımızca kendi benliğindeki aşağılık duygusunu dengeleme güdüsünün ruhsal bir sonucudur. Bu bakımdan Türklük bizzat öyle olmakla övünen Türkün kendisi için de sorundur.

Başkalarını "Türk değil" diye Bu kadar reddiye, bu kadar küçümseme ancak psikolojik deformasyonla izah edilebilir.

Hiçbir Türk de çıkıp Türklere bunu söylemez. "Ey Türk titre de, kendine gel" demez.

Stéphane Hessel öldü

“Özgürlüklerinizin yok olmasına seyirci kalmayın. Direnin. Edilgen olmayın. Kaderiniz kendi ellerinizdedir. İnsanlık tarihi, kaderini değiştirmek sorumluluğunu göstermiş yurttaşların eseridir”

20. yüzyılın seçkin aydınlarından, özgürlük ve insan hakları düşünürü ve eylemcisi Stéphane Frédéric Hessel geçtiğimiz Şubat ayı sonunda Paris'te öldü.

Babası Franz Hessel Polonya'dan Almanya'ya göçmüş, Protestanlığa geçmiş bir Yahudi ailesindendi, annesi Helen Grund Alman ve Hristiyan'dı.

Annesi ressam ve gazeteci, babası yazar ve çevirmendi, Frankfurt Okulu düşünürlerinden Walter Benjamin'in yakın arkadaşıydı ve Marcel Proust gibi dili ağır bir yazarı Benjamin'le birlikte Almancaya çevirmişlerdi.

1917'de Berlin'de doğdu. 1924'te aile Paris'e göçtü. Kısa zamanda aydın bir çevre edindiler. Marc Chagall, Pablo Picasso, Marcel Duchamp evin daimi konukları arasındaydı.

15 yaşında bakaloryasını alarak orta öğrenimin tamamladı. Sonra Fransa'nın ünlü yüksek

öğrenim kurumlarından École Normale Supérieure'e kabul edildi. Hocaları arasında en çok Sartre'dan etkilendi. Mezuniyetten sonra aynı okulda Felsefe dalında lisansüstü çalışması yaptı. 1939'da Fransa yurttaşı oldu, Aynı yıl Rus mültecisi Hukuk profesörünün kızı olan Vitia Guetzevich ile evlendi, üç çocukları oldu.

1940'te savaş başlayınca askere alındı. Fakat Fransız ordusu teslim olunca savaş esiri olarak yakalandıysa da kaçtı. Önce Portekiz'e, oradan Casablanca'ya geçti, bir gemiyle Britanya'da Bristol'e ulaştı. İngilizler onu casus sandılarsa da, General de Gaulle'le yediği bir öğle yemeğinden sonra Britanya'da eğitilmekte olan Özgür Fransa Hava Kuvvetleri pilotlarına katıldı.

1944'te görevle Fransa'ya gönderildiğinde Paris'te annesine ulaşmaya çalıştı. Normandiya Çıkartmasından üç gün sonra Gestapo tarafın-

dan yakalanarak 37 direnişçiyle birlikte trenle Almanya'ya Buchenwald Toplama Kampı'na götürüldü. Grup takilerden bazıları Müttefiklerin hava saldırında öldüler, bazıları kurşuna dizildiler. Hessel Aşağı Saksonya'daki bir çalışma kampına sevk edildi.

Oradan yer altında V1 ve V2 füzelerinin imal edilmekte olduğu Dora merkezine nakledildi. Sovyet Orduları yaklaşırken Dora tahliye edildi, çalışan esirler trenle Belsen'e nakledilirlerken Hessel kaçmayı başardı ve 160 km. kadar yürüyerek Hannover'a vardı, ABD askerlerine ulaştı, ama yorgun düşmüş uyurken ABD birliği yer değiştirince, Hessel gelen Alman askerlerinin eline düştü.

Alman ordusu panik hainde olduğundan birlik komutanı Hessel'i ne yapacağını bilemedi, o ve kendisi gibi 14 esir birlikte yola koyuldular, bir başka ABD birliğine rastlayana kadar türüldüler.

Paris'e döndükten sonra Dışişleri Bakanlığı'nın sınavlarına girdi ve kazandı. Hariciyeciler oldu. Önce Çin'e yolladılar, sonra dayeni kurulan Birleşmiş Milletler sosyal işler ve insan hakları direktörlüğüne tayin ettiler.

Böylece Stéphane Hessel İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni yazan kurulda çalıştı ve ölmeden önce o heyetin hayattaki tek üyesiydi.

1954'te Sosyalist Pierre Mendès-France Başbakan olunca onu yanına aldı, Hessel Başbakanın konuşmalarını yazan sağ kolu oldu, fakat hükümet düşünce

Saigon'a gönderildi, o sırada Fransa Vietnam'dan çekiliyordu. 1957'de de Gaule 5. Cumhuriyeti kurmadan önce Fransa'ya döndü, o sırada gündemde olan Cezayir Savaşında Cezayir'in bağımsızlığını savundu. Sol kanat politikacılar Jacques Delors ve Michel Rocard ile birlikte çalıştı.

1962'te Unesco Başkanı onu Afrika ülkelerine yolladı. Kaldığı dokuz ülkede Afrika halklarının ne halde bulunduklarını tanıdı. Ertesi yıl Eğitim Bakanının yardımcısı oldu, Fransızlar Cezayir'den çekildikten sonra, Cezayir'de kalan Fransızların eğitimlerinin ne olacağı konusunda görev aldı, Cezayir'e gitti. Sonraki çalışmaları Üçüncü Dünyada sürdü.

1990'lı yıllarda Fransa'da iltica arayan Afrikalıların haklarını savundu, sınır dışı edilmelelerine karşı çıktı. Başbakan ve Cumhurbaşkanıyla

la pazarlıklar yaptı, kamuoyu yaratılması için uğraştı.

Daha sonraki yıllarını yazmakla ve konferanslar vermekle geçirdi. Önemli yaklaşımlarından birisi İsrail devletinin Filistin politikalarını eleştirmek oldu.

İki ulusun birlikte yaşamasın, ama İsrail'in asla barışçı olmadığını, Arap topraklarında kurduğu yerleşim bölgelerini boşaltmadığını söylüyordu.

Hessel son atağını 1910'da yaptı ve "Indignez vous" (Öfkelenin) diye bir kitapçık yazdı. Fransızların tıpkı Rezistans yıllarındaki gibi öfkelenmeleri gerektiğini, zenginle yoksul arasındaki uçurumun büyüdüğünü buna karşı öfkelenmek gerektiğini, özgür bir basın oluşturma zorunluluğunu, çevreyi korumak gerektiğini, Filistinlileri savunmak gerektiğini söylüyor, insanlara öfkelenip, finans kapitale karşı şiddete başvurmadan-baş kaldırmaları, mücadele etmeleri çağrısında bulunuyordu.

"Bu, genç ve yaşlı bütün vatandaşlara yapılan bir çağrıdır, sorumluluk alma zamanı geldi" diyordu .

32 sayfalık bir broşür tekelleri sermayeye ne mi yazar mı? Yazar.

Şöyle ki: Kitap ilk iki ayda Fransa'da 1,5 milyon satıldı, bugüne değin dünyada Türkçe dâhil pek çok dile çevrildi ve 4,5 milyon adet basıldı. Hessel bütün telif hakkı gelirlerini uluslararası sivil toplum kuruluşlarına bağışladı.

O kadar da değil: İspanya'daki protestocu kitleler kendilerine "Los Indignados" (Öfkeliiler) adını verdiler. Sonra çağrı Wall Street işgalcilerinin amentüsü,

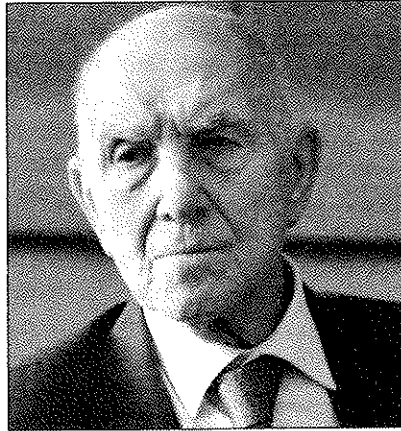
Yunanistan, Britanya, Şili, İsrail, Meksika'da protesto gösterilerinin bayrağı oldu.

"Öfkelenin" özellikle burjuvaziyi öfkeliendir-di. Fransa'da o zamanki sağcı C. Başkanı Sarkozy ve Milli Cephe Başkanı Marine Le Pen hemen Hessel'i hedef aflılar.

Stéphane Frédéric Hessel'in yaşam öyküsü bize çok şeyi öğretiyor. Bütün bir hayatın insanlık hizmetinde nasıl değer ve anlam kazanabileceğini gösteriyor.

Ve 1910'da 93 yaşındaki bir insanın nasıl da dipdiri bir ruha sahip olabileceğini gösteriyor.

Hessel o çağrısıyla sadece gençlere mesaj vermedi, kapitalizmi tarihin sonu ilan eden şarlatanlara, küreselleşme çığırtkanlarına, dünya değişiyor buldumcuklarına da yanıt verdi

Şişecam Topkapı direnişi üzerine küçük bazı notlar

Zafer Aydın

Şişecam'a ait Anadolu Cam Sanayi Topkapı Fabrikasında 27 Aralık 2012 günü başlayan ve 9 Ocak 2013 günü Kristal-İş Sendikasıyla Şişecam arasında imzalanan protokolle sona eren direniş, hem sonuçları itibariyle hem de özgün bir deneyim olarak önemli bir eylem oldu. İşçilerin taleplerinin büyük ölçüde karşılandığı eylemle, kıdem tazminatlarına emekliliklerine kalan süreye bağlı olarak, değişen oranlarda teşvik alanların dışındaki bütün işçilerin işleri korundu. İşçiler, mevcut haklarıyla Şişecam'ın diğer fabrikalarında işbaşı yaptılar. Ayrıca varılan anlaşmayla Topkapı fabrikasında geçici işçi statüsünde çalışan 50 işçinin de Şişecam'ın Eskişehir'de yeni kurduğu ambalaj fabrikasında kadrolu olarak çalışması sağlandı.

Fabrikada süren ve fabrikanın dışına taşarak genişleyen direnişe, Şişecam'ın işçileri kapının önüne koyma arzusu yol açtı. Şişecam Topkapı'da kurulu ve 1969 yılından buyana şişe, cam ambalaj malzemesi ve tıbbi kaplar üreten fabrikasını Eskişehir'e taşıyacaktı. Bu yaklaşık iki yıldır herkes tarafından biliniyordu. Şişecam Eskişehir'de Topkapı'daki fabrikadan üç kat daha fazla üretim kapasitesine sahip, yeni bir tesis kurmuştu. Şişecam yönetimi makineleri, beyaz yakalı çalışanlarından bir kısmını Eskişehir'e nakletmeyi planlamıştı, ancak bu mavi yakalıları için geçerli değildi. Topkapı Cam taşındığı halde Şişecam, kanuna karşı hile yoluna başvurarak fabrikayı kapattığını duyurdu, işçilerin de evlerine iş akitlerinin feshedildiği yazısını gönderdi.

Şişecam'ın Topkapı işçilerinden kurtulmak istemesinin, onları Eskişehir'e taşımamasının esas nedeni işçilik maliyetlerini aşağı çekmekti. Şişecam yeni fabrikada işe, asgari ücretle çalışacak 29 yaşın altında genç işçiler almıştı. 29 yaşın altında işçileri tercihi, AKP'nin sermayeye destek diye çıkardığı düzenleme çerçevesinde 5 yıl süreyle bu işçilerin sigorta primi yükünden kurtulacak olmasından kaynaklanıyordu. Yani işçileri düşük ücretle çalıştırırken, işçilik maliyetlerinin bir kısmı da, işçilerin parasıyla oluşturulan işsizlik sigortasının sırtına yüklenecekti. İşsizlik günlerinde bir yaraya derman olur diye

işçiden yapılan kesintiler, işçiyi işsizliğe itmenin aracı haline gelmiş durumda. Topkapı özelinde bu bir kez daha görülmüş oldu. Şişecam'ın Topkapı işçilerinden kurtulma gayretkeşliğine yeni fabrikalarda sendikali çalışma kültürünü bilen, geçmişin bilgisine ve deneyimine sahip işçilerle çalışmak istememesini de eklemek gerek. Hedef bir taş atıp neredeyse kuş katliamı yapmaktı.

Ucuz işçilik ve sendikali çalışma kültürünü tasfiye perspektifiyle bu operasyona girişen Şişecam, muhtemelen bu çapta bir direniş beklemiyordu. İşçilerin operasyonu sessizce kabulleneceğini ya da basın açıklaması, küçük birkaç yürüyüşle cılız bir tepki göstereceğini düşünüyordu. Hesabını, planını buna göre yapmıştı. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. İşveren gazı kesip, fırınları söndürünce işçilerin "işyerini terk etme" eylemi başladı. Kristal-İş'in pratiğinde genellikle eylem kararlarını sendika alır, işçiler de uyardı. Bu kez tersi oldu eylem kararını işçiler aldı, startı işçiler verdi, sendika da eylemi sahiplendi. Bu açıdan baktığımızda eylemi biçimlendiren temel dinamiğin taban inisiyatifi olduğunu söylemek doğru olur. Ancak bu dinamik sendikanın inisiyatifi kırıan, onun önüne geçen bir iş görmedi. Daha çok iten, belli bir hatta yürütmesini sağlayan bir işlevi yerine getirdi.

Eylemin taşıyıcı dinamiği kadınlar

Eylemde etkili olan bir diğer dinamik de başta kadınlar olmak üzere, işçi aileleriydi. İşçi aileleri mücadelenin doğrudan öznesi olarak, talep-

lerin fabrikanın duvarları arasına sıkışıp kalmamasında etkili bir rol üstlendiler. Paşabahçe mağazalarına yapılan blokaj eylemlerinin asli unsuru işçi aileleri, daha doğru bir ifadeyle kadınlardı. Kadınların katılımı, eylemin çerçevesini genişlettiği gibi dilini ve niteliğini de yükseltti. Eylemin başındaki sitem dolu sloganların giderek isyan, itiraz ve öfke dolu haykırıslara dönüşmesinde, kadınların inkar edilemez bir rolü oldu.

Eylemi olumlu olarak etkileyen bir başka faktör olarak destek ziyaretlerine dikkat çekmek gerek. Eylemin başladığı andan itibaren kendilerini sınıf mücadelesinin parçası sayan parti, grup ve çevreler, üniversiteli gençler, taraftar grupları, kendileri de işten atılmış işçiler, Topkapı fabrikasının emeklileri, milletvekilleri, aydınlar, DİSK, KESK ve Türk-İş üyesi sendikaların oluşturduğu Sendikal Güç Birliği Platformu işçileri hiç yalnız bırakmadılar. Neredeyse gece gündüz işçilerle, işçi yakınlarıyla birlikte oldular. Pek çoğu eylem süresince tekrarlanan destek ziyaretleri, işçilerin yalnız olmadıkları duygusunu kuvvetlendirdiği gibi, eylemin toplumsal bir özellik kazanmasını da sağladı.

İşçi eylemlerinin çoğunda olduğu bu eylemin de en aktif destekçileri sol partiler, sosyalist grup ve çevrelerdi. Bu kesimlerden yapılan ziyaretler başlangıçta -özellikle politik angajmanları sağda olan- işçiler tarafından temkinli biçimde karşılandı. Ancak kısa sürede bu durum aşıldı. Hatta bu ziyaretlerle işçilerin bir kısmında sola ve solculara dair var olan çeşitli önyargıların kırıldığı da söylenebilir. Solculardan gelen destek, işçiler arasında oy verdikleri, destek oldukları ve üyesi bulundukları partilerin tutumlarını sorgulamaya da yol açtı.

Destek ziyaretlerinde ortaya çıkan tablo bir başka yanıyla solun işçi sınıfı ile ilişkisinin eylem destekçiliğinin ötesine geçmesi, sistematik ve uzun ömürlü bir özellik kazanmasının gerekliliğine, bir kez daha işaret etmiş oldu.

Eylemin kopma noktası

Eylemin işçiler lehine kopma noktası, 5 Ocak 2013 Cumartesi günü yaşandı. O sabah, saat 05.00'den itibaren İstanbul Polisi yaklaşık bin kişilik polis kuvveti, panzerler ve tomalar eşliğinde fabrikayı kuşattı. Şişecam fabrikanın boşaltılmasını istemiş, İstanbul Valiliği de bunu emir telakki ederek, harekete geçmişti. Fakat öngörmedikleri, beklemedikleri bir gelişme oldu: Çevik kuvvet otobüslerinin fabrika bahçesine girdiğini gören işçiler, işletmenin içine girip, çatılara ve fabrikanın bacasına çıktılar. Daha önce-

den ürün ve makine çıkarma ihtimaline karşı, İşletmenin bütün kapıları kaynaklanmıştı. Açık bırakılan tek kapıdan, oraya müdahale etmeye kalkmak imkânsızdı. Kan dökmeyi göze almadan işçilere müdahale edilemezdi, polis geri çekilmek zorunda kaldı. Çatıya çıkma, polise müdahale imkânını vermedi, dolayısıyla direnişi kurtardı. Fabrikanın polis marifetiyle boşaltılamaması sendikanın, işçilerin elini güçlendirdi. Polis geri çekildiğinde pek çok işçide "biz kazandık" duygusu oluşmaya başladı. Polisin işverenin çağrısı üzerine fabrikaya gelişi pek çok işçinin algısında, sınıflar arası mücadelede, devletin durduğu yeri biraz daha belirgin hale getirdi.

Çatılar yeni eylem alanı

Şişecam Topkapı işçilerinin eylemini önemli hale getiren en başat faktör kazanımla sonuçlanması oldu. Topkapı işçisi Şişecam karşısında istediğini elde etti. Elde edilen sonuç, mücadeleciler bir gelenekten geliyor olmasına rağmen bir süredir derin bir sessizlik içinde olan cam işçisinin kendine gelmesini, kaybolan özgüvenini yeniden kazanmasını sağladı. Bu atmosfer toplu iş sözleşme süreçlerinden başlayarak cam işçisinin yakın gelecekte atacağı adımlarda etkili olacaktır.

Topkapı işçilerinin başarıyla sonuçlanan eylemi sınıf hareketinin, sendikal hareketin büyük bir gerileme içinde olduğu, örgütlenme ve mücadele pratiklerinin ya başarısızlıkla sonuçlandığı ya da sönümlendiği bir dönemde gerçekleşti. Rüzgarların tersten estiği bir dönemde böyle bir başarının elde edilmesi eyleme, bütüne teşmil edilecek bir nitelik veriyor. Öncelikle bu eylem artık kalıp bir cümle haline gelmiş, büyük bir peşin kabule dönüşmüş olan "ne kadar mücadele etsek de sonuç değişmez" mitini yıktı. Umutların tazelenmesini, kazanabiliriz duygusunun filizlenmesini sağladı. Son dönemde sayısal olarak artmış işçi eylemlerinde, direnişlerde biz de başarabiliriz düşüncesi kuvvetlendi. Ne yapmalı sorusuna cevap arayanlar için bugüne ait önemli bir örnek, güçlü bir referans kaynağı ortaya koydu.

Topkapı işçilerinin kendiliğinden gerçekleştirdiği çatıya çıkma, işçi eylemleri için esin kaynağı oldu. Yurtiçi Kargo ve Taksim İlkyardım Hastanesi taşeron işçileri tarafından da kullanılan bu eylem, yeniden "keşfedilmiş" bir metot olarak önümüzdeki günlerde sıkça kullanılacaktır. Topkapı işçilerinin başarıyla sonuçlanmış direnişiyle, sınıf mücadelesinde çatılara çıkma, işgal vb yöntemlerle giderek radikalleşen, yeni bir evrenin kapısının aralandığını söylemek abartı olmaz.

Şubat ayında en az 50 işçi...

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Şubat ayında en az 50 işçi hayatını kaybetti...

İşçi ölümlerinin 14'ü inşaat, 8'i metal ve 5'i madencilik sektörlerinde yaşandı. Kocaeli'nde 4; Ankara, Elazığ ve Tekirdağ'da 3'er arkadaşımız aramızdan ayrıldı...

25 Şubat Pazartesi günü Manisa'nın Soma ilçesi'nde Uyar Madencilik'e ait kömür madeninde meydana gelen göçükte 35 yaşındaki Harun Tufan kardeşimiz hayatını kaybetti. Akhisar'da ikamet eden ve işe gelmek için 50 kilometre yol kat eden Harun, yerin 250- 300 metre altında "ayak sökümü" işinde çalışıyordu. Meydana gelen göçükte kendiliğinden yanmaya elverişli linyit kömürlerinin altında kalarak can verdi... Harun Tufan son altı ayda Uyar Madencilik'te aynı nedenle aramızdan ayrılan dördüncü işçi arkadaşımız oldu...

Daha evvel 4 Eylül 2012'de meydana gelen göçükte yaralanan 2 yıllık vardiya mühendisi 26 yaşındaki Hasan Canbaloğlu 10 gün süren yaşam mücadelesi sonucu yaşamını yitirmiş, 2 işçi yaralanmıştı. Bir ay sonra yine aynı nedenle oluşan alev topunun altında kalan 2'si ağır olmak üzere 13 işçi yaralandı. Yaralı işçileri arkadaşları dışarı çıkardı ve ambulans olmadı için otomobillerle hastaneye kaldırdılar.

12 Kasım'da yine aynı nedenle oluşan toz yangınında 2'si ağır 9 işçi yaralanmıştı. Yaralanan işçilerden Murat Yılmaz 14 Kasım'da, Hasan Gököz ise 18 Kasım'da hayatlarını kaybetmişlerdi. İşçiler Ekim ayında yaşanan iş cinayetleri sonrası üretimi durdurmuş ve iş müfettişleri gelerek madeni 5 gün kapatmışlardı...

Buradan Uyar Madencilik'i uyarıyor ve alınması gereken önlemleri aldırmayan, aldıramayan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nı göreve ve sorumluluğa çağırıyoruz. Artık yeter! Yaşanan bu iş cinayetlerinin sorumlularının ve bugünden sonra yaşanabilecek her işçi sağlığı ve iş güvenliği sorununun takipçisi olacağız...

İşçi ölümlerine

davetiye çıkarıyor...

25 Şubat Pazartesi günü Es-

kişehir'de bulunan Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi AŞ'de (TÜLOMSAŞ) çalışan 53 yaşındaki Hüseyin Saraçoğlu adlı işçi arkadaşımıza vagon çekirme sırasında kopan parça çarptı. Ağır yaralanan arkadaşımızı kaybettik. Biz TÜLOMSAŞ'ı, 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun doğrudan bir uygulaması olarak Ocak ayında işyeri hekimliğini ihaleye çıkarmasından tanıyoruz. Sağlığımızı ve güvenliğimizi sağlayacağı vaat edilerek çıkarılan yasanın icraatları bir bir açığa çıkmaktadır. İşte gerçekler karşımızdadır ve bu taşeroncu yasa adeta ölümlere davetiye çıkarmıştır. TÜLOMSAŞ işçisi Hüseyin Saraçoğlu'nun ölümünden direkt olarak bu anlayış sorumludur. İşçinin sağlığını ihaleye çıkaran, işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini taşeronlaştıran anlayış bu ölümün baş mimarıdır...

Mezarlık bir işletme

Afşin-Elbistan madencilerinin ve Kozan-Gökdere baraj işçilerinin cenazelerini istiyoruz. Cuma Yıldırım, Turhan Gökhan, Halil Tatlı, Nail Yılmaz, Muhsin Koşan, Kemal Elmas, Adnan Demir, Aydoğan Polat, Mehmet İpek... 10 Şubat 2011'de Afşin-Elbistan'da meydana gelen göçükte 9 maden işçisi arkadaşımız hayatını kaybetmişti. Devlet ve Ciner Grubu cenazelerini 2 yıldır çıkarmadı...

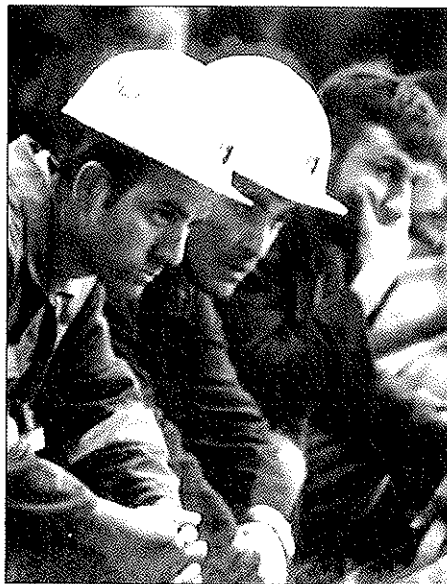
Yine 24 Şubat 2012'de Kozan Gökdere Köprü Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin tünel kapağının patlaması sonucu 10 işçi arkadaşımız

sulara kapılmıştı. Eyüp Altuntaş, Cumali Değirmenci, Erkan Yeğen, Erdal Demirelli ve Hasan Bolat'ın cenazelerine ulaşılmıştı. Ancak aradan 1 yıl geçmesine rağmen Devlet, EnerjiSA ve Cengiz-Özaltın Konsorsiyumu Latif Değirmenci, Mehmet Yılmaz, Veli Damaksız, Selahattin Aral ve Necmettin Karayığit arkadaşlarımızın cenazelerini bulmadı ve aramalara son verildi...

Arkadaşlarımızı unutmadık, unutturmayacağız.....

Cenazelerini istiyoruz...

İstanbul İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi

Öğretmen atamaları niçin yapılmıyor?

Cemal Candaş

Son birkaç yıldır üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olup KPSS sınavından yeterli puanı aldığı halde ataması yapılmayan öğretmenlerin çeşitli eylemlerine tanık oluyoruz. Ataması yapılmayan öğretmenler hem sosyal medya aracılığıyla oluşturdukları platform (AYÖP) hem de daha sonra kurdukları dernek (AYÖD) sayesinde yurt genelinde iktidara yönelik demokratik bir baskı aracı oluşturmuş durumdadır. Muhalefet partileri, eğitim sendikaları ve medyanın da desteğiyle sık sık gündemi meşgul edebilmektedirler. Başbakan Erdoğan'ın Gaziantep mitinginde bu öğretmenlerden birisiyle girmek zorunda kaldığı diyalog, ataması yapılmayan öğretmenlerin siyasi iktidarı ne denli "rahatsız" ettiğinin bir göstergesidir. Bu hareketin iktidar üzerindeki etkisini abartılı olarak dile getiren bazı çevreler son Milli Eğitim Bakanı değişikliğinin bile ataması yapılmayan öğretmenler yüzünden gerçekleştiğini iddia ettiler. Tabii ki yeni Bakan'ın açıktan öğretmen ataması yapılmayacağını açıklamasıyla bu çevrelerin değerlendirmelerinin ne kadar abartılı olduğu da anlaşılmış oldu.

Ataması yapılmayan öğretmenler sorununu, yüz binlerce üniversite mezunu genç öğretmenin işsiz kalması, bu gençlerin almış oldukları eğitim gereği başka alanlarda iş bulmalarının mümkün olmaması ve işsizliğin yaratmış olduğu sorunlarla boğuşmak zorunda kalmaları şeklinde özetleyebiliriz. Bu haliyle sorun sadece ataması yapılmayan gençleri ve onların ailelerini ilgilendiriyor gibi görülmektedir. Bu kapsamda ele aldığımızda görülen odur ki bu sorunun ortaya çıkmasında asıl sorumlu devletin kendisidir. Zira dünyanın her ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de öğretmen istihdamının yüzde doksan beşi devlet tarafından sağlanmaktadır. Çok az sayıda ki özel okul ve dershanenin dışında kalan eğitim kurumlarında çalışacak öğretmenlerin tamamı devlet tarafından istihdam edilmektedir. Üniversitelerin eğitim fakültelerinin kontenjanları devlet tarafından belirlendiğine göre burada ortaya çıkan sorunları çözmek de devletin sorumluluğundadır. Onun için devlet yöneticileri "Biz her üniversite mezununa iş bulmak zorunda değiliz!" diyemez. Kaldı ki Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 23 Kasım 2012 tarihi itibariyle

le resmi devlet okullarında 127 bin 212 öğretmene ihtiyaç vardır.

O zaman ilk akla gelen soru, mademki ihtiyaç var, o halde bu öğretmenlerin atamaları niçin yapılmamaktadır? Ataması yapılmayan öğretmenler sorununun nedeni ve bu nedene bağlı olarak da çözümü bu soruya verilecek yanıta saklıdır. Yüz binlerce eğitimli insanın işsiz kalması sonucunu da doğuran asıl neden, devletin eğitime kaynak ayırmamasıdır. Sorunun temeli buradadır. Devlet, halktan topladığı vergileri sağlık, eğitim, güvenlik, adalet ve altyapı hizmetlerine harcamak zorunda olduğu halde, elindeki kaynakları bu hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla değil egemen sınıfların çıkarlarına katkı sağlamak üzere kullanmaktadır. Sağlık ve eğitim hizmetlerini özelleştirme ve taşeronlaştırma yoluyla kendisine yük olmaktan çıkarmaya çalışmaktadır. Eğitim ve sağlık gibi hizmetleri özelleştirerek birer kâr aracına dönüştürmenin peşindedir. Devlet okullarının ve hastanelerinin sorunlarını çözmek, kamu hizmetlerinin niteliğini geliştirmek yerine özel okul ve hastanelere teşvik vermek ve hatta mevcut devlet kurumlarını haraç mezat satıp belli çevrelere yeni kâr alanları açmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetlerini adım adım paralı hale getirip bu hizmetleri özel kurumların müşterisi haline getirmektedir. Elinden gelse güvenlik ve adalet hizmetlerini de satarak halka karşı gerçekleştirmek zorunda olduğu tüm sorumluluklarından kurtulmanın yolunu aramaktadır.

Siyaset Ekonomi ve Toplumsal Araştırmalar Vakfı (SETA)'nın Ekim 2009 tarihli "Türkiye'de Milli Eğitim Sistemi" adlı raporuna göre:

o OECD (2009) verilerine göre, 2006 yılı itibarıyla ilköğretim düzeyinde Türkiye'de öğrenci başına kamu kaynaklarından yapılan harcama 1130 dolar iken, OECD ülkeleri ortalaması 6517 dolardır.

o Türkiye'de 2007-2008 öğretim yılı itibarıyla (48-72 ay) çocuklarının okullaşma oranı % 25, 23'tür.

o Anasınıflarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2003-2004 öğretim yılında ortalama 20,47 iken bu sayı 2007-2008 öğretim yılında 28,43'e yükselmiştir.

Ayrıca MEB verilerine göre günümüzde ilköğ-

retim okullarındaki sınıf mevcudu ortalaması yaklaşık 38 iken bu rakam OECD ülkelerinde 21 öğrencidir.

Yukarıdaki veriler, devletin eğitime yapmış olduğu (daha doğrusu yapmadığı) yatırımların bir fotoğrafını göstermektedir. Türkiye’de zorunlu eğitime devam etmekte olan bir çocuk için yapılan kamu harcaması, OECD ülkeleri ortalamasının beşte biri kadardır. Bu veri bile tek başına devletin eğitim konusundaki tutumunu açıklamaya yeter de artar bile.

MEB, yukarıda sözü edilen 127 bin öğretmen açığını hesaplarken şu andaki öğrenci, derslik ve ders saati sayısını veri olarak kabul etmektedir. Oysaki öğretmen ihtiyacı OECD ortalamalarına göre hesaplanacak olursa, aslında öğretmen ihtiyacının çok daha büyük sayılarda olduğu ortaya çıkacaktır. Örneğin bir an için sınıf mevcutlarının 38 yerine 21 olarak düzenlendiğini ve öğretmen ihtiyacının buna göre hesaplandığını varsayarsak şu anda mezun olup ataması yapılmayan tüm öğretmenlerin bile ihtiyacı karşılama konusunda yetersiz kalacağı aşîkârdır.

İncelendiğinde görülecektir ki sağlık alanındaki kamu harcamalarının durumu da eğitimden farklı değildir. Çünkü devlet niçin yeterli öğretmen ataması yapmıyorsa, aynı nedenle doktor da hemşire de görevlendirmiyor. Niye yeterli okul, derslik yapmıyorsa aynı gerekçe ile hastane, sağlık ocağı yapmıyor. Niçin doktor başına düşen hasta sayısı başka ülke-lerdekinden kat kat fazla ise ülkemizdeki yargıç başına düşen dosya sayısı da onun için çok fazla. Ülkemizin belki de diğer ülkelerle yarışabileceği tek alan güvenlik görevlisi sayısıdır. Ama devletimizin özellikle bir konuda hakkını yememek gerekir: Devletimizin istihdam ettiği din görevlisi sayısı itibariyle kesinlikle dünya lideri olduğunu kabul etmeliyiz!

Ataması yapılmayan öğretmenler sorununun kaynağı devletin kamu hizmetleri konusunda uygulamakta olduğu neo-liberal politikalarıdır. Devletin, kamu hizmetlerini kendisine yük olarak görmesi ve bu alana kaynak ayırmamasıdır. Hatta geçmişte vermekte olduğu birçok hizmeti bile özelleştirme ve taşeronlaştırma yoluyla terk etmesidir.

Şu gerçeği dile getirmekte fayda var: Bugüne değin ataması yapılmayan öğretmenlerin yapmış oldukları eylemlerde, sözcülerinin dile getirdikleri taleplerle sorunun gerçek nedeni yeteri kadar ortaya konmuş değildir. Talepler daha çok işsizliği öne çıkarmış, işsizliğin sonuçları sergilenmeye çalışılmıştır. Atamaların niçin yapılmadığı, devletin kamu hizmetleri konusundaki tutumu yeteri kadar açığa çıkarılmamıştır. Çeşitli dönemlerde “hak kazanan” bilmem kaç bin öğretmen

ataması yapılırsa bu sorunun halledileceği gibi bir yanılsama yaratılmıştır. Sorunun gerçek boyutları doğru olarak yansıtılmadığı için halkın büyük bir kesimi soruna duyarsız kalmıştır. İşin ilginç tarafı gerek muhalefet partileri gerekse eğitim sendikaları da öğretmenlerin taksit taksit atanması ve böylece işsiz öğretmenlerin mağduriyetlerinin giderilmesini sorunun çözümü olarak göstermiştir. Medya ise sorunun daha çok magazin boyutuyla ilgilenmiştir. Ayakkabı boyacılığı yapan, gelin bile olamayan, evlenemeyen, çocukluk çocuk sahibi olamayan, çobanlık yapan öğretmen... söylemiyle sorunu magazinleştirmeyi yeğlemiştir.

Gerçek bu mudur? Hepimiz biliyoruz ki gerçek başka. Atanmayan öğretmenler konusunda bize gösterilenler sorunun yarattığı sonuçlardan sadece birisi. Tabii ki yüz binlerce genç insanın işsiz kalması küçümsenecek, görmezden gelinebilecek bir durum değil. Şafak öğretmenin saygın adıyla simgelenen, binlerce öğretmenin emeğiyle büyüyen bu mücadeleye saygı göstermek mümkün değil. Fakat devletin bu konudaki bilinçli tutumu, sınıfsal tercihi açığa çıkarılmadıkça, verilen mücadelenin okları sorunun gerçek nedenine yöneltilmedikçe bu mücadelenin başarı şansının olmadığını da belirtmek gerekir. Bu tür mücadelelerin başarısı halktan aldığı destekle doğru orantılıdır. Halkın desteğini almanın ve bu desteği kalıcı hale dönüştürmenin yolu ise sorunun halka doğru anlatılmasına, aslında bu sorunun toplumun tüm kesimlerini ilgilendirdiğine insanların inandırılmasına bağlıdır. Halka, devletin kamu hizmetleri konusundaki ikiyüzlü politikaları ve bu politikaların doğuracağı sonuçlar açık bir şekilde anlatılmadıkça bu desteği sağlamak mümkün olmaz.

Ataması yapılmayan öğretmenler, son yıllarda önemli bir direniş örneği gösterdiler. Toplumun diğer ezilen, horlanan, mağdur edilen kesimlerine yol gösterici oldular. Devleti yönetenlere, her istediklerini istedikleri gibi yapamayacaklarını hissettirdiler. Yola çıktıklarında belki de hiç düşünmedikleri, planlamadıkları kadar etkin bir eylem geliştirdiler. Mücadele içerisinde öğrendiler, başkalarına öğrettikleri şeyler oldu. Öyle görünüyor ki atamaları yine yapılmayacak. Onların büyük bir kısmı yine işsiz kalacak. Ama bir şeyi herkesin yeniden düşünmesini sağladılar. Kapitalist sistemde devlet, halkın değil, egemen sınıfların çıkarlarını koruyor. Tüm olanaklarını bu kesimler için seferber ediyor. Halk kendi çıkarlarını koruyup geliştirmek için mücadele etmek zorunda.

Ataması yapılmayan öğretmenlere yürekten başarılar.

Dünya ekonomisi nereye?

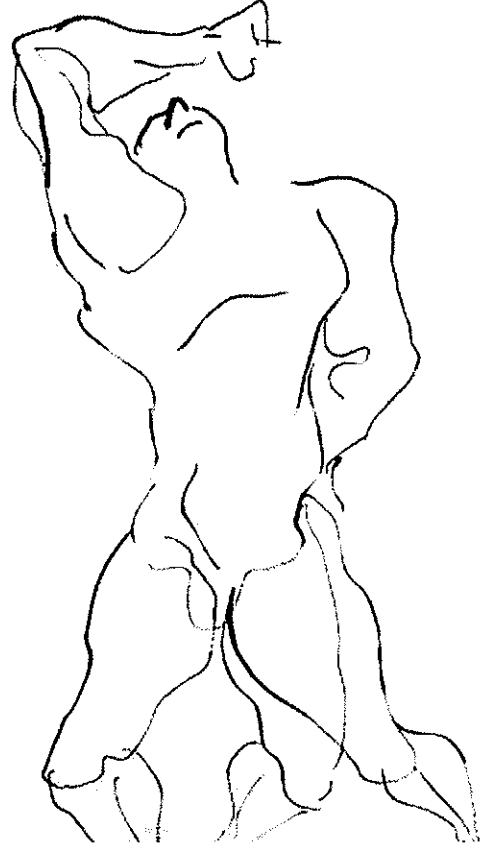
Özcan Çağlar

Seksenli yılların ikinci yarısından son dört beş yıla değin, küreselleşme, port-modernizm, neo-liberalizm, ideolojilerin sonu, en çok konuşulan kavramlardı. Sermayedarlar açısından “sermaye birikimi” için sınır tanımayan hareketlilik, işçi ve diğer emekçiler açısından ise mekânsızlaştırma, taşeronlaştırma gibi politikalarla sendikasıztırma, örgütsüzleştirme ve sömürü oranlarının muazzam artışı anlamına gelen küreselleşme değişik bir açıdan bugünlerde yeniden tartışılıyor.

Robert J. Samuelson 31. Aralık. 2012 Tarihinde Khaleej Times' ta yayımlanan makalesinde “On yıllardır sınır ötesi ticaret hacmi ve para akışı güçlü bir iktisadi büyümeyi ateşledi” diyerek “2013 için önemli sorulardan biri şu: Küreselleşmeye ne olacak?” diye soruyor. Sormuş olduğu soruyu da “Ancak şu anda kayda değer bir şey gerçekleşiyor; ticaret ve uluslararası para akışı yavaşlıyor ve bazı durumlarda inişe geçiyor. Uluslararası Ekonomi dergisinin editörü David Smick, bu gerilemeye 'degloballeşme' diyor” şeklinde de yanıtlıyor. (Zaman - 05.Ocak.2013)

Dünya ekonomisinin uzun dönemli bir iktisadi durgunluğa girdiği bir dönemde küreselleşmenin tartışma konusu haline gelmesi bir takım dönüşümlerin habercisi niteliğinde midir? Bu soruya aşağıda yanıtlar aramaya çalışacağız. Ancak, bu tartışmaların esas önemli yönü ise “emperyalizmin hiyerarşisi” bağlamında hegemonik güç olan ABD'nin yerini, oluşabilecek başka bir hegemonik güce bırakıp bırakmayacağı ile ilgilidir.

Euro bölgesi olarak adlandırılan AB'nin iktisadi durgunluktan çıkabilmesinin temel koşulu; AB'nin dağıtılmasıydı. Eşitsiz gelişim yasası nedeniyle, üst katları çıkarken alt katları köhneyen bir binaya benzeyen AB, ortak para alanının çökmesine rağmen Birliği dağıtmama azmini göstermeye devam etmektedir. Ancak, korumacılık ve milliyetçiliğin yükselmesi Birliğin de-facto dağıldığı anlamına gelecek ve AB'de gerçek manada iflaslar, bankacılık sistemlerinin çöküşü ve daha derin bir iktisadi durgunluk yaşanacağını söylememek için hiçbir gerekçe kalmayacaktır.

AB için ifade etmeye çalıştığımız söz konusu durumu, birileri Tayyip Erdoğan'ın kulağına fısıldamış olmalı ki; şaka mı, gerçek mi veya blöf mü olduğu anlaşılamasa da, Türkiye'nin Şanghay Beşlisi'ne alınmasına niyetlendiğini ve bu konunun hemencecik AK Perest iktisatçılarınca tartışıldığını görmekteyiz. Daha düne kadar iktisadi krizden tek çıkış yolunun küreselleşmeyi daha da derinleştirmek olduğunu belirten Cemil Ertem'in, Başbakan'ın bu yaklaşımının “vizyonel bir yaklaşım” olduğunu vurgulaması, konunun ciddiyetine delâlet gibi!

Tayyip Erdoğan'ın Türkiye'nin Şanghay Beşlisi'ne alınması niyetinin diğer nedenlerine ilişkin Can Dündar'ın aşağıdaki vurgularının yerinde ve önemli olduğunu belirtelim:

“10 yıl önce söylendiğinde kıyamet kopmuştu; ama bugün üzerinde bile durulmadı:

Başbakan Rusya Devlet Başkanı Putin'e de-

miş ki: 'Bizi Şanghay Beşlisi'ne alın, biz de Avrupa Birliği'nden ayrılalım.' Başbakan'ın cümlesini en son nerede duymuştuk? 7 Mart 2002 günü, MGK Genel Sekreteri Org. Tuncer Kılınç Türkiye'nin AB'den hiç yardım görmediğini söylemiş, 'Rusya ile İran'ı da içine alacak şekilde bir arayış içinde olalım' demişti. Ergenekon'dan içeri alındığında da, bu sözlerinin faturasını ödediği, ordudaki Batı karşıtı kanadın tasfiye edildiği söylenmişti. Ne oldu da Tayyip Erdoğan, 'Ergenekoncu Paşa' çizgisine geldi?

Bence şundan: Şanghay kampı çok rahat... İlerleme raporu derdi yok. İnsan hakları sicil defteri, demokrasi barometresi, teftiş heyeti yok. Basın susturulmuş, gazeteciler içerdeymiş; umurunda değil. Zaten Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde insan hakları ihlallerinde Rusya ile birincilik için yarışıyoruz. Çin deseniz, medya denetiminde, keyfi tutuklamada, işkencede liderlik iddiasında... Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan gibi üyelerle, despotizmde ak-raba sayılırız. Elbette bu kampa yanaşacağız. Güzellik kampında sıkı perhizden bıkan mankenin 'Ne yersen ye' diyen 'Tombullar yarışması' na meyletmesi gibi..(!). 'Batı'yı kendimize benzetemedik, bize benzeyen Doğu'ya gidelim' durumu..." (Milliyet - 29.Ocak.2013)

ABD'nin iktisadi verileri ise 2032 yılına kadar bir "üçüncü dünya ülkesi" konumuna düşeceği yorumlarına neden olmaktadır. 2000 yılından bu yana aktif iş gücü yüzde yedi azalarak çalışma çağındaki yetişkin nüfusun yüzde 58'ine gerilemiş durumda. Kronik işsizlik yüzde 9. Resmi rakamlara göre 27 haftadan uzun süren (yani uzun vadeli) işsizlik ise yüzde 16,5 olup, toplam işsizlerin yüzde 43'üne yani altı milyonluk işsizler ordusuna tekabül etmektedir.

Son on yılda ABD'li ailelerin gittikçe daha fazla yoksullaştığı ifade edilmektedir. Reel gelir düşüşü ile birlikte birçok ABD'li ailenin geliri 1996 seviyelerine gerilemiş, yoksulluk oranı 2011 yılında nüfusun yüzde 15,7'sine çıkmış ve yaklaşık 48 milyon yurttaş arasında, yani her altı ABD'li'den birisi yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır.

Öte yandan milyarlarca dolarlık alt yapı modernizasyonu ile karşı karşıya bulunan Federal Hükümetin borçları 16 trilyon doları aşmış durumda. Ayrıca geleceğe dönük 66,6 trilyon dolarlık sosyal güvenlik, sağlık ve emeklilik gibi ödeme yükümlülükleri de hesaba katıldığında Federal Hükümetin iflas ile karşı karşıya kalacağı belirtilmektedir.

Son yıllarda hızlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirilen Çin de yaşanan iktisadi durgunluğun tüm etkilerini hissetmektedir. Bir yandan, ikti-

sadi durgunluk nedeniyle ABD ve AB ülkelerinin ithâlata olan iştahlarının azalmasıyla birlikte iç pazara dönük üretime zorlanması ve/veya yönelmek zorunda kalması nedeniyle ucuz iş gücü avantajını kaybetmeye başlayan, diğer yandan da giderek daha fazla ithâl petrole olan bağımlılığının artması, yüksek petrol fiyatları ve ithâl malların nakliye ücretlerinin iyiden iyiye yükselmesi ile birlikte üretim maliyetlerinin artışı sorunuyla karşı karşıya kalan Çin'in geçtiğimiz yıllarda göstermiş olduğu büyüme hızlarını yakalayamayacağını söylemememiz için herhangi bir gerekçe bulunmamaktadır.

Irak'taki petrol üretimi ile yakından ilgilenen Çin'in kamu kurumu niteliği taşıyan enerji kurumları Güney Irak'taki zengin petrol yataklarının tekrar devreye alınması ve ıslâhı çalışmalarında önemli işlevler üstlenirken, her iki ülke arasındaki ilişkiler giderek güçlenmekte ve Çin çıkarılan petrolün büyük bir bölümünü ithâl etmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın tahminlerine göre 2035 yılında Irak petrol üretiminin yaklaşık yüzde yirmi beşi olan 2 milyon varil/gün Çin tarafından ithâl ediliyor olacak. Bu durum, Çin'in, bir yandan gün geçtikçe ithâl petrole olan bağımlılığının ne denli arttığını ifade ederken, diğer yandan da neden İran'ın arkasında durduğunu da açıklamaktadır.

Boston Danışmanlık Grubunun çalışmalarına göre, 2000 yılında Çin fabrikalarında saati ortalama 52 cent olan ücretler, yıllık iki haneli yüzde artışlarıyla 2015 itibariyle yüksek beceri gereken endüstrilerde saati 6 dolara taşıyacak. Aynı çalışmada, yüksek petrol fiyatları, ithâl malların nakliye ücretlerinin artışı ile birlikte 2015 yılı itibariyle Çin'in toplam maliyet avantajının yüzde yediye gerileyeceği öngörülmektedir.

Hemen hemen tüm gözlemcilere ve bu gözlemcilere ait yayımlanan verilere göre Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'den oluşan BRIC ekonomilerinde de hızlı büyümede yolun sonuna gelindiği ifade edilmektedir. İşsizlik, yolsuzluk, merkezi yönetim bütçe açığı gibi sorunlarla boğuşan bu ülke ekonomileri için gelecek pek de parlak görünmemektedir. Bir yandan muazzam petrol ve doğalgaz gelirlerini devasa askeri harcamalara ayıran iktisadi anlayış, diğer yandan da doğalgaz üretiminde teknolojik atılım yaparak, doğal gazı daha ucuza üreten ABD, Rusya ekonomisini önümüzdeki yıllarda zor durumda bırakacaktır. Ayrıca Rusya'nın doğalgaz ve petrol çıkarmada kullanmış olduğu teknolojisinin eski olması, boru hatlarının yenilenmeyi gerektirmesi ve enerji fiyatlarının yüksek olması nedeniyle rekabet gücü zayıflamaya başlayan

Rusya ekonomisinin başlıca bir açmazı konumunda! Öte yandan, Brezilya ve Hindistan ise neo-liberal politikaların bir sonucu olarak merkezi bütçe açıklarıyla boğuşmaktadır.

İran'ın nükleer güce sahip olmaya çalışması; İran'ın bu konuda İsrail ile karşı karşıya kalması ve savaş çanlarının çalması, gerek söz konusu ülke ekonomileri açısından ve gerekse dünya ekonomisi açısından vahim sonuçlar doğuracaktır.

Uluslararası Ekonomi dergisinin editörü David Smick, ülkeler durağan ihracat piyasasından daha fazla pay kapmak istedikçe oluşacak kur savaşları ve kolay paradan kaynaklanan "aktif balonların" patlamasından endişe duyduğunu ifade etmektedir. Japon Hükûmetinin borcu GSMH'nin yüzde 230'u civarında ve her yıl ortalama yüzde on daha artıyor. Enflasyonun sekiz ay içinde yedinci kez eksiye geçmesi üzerine hız kazanan parasal genişleme, Japon Yen'i'nin değer kaybını hızlandırdı. Yen dolar karşısında 90,50 seviyesine gerileyerek kesintisiz düşüşte 11 haftayı doldurdu. İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'nda, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in, Japonya'nın 'yen hamlesinin' küresel kur savaşlarını tetikleyebileceğini ifade ederek eleştirilerde bulunması; kur savaşlarının yakın gelecekte başlayabileceğinin en önemli göstergesi olarak düşünülmelidir.

On yıllar boyunca ABD emperyalizminin temel stratejik önceliklerinden birisi, Orta Doğu'nun önemli petrol üreticileri ile dünyanın diğer ülkeleri arasındaki deniz yolu bağlantılarının açık tutulması, hatta Körfez bölgesindeki çıkarlarının gerekli kılması halinde askeri müdahaleye gidebileceği 1980 tarihli Başkan Carter Doktrininde açık bir biçimde ifade edilmişti. Ancak, bugünlerde yavaş yavaş Orta Doğu'dan çekilmeyi dillendirmektedirler. Bu durumun nedeni; geçtiğimiz on yılda doğalgaz ve konvansiyonel olmayan petrol üretiminde gerçekleştirmiş olduğu teknolojik gelişmeler, ABD'yi dünya enerji üretiminde lider konumuna yükselteceği beklentisi olsa gerektir.

Hidrolik parçalama ve üç boyutlu yatay delme teknolojilerini geliştirerek kayaların arasında sıkışıp kalmış doğalgazı (kaya gazı) ve konvansiyonel olmayan petrolü yer üstüne çıkartmayı başaran ABD, hem kaya gazı, hem konvansiyonel olmayan petrol, hem de yenilenebilir enerji alanlarında tüm dengeleri kökünden sarsmaktadır. Teksas, Louisiana, Kuzey Dakota, Pensilvanya, Ohio, New York ve başka birçok yerde zengin kaya gazı rezervleri sayesinde arama-üretim çalışmaları hızlandırılmaktadır. Kon-

vansiyonel olmayan petrol ve kaya gazı üretimine ağırlık verilmesiyle, bugün ABD'de doğalgaz, Avrupa'dan 5 kat, Japonya'dan 8 kat daha ucuza satılıyor.

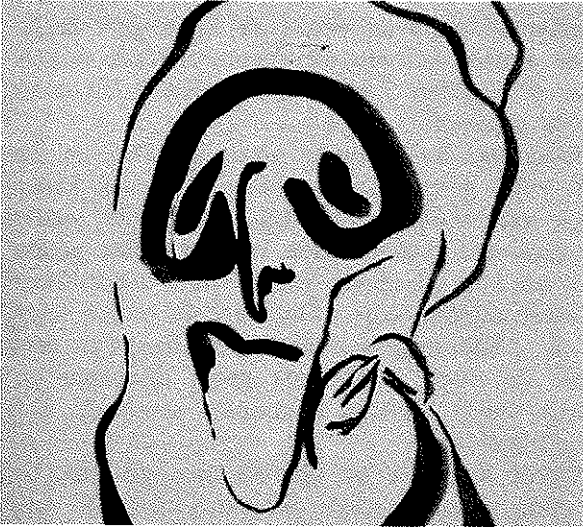
Citigroup analistlerine göre, ABD'de en az 200 yıllık gereksinimi sağlamaya yetecek kadar kaya gazı bulunmakta olup, hâlihazırda yüzde 87 civarında olan enerjide kendi kendine yeterlilik bir kaç yıl içinde yüzde 100'e ulaşabileceği ifade edilmektedir. Önümüzdeki on yıl içinde de, ABD, doğalgaz üretiminde Rusya'yı, petrolde de Suudi Arabistan'ı geçip dünyanın en büyük enerji üreticisi konumuna oturacağı ifade edilmektedir.

Gerek analistler ve gerekse bazı gözlemlere göre, yakın geçmişte gerçekleştirilen söz konusu teknolojik gelişmeler, ABD'de de son zamanlarda güç kazanan "dünyanın geri kalan kısmından uzaklaşma" -izolasyon eğilimlerini güçlendirecektir. Doğalgaz açığı olan bir ülke konumundan doğal gaz fazlası olan bir ülke konumuna yükselen ve günümüzde petrol ve doğalgaz üretimini en hızlı bir biçimde arttıran ABD, bu gazın olanak verdiği ucuz enerji maliyetleri (kaya gazının - Japonya'da 17 dolar civarında iken - 3 doların altında fiyatlanması) ile uluslararası rekabette büyük bir avantaj sağlayacaktır. Dahası, ABD'de enerji ucuzlayınca, daha önce Çin ve benzeri ucuz üretim üslerine kaçmış olan büyük Petro - kimya ve Demir - çelik tesisleri, yatırım için tekrar Amerika'yı tercih etmektedirler. Öte yandan, iktisadi krizi frenleyen ve kısmen felce uğratan iktisadi politikalarla ortalama ücretler genel düzeyinin küresel çapta hemen hemen eşitlenmesi sonucunu doğurmuş olduğu düşünüldüğünde de ucuz enerji maliyetlerinin ne kadar büyük avantajlar sağlayacağı aşikârdır.

Bilindiği üzere dünya ekonomisini şekillendirdiği ölçüde, ABD, belirli dönemlerde ithalatçı ve döviz kurlarının düşük tutulduğu (ucuz dolar) iktisadi politikaları uygularken, belirli dönemlerde ise ihracatçı ve döviz kurlarının yüksek tutulduğu (pahalı dolar) iktisadi politikaları uygulamaktadır.

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gelişmelere bakıldığında; önümüzdeki dönemde, ihracatçı ve dolayısıyla dünyanın üreticisi konumuna yönelik olarak dünya ekonomisini şekillendirecek ve kendi iktisadi politikalarını üretecek olan ABD'nin öncülüğünde küreselleşmenin doğasının değişeceğini söylememiz mümkündür!

2015 yılında bitirilmesi planlanan Panama Kanalı'nın genişletilmesiyle birlikte, ABD'nin hem ihracat önündeki coğrafi engellerinden birisi aşılmış olacak, hem de Asya ile ABD ara-

sındaki ticaret güzergâhları değişecektir. Böylelikle de ABD, Körfez eyaletlerinden Mississippi nehri üzerinden taşınacak tarımsal ürünlerini Asya pazarlarına ulaştırma imkânı bulacaktır.

Üretim maliyeti düşük, temiz ve yenilenebilir enerji sayesinde ABD imalat sanayinin yeniden canlanması, yeni istihdam imkânları açılması, uluslararası rekabet gücünün muazzam artışı ile birlikte; ABD'nin bir numaralı küresel ekonomik gücü konumunu sürdürmesi mümkün olacağı benzetilmektedir.

Robert J. Samuelson'un belirtmiş olduğu, “yakın zaman önce Apple ve bazı Mac bilgisayarların üretimini eve getirmek için 100 milyon dolar yatırım yapacağını açıkladı. General Electric'in (GE) Louisville'deki büyüyen uygulama Parkı, 1973'de 23.000'e ulaşan istihdam rakamıyla Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası imalat cesaretini sembolize ediyordu. O tarihten beri işler yurtdışına kaydı veya otomasyona yenik düştü. Ama şimdi GE su ısıtıcıları, buzdolapları ve diğer aletlerin üretimini Çin ve Meksika'dan Uygulama Parkı'na taşıyor” bilgisi yukarıda ifade etmeye çalıştığımız sürecin başlamış olduğunu ifade etmektedir.

Finansallaşma ve parasal genişleme politikalarının artık geride kaldığı ve sanayi üretiminin ve ulusal ölçekte üretimin temel alınacağı iktisadi politikalarla şekillenecek olan dünya ekonomisinde hemen hemen bütün ülkeler söz konusu yukarıda ifade etmiş olduğumuz gelişmelere bağlı olarak tutum alacaktır. Nitekim Almanya Başbakanı Angela Merkel, Davos'ta yaptığı konuşmada, parasal genişleme politikalarının küresel ekonomik toparlanma karşısında risk oluşturduğunu söyleyerek, Euro Bölgesi'nde borç krizine karşı geçen yıl tahvil alımı yoluyla ortaya çıkan parasal genişlemenin artık temizlenmesi gerektiğini ifade etti. Merkel, Avru-

pa'nın 2013'te mal ve hizmet üretmeye odaklanmasını sağlayacak politikalara yönelmesi, ihracat gelişimine önem verilmesi gerektiğini ifade ederek “Rekabet Antlaşması” çağrısı yaptı.

Öte yandan, dünya ekonomisi ve buna bağlı olarak iş bölümünün yeniden şekillendirilmesi çerçevesinde Peterson Enstitüsü'nden Fred Bergsten de “Çin ve diğer ülkelerin” ulusal talebe yoğunlaşmak için “ihracata dayalı ekonomik stratejilerini yeniden ayarladıklarını” belirtmektedir. Sözlerine bunun olumlu olduğunu ekleyen Bergsten, “Dünya ekonomisi daha dengeli olacak” demektedir.

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız dünya ekonomisinin ve buna bağlı olarak iş bölümünün yeniden şekillendirilmesi çerçevesinde, gerek şekillendirme, gerekse şekillendirme sonrasında oluşacak gelişmelerin siyasi sonuçlarının olması kaçınılmazdır.

Kur savaşlarının kaçınılmaz olduğu, korumacılığın ön plana çıkacağı, milliyetçiliğin, ulusalçılığın, faşizmin ve gericiliğin iyiden iyiye yükselişi mücadeleye dolu bir döneme girilebileceğini söylememiz mümkündür. Öte yandan, bu dönem, işçi ve diğer emekçileri mekânsızlaştırma politikalarının kırılabileceği bir dönem olacaktır.

Yaklaşık on yıl önce Carrefour çalışanlarının, ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için direnişe geçtiği bir süreçte; sosyalist bir partinin Carrefour çalışanlarını örgütleyeceği ve/veya çalışanları sendikalaştırmaya yönlendireceği yerde, söz konusu hipermarketten alış -veriş yapanlara o hipermarketi boykot etme çağrısını yapmıştı. Bu tür “Orta Sınıf Sosyalizmi” anlayışından bir an önce kurtulmak gerekmektedir. Çünkü milliyetçilik ve gericilikle mücadele edeceği ölçüde işçi sınıfının tarih sahnesine yeniden çıktığına tanık olacağız. Şişecam patronunun işçileri işten çıkararak fabrikayı Eskişehir'e taşımaya kalkışması üzerine 29 Aralık 2012'de Topkapı'daki fabrikada işgal başlatan, patronun 5 Ocak günü polis eşliğinde makinaları taşımaya çalıştığında direnişe geçen ve polisleri püskürten işçilerin göstermiş olduğu direniş hâlâ hafızalardadır.

Kaynaklar:

1-Küresel Petrol Ticareti Tarihi Dönüşüm Geçiriyor; Bilanço - TÜRMOB Aylık Yayın Organı Aralık 2012 Sayı: 194

2-Yeni Küreselleşme Düzeni; Mehmet Ögütçü - Yazı Dizisi - Milliyet Gazetesi 05-06-07-08-09.Ocak.2013

3-Küreselleşme Gerilemede; Robert J. Samuelson - Zaman Gazetesi 05.Ocak.2013

4-Birgün Gazetesi; Ekonomi Sayfası - 26.Ocak.2013

'Zındık' iddiası: "Etnik temizlik!"

"Türkler Rumlara etnik temizlik uygulamıştır" diyen "manyaktır"...

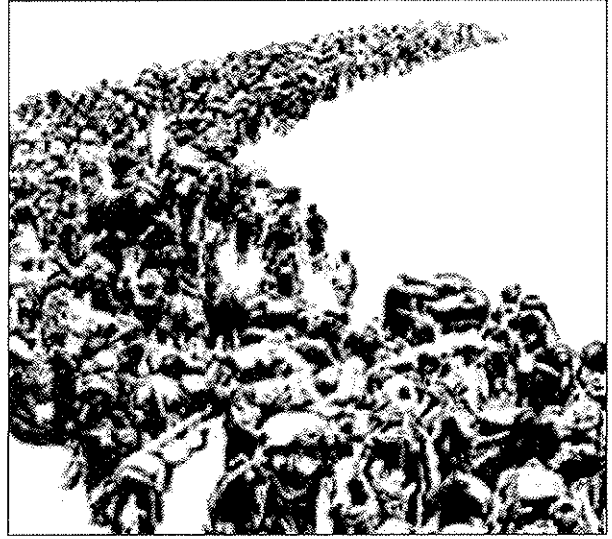
CHP Tunceli milletvekili Hüseyin Aygün büyük bir pot daha kırdı, Türk devletinin Dersim'de yaptığı Kürt büyük katliamını hiç gereği yokken hatırlattıktan sonra şimdi de Kemalist cumhuriyeti kuran kadroların Kurtuluş Savaşı sırasında Batı Anadolu ve Trakya'da yaşayan Rum'lara "etnik temizlik" uyguladığını söyledi. Kendine ulusalcı diyenler, yarasına tuz basılmış misali hep birlikte ayağa kalktılar. En yumuşak tepkiler CHP içinden geldi, bir CHP milletvekili "Bu adam manyaktır, sapıtmıştır, delidir" dedi. "Biz Yunanistan'a gidip onların kadınlarını, çocuklarını mı öldürdük ki yaptığımız 'etnik temizlik' olsun?" diye sordu.

Diyelim ki bu CHP'lidir, der, ama sabah akşam "ben sosyalistim" diye yırtınıp duran, ulusalcıları, balyozcuları, ergenekoncuları savunan, AKP'ye karşı koalisyonlar peşinde koşanlar da Hüseyin Aygün'e çok kızdılar. Onu Türk kurtuluş savaşına çamur atmakla, "ülkenin tarihinde 'devrimci' ve 'ilerici' olana saldırmak"la suçladılar. Bunlara göre Türk cumhuriyetini Anadolu'da kuranlar Rumlara yönelik bir "etnik temizlik" yapmamışlardır. Nereden mi biliyorlar? Nutuk böyle bir şey yazmıyor! Peki nereye gitti 2 milyon Osmanlı Rum'u diye sorsanız, "Mübadele" oldu ya diyorlar.

İttihatçıların 1913'ten itibaren başlattıkları, ittihatçılığın örgütsel olarak 100'de/110, politika olarak ise kısmen farklılaşmış devamı olan kurucu Kemalist hareketin sürdürüp sonuçlandırdığı, Ermeni, Rum, Süryani gibi bütün müslüman olmayanlara uygulanan etnik temizliğin yapıp yapılmadığı bağlamında bir tartışma açmak ayıptır. İnkâra yeltenilmesi komiktir, usandırıcı ve utandırıcıdır. Bu devletin Savunma bakanı bile daha dün uluslararası bir platformda, "etnik temizlik yapmasaydık Türk cumhuriyeti'ni kuramazdık" demişken biz neyi tartışacağız ki.

Ama sen "Türkiye Türklerindir!" dersin tartışılır. Hatırlatılır: Nasıl ve neler olmuş, kim ne yapmış da Türkiye Türklerin olmuş? Nitekim son günlerde böyle bir tartışma alevlendi de. "Anadolu kimindir?" diye soran sorana. Kürtlerindir, yok Türklerindir, hayır Balkanlardan ve Kafkaslardan göçüp gelenlerindir veya değildir diyen diyene.

"Etnik temizliğe maruz kalmadılar" denilen

Anadolu Rumlarını alalım. Denir ki Lozan antlaşması gereğince "mübadele" ile gittiler. Kalanları da sonradan parça parça, kendi istekleriyle Yunanistan'a göçtüler. Eğer öyle olsaydı bu da bir "etnik temizlik" olurdu ama savaşarak değil de politika ile yapılmış olurdu.

Ama hiç öyle olmadı. Anadolu'da Rum tehciri Ermeni tehcirinden önce başladı. Balkan Savaşı yenilgisinden sonra Türkiye'de "etnik temizlik" devlet politikası hâline geldi ve ilk Rumlara uygulandı. Çanakkale Boğazının tahkimatının bahanesiyle Trakya ve Kuzey Ege Bölgesi'nde yaşamakta olan Rumlar topraklarından sökülüp atıldılar. Hayır diyorsun, Osmanlı-Alman generali Liman von Sanders'ten de iyi mi bileceksin, temizliği o yönetmişti. Kalan oldu mu diye çıktığı teftişte Ayvalık yöresinde bir kaç Rum gördü diye o bağırıyordu: "Bunlar niye hâlâ burada?" Yapan inkâr etmiyor da, sen niye inkâr ediyorsun?

Bu kadar mı? Elbet değil. "Ermeni Tehciri" denilen ve artık inkar edeni de pek kalmayan 1915-1916 yıllarının etnik temizliği sadece Ermenilere uygulanmadı. 1914-1918 arasında bir ucu Kafkasya, diğer ucu Ege olan kitlesel bir Rum kaçıışı yaşandı, sayısını 400 bin diyen vardır, 180 bin diyen vardır; ama böyle bir şey olmadı, diyen yoktur. Ermeniler Güney'e, Rumlar Batı'ya tehcir edilmişlerdir.

Her hâlde bu kadardır, fazlası da olamaz diyecekseniz durunuz, daha bitmedi. Yerasimos yazdı, belgelerini de gösterdi, biraz azı veya biraz fazlası da olabilir; 1918 yılında Trabzon vilayetinde Rum nüfus bir ara Kafkaslardan ve Rusya'dan kitleler halinde göçerek gelenlerle birlikte çoğunluk oluşturmuştur. Bu fiili duruma dayanarak Venizelos 1919'da Paris Konferansı'nı Trabzon'da bir Pontus devleti kurulması yönünde referandum yapılmasına ikna etmeye çalışmıştır. Peki, 1919'da çoğunluğa geçip geçmediklerini, önerilen referandum yapılmadığı için bilemediğimiz bu Rumlar, "ilerici" ve "devrimci" üç yıllık Türk Kurtuluş Savaşı'ndan sonra nerededirler?

Söyleyelim: Trabzon'da kurulan 'Mücadele

Komisyonu', üç yıl önce nüfusunun yarıdan fazlası Rum olan şehirde (Canik-Laziztan arası) mübadele edecek Rum bulamamıştı. O sıra Tralî ailesinin Giresun'da Osman Ağa'nın (Topal) hişmindan bir kaç Rum aileyi kurtardığı haberi Giresun'dan gelmişti de komisyon kendine yapacak iş bulmuştu.

Türk cumhuriyeti etnik temizlik politikasını bugüne kadar hiç terketmedi, Varlık vergisi dedi sürdürdü, 6-7 Eylül talanı ve dehşetini tertipledi, Rum kişi ve vakıf mallarına hükümet kararlarıyla el koydu, resmi yarı resmi mafyatik yöntemlere başvurdu, canından bezdirdi. Anadolu'da tek bir müslüman olmayan Rum kalmayınca kadar (1000 kadar var deniyor) politikasını değiştirmede. HHÇ.

Kürtler de mi ırkçı?

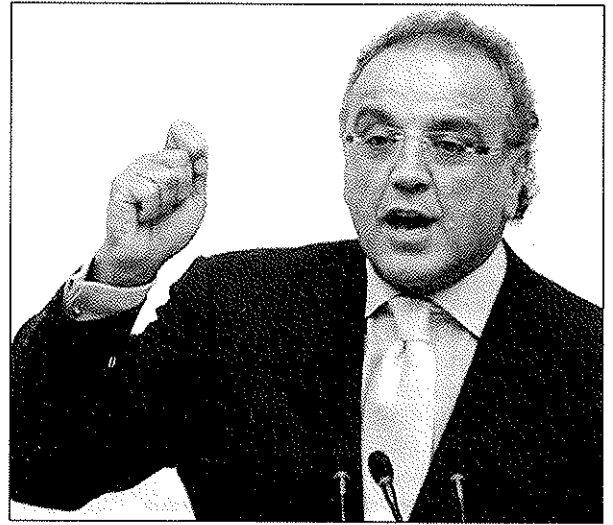
Kim sonra gelmiş, ilk gelen kimdi kavgası mıdır Kürtlerin ki?

CHP milletvekili Ayman Güler, "Bize Kürt milleti ile Türk ulusunun eşit olduğunu yutturamazsınız" dedi. Kendisine partisinin ve 'ulusalcı' kesimlerden doğru söyledin ama yanlış anlaşıldı, özür dile diyen uyarılar yapıldı. Ama Ayman Güler özür dilemem dedi. Haklıydı. Niye özür dileyecekti ki? Türklerle Kürtler eşit miydi veya eşit olabilirler miydi?

Konuyu saptırmayalım. Eşitleşme mücadelesi veren Kürtler de saptırmasın. Ama ulusalcılar da şu devletin adı olan "Türk" lafı bir milleti değil, milletlerden mürekkep bir ulus lafıdır diye olayı saptırmasınlar. Bu memlekette "Türk" yeni değil, ahir zamandan beri devlettir. Bir çok küçük milliyetin Türk lafı içinde eriyip asimile olmuş olması durumu değiştirmez, ama asimile olanlara da "cibilliyetsiz" dememez; son tahlilde doğal asimilasyon, "olumludur" demesek bile olumsuz da değildir.

İyi ama başbakan Erdoğan'a, AKP'lilere ne oluyor? Ayman Güler'i ve CHP'yi ırkçılık yapmakla suçladılar: Irkçılık CHP'nin genlerinde varmış. Oysa biz aslında Kürt, Türk, abaza vs. kardeşmişiz. Erdoğan herkesi "yaradan ötürü" sever imiş. Farkındaysanız söylediği hiç kimseyi sevmem demenin ters-yüz edilmiş şeklidir. Tayyip Erdoğan aslında insanları insan oldukları için sevmemekte, onları allah yarattığı için sevmektedir. Allahın hatırına sevgi sevgi değil, katlanmaktır. Katlanabildiği de şüpheli.

Lafı dolandırmaya hiç gerek yok. Türkiye'de islamcı siyasetçiler "ırkçılık" veya ırkçılığın var-

yanlıları konusunda Kemalist siyasetçilerden geri kalmazlar, hatta daha da ileridirler. ("Türkçülük" "ırkçılık"tan çok köken araştırmacılığı sayılmaktadır.) Abdülhamit 1894-96 Ermeni katliamlarında yüzbinlerce Ermeni'yi yokederken nesi ırkçılıktan gerideydi. Ve nihayet o da Türkiye toprakları üzerinde bir "müslüman Türk kalesi" kurmak amacındaydı. Türkiye'de anti-semitizmi bugünlere taşıyan ideolojik ve siyasi damar esas olarak AKP'de somutlanan islamcı akımdan başkası değildir. Türk milliyetçiliği -veya ırkçılığı- kendini hemen her zaman islam veya müslümanlıkla ifade etmiştir. Yokettiği yüzbinlerce insana Ermeni, Rum, Süryani, Arap dememiş de toptan 'gayrimüslim' demiş diye mi AKP kendini ırkçılıktan sıyrıracaktır.

Gelelim Kürt milliyetçiliğine. Gelelim BDP milletvekili Sırrı Sakık'ın özür bile dilemediği ırkçı söylemi üzerinden Kürt milliyetçiliğinin bürünmek tehlikesiyle yüz yüze geldiği Kürt ırkçılığına. Irkçılık herkes için, şu veya bu millet için değil, bütün milletler için suçtur. Fiili suça götürmese, ideoloji ve siyaset düzeyinde söylem olarak kalsa bile suçtur. "Bu memleket" dedi Sakık; "Kafkaslardan, Bosna'dan gelenlerin değil, bizimidir". Biz dediği de Kürtlerle Türkler. Niye böyle. "Kürtler Türklerden de önce bu topraklarda, kadim halklardan biri olarak yaşadığı için..." Bu doğrudur ama reddedilmesi gereken bir doğrudur. Şerafettin Elçi de Kürtlerin kadimliğinden, tarihte bilmem ne kadar devlet kurmuşluklarından söz ederdi. Dinleyen-

ler de oturup, kendisinin hangi ırktan geldiğini, ne zamandır bu topraklarda olduğunu düşünmeye çağırılmış olurdu. Bu düşünce ve söylem üzerine "arkadaşlık" bile kurulamaz. Tamam, ezen millet oldukları için Kürt milliyetçiliğini Türklerin hoş görmesi gerekir ama Kürtlerin de ne dediğini ve dediğinin kime yaradığını tartarak konuşması gerekir. İyi ki Kürt işçi ve emekçileri Sırrı Sakık gibi düşünmemektedir. Bunu ünlü tekeli direnişinde "işçi" gibi düşünüp mücadele ederek MHP taraftarı Türk işçilere bile göstermişlerdir. Ben Kürt olsaydım, Sırrı Sakık gibi asla düşünmezdim. Devlet kurmanın ideolojik ve siyasi temelini güçlendirmek yerine "özgürleşmek" için mücadele ederdim. HHÇ.

Adli rezalet sürüyor: Pınar Selek Davası

Adli rezalet sürüyor: Pınar Selek Davası

Pınar Selek hakkında daha önce iki kez beraat kararı veren mahkeme, bu defa ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verdi. 12. Ağır Ceza Mahkemesi bir önceki beraat kararında direnmeyerek, tüm teamülleri altüst etti. Hukuk normlarını ve yargılamanın asgari gereklerini bile yok sayan mahkeme verdiği bu kararlar, Türkiye'de hukukun geldiği aşamayı da dünya âleme ilan etmiş oldu.

1980 referandumuyla Türkiye'ye ileri demokrasi geldiğini iddia edenler, siyasetin vesayetten kurtulduğunu söyleyenler, yeni düzenle oluşturulan HSYK adlı kurumu görmüyorlar. Zira yeni HSYK Selek'e iki kez beraat kararı veren mahkemenin iki hakimini değiştirdi. Gelen iki hakim görevlerini yaptılar ve ceza için oy kullandılar. Mahkemenin değişmeyen başkanı ise karara karşı oy kullandı.

Bu karar, Pınar Selek'in şahsında; hukuk, adalet, demokrasi ve özgürlük arayışı ve mücadelesini sürdürenleri sindirmeye yönelik bir karardır. Bundan sonraki hukuki işleyiş ne olursa olsun, bu kararlar hukukun hikaye olduğu bir dönem ilan edilmiştir. Ancak bilinmelidir ki, bu karar verildiği andan itibaren vicdanlarda derin bir yara açmıştır.

Tayyip Erdoğan'ın devraldığı Türk adliyesi misyonuna devam ediyor: Ocak 1993'te öldürülen Uğur Mumcu'nun davasını zaman aşımıyla karşı karşıya bırakan, 6 yıl önce 19 Ocak'da katledilen Hrant Dink'in davasını birkaç tetikçi

ile sınırlayan, askerliğini yaparken bir ülkücülerin öldürdüğü Sevag Balıkcı davasını adli bir vaka ve kaza olarak geçiştiren, Madımak'ın yakalanmamış faillerine zaman aşımı serbestiyetini armağan eden, KCK adıyla Kürt siyasetçilerini, hukukçuları, müzisyenleri düzmece davalarla cezaevlerine tıkan, gazetecileri, yüksek öğretim üyelerini hedef alan, muhalifleri ezen, parasız eğitim istemiş gençleri 19 ay hapiste tutan, HES'e karşı çıktığı için biber gazıyla öldürülen emekli öğretmene arkasından küfreden, yasak ve sansürde sınır tanımayan bir siyasi iktidardan başka türlü ne beklenirdi?

AKP iktidarının adliyesi de 13 senedir süren rezaleti daha da tırmandırmış, iki kez beraat veren hâkimleri değiştirerek muradına nail olmuştur. İleri demokrasileri onlara mübarek ola.

AKP ABD'ye haddini bildirdi!

Tayyip Erdoğan: “kimsenin şamar oğlanı değiliz”

ABD'nin Ankara Büyükelçisi Ricciardione Türkiye'de insan hakları ihlallerini eleştir-di, milletvekillerinin, öğrencilerin, öğretmenlerin belirsiz suçlamalarla cezaevinde tutulduklarını söyledi diye AKP yöneticileri tarafından yayılım ateşine tutuldu. Ateş edenler arasında tabii ki hepsinin pîri, üstadı Tayyip Erdoğan da vardı. Tayyip Erdoğan “kimsenin şamar oğlanı değiliz, yasama, yürütme ve yargı işle-rimize kimseyi karıştırmayız” dedi. Biz de başımızda anti-empyralist bir başbakan var diye sevindik, gönendik.

Her ne kadar ABD ister, Türk hükümeti Kü-recik üssüne Awacs sistemlerini yerleştirirse de, ABD ister patriot füzeleri getirilip konuşlandırılrsa da, Ankara “insan hakları konusunda bana karışma” diye kafa tutmayı bilecek kadar şahsiyet sahibidir!

Oysa insan hakları ülkelerin bir iç meselesi olmaktan çıkmalı ne kadar zaman geçti. 12 Mart, 12 Eylül darbelerinin organizasyonunda ABD vardı, hatta 12 Eylül darbesi o anda tiyatro locasındaki Başkan Carter'a “O iş tamam, bizim çocuklar gerekeni yaptı” diye acilen bildirilmişti.

Öte yandan Avrupa askeri rejime karşı çıkmıştı, yani Türkiye'nin iç işlerine karışmıştı.

Her sene Türkiye'deki insan hakları konusunda AB rapor yayınlıyor, yani sizin iç işlerinize karışıyor. Her ne kadar AB Bakanı Egemen Bağış adlı zât rapor kamuoyuna yansıyınca balanıyor da, karışan karışmış oluyor.

O kadar da değil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Türkiye'nin iç işlerine karışıyor. İleri Demokrasi'nin adliyesinin verdiği kararları yargılıyor, Tayyip Erdoğan'ın iktidarını tazminata mahkûm ediyor. Tazminat miktarlarını ve mahkeme masraflarını Tayyip Erdoğan ödemi-yor, o paralar devletin kasasından çıkıyor, Tayyip Erdoğan'ın ve bakanlarının umurunda mı? Tayyip Erdoğan mahkemeler ve Yargıtay aracılığıyla başkalarından akla gelmedik derecede çok hakaret tazminatı alıyor, eğer AİHM'in biçtiği miktarlar halkın değil, kendi cebinden çık-saydı, bakın Yargı'ya nasıl talimat verirdi?

Başbakan ve yardımcıları Büyükelçiye zilgıt çekmesine çekti, ama ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Victoria Nuland Büyükelçisine hak verdi, onun söylediklerinin bir önceki Dışişle-ri Bakanı Hillary Clinton'ın beyanlarının bir

tekrarı olduğunu, yeni bakan John Carry'nin de konuyla ilgili kamuoyuna konuştuğu zaman aynı görüşleri dile getireceğinden emin olduğunu söyledi.

Demek ki neymiş? Elçiye zeval olmazmış. Her ne kadar Cengiz Çandar konuyla ilgili yazısına “Franck sana söylüyorum, Obama sen anla” diye başlık koyarak Ankara'nın bu konuda Beyaz Saray'ı hedef aldığını ihsas ettiyse de, o sav Çandar'ın yakıştırmasıydı.

Ankara ve onun başbakanının Beyaz Saray'a karşı şahsiyetli olmasını isteriz ama binlerce Kürt siyasisi cezaevinde rehin tutulurken, yargılamalar mizansen halinde sürüp giderken, insan hakları konusunda yapılan haklı uyarılara itiraz etmek “sen de suçuma ortak ol” demektir. İnsan haklarını, insan haysiyetini gözetmeyenler, binlerce siyasiyi yıllardır hapiste tutanlar, Ankara'da ABD büyükelçiliğine düzenlenen intihar saldırısını örnek gösterip “meselâ bu bombacı gazeteci olsaydı onu gazeteci mi sayacaktık” diye seviyesiz bir demagoji yaparak cezaevlerindeki gazetecilerin tutukluluklarını haklı gösterenler hiç hayâ duymadan onurluluk satmasınlar.

Yeni Dışişleri Bakanı –DP'nin eski Başkan adaylarından– John Kerry 1 Mart'ta Ankara'ya geldi. Davutoğlu'yla ne konuşuldu bilmiyoruz, ama Onurlu olmak için önce demokrasinin egemen kılındığı, insan haklarına, birey ve topluluk özgürlüklerine saygı gösterildiği bir ülkenin yöneticisi olsunlar ki, onları saygın politikacılar olarak görelim.

Bir asker daha mı ölmüş!

Türk ordusu "barış zayıtı" savaş zayıtından fazla

Emek Partisi (EMEP) Kocaeli Darıca İlçe Örgütü Yöneticisi 20 yaşındaki Mazlum Aksu'nun, askerde intihar ettiği iddia edildi. Ailesine Aksu'nun G3 silahını sol şakağına dayararak intihar ettiği bilgisi iletili. Ailesi ise solak olmayan Aksu'nun bu şekilde intihar etmesinin mümkün olmadığını söyledi. Muzlam'un üç gün öncesinden beri psikolojik sorunlar yaşadığı şeklindeki ordu iddiasına karşılık

babası oğluyla ölümünden bir gün önce konuştuğunu, oğlunun her şeyi ile normal olduğunu da açıkladı.

Ortaya şu gerçeklikler de çıktı:

Mazlum komutanların baskısından şikâyetçi olmuştu. Komutanlarınca sık sık sorgulandığı ve tehdit edildiği çıktı ortaya. "PKK'lının" baskısına maruz kaldığı anlaşıldı. Telefon konuşmalarını Kürtçe yaptığı için baskı gördüğü dile getirildi.

Milli savunma bakanı intiharlarda asker ve sivil oranının eşit olduğunu açıkladı. Besbelli ki bir "gizleme" çabası söz konusu. Çünkü askerdeki 20-24 yaş arası gençlerdeki intihar vakaları, sivildeki 20-24 yaş arasındaki gençlerin intihar vakalarına göre 2.5 kat daha fazla. Bunun sebebi de bilimsel olarak; askerdeki geleneksel kötü muamele, hakaret, dayak, aşağılama ve sağlık haklarına yeterince erişememe gibi nedenlerle açıklanıyor. Askeriyede şefaflığın zerresi bulunmuyor. Asker kendi kendisini yarıyor, sivil mahkemelerce sorgulanamıyor.

"Askerde intihar(!)"ların komutanlarca yapılan açıklamalarının tek bir allahın kulunu bile ikna etmemesi "askeriye" denilen kurumun toplumca çok iyi tanınması nedeniyle değildir sadece;

şüphe uyandıran başka nedenler de var:

Mazlumder İstanbul Şubesi hazırladığı raporla, 2012 yılı içerisinde intihar ettiği iddia edilen 42 askerden birinin Ermeni, 39'unun ise Kürt olduğuna dikkat çekti. Besbelli ki, bütün şikâyetlere ve taleplere rağmen soruşturmadan kaçınmak gibi bariz bir tutum benimseniyorsa, işin içinde bir iş var demektir. Askeri tutanaklarda en çok rastgelinen sozcüklerin "bilmiyorum", "görmedim", "duymadım" oluşu da soruşturmaların ne kadar güdümlü ve ört bas etmeye dönük yapıldığının kanıtı sayılmalı.

BDP, askeri mahkemelerin ölümlerin üzerini örtmeye çalıştığına, bu yüzden şüpheli asker ölümleri ile ilgili davaların sivil mahkemelerde görülmesi gerektiğine dikkat çekti fakat duyan bile olmadı. CHP Malatya Milletvekili Veli Ağbaba da Araştırma Komisyonu kurulmasını önerdi; "Gençlerin sapaşğlam girdikleri askeri-yelerden tabut içerisinde çıkmaları kabul edilemez" dedi ama kimseden ses çıkmadı.

Son 10 yıl içinde şüpheli şekilde ölen ve intihar ettiği ileri sürülen asker sayısı, çatışmalarda ölen asker sayısını geçti; 10 yılda 934 erin intihar ettiği açıklanırken , çatışmalarda ölen asker sayısının 818 olduğu resmen doğrulandı. Buradan bir "şüphe" doğuyor; üstelik haksız da değil. PKK ile çatışmasına "savaş" diyen bu ordunun kendisidir. Savaştığı düşmanından 1 öldürmüştü, "iç düşman" bellediğinden 5 öldüren (1915-1922 arası tamamen böyledir) bir geleneğin uzantısı olması da "intihar" olaylarına dönük şüpheyi pekiştirmektedir. Hadi biz ikna olduk diyelim; Mazlum Aksu'nun babası niçin ikna olmuyor!

Zaptiye nazırı

Eğer demokratik bir ülkede olsaydık yer yerinden oynardı

Muammer Güler'in İçişleri Bakanlığı'na getirilmesine karşı tepkiler yok denilecek mertebede kaldı. Eğer demokratik bir ülkede olsaydık yer yerinden oynardı. Bizde ses seda çıkmadı.

Her sene 19 Mart'ta İstanbul Osmanbey'de Agos önünde toplanan on bini aşkın insan yeni İçişleri Bakanı atandığında ya da göreve baş-

ladığında neredeydi? Hrant'ı anmak "Buradayız Ahparig" demek mi?

Çünkü Güler hakkındaki yargımız bir kanaat değil, somut vakiyaya dayanmakta. Hrant Dink suikastinde önce görevden alınması, hakkında idari kovuşturma açılması, sonra da Yargının önüne çıkartılması gereken o zamanki İstanbul Valisi, Tayyip Erdoğan tarafından önce millet-

vekilliğiyle taltif edilmiş, şimdi de İçişleri Bakanı yapılmıştır.

Güler'in bağlı olduğu mülki idare mekanizmasından kim çıkıp, ona "Bu kadar istihbarat almışken, neden önlem almadın?" diye sormuştur?

1915'te İttihat ve Terakki Hükümeti Ermeni Tehcirine karar verdiğinde Dahiliye Nezareti koltuğunda Mahmed Talat oturuyordu. Miladi takvimle 24 Nisan 1915 ve 17 Mayıs 1915 kararname ve emirnamesinin altında Mehmed Talat'ın imzası vardır.

Aradan 98 yıl geçtikten sonra -Ermeni olduğu için öldürülen, yani soykırımın devamı niteliğinde olan Hrant Dink vakasında mülki amir olarak Muammer Güler'in dahli bulunmaktadır. Güler bunun hesabını hiçbir zaman vermemiş, hatta İstanbul Vilayetine suikast ihbarı yapıldığı halde, niçin önlem almadığının açıklamasını bile yapmamıştır.

Bakanlık koltuğuna oturur oturmaz "Güneydoğu'da güvercinler uçuracağız" demez mi Muammer Güler, güvercinler ürküvermiştir.

Susun ve bekleyin

"Herkes sussun" dedi başbakan, "Kürt meselesi çözülecek"!

Başbakan Erdoğan bir "açılım" daha başlattı. Bu sefer adını koydu: "Kürt açılımı" dedi. Çözümün odağına da PKK'nın lideri Abdullah Öcalan'ı yerleştirdi. İlk açılımdan, oy oranı düştüğü için vazgeçen Erdoğan farklı olarak şimdiki açılımdan oy bekliyor. Beklediği oyun bir yüzünü BDP'nin kendi sabit hedefi olan Başkanlığına destek vermesi teşkil ederken, diğer oy beklentisini, "Kürt meselesini çözen adam" mevkiine yükselmesine yetecek kadar halk desteği oluşturuyor.

Kızılçık Dergisi olarak "barış sürecini bozacak!" şeyler söylemek istemeyiz ama Recep Tayyip Erdoğan'ın "Kürt meselesi"ni çözecek niyetinde ve güçte olduğuna kendini inandırmış olan Kürtlere ve Türklere sorulacak bir çok şey var.

Daha dün "Kürt meselesi" yoktur diyen Erdoğan nasıl olacak da "Kürt meselesi"ni çözecek. Niyetinin "çözmek" değil "halletmek" olduğunu görmemek için çok şeyler mi bilmek gerekiyor. Yarattığı atmosferden, hedefinin Kürtleri bir kere daha faka bastırmak olduğu anlaşılmıyor mu?

Yarattığı atmosfer şu: Benden başka hiç kimse konuşmasın. Bu işte ciddiyim; bana inanın ve güvenin. Bu meseleyi halledip küresel güç

olmaya doğru yürümeye kararlıyız. Bu sürecin önünü kesmek isteyenler büyük Türkiye idealimizin düşmanlarıdır. Herkes susarak bu süreç katkı vermemelidir.

Erdoğan'ın bu taktiği tuttu. Herkes, sürece zarar veririm endişesine kapıldı ve sustu. Bu susmak korkudan susmak değil, tamamen iyiniyet kaynaklı. Bazıları boş bulunup konuşursa herkes "sus!" diye bağırıyor. Örneğin futbolcu Hakan Şükür Boşnak olduğunu anlatmak için "Ben Türk değilim" dedi, kıyamet koptu. Türk olmadığını söylemek adeta yasaklandı.

Türk olmadığını söylemek yasaklanınca elbette Laz, Abaza, Gürcü vs. olduğunu söylemek de yasaklanmış oluyor. Böyle bir ortamda

Kürt olduğunu söylemek ise haydi haydi yasak olacaktır. Bu durumda zaten "Ben Kürdüm" demekten kaynaklı bir sorun olan Kürt meselesi nasıl çözülecek ki?

Birinci açılımda herkes konuşsun denildi. İkinci açılımda hiç kimse konuşmasın deniyor. Ve Erdoğan'ın Kürt meselesini çözmesi bekleniyor.

Daha çok beklersiniz...

Ocak 1920'den Şubat 2013'e

Doğu Karadeniz'deki siyasi çeteler devletin beslemeleridir

HDK Heyetinin çıktığı Karadeniz Gezisinde Sinop ve Samsun'da konuk gruba linç girişiminde bulunuldu.

Medyada konuşan bir takım kâzip yorumcular bu saldırıları "mahalli grupların çıkardıklarını" ileri sürdüler, kimileri ise daha da azıtlı "halk tepki gösterdi" dediler.

Oysa burası Türkiye'dir. 1970'lerde 8 Şubat 1975'te TÖB-DER mitinglerine saldırıları yaşamıştır. Kanlı 1 Mayıs 1977'yi yaşamıştır. 18 Nisan 1978'de Malatya, 25 Şubat 1975'te Erzincan, 19-25 Aralık 1978'de 1978'de K. Maraş, 2-5 Eylül 1979 Sivas ve Mayıs-Temmuz 1980'de Çorum saldırılarını yaşamıştır. 2 Temmuz 1993'te Madımak kundaklama ve katliamını yaşamıştır. Onu 17-18 Mart 1995'te İstanbul Gazi Mahallesi olayları izlemiştir. 18-19 Şubat Sinop ve Samsun olayları da zincirin yeni bir halkasıdır.

1960'lara geri dönersek 16 Şubat 1969'da Kanlı Pazarı yaşamıştır. 1955'te 6-7 Eylül pogromunu yaşamıştır. 4 Aralık 1945'te Tan gazetesini başta olmak üzere solcu yayınların büro ve matbaalarına saldırıları yaşamıştır. 21 Haziran-Temmuz 1934 arasında Trakya'dan Yahudileri kaçırmak için düzenlenen saldırıları yaşamıştır.

Bütün o saldırganlıkların, linç kalkışmaların hiç birisi mahalli grupların marifeti değildir. Hepsisi devlet, paralel devlet, derin devlet...ne dersiniz deyiniz, gizli açık resmi kuruluşlar tarafından tertiplemiştir.

Mahalli grupların, sokak faşistlerinin rolü yok mudur? Elbette vardır, ama onlar maşadır-

lar, avadanlıktırlar. Nasıl ki Hrant Dink suikastini üç beş tetikçiye indirgeyemezsek, Sinop ve Samsundaki öldürme teşebbüsleri de gizli odaklarda planlanmış ve ülkücülere, Alperenlere bilmem kimlere uygulattırılmıştır.

Olayları o illerin mülki amirlerinin, Emniyet'lerinin ihmaline bağlayıp küçümseyenler bile çıktı. [Bu kişiler arasında maalesef bir TV kanalında konuşan Yeşil Sol Gelecek Partisinden Ufuk Uras da bulunmaktaydı.]

Saldırıların o raddeye gelmesini yerel yöneticilerin kabahati diye görmek, bugüne kadar yaşanmış yukarıda saydığımız ve saymadığımız olayları yok saymak demektir.

Yukarıda yazdığımız olayları bir yana koyalım. Aralarında milletvekillerinin de bulunduğu HDK'lılar bir siyasi he-

yetteler. Karadeniz gezisine çıkmışlardı. 1920 Ocak ayında Anadolu'ya gelen Türkiye Komünist Partisi kurucuları da bir siyasi heyetti. Her gittikleri yerde onlara karşı nümayişler düzenlendi. Neticede Anadolu'da barındırılmayacakları onlara gösterildi. Bari geri dönelim dediler. Ve Trabzon'da bindikleri teknede Kemal Paşa'nın adamı -sonradan Muhafız komutanı- Giresunlu Osman Ağa'nın adama Yahya Kâhya ve gürüha tarafından öldürülerek denize atıldılar.

Sonuç olarak. 1920'den 2013'e kadar geçen zamanı bildiği halde, bu devleti tanımamış olanlar "olay yerel yöneticilerin ihmaliydi" diye dursunlar, devlet amacına ulaşmış ve aralarında milletvekillerinin de bulunduğu bir siyasi heyetin gezisine engel olmuştur.

Sütanne helal, sütkardeş haram

Müslümanlık kardeş çocuklarının evliliğini yasaklamıyor, mülkiyetten...

Eskiden konaklarda sütanneler vardı, "hamfendilerin" çocuklarını emzirirlerdi. Sadece varlıklı ailelerde değil, halk içinde de sütanneler çocuklara meme verirlerdi. Kız kardeş, kuzen veya eltiler ya da komşu kadını biribirlerinin çocuklarını emzirirlerdi. Çocuklar büyüyüp yetişkin olduklarında o kadınlar da on-

ların sevgili "sütnineleri" olurlardı. Bugün azalmış olmakla birlikte sütannelik hâlâ var.

Osmanlı'da hem İstanbul'da hem de Anadolu'da sütanneye "daye" kelimesinin bozulmuş hali olan "taya" denilirdi. "Daye" Farsça ve Kürtçe de "anne" demek. "Taya Kadın" veya "Daye Hatun" adı hâlâ da bazı semt, sokak, hat-

ta cami ismidir.

Son zamanlarda ortaya atılan "Anne sütü bankası"na Diyanet hem onay verdi, hem de uyarıda bulundu.

Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Nisa Suresi 23. ayetine ve Hz. Muhammed'in "Nesep yönüyle birbirlerine haram olanlar, süt emme yolu ile de haram olurlar." Hadisini hatırlatıyor. Açıklama Mecmeu'l-Fıkhi'l-İslami ve Kuveyt Fetva Heyeti'nin 1985 yılında süt bankası kurulmasının caiz olmadığı yönündeki kararını da zikrediyor.

Yüksek Kurul süt akrabalığı konusunda duyarlılık gözetilmeyip, yapılacak yasak evlilikler endişesiyle ilgili olduğunu belirtti.

Din İşleri Yüksek Kurulu, sütkardeşlere evlilik yasağının ihlal edilmemesi için tedbirler alınması gerektiğini kaydetti. Buna göre, bir kadından alınan sütün yalnızca kız ya da erkek çocuklara verilmesi, evliliğe engel teşkil eden süt akrabalığı dairelerinin genişlememesi için sütlerin birbirine karıştırılmaması ve bu işin ticarete dökülmemesi gerektiği belirtiliyor. Süt veren anne ve bebeğin kimliklerinin yasal düzenleme ile kayıt altına alınması gerektiğine dikkat çeken kurulun talebi Sağlık Bakanlığı'nca da olumlu karşılandı.

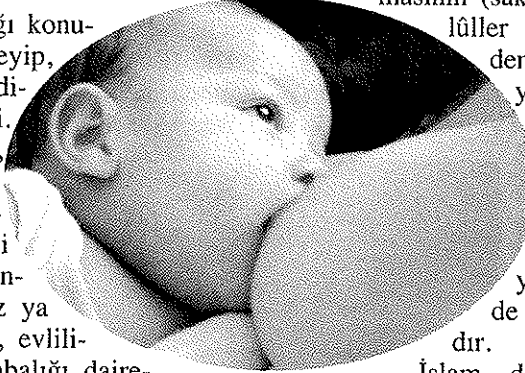
Bakan Mehmet Müezzinoğlu, "Kamuoyundan gelen bütün tereddütleri de değerlendirerek, tedbir kısmını güçlendirmeyi ve tereddüt kalmayacak noktaya taşımayı hedefliyoruz. Yani şartlar

arasında rıza ve sütün tıbbi anlamda sağlıklı oluşu, annenin yalnız bir süt çocuğunun olması, cinsler arasında fark olmaması yer alıyor. Sütkardeşliği, nüfus kütüklerine işlenmeli ve nüfus kütüğünde her iki tarafın kardeşleri bilgi altında olmalı. Her 5 yıllık periyotlarla, en az 5 defa yani 25 yaşına kadar çocuklara kardeşleriyle ilgili bilgi notu kurum tarafından verilmeli. Diyanet'ten görüş aldık. Yahudi ve Hristiyan cemaatlerden de konuya ilişkin görüş talep ettik." dedi.

Ensest denilen ilişkilerin toplumda yasak olmasının (sakat doğan çocuklar, aklen malûller vb.) gibi çok ciddi tıbbi nedeni vardır, insanlar binlerce yıllık tecrübeleri sonucunda o cinsel ilişkileri yasaklamışlardır. Yani konu genetikdir. Ama aynı kadın tarafından emzirilmiş çocuklar arasında genetik bir bağ yoktur. Tıbben evlenmelerinde de sakınca bulunmamaktadır.

İslam dini sütkardeş evlenmelerini yasaklayacağına, kardeş çocuklarının evlenmelerini reddetseydi daha iyi olurdu. Çünkü o tür evliliklerden bedenlen veya aklen engelli çocuklar doğabilmektedir. Fakat kardeş çocuklarının evlenmelerinin mülkiyetle ilişkisi olduğundan İslamiyet böyle bir yadsıma da bulunmamıştır.

Diğer iki tek tanrılı dinlerde ise o evlilikler yasak olmamakla birlikte, adeta ayıptır, karşı cinsten kuzenler birbirlerine kardeş gibi bakan bir terbiyeyle büyümüşlerdir.

CHP ancak sosyal muhalefet yaparak oy arttırabilir

CHP PKK aleyhtarlığıyla da bir yere varamaz.

MHP'nin başından beri diline doladığı "PKK ile görüşülmez" diskuruna şimdi CHP de katıldı. 30 senedir ANAP'ıyla, DSP'siyle, DYP'siyle, MHP'siyle, CHP'siyle, RP'siyle AKP'siyle, milli medyasıyla bütün devlet partileri o kadar çok PKK düşmanlığı yaptılar ki, onun genel başkanına o kadar çok küfrettiler ki, toplum öyle çok, öyle çok şartlandırıldı ki AKP hükümetinin PKK ile ve Abdullah Öcalan'la görüşmesi CHP ile MHP'ye siyasi rant ve oy avcılığı vesilesi oldu.

Hatırlarsak, 1999 Şubat'ında ABD zamanın Ecevit hükümetine Abdullah Öcalan'ı Kenya'da teslim ettiğinde, onu idam etmemek şartını koşmuştu. [ABD Barzani'yi Kürt dünyasında rakipsiz bırakmak için Öcalan'ı önce Suriye'den çıkarmaya

zorlamış, sonraki süreçte Kenya'da Türk ajanlarına vermişti.]

Koalisyonun birinci ortağı DSP, İkinci ortağı (altı milletvekili eksiğiyle MHP, 3cüsü ise Anap'tı. Yani MHP o kabinde hemen hemen DSP kadar güçlüydü. Devlet Bahçeli ise Birinci Başbakan Yardımcısı idi.

He ne kadar mahkeme idam cezası verdiyse, Yargıtay onayladıysa bile, karar Meclis'ten geçirilmedi, Öcalan'ın Avrupa İnsan Hakları'na başvurunun sonuçları beklendi, derken idam cezası kaldırıldı. Yani Ecevit-Bahçeli-Yılmaz Hükümeti verilen sözün gereğini yaptı.

Gelgelelim 2007 Genel Seçimlerinde Devlet Bahçeli elinde urgan meydan meydan dolaştı, Tayyip Erdoğan'a "niye asmadın?" diye sordu, o

da “sen niye asmadın?” diye Bahçeli’yi suçladı. 4 yıl sonraki Genel Seçimlerde Bahçeli ile Tayyip Erdoğan arasında aynı çirkinlik devam etti, Tayyip Erdoğan “ben olsaydım asardım” demekle kalmadı, seçimlerden 1 yıl sonra 2012 yazında “idam cezasını geri getirmek”ten dem vurdu. Medya yorumcuları da ciddi ciddi “acaba idam cezası geri gelirse Öcalan asılır mı, makabline kanun işler mi?” diye tartışılar. Oysa Tayyip Erdoğan idam cezasını tamamen kaldıran yasayı çıkaran adamdı, şimdi gündem değiştirmek ve Kürt düşmanı Türk toplumundan parsa toplamak için öyle konuşuyordu.

MHP’nin “PKK ile neden görüşüyorsun?” demesi onun tıyneti gereğidir. Aralık ayı sonunda görüşmeler ilk açığa vurulduğunda ise Kılıçdaroğlu’nun tutumu farklı olmuştu, partisnin “süreci desteklediğini” söylemiş ve “açık çek” vermişti.

Açık çek bu mudur? Aradan iki ay geçtikten sonra aynı Kılıçdaroğlu “Devlet neden Öcalan’la görüşüyor” demeye başlamıştır. Bunun politikadaki adı “oportünizm” dir. Oportünizm kelimesinin tam Türkçesi ise “fırsatçılık”tır.

CHP “Türk kamuoyu AKP hükümetinin Öcalan’la görüşmesine tepki duyar, ondan kopacak oyları ben kapayım” sevdasıdır. Oy avcılığı peşindedir.

Çirkin olan budur. Çünkü geçtiğimiz Aralık ayı sonunda Tayyip Erdoğan’ın yakın adamı olan MİT Müsteşarının geçen Aralık ayı sonunda Öcalan’la görüştüğü resmen açıklanmıştı. CHP Genel Başkanı “Açık Çek verdiğimde Devletin Öcalan’la görüştüğünü bilmiyorum” diyemez. [Kaldı ki Devletin Öcalan’la 1980’lerin ikinci yarısından be-

ri görüştüğünü Kılıçdaroğlu da, kamuoyu da biliyor.]

Oysa Britanya hükümetinin İrlanda Cumhuriyet Ordusu’yla görüşüp belli uzlaşmalara vardığını CHP Genel Başkanı bilmez mi, bilir. İspanya Merkezi Hükümetinin BASK’la aynı yolu izlediğini de bilir.

Tayyip Erdoğan’ın barış niyetine inanıyor değiliz. Onun hesapları kişiseldir. Fakat PKK Genel Başkanıyla görüşülmesi normaldir. Devletin asıl muhatabı odur.

Kılıçdaroğlu --bir tanesinin sahibi CHP’li olan- kamuoyu araştırma şirketlerinin “PKK ile ilişkilerden AKP zararlı çıkacak” demelerine bakıp başlangıçta reddetmediği Öcalan’la görüşülme olgusunu şimdi eleştiri vesilesi yapmaktadır.

Bu tutum sadece ilkesizlik değildir, aynı zamanda yapılan hesaplar da yanlıştır. AKP-PKK ilişkileri nedeniyle AKP’den kopacak oylar olursa, o oylar CHP’ye gelmez, MHP’ye gider.

CHP oylarını arttırmak, AKP’den oy almak istiyorsa öncelikle ve özellikle sosyal muhalefet yapsın. Havanda su döven laflardan, şovenizm yarışından medet ummasın.

Kılıçdaroğlu Tayyip Erdoğan’la laf ebeliğinde yarışamaz. Sosyal programlar geliştirmesi ve ona uygun siyaset yapması gerekiyor. Tayyip Erdoğan’ın başını almış giden ultra-liberalizminden, büyüyen gelir adaletsizliğinde zarar gören insanların sorunlarını ısrarla dile getirmesi ve çözüm yollarını göstermesi gerekir. Yoksa istediği kadar kuru sıkı Kemalizm yapsın, oylarını arttıramaz.

CHP “İrtica gelir” korkutmacasıyla bir yere varamadı, PKK aleyhtarlığıyla da bir yere varamaz.

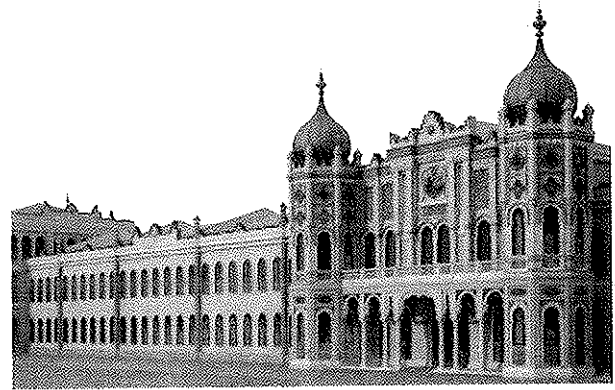
Taksim gezisi yerine alışveriş merkezi

Türkiye ilkeler ve kurallarla değil, talimat ve emirlerle yönetilen bir ülke.

Tayyip Erdoğan 2011 Genel Seçimleri öncesinde ki bir seçim mitinginde Taksim Parkına eski Topçu Kışlası’nın yeniden yapılacağını söylemişti. İni imanı para ve rant olanların burayı da paraya çevirmek niyetinde olduğu besbelliydi. Nitekim 3 gün sonraki İzmir mitinginde aynı sözü yinelerken buraya “Residans ve AVM” yapılacağını müjdeledi.

Ne var ki İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu bu konudaki talebi reddetti. Kurulun kararında şöyle denilmişti:

“Söz konusu alanda yapılan incelemeler sonucunda ortaya konulan değerlendirmelerde, bu

alandaki günümüzde mevcut olmayan Topçu Kışlası’nın yapım yılı, mimarı, plan özellikleri, ya-

pım detayları tam olarak bilinmeyen ve söz edilen alanın tarihsel olarak kullanımında kismen mezarlık, daha sonra 1794 yılında yanan topçu kışlası, III. Selim döneminde 1803-1804 yıllarında yerine yapılan ikinci dönem topçu kışlası, 1860'larda Abdülaziz döneminde kapsamlı değişim ve dönüşüm sürecinde soğan kubbeleri ve süslü cepheleri ile Hint ve Rus mimarisini çağrıştıran özellikleri gösteren üçüncü dönem, daha sonra yapının ortasında ilk milli maçların oynandığı Taksim Stadı isimli futbol sahası olarak kullanılan ve 1939-40 yıllarında yıkılan yapının yerine, günümüzde 60-70 yıllık kullanım değeri ile tarihe belgelik eden bir nitelik kazanmış ve geçen sürede dönemin şehircilik anlayışına uygun bir kararla İstanbulluların kolektif belleğinde yer etmiş Taksim Gezi Parkı kullanımının sıralandığı görülmektedir.”

Gelgelelim, Türkiye'de böyle bir şey mümkün müydü? Tayyip Erdoğan isteyecek de, bir kurul buna reddedecek, öyle mi? Türkiye ilkeleri ve kurallarla değil, talimat ve emirlerle yönetilen bir ülke.

Bu red kararı karşısında Tayyip Erdoğan 13 Şubat 2012 günü “Biz Topçu kışlasını yapacağız, altı AVM, üstü residans ve otel olacak” demişti.

Konu Kültür Bakanlığı'na bağlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'na götürüldü ve Başbakanın emirlerine uyularak Bölge kurulunun aldığı karar iptal edildi. Topçu Kışlası'nın yapımını onaylamış oldu. Yasaya göre, Koruma kurum ve kuruluşları (belediyeler dâhil) ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurullarının kararlarına uymak zorunda.

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi (International Council on Monuments and Sites --ICOMOS) Tayyip Erdoğan hükümetinin Taksim Gezi Parkına eski topçu kışlasının taklidini yapmaya kalkışmasını eleştirdi.

ICOMOS'un yaptığı açıklama şöyle: “Son günlerde kamuoyunu meşgul eden en önemli kentsel meselelerden biri de, İstanbul, Taksim Meydanı'ndaki Gezi Parkı'nın ortadan kaldırılıp, yerine aynı alanda 1930'lu yıllara kadar mevcut Eski Topçu Kışlası'nın yeniden inşası girişimidir. Türkiye ICOMOS Milli Komitesi doğrudan doğruya kendi ilgi alanına giren ve uluslararası yükümlülüklerinden de birini teşkil eden bu konu hakkında aşağıdaki görüşlerini açıklamayı zorunlu görmüştür:

1. Taksim Gezi Parkı, tarihsel mimari öne-

mi bağlamında -sadece bir yeşil alan olmanın ötesinde- İstanbul'un en önemli ve korunmaya değer varlıklarından biridir. On yıllardır kayıtsızlık ve duyarsızlıkla tahrip edilmeye ve aşındırılmaya devam etmesine rağmen, hala önemini yitirmiş değildir. Dünyaca bilinen bir tasarımcı olan Henri Prost tarafından projelendirilmiştir ve Türkiye'de anıtsal-eksensel park planlama yaklaşımına sahip tek kamusal yeşil alandır. Ortadan kaldırılması bir yana, restore edilerek, asli özellikleri iade edilmeli ve Türkiye kültür tarihinde hak ettiği yere yerleştirilmelidir.

2. Gezi Parkı ortadan kaldırılarak onun yerinde rekonstrüksiyonu hedeflenen Topçu Kışlası'nın yeniden yapımı koruma-restorasyon disiplininin ilkeleri bağlamında sorunludur.

Birinci sorun şudur: Yok olmuş tarihsel yapıların rekonstrüksiyonu, ancak söz konusu yapıların mimari, inşai, estetik düzey ve tarihsel anılar taşımak gibi gerekçelerle kaybının çok büyük olması halinde meşrudur. Taksim Kışlası ise, kaybı bu kadar büyük anlam taşıyan bir yapı değildir. Şayet yerinde duruyor olsaydı, kuşkusuz, korunması gerekecekti. Fakat bu yitirilmiş yapının kent belleğindeki önemi, yerine bir replikasını yapmayı gerektirecek kadar derinlikli ve güçlü değildir.

İkinci sorun ise, yapının rekonstrüksiyonunu yapmanın ortaya sadece eskisi gibi gözüken, ama hiçbir rasyonel koruma ölçütüne göre tarihsel eser sayılmayacak bir yeni yapı çıkarmak olmasıdır. Türkiye kamuoyunda sık sık aksi gündeme gelmesine karşın, geçmişin görüntülerini yeniden üretmek tarihsel çevreyi ve mirası korumak demek değildir. Sadece bazı çok zorunlu hallerde hoş görülebilir bir taklit yapı inşa etme girişimi olarak nitelenir.

Kaldı ki, hoş görüldüğü hallerde bile, yok olmuş yapıların rekonstrüksiyonunu yapabilmek için, elde eski durum hakkında fikir verecek yeterli ve ayrıntılı belgeler ve veriler olması gerekir. Eski Taksim Topçu Kışlası için elde yalnızca bazı dış mekân fotoğrafları vardır. Dönemine ait hiçbir gerçek inşai ve mimari ayrıntısı, hatta tam boyutları bile, bilinmemektedir. Bu koşullarda yeniden yapımı, tarihsel korumacılık ilkeleri açısından, Taksim'de bir “Disneyland” inşa etmekten daha anlamlı ve ciddi bir sonuç vermeyecektir.

Yukarıdaki sakıncaları Türkiye kamuoyuna duyurmayı, çalışma alanımızın etik ve teknik ilkelerine aykırı bu gelişmeye karşı durmamızın bir tarihsel zorunluluk olduğundan ötürü gerekli görmekteyiz.”

İnsan gelmiş cihane, Pitbull, Terrier bahane

'Yarın Hakka varınca, hesap sorar karınca'

2004 yılında ilk kez yürürlüğe giren Hayvanları Koruma Kanunu'nda yapılması öngörülen değişikliklere tepkiler sürüyor. Tasarının Meclis Başkanlığına sunulduğu Eylül ayında hayvan hakları savunucuları çeşitli etkinliklerle tepkilerini dile getirmişlerdi.

Tayyip Erdoğan hükümetinin taslağı sokaktaki sahipsiz kedi ve köpeklerin, şehir dışında kurulacak doğal hayat parklarına gönderilmesini öngörüyor. Doğal hayat parklarında ise hayvanların yiyecek ve barınma ihtiyaçlarının sağlıklı karşılanabileceğinden endişe duyuluyor, yeteri kadar bakım personeli ve veteriner olmaması da ayrı bir sorun.

Getirilen yeni tasarıda şu hususlar yer alıyor:

* Sahipsiz hayvanlar barınaklarda kısırlaştırılıp aşılandıktan sonra sahiplendirilinceye kadar ormanlık alanlarda kurulacak "doğal hayat parklarına" yerleştirilecek.

* İl ve ilçe merkezlerinde "ev ve stüs hayvanı" sahipleri hayvanın barınma koşulları, ihtiyaçları, sağlığı ve insan, hayvan sağlığı ve çevreye verebileceği zararları önleyici tedbirler konusunda eğitim alacak.

* Evde barındırılacak hayvan sayısı Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenecek.

* "Sahipsiz ve güçten düşmüş" hayvanlar, mevcut 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununda öngörülen durumlarda öldürülebilecek.

* Mevcut yasada hayvanların deneylerde kullanılmasının önünü açan 9. maddeye, bu deneylerin "denek hayvanı kullanım sertifikası" alan araştırmacılar tarafından yapılabileceği ifadesi ekleniyor.

* Hayvanlarla ilgili yasakların düzenlendiği maddedeki "Hayvanlara kasıtlı olarak kötü davranmak, acımasız ve zalimce işlem yapmak" ifadesi "Hayvanlara işkence yapmak" olarak değiştirilirken, hayvanları başıboş bırakmak, ev hayvanı satışı yapılan yerlerde yırtıcı, saldırgan ve zehirli hayvan satmak ve işkenceyle hayvanın ölümüne sebebiyet vermek yasaklar arasına giriyor.

* Mevcut yasada "tehlike arz eden hayvanlar" olarak tanımlanan Pitbull Terrier, Japanese Tosa cinsi köpeklere, yeni tasarıyla Dogo Argentino ve Fila Brasileiro cinsi köpekler de ekleniyor.

* "Tehlikeli" olarak tanımlanan köpeklere sahip olanlar, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde barınaklara teslim etmek zorunda kalacak.

1910'da İstanbul Sokaklarından toplanan köpekler Hayırsız ada'ya götürülmüş ve birbirlerini öldürmeye ya da açlıktan ölmeye terk edilmişlerdi.

Türkiye'nin önde gelen hayvan hakları savunucularından ve örgütlü mücadele öncülerinden Nesrin Çıtırık yeni tasarıda "yurt çapında tüm hayvanlar denilince" milyonlarca hayvanın söz konusu olduğunu belirterek, "Yurt çapında bu milyonlarca hayvanı koymak için 1000 adet yasadaki adıyla "Hayat parkı" yapıldığını varsaysak bile, bu hayvanları oraya toplayacak "tecrübeli" belediye ekibi bulmak mümkün değildir. Ayrıca bu milyonlarca hayvanın günlük beslemesini de belediyeler karşılamaz. Bu hayvanların hepsi toplama adı altında öldürülecektir. Bu yasa teklifi kedi ve köpekleri yok etmek için hazırlanmıştır, bu bir katliam yasası olacaktır" dedi.

Hayvan Hakları Savunucusu kuruluş ve kişiler 3 Mart'ta İstanbul'da da protesto yürüyüşü yaptılar. Etkinlikte "Yasama-yürütme, Hayvanları öldürme", "Yasa Yapsana, Hayvanları Yaşatsana", "Eğiten İnsan, Pitbull Bahane" gibi pankartlar taşındılar, sloganlar atıldılar.

Eylemde okunan bildiriye şöyle denildi:

"Meclis'teki tasarıların yasalaşması halinde, hayvanlara yönelik vahşet manzaraları, korkarız artacaktır. Yasal düzenleme ile büyük şehirlerdeki tüm sokak kedi ve köpeklerinden, Anadolu'da halkın kapısının önündeki kedi ve köpeğine, bütün sokak hayvanlarının zaman içinde tamamen yok edileceği açıkça ortadadır. 'Yarın Hakka varınca, hesap sorar karınca' sözünü defalarca zikreden Sayın Başbakanımızın da toplumun bu yaşam hakkı talebine duyarsız kalamayacağını umuyoruz."

45 yıl sonra küresel '68'

Engin Erkiner

1 968 yıllarca ABD ve Fransa'ya -biraz da diğer kapitalist Avrupa ülkelerine- özgü olarak düşünüldü ve Türkiye gibi farklı ülkelerdeki 68'lerin de -kendine özgü dinamikleri bulunmakla birlikte- esas olarak bu ülkelerden etkilenildiği varsayıldı. Son 10-15 yılda ise 68 ile ilgili değerlendirmelerde başlıca üç büyük değişme oldu: Birincisi: 68'in küresel ölçekte değerlendirilmesi gerekir. 68'in önemli olayları arasında büyük etkileşim vardır. 68 birkaç ülkeye indirgenemeyecek kadar geniş çaplıdır.

İkincisi: 68 bir -ya da birkaç- yıl değil, uzunluğu ülkelere ve bölgelere göre değişen bir dönemdir. Örneğin Latin Amerika 68'inin Küba devrimi (1959) ile başladığı, Allende'ye karşı yapılan darbe (1973) ile sona erdiği genel olarak kabul edilir. 68'den değil, "uzun 68"den söz edilmesi gerekir.

Üçüncüsü: 68 sosyalist ülkelerde de değişik oranlarda gerçekleşti. Yıllarca 68'in gelişmiş ya da az gelişmiş kapitalist ülkelerle sınırlı olduğu düşünüldü, ancak bunun doğru olmadığı dönemin tarihi tek tek ülkeler ya da bölgeler olarak değil de küresel çapta değerlendirildiğinde ortaya çıktı.

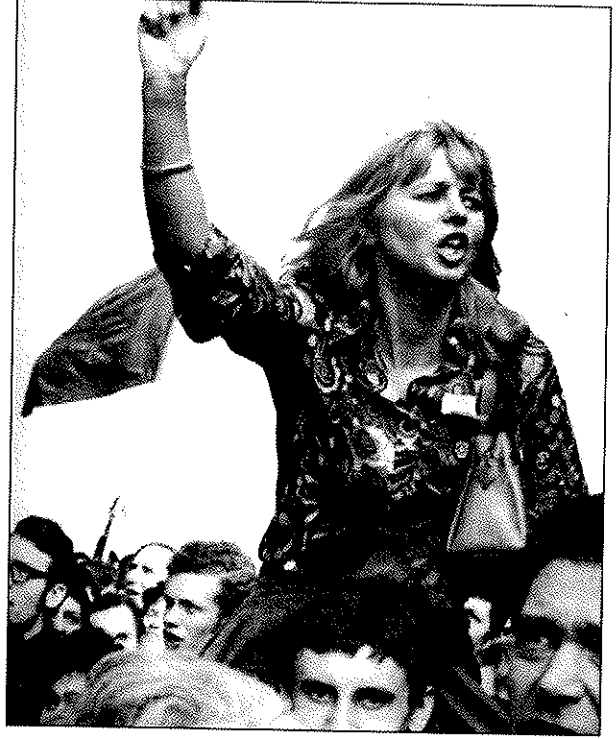
Bu maddelere 68'in farklı bölgelerdeki sonuçlarına göre sonraki yirmi yılın hazırlanmasında önemli rol oynadığı ve bazı ülkelerde önemli kültürel değişimlere yol açtığı da eklenmelidir.

Bu yazıda küresel ve uzun 68'in bütün özelliklerine yüzeysel değinmek yerine, sadece birkaç özellik üzerinde durulacaktır: sosyalist ülkelerde 68, Federal Almanya 68'i ve Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) ve Türkiye 68'inin bazı özellikleri...

Sembol bir yıl olarak 1968 başka önemli gelişmelerin de başlangıcıdır: Katoliklikle sosyal kurtuluşu birleştiren kurtuluş teolojisinin ortaya çıkışı, kadın hareketinde büyük dönüşüm, yeni sosyal hareketlerin ortaya çıkması ve işçi sınıfının sosyal kurtuluşta başlıca özne olma rolünün sorgulanması gibi önemli gelişmeler üzerinde bu yazıda durulmayacaktır.

Sosyalist ülkelerde 68

Sosyalist ülkelerde 68 örneği olarak Çekoslovakya'daki "Prag baharı" akla gelir ve bu da 68 kapsamında ele alınmazdı. Bu durum 68'in ne olarak tanımlandığına bağlıdır. 68 anti-emperyalizm, Vietnam savaşı ve kapitalizme karşı mücadele ile sınırlı olarak ele alınırsa, sosyalist ülkelerde 1960'lı yıllarda olup bitenlerin bu kapsamda değerlendirilmemesi doğaldır. Ne ki, 1960'lı

yıllarda sosyalist ülkelerde ortaya çıkan hoşnutsuzluk, önemli tartışmalar ve hareketlenme Çekoslovakya'ya özgü değildir. Polonya ve Yugoslavya'nın yanı sıra Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nden (DAC) de söz edilmesi gerekir.

1960'lı yıllar sosyalist ülkelerde iktidardaki sosyalizmin büyük sorunlarının tartışıldığı, emperyalist ülkelerde şekillendiği görülen bilimsel-teknolojik devrime karşı seçenekler konusunun gündemin merkezinde olduğu, çözüm yollarının arandığı ve kendisini sosyalist olarak tanımlayan güçler arasında sık sık sertleşen bir mücadelenin yürüdüğü yıllardır. Sorun Doğu ve Orta Avrupa ile sınırlı değildir. Benzeri tartışmalar, sayılan örnekler kadar açık olmasa bile, SSCB'de de gündemdedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nde (ÇHC) sosyalizmde farklı gelişme yolu kapsamında değerlendirilebilecek Kültür Devrimi de 1966 yılında başlar.

1960'lı yıllar sosyalizmde yeni gelişme yollarının arandığı, dünya sosyalist hareketinin SSCB ile ÇHC ekseninde bölündüğü yıllardır.

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1991'de SSCB'nin dağılmasının 1960'lı yıllarda yapılan tartışmalar, bulunamayan çözümler ya da sonuç vermeyen çözüm yollarının ardından geldiği dikkate alınırsa; bu yılların sosyalist ülkelerin yir-

mi yıl sonraki geleceğinin şekillenmesinde önemli işlev taşıdığı, Çekoslovakya ile simgelenen ama bundan ibaret olmayan sosyalist ülkeler 68'inden söz edilebileceği de görülebilir.

68, küresel ölçekte, içinde yaşanan düzenden duyulan hoşnutsuzluğa karşı harekete geçmeyi içerir. Belirli bir merkez, ortak amaç yoktur, yöntemler farklıdır ve birbirini bazen ileri boyutlara varan etkileme söz konusudur.

Bu bağlamda iktidara gelmiş ve orada tutunmuş sosyalizmin gelişme sorunlarının iyice ortaya çıktığı, iddia edilenle gerçekleşen arasındaki büyük farklılıktan kaynaklanan sosyalist yabancılaşmanın yoğunlaştığı ve bunun harekete geçmesi kapsamında sosyalist ülkeler 68'inden söz edilebilir.

Yazının konusu reel sosyalizm tarihi olmadığı için bu dönemde yapılan tartışmalar ve yaşanan tasfiyeler üzerinde durmayacağım. Okur, sosyalizmin en gelişmiş ülkesi DAC ekseninde bir inceleme için 1989 Berlin Duvarı (İmge Kitapevi 2005) kitabına bakabilir.

F. Almanya 68'i ve RAF

1968 yılında Federal Almanya ya da Batı Almanya ile DAC farklı ülkelerdir.

F. Almanya 68'i toplumda yolu açılan büyük kültürel değişim açısından önemlidir. Naziler neredeyse tümüyle dış güçler (Kızıl Ordu ve müttefik orduları) tarafından yenildi. İçerde ağır baskı uygulandı, her çeşit muhalefet tasfiye edildi; bu durum gerçek olmakla birlikte, Nazilerin halktan büyük destek gördükleri de belirtilmelidir. Naziler tabandan gelen bir kitle hareketiydi. Gelişikleri oranda devletin olanaklarından da yararlandılar, ama bu durum onların önemli entelektüellere ve iyi kadrolara sahip olmaları gerçeğini değiştirmez.

Alman halkının 1933-45 arasında Nazilere karşı önemli direniş gösterdiği söylenemez. Direnenler de oldu, ama başarılı olamadılar.

Nazilerin sahip olduğu kitlesel desteğin önemli psikolojik ve kültürel temelleri vardır. 1950 sonrasında bu konuda çok sayıda araştırma yapıldı. Adorno'nun "Otoriter Kişilik"i, Lorenzer ve König'in Hitler ve Nazilerle ilgili incelemeleri; aile yapısından eğitim sistemine kadar geniş bir alanda Nazi ideolojisinin dayandığı temelleri gösterdi. Ekonomik kriz ve Versay Antlaşması'nın da önemli etkisi bulunmakla birlikte, Nazizmin kitle desteği sadece bunlarla açıklanamaz. Kitle temeli olan faşizmi, kültürel öğeleri dışarıda tutarak, esas olarak tekelsel burjuvazi ile açıklamak mümkün değildir.

1945 sonrasında F. Almanya ve DAC'de bulunan halk, aynı halktı: Nazileri sonuna kadar desteklemişler, ama yenilmişlerdi; şimdi ise kendilerini ister parlamenter demokratik isterse sosyalist ilan etsinler, Nazi döneminin güçlü kültürel etkisinden kurtulabildikleri söylenemezdi.

Dışarıdan halk getirilemeyeceğine göre başka türüsü de düşünülemezdi.

1945-68 arasında iki Almanya'da geçmişle iki ayrı çeşit hesaplaşma yaşandı:

Her ikisinde de Naziler lanetlendi. F. Almanya'da Nazizm NSDAP'ye (Almanya Ulusal Sosyalist İşçi Partisi) bağlanırken; DAC'de tekelsel kapitalizm temeli öne çıkarıldı. Her iki ülkede de nazizmin kültürel temeli üzerinde durulmadı. DAC'de iktidarda olan SED (Almanya Sosyalist Birlik Partisi) için buna zaten gerek yoktu, çünkü asıl temel olan kapitalizmin tasfiyesiyle sorunun bittiği düşünülüyordu.

F. Almanya 68'i (DAC farklı bir 68 yaşadı) nazizme yol açan önemli faktörler arasında bulunan kültürle hesaplaşmanın yolunu açtı.

F. Almanya 68'inde başka ülkelerde görülmeyen oranda kuşaklar arası çatışma yaşandı. Nazileri oy-larıyla iktidara getiren ve Naziler için savaşan babalar ve dedelere karşı isyan bu ülke 68'inde önemli yer tutar. Alternatif çocuk yetiştirme teorileri ve bunları uygulayan kurumlar, yabancı düşmanlığı aleyhine açılan kampanyalar (Nazizm karşıtlığının önemli bileşenidir), kadın hareketi ve barış hareketinin gelişmesi hayata geçti.

RAF'in ilginçliği ve önemi burada ortaya çıkar.

Başka ülkelerde olduğu gibi F. Almanya'da da 68 hareketi gelişimi içinde parçalandı ve bir bölüm silahlı mücadeleye yöneldi. Çekirdek kadroları ve aktif sempatanlarıyla birkaç yüz kişiden ibaret olan RAF ülke tarihinde önemli rol oynadı.

RAF için söylenen, "bu kadar az olan ve hakkında bu kadar inceleme yapılan başka örgüt yoktur" saptaması doğrudur.

RAF, dönemin F. Almanyasını faşist olarak nitelendiriyordu.

O zamanki ülke için faşist denilemez ama toplumdaki önemli pozisyonları işgal edenlerin oldukça büyük bölümü eskiden NSDAP üyesiydi ve bunların bir bölümü eskiden aktif Nazi idi.

Tutuklu RAF kadrolarıyla hapishanede uzun söyleşiler yapan bir bölüm psikolog şu sonuca vardı: RAF, Alman halkının Nazizme karşı gösteremediği direnişin 30-40 yıl gecikmeyle ortaya çıkmış halidir.

Direnişsizliğin, Nazilere karşı bir şey yapamamış olmanın acısı, aile içindeki ilk sosyalizasyonda -bilinçsiz olarak- çocuklara aktarılmış, bunların bir bölümü de RAF militanları arasında yer almıştı.

RAF'in karşı çıktığı kültürel temel dikkate alınmadan açıklanamayacak üç özelliği daha vardır:

Birincisi: silahlı eylemlere katılan militanlarının yaklaşık yarısı kadındır.

İkincisi: Açık desteğe dönüşmese bile toplumda RAF'e -en azından bir dönem- beslenen büyük sempatidir.

Üçüncüsü: Önemli bir devlet yetkilisini öldür-

mekten aranan bir RAF militanının rahip babasının evinde kutlama partisi vermesi bu sempatiyi somutlar. Adam gazetecilere şöyle der: "Zamanında ben yapamadım, ama kızım yaptı."

Bir ülkenin tarihinde sadece siyasi ve askeri değil aynı zamanda kültürel bir olgu olmak doğrusu her silahlı mücadele hareketine nasip olmaz.

DAC bu 68'i yaşamadı.

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından Nazilerin eski DAC bölgesinde verimli bir zemin bulmalarında bu tarihin ne kadar rolünün bulunduğu ayrı bir incelemenin konusudur.

Bizim 68'in bazı özellikleri

Bizim 68 başka ülkelerdeki 68'leri etkileyemedi, ama dışarıdan kuvvetle etkilendi. Başka ülkelerdeki örneklerinde de görüldüğü gibi 68 hareketi bir süre sonra parçalandı ve bir bölümü silahlı mücadeleye yöneldi. Bu yönelimde dünyanın öteki ucundaki bir ülkenin, Küba'nın önemli etkisi vardır. 1970-72'nin iki silahlı mücadele hareketi, THKO ve THKP-C -farklı yorumlar yapmakla birlikte- Küba devriminden ve Latin Amerika ülkelerindeki silahlı mücadele hareketlerinden kuvvetle etkilendiler.

Burada yakından incelenmesi gereken ilginç bir durum söz konusudur:

Her iki örgütün de önemli kadroları büyük oranda Ankara'dandır.

İstanbul gibi işçi ve öğrenci hareketinin yoğunlaştığı bir kentin değil de Ankara'nın öne çıkması üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

1960 öncesinde sosyalist hareket Ankara'da yok denilebilecek kadar zayıf iken, 1960-70 arasında durum değişir. 68 hareketi üzerinde güçlü etkisi bulunan Kemalist cuntacıların -iktidara kısa yoldan el koyabilmek amacıyla- bu kente büyük önem vermeleri, ANT ve son yıllarda Sosyalist dışında zamanın teorik dergilerinin merkez bürolarının bu kentte olması, sosyalistler için Ankara'yı on yıl öncesiyle kıyaslanamayacak oranda öne çıkarır.

Ek olarak her iki silahlı mücadele örgütünün önde gelen kadrolarının tamamına yakını yabancı dil bilmektedir.

Bu özellik olmasaydı, Küba'nın da bizdeki 68'i derinden etkileyebilmesi söz konusu olmazdı.

Küba ve Latin Amerika konusunda çevrilmiş kitap yok gibiydi ve bu konudaki bilgi de kısa gazete haberlerinden edinilemezdi. THKO'nun büyük oranda ODTÜ kökenli olması, THKP-C'nin önemli kadrolarının da bu okuldan gelmesi (hepsi İngilizce biliyordu, SBF'li Mahir Çayan da

Fransızca bilirdi), Küba ve Latin Amerika ile ilgili değişik metinlerin İngilizce ve Fransızca çevirilerinden okunmasını mümkün kıldı.

O dönemin teorik tartışmalarına katılanlar genellikle yabancı dil bilirdi. Yabancı bir dilden okunan metinler farklı yorumlanırdı ama Türkçe de bulunmayan kaynaklara da bu şekilde ulaşılmış olurdu.

68'in tarihimizde kültürel bir yeri de var mıdır?

Bizim 68 için TİP'in 15 milletvekiliyle TBMM'ne girdiği 1965 yılından 12 Eylül 1980 arasındaki dönem belirlenebilir. Bizim "uzun 68'imiz 15 yıldır ve birbirinden farklı iki döneme ayrılabilir: 1965-1972 ve sonrasındaki dönem.

1968'in ilk dönem tarafından belirlenen -Almanya'daki kadar olmasa bile- önemli bir kültürel yanı vardır. 68'in tanınmış isimlerinin yıllar sonra bile unutulmaması ve anılması da bunun göstergelerinden birisidir.

Ceberut bir devlet geleneğine sahip olduğumuz biliniyor. Devlete karşı konulmaz, devletle uğraşmaz anlayışı bu gele-

neğin sonucudur ve TC tarihinde ilk kez bir bölüm sosyalist bu geleneğe -üstelik de silahlı olarak- karşı durmuştur. Hayatını kaybedenlerden bazıları, örneğin Sinan Cemgil, bunun farkındadır.

"Biz fazla yaşamaya-
cağız ama geride bir ge-
lenek bırakacağız" sözle-
ri ona aittir.

O yıllarda yarım asrı geride bırakmış olan sosyalist harekette ilk hapisten kaçış THKO ve THKP-C militanları tarafından Kartal-Maltepe askeri cezaevinden gerçekleştirildi. İnsanın kaçması için dışarıda gidebileceği bir yerin, gizlilikte ve sınırlı da olsa politik çalışmasını sürdürebileceği olanakların bulunması gerekir. Dışarıda bu olanakların yoksa kaçıp ne yapacaksınız?

Sosyalist hareket ancak 1965 sonrasındaki dönemde bu olanaklara sahip olabildi ve önemli bir zihniyet değişikliği de yaşandı.

Sosyalist harekette 1965-72 arası kutsal bir dönemdir denilebilir. Hatalar yapılmış, yanlış görüşler de savunulmuştur ama o güne kadar gerçekleştirilemeyen önemli adımlar da atılmıştır.

Bunların aslında daha önce olması gerekirdi, ama gerçekleşmeleri 1968'in hemen öncesi ve sonrasına rastladı.

Bu nedenle gelecekte bu yıllar ne kadar aşılırsa aşılsın yine de kutsallıklarını koruyacaktır.

Bizdeki 68, bu nedenle, bitmeyen 68 olarak da adlandırılabilir.

İleri Demokrasi'nin adliyesi ve emniyeti

PEN Türkiye Merkezi'ne soruşturma

Sanatçı Fazıl Say'a twitter notundan dolayı "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama" suçundan 1,5 yıl hapis istemiyle dava açıldı. Fazıl Say'a dava açılmasını kendi sitelerinde yayınladıkları bir yazı aracılığı ile eleştiren

PEN (Dünya Yazarlar Birliği) Türkiye Merkezi hakkında "Devletin şahsiyetini aşağılamak ve adli mercileri etkilemek" suçlamasıyla soruşturma açıldı.

PEN Türkiye İkinci Başkanı Halil İbrahim Özcan, bir vatandaşın şikâyeti üzerine Başkanlık İletişim Merkezinin konuyu adli mercilere bildirdiğini ifade etti.

Fazıl Say'ın mahkemeye verilmesine neden olan twitter mesajı Ömer Hayyam'ın bir rubaisi. Hayyam'ın dini bağnazlığı, yobazlığı kınamak için İslam'ın din kitabından hareketle yazdığı dörtlüğü şöyle:

"İrmaklarından şaraplar akacak diyorsun
Cennet-i âlâ meyhane midir?
Her kuluна iki huri vereceğim diyorsun,
Cennet-i âlâ kerhane midir?"

Kendisi Ziya Gökalp'in dizelerini okuduğu için Belediye Başkanlığı elinden alınıp, cezaevine konulan ve yıllarca mağduriyetini kullanan Tayyip Erdoğan'ın Tayyip Erdoğan'ın ileri demokrasisinde Fazıl Say'ın şahsında Ömer Hayyam yargılanıyor.

RTÜK'e sansür yetkisi!

Aşk-ı Memnu dizisindeki beş dakikalık sevişme sahnesini uzun bulan Danıştay, RTÜK'e televizyon dizilerindeki sevişme sahnelerine süre koyma yetkisi verdi. Bu yetki Danıştay tarafından

RTÜK'e Halit Ziya Uşaklıgil'in eseri Aşk-ı Memnu romanından Kanal D'ye uyarlanan diziyle ilgili davada verdi. Danıştay sevişme sahnelerini uzun ve ahlâka aykırı gören RTÜK'ün kararını yerinde buldu.

Darwin'e sansür

Bilim ve Teknik

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) ait Popüler Bilim Yayınları arşivinden Linda Gamin'in "Evrim" adlı kitabı dışındaki evrim teorisiyle ilgili bütün kitaplar çıkartıldı. TÜBİTAK üç yıl önce de Charles Darwin'in 200. doğum günü ne-

deniyle 15 sayfasını Darwin'e ayıran Bilim ve Teknik dergisinin yazı işleri müdürü ve yayın yönetmeni Dr. Çiğdem Atakuman'ı işten çıkarmıştı.

Konuyla ilgili olarak TÜBİTAK Kurumsal İletişim Müdürlüğü iddialara yazılı bir açıklama ile yanıt verdi. Açıklamada "'Konu tamamen yayın hakkı sözleşmelerinin yenilenmesi süreçleri ve teklif haklarıyla ilgili olup, evrim teorisi yayınlarının kaldırmasıyla ilgili değil. Kaldı ki, evrim teorisi konusunda hali hazırda hem yayında hem de baskı programında olan kitaplarımız bulunmakta" denildi.

Cezaevi Operasyonlarını anmaya ceza

Tekirdağ F Tipi Cezaevinde kalan Serdar Karabacak 1996 yılındaki Ümraniye Cezaevi ve

2000 yılındaki Hayata Dönüş Operasyonunun yıl dönümünde gerçekleştirdiği anmalar sebep gösterilerek havalandırma ve ziyaretçi yasağına çarptırıldı. Karabacak'ın itirazı üzerine infaz hâkimliği cezalardan birini haksız buldu. Savcılığın ise Diğer tutuklulara haksız-

lık olur gerekçesi ile cezayı uygulattığı belirtildi.

Karabacak durumuyla ilgili olarak "İnsanın gözleri yaşaracak gibi oluyor. Sen açık bir hukuksuzluğu yok sayıp hakkını zerre kadar gözetmediğin tutsakların durumunu böylesi anda kullanmaya çalışacaksın, bunun adı da eşitlik ilkesi, hak hukuk olacak!" dedi.

Açlık grevcilerine sürgün

Diyarbakır D Tipi Cezaevi'nde tutuklu olan 44 tutuklu, "Öcalan'ın özgürlük, sağlık ve güvenlik koşullarının sağlanması, anadilde eğitim ve savunmanın önündeki engellerin kaldırılması" talepleri ile yapılan açlık grevlerine katıldıkları için sürgün edildiklerini iddia ettiler. Sürgün edilen tutuklular yaptıkları yazılı açıklamada, "AKP Hükümeti taleplerimize cevap olmak yerine inkâr ve imha politikasında ısrar ediyor" ifadelerini kullandılar.

Kürt olduğunu belgele!

BDP Mardin İl Eş Başkanvekili Şaban Karakaş bir soruşturma doğrultusunda ifade vermek için çağırıldığı Mardin Emniyet Müdürlüğü'nde polislerin hakaretlerine maruz kaldığını öne sürdü.

Karakaş'ın anadilinde savunma yapmayı istemesi üzerine, Mardin Emniyet Müdürlüğü TEM Şubesi'nde yetkili bir polis Karakaş'a "Anadilin olduğunu iddia ettiğin Kürtçe ifade vermek istiyorsan önce Kürt olduğunu ispatla" dedi. Yaşanan olayla ilgili emniyet görevlilerince hazırlanan tutanakta Karakaş'ın anadilinin Kürtçe olduğunu belge ibraz ederek kanıtlayamadığı yönünde ifadeler kullanıldı.

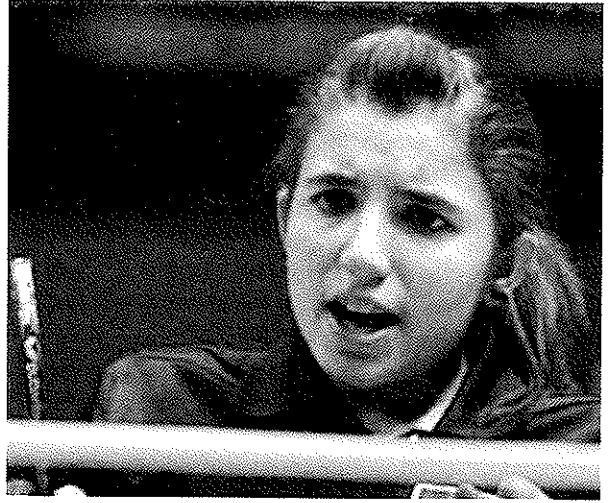
Karakaş yaşadığı hak gaspıyla ilgili "Hakkımda şimdiye kadar 19 dava açıldı ve açılan tüm davalarda mahkemede Kürtçe ifade verdim. İlk kez böyle bir hakarete maruz kaldım. Kürtçe ifade vermekte ısrar ettim. Daha sonra polisler

beni gözaltına almakla tehdit ettiler" dedi.

Dünya atlası "örgüt dokümanı" sayıldı

CHP Malatya Milletvekili ve Cezaevleri İnceleme Komisyonu üyesi Veli Ağababa'ya Adana F Tipi Cezaevinde kalan bir tutukludan gelen bir mektupla birlikte cezaevinde ilginç uygulamalar yapıldığı ortaya çıktı. Bir hükümlüye gönderilen orta ve büyük boy atlas örgütsel materyal olarak kullanılabileceği gerekçesiyle verilmeydi. Aynı şekilde Atlas dergisinin promosyon olarak verdiği Türkiye haritasına da amaç dışı kullanıma müsait denilerek el konuldu.

Mektubu gönderen tutuklu kendi vatanımız olan Türkiye'nin haritası, amacı dışında nasıl kullanılabilir merak ediyorum? dedi. Cezaevi kantininde kırmızı kalem satmak da yasak.

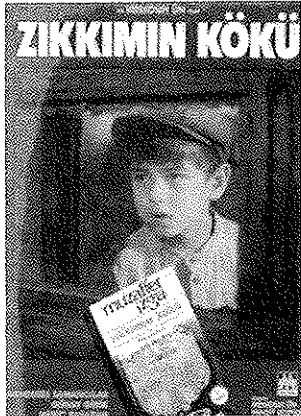
Gazeteci değil bombacı

Recep Tayyip Erdoğan, parti genel merkezinde düzenlenen Genişletilmiş İl Başkanları Toplantısı'nda yaptığı konuşmada Atılım Gazetesi'nin eski yazı işleri müdürü Hatice Duman'ı kast ederek, "H.D. isimli şahıs güya gazeteci. Mahkûm olduğu suçlar ne biliyor musunuz? MLKP terör örgütüne üye olmak, resmi belgede sahtecilik, silahlı banka soygunu. Böyle gazeteci olur mu? Bir başka şahıs; M.G, mahkûm olduğu suçlar; DHKP-C üyesi olmak, bir polis memurunu, bir bekçiyi katletmek, polislerle silahlı çatışmaya girmek, yaralamak ve öldürmek, işte size bir gazeteci daha arkadaşlar böyle gazeteci olur mu?" dedi. Başbakanın bahsettiği gazetecilerden Hatice Duman, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü ile Uluslararası Gazetecileri Koruma Kurulu'nun tutuklu gazeteciler listesinde yer alıyor.

G.Antep'te miting yasağı

DİSK, KESK, TMMOB, TTB'den, Suriye'de Emperyalist Müdahaleye Hayır, Ortadoğu'nun Geleceğini Ortadoğu Halkları Belirleyecek! sloganıyla 20 Ocakta Gaziantep'te düzenleyecekleri miting valilik tarafından ertelendi. Dört örgütün yaptığı ortak açıklamada Barışı, özgürlüğü, bağımsızlığı ve eşitliği savunan bizler mi kamu düzenini bozacağız? denildi.

"Zıkkımın Kökü"

soruşturması

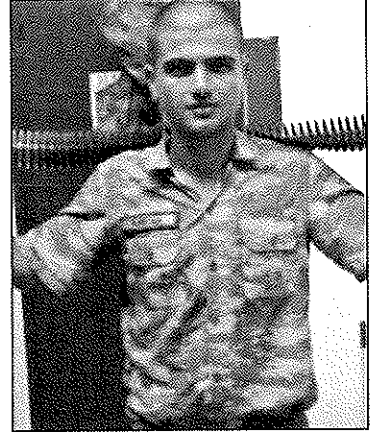
Bursa Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, "ergenlik çağındaki öğrencilere uygun olmadığı" gerekçesiyle Muzaffer İzgü'nün "Zıkkımın Kökü" adlı eserini incele-meye aldı. İşlem, okulun

Türkçe öğretmeninin Zıkkımın Kökü adlı eseri öğrencilerine performans ödevi olarak vermesi üzerine bir öğrenci velisinin şikâyeti ile gerçekleşti. Okulun ilgili komisyonu kitap ile ilgili olarak verdiği kararda "Okul öğrencisinin sınıf düzeyi dikkate alındığında, ergenlik döneminin ve cinsel gelişimin ön plana çıktığı bu dönemde, her bireyin hazır bulunuşluk ve algılama düzeyi farklılık yarattığından 7. sınıf seviyesine uygun farklı bir kitap önerilmesinin daha yararlı olacağı" ifadelerini kullandı.

Askeri yargı Uğur Kantar'a işkence yok dedi

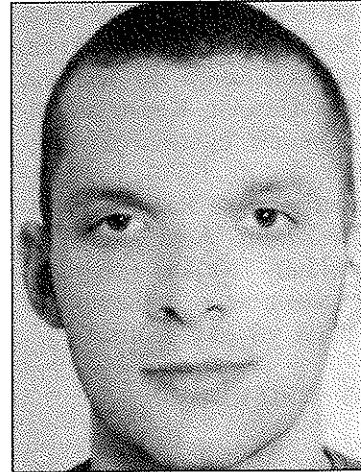
Kuzey Kıbrıs'taki askerlik görevi sırasında, aldığı disiplin cezası nedeniyle er Uğur Kantar, disko olarak bilinen disiplin koğuşuna konuldu.

Burada dövülen, susuz bırakılan ve kelepçeli şekilde güneşin altında bekletilen Kantar, gördüğü ağır işkenceler nedeniyle 12 Ekim 2011 tarihinde öldü. Disiplin koğuşunda gardiyan olarak görev yapan er Ayhan Arslan, Çavuş Fırat Keser ve Recep Tekin

hakkında, 'Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence' suçundan Girne Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Askeri Mahkeme 16 Aralık 2011 tarihinde, 'sanıkların askerlik hizmetlerini tamamladığı, geçici terhis sahibi oldukları ve işlenen suçun da askeri bir suç olmadığı, bu nedenle de davanın sivil yargıda görülmesi gerektiği' gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi. Kararın temyiz incelemesi Askeri Yargıtay 1. Dairesi tarafından yapıldı. Yargıtay işkence yapılmadığı kanaatiyle bozma kararı verdi. Çağdaş Hukukçular Derneği adına davayı izleyen Avukat Teoman Özkan, Askeri Yargıtay'ın sanıklar açısından ödül gibi bir karar verdiğini söyledi.

Oğlum intihar etmedi, öldürüldü

Hakkâri'nin Şemdinli İlçesi'nde askerlik yaparken, nöbet sırasında intihar ettiği açıklanan 24 yaşındaki Piyade Onbaşı Yılmaz Çelgin'in, otopsi raporuna göre başından iki kez vurulmuş olduğu ortaya çıktı. Annesi Nurdan Sözer oğlunun intihar etmediğini,

öldürüldüğünü iddia etti.

Van Askeri Savcılığı'nın ölüm nedenini belirleyen otopsi raporunda başta iki kurşun yarısı bulunduğu ve her ikisinin de ayrı ayrı ölüm nedeni olacağından bahsedildi.

Anne Sözer bir insanın G3 piyade tüfeğiyle kendini iki kez vuramayacağını hatırlatarak, "ikinci kurşun izi cinayetin belgesidir" diyor.

İntihar ettiği söylenen askerin ailesi AİHM'e gitti.

Kıbrıs'ta askerlik yaparken intihar ettiği iddia edilen er Ertuğrul Dokuyucu'nun (20) babası Tayyip Dokuyucu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurdu. Baba Dokuyucu, oğlunun öldürüldüğünü öne sürerken, "Oğlumun çenesine dayadığı G-3 tüfeği ile intihar

ettiği söyleniyor ama başında küçük bir kurşun deliği var, çenesi ise paramparça olmuş" diye konuştu.

Dokuyucu yaşananları şöyle anlattı: "Bir akşam bölüğünden bizi aradığında, 'Asteğmen A.A, geceleri beni yatağımdan kaldırıyor. Ağaca, taşa tek mil verdiriyor. Yerde süründürüp başımı çiğniyor. Bazı geceler, traktörün deposuna mazot doldurtup bana tarla sürdürüyor. Kucağıma ise el bombası dolduruyor. Bölükten tabura kadar götürmemi istiyor. Alıp götürüyorum, o da benim yanımda yürü-yerek geliyor. Artık dayanamıyorum' demişti. İntihar ettiği iddia edilen gün de Ertuğrul bölükten telefonla bizi aradı. 'Asteğmen yine beni dövdü' deyip ağladı. Telefon görüşmesi bittikten sonra da telefonu bölük komutanı Yüzbaşı Hüseyin Kansu'yu aradım. 'Asteğmen yine benim oğlumu dövmüş, hemen oraya geliyorum' dedim. Bölük Komutanı, 'Gelme, ben hallederim' diye karşılık verince oraya gitmekten vazgeçtim. Ama gitmediğime de bin pişman oldum. Keşke gitseydim. Oğlumla konuştuktan saatler sonra oğlumun intihar haberi bize ulaşınca yıkıldık, bittik."

Son üç ayda 8 astsubay intihar etti

Bitlis'in Tatvan ilçesindeki 10'uncu Motorize Piyade Tugayı'nda görevli 22 yıllık Astsubay Naci Demir, 30 Ocak günü tabancasını göğsüne dayayıp ateş etti. Kalbinin üst tarafına gelen kurşunla yaşamını yitiren evli ve bir çocuk babası Demir, 31 Ocak günü memleketi Amasya'da gömüldü. Buraya kadar sıradan bir intihar vakası gibi görünse de Demir, 13 Kasım 2012'den bu yana 3 aylık sürede hayatına son

veren sekizinci astsubay oldu. Türkiye Emekli Astsubaylar Derneği'nin (TEMAD) verilerine göre 8 Ekim 2010'dan bu yana geçen yaklaşık iki buçuk yıllık sürede ise intihar eden astsubay sayısı 29. TEMAD Başkanı Ahmet Keser'e göre verilerin gösterdiği iki en önemli neden vardı: Birincisi kabadayılığa maruz kalmak, ikincisi ekonomik sıkıntılar.

Artık operasyonda orman yakmak suç değil

Tunceli Barosu Başkanı Fatma Kalsen ve İHD Temsilcisi Barış Yıldırım OHAL'in başladığı 1987'den 2012 yılına kadarki süreçte askeri operasyonlarda atılan mühimmatlardan kaynaklı orman yangınlarını yargıya taşıdı. Savcılık da yaptığı incelemenin ardından, "terörle mücadelenin devletin en temel görevi olduğunu ve görevini yerine getirmek için orantılı güç kullanılması sonucunda orman yangınları çıkmasının TCK 24. maddesine göre, 'kanunun verdiği görevi yerine getirmek' kapsamında kaldığı ve buna ceza verilemeyeceği" ifade edildi. Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi'ne yapılan itiraz 31 Ocak'ta reddedilince karar kesinleşti.

İşkenceye "iyi hal" indirimi

Gazeteci Şenol Gürkan'a işkence yapmaktan yeniden yargılanan 4 polise "iyi hal indirimiyle" verilen 10 aylık hapis cezası ertelendi.

EFJ Başkanı: KCK basın davası hukuki değil, siyasi

33'ü tutuklu 46 gazetecinin yargılandığı "KCK Basın Davası"nı izlemek üzere İstanbul'a gelen Avrupa Gazeteciler Federasyonu (EFJ) Başkanı Arne König, basın özgürlüğü açısından Türkiye'deki tablo için "şok edici ve kötü" dedi. "KCK Basın Davası" için ise, "Suçlamalar ve burada sunulan deliller arasında hiçbir bağ ve akılcı ilişki yok. Bu davaların siyasi olduğunu düşünüyorum" dedi.

Minty

Refik Zerengil

10 Mart 2013 ABD'de siyahların özgürlük mücadelesinde yer almış, kadınlara oy hakkı tanınması talebiyle yola çıkan Süfrajete harekete aktif şekilde katılmış olan Harriet Tubman'ın (Minty'nin) 100. Ölüm yıldönümüydü.

ABD'de köleliğin kaldırılması, kendilerine "Birlik" adını veren Kuzey Eyaletleri ile "Konfederasyon" adını veren Güney Eyaletleri arasında 1861-1865 yıllarında yaşanmış iç savaş konularında Hollywood yapımı iki film birden Türkiye'de Şubat ayında gösterime girdi.

Abe ve Django

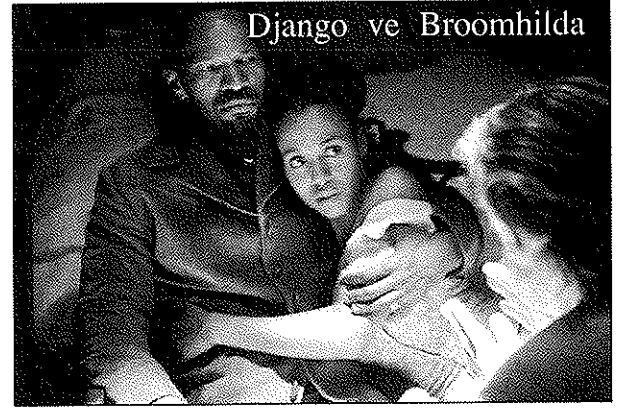
Bunlardan birisi Steven Spielberg'in yapıp yönettiği ve baş erkek oyuncusu Daniel Day-Lewis'le birlikte bu yıl iki Akademi Ödülü kazanan "Lincoln" filmiydi. Diğer Quentin Tarantino'nun yazıp yönettiği "Zincirsiz" (Django Unchained) adlı yapıtıydı.

"Lincoln" ABD'de "köleliği kaldırmış Başkan" Abraham Lincoln'ı anlatıyor. Senaryonun önemli bölümünü ABD İç Savaşı ve köleliğin ilgası sırasındaki politik çekişmeler, entrikalar oluşturuyor. Bu bakımdan yapıt hayli bilgilendirici ve siyasi gerçeklerle uyumlu.

Lincoln'ın hayatı az çok bilinir, ABD'deki Kuzey-Güney Savaşı'na ait pek çok kitap yazıl-

mış, belgesel ya da kurgu (fiksiyon) film ve TV dizisi yapılmıştır. [TRT'de yayınlanan 1982 yapımı "Maviler ve Griler" dizisi oldukça ilgi toplamıştı.] Sinema tarihinin en fazla para kazanmış Hollywood filmi "Rüzgâr Gibi Geçti" deki aşk öyküsü de o savaşta geçmektedir.

Lincoln'ı ya da Kuzeyli Komutan General Grant'ı, Güneyli Komutan General Lee'yi de biliriz, ama Minty'den pek haberimiz yoktur.

Django ve Broomhilda

Oysa Harriet Tubman'ın doksanyı aşan yaşamı ABD'li siyahların hukuki eşitlik ve yurttaşlık mücadelesinde hangi hayatların yaşandığını gösteren bir örnek.

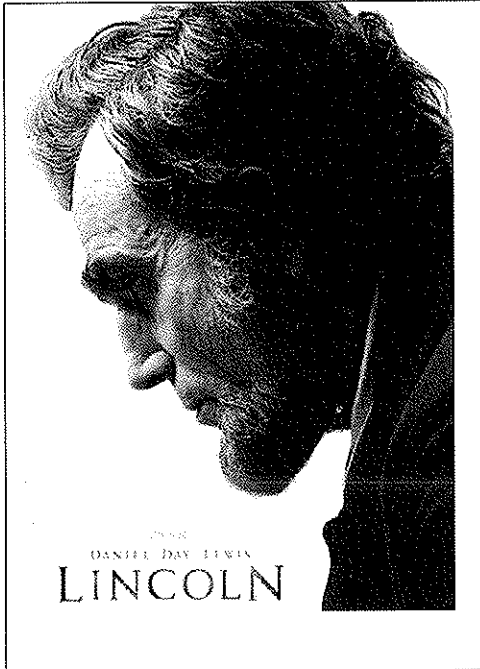
Genel söylem hep böyledir. Önemli tarih olaylarının kahramanları daima politikacılar, askerlerdir, tarih kitapları onları yazarlar, filmler onları anlatır.

Örneğin "Lincoln"de o döneme ait herkes var: Bakanlar, iki rakip partiden politikacılar, kölelik karşıtı radikal Cumhuriyetçiler, parlamenterler, Beyaz Saray personeli, yüksek hâkimler, Baş Savcı, Kuzey (Birlik) Ordusu komutanı. Yani Spielberg paradan sakınmamış, hayli geniş bir oyuncu kadrosu çalıştırmış.

"Zincirsiz"de ise Tarantino politikacıları, askerleri, gazetecileri değil, adı sanı duyulmadık kişileri konu yapmış, âdeti olduğu üzere filme epeyce de ölüm katmış.

Pek çok ABD'li için Lincoln kısaca "Abe"dir. Sinemacı Quentin'in yapıtındaki başkarakter ise Django'dur. Tarihe göre birincisi kurtaran, ikincisi kurtarılandır.

İç Savaş'tan üç yıl önce Django eşi Broom-

hilda'dan kopararak bir grup erkek köleyle satılmaya götürülür, serüven böyle başlar. Django'nun yolu --diş tabibi olan, ama ABD'de ödül avcılığıyla daha iyi para kazanan-- Alman Schultz'la kesişir. Schultz hizmet ettiği köle sahibi iki kardeşten kendisine silah doğrultanı öldürür, diğerinden silah zoruyla Django'yu satın alır ve onu kölelerinin insafına terk ederek Django'yla birlikte gider.

Asıl aradığı zalim bir plantasyon sahibinin cani silahşörleridir. Django'ya kendisine yardım etmesi karşılığında hürriyetini verecektir. Genç adam da onun yardımıyla Broomhilda'ya kavuşacaktır.

Pek çok serüvenden sonra Django'yla Broomhilda yarına doğru yürürler, ceplerinde her ikisinin de özgürlük belgesi vardır.

Yapıt sıradan bir Western değil, süresi 165 dakika ve tam 100 milyon dolara mal olmuş, ilk gösterime girdiği 25 Aralık 2012'den bu yana 120 milyon dolar hâsılat getirmiş, yani iki ay içinde 20 milyon dolar kâr yapmış, filmin Tarantino'ya "En İyi Özgün Senaryo, Christoph Waltz'e ise en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülünü getirdiğini de ekleyelim.

"Zincirsiz Django" filmiyle ilgili ayrıntıya girmemin nedeni, kurgu karakterleri oldukları halde somut hayatta karşılıklarının bulunduğunu göstermek.

Yazımızın konusu olan Minty'nin yaşam mücadelesi de zaten filmde geçen kölelikten kurtulma uğraşısıyla ilgili. Lincoln ne denli gerçek idiyse, Minty'lerin gerçeği onunkinden daha da reeldi, çünkü o insanların acıları, çileleri büyüktü.

Kuşaktan kuşağa köle

Minty (Araminta) Ross ABD eyaletlerinden Maryland'de Dorchester County'de doğmuştu; hakkında kesin kayıtlar bulunmamakla birlikte, yılın 1820 olduğu tahmin ediliyor.

Köleliğin kaldırılıp kaldırılmaması konusunda çıkan Kuzey-Güney savaşında Maryland, Kuzey Eyaletlerinin safında yer aldıysa da, savaşa katılan 115.000 askerinden 30.000 kadarı köleliğin kaldırılmamasını isteyen cepheye gidecekti. Maryland'ın Birlik'e girmesinde Lincoln'ın pek çok tavizi, ama aynı zamanda tehdidi ve baskısı da rol oynamıştı.

Minty'nin anneannesi Modesty ABD'ye bir köle gemisiyle getirilmişti, geldiği ülkenin Gana olduğu sanılıyor. Modesty ismini ona tabii ki, beyaz efendileri vermişlerdi.

Modesty'nin bir beyazdan doğmuş kızı (Araminta'nın annesi) Harriet (Rit) aşçıydı. Bir başka ailenin kölesi olan Benjamin Ross'la evlendi

ve 1808-1832 yılları arasında beşi kız, dördü erkek dokuz çocuk doğurdu.

Çocuklar büyüdükçe anne Rit onları ailede tutmak için çok uğraştıysa da, efendisi üç kızını sattı, aile o kızları bir daha göremedi. Küçük Araminta ablalarının götürülürken çığlık çığlığa ağlamalarını, yalvarmalarını hiçbir zaman unutmuyacaktı.

Satılma sırası en küçük oğul Moses'a gelince, anne vermemek için direndi, hatta efendisi bir müşteri getirdiğinde, "Oğlumun peşini bırakın, yoksa onu almak için evime gelecek ilk adamın kafasını parçalarım" dedi, satıcı da, alıcı da vazgeçip gittiler.

Araminta sonraları "bu olay bana direnmek gerektiğini, direnilirse kazanılabileceğini öğretti" diyecekti.

Minty çocukluğunda önce kardeşlerine baktı, 6 yaşında bir kadının yanına çocuk bakıcısı olarak gönderildi, çok geçmeden tarlaya çalışmaya sevk edildi. Çocukluk ve ergenlik yıllarında efendilerinden çok dayak yedi, 12 yaşında başına ağır bir metalle vurulduğundan beyni hasar gördü, bir gözü görme kaybına uğradı, bütün hayatı boyunca zaman zaman sinir sistemi bozulduğundan kaynaklanan bayılmalar ve sık baş ağrıları geçirdi. O olaydan sonra Tanrı'ya inancı arttı, zamanla sofulaştı.

1944'te John Tubman isimli serbest bir Siyahla evlendi. O zamanki eyalet yasasına göre, evlilikte birisi köle olan, diğeri olmayan çiftten doğacak çocuklar da köle sayılacaktı, birçok ailede hem köle, hem de serbest siyahlar bulunmaktaydı ve o ailenin çocukları da alınıp satılan köleler oluyorlardı.

Tubman Çiftinin başlangıçtaki planları para biriktirip köle olan Minty'nin hürriyetini satın almaktı. Araminta evlendikten sonra adını Harriet olarak değiştirdi ve sonraki yaşamında hep Harriet Tubman'ı kullandı. İkinci evliliğinde de bu adı sürdürdü.

1849 başlarında hastalandı, iş yapamaz hâle geldi, köle olarak fiyatı düştü; efendisi onu satacağı müşteri bulamadı.

Harry, Ben ve Minty'nin başına ödül Efendi çok geçmeden öldü, dul eşi ailenin bütün kölelerini elinden çıkarmaya kalkışır. Çaresiz kalan Harriet kaderini kendi eline almaya karar verdi, Kocasını John karşı çıkıyorsa da, onu dinlemedi, “ya özgürlüğümü kazanacağım, ya öleceğim” diyordu. Aynı yıl Eylül ayında iki erkek kardeşi Harry ve Ben’le birlikte kaçtılar. [Sahibeleri Eliza’nın üç kardeşin her birinin başına 100'er Dolar ödül koyduğunu duyurduğu gazete ilanı bugün arşivlerde mevcut.]

“Yeraltı Demiryolu”

Harriet bu kez kaçmak için daha güvenli bir yolu kullanır, özgür ya da köle siyahlar ile --o devirde "abolitionist" denilen-kölelerin kaldırılması yanlısı olan beyazların kurdukları ve Yeraltı Demiryolu adını verdikleri kuruluşu kaçıtır. Köleler geceleri yol alıp, gündüzleri saklanmakta ya da çeşitli şekillerde kamufle olmaktadır.

Minty gündüz duraklarında bulunduğu ev sahibesine kölesiymiş gibi hizmet etmekte, gece olunca o aile kendisini at arabasına gizleyip bir başka aileye kadar götürmektedir. Harriet bazı günler de ormanda saklanır. Kaçan köleler için en büyük tehlike ödül almak için yollardaki köle avcılarıdır.

Western filmlerinde de rastladığımız bu haydut tipler yakalayıp getirdikleri her kanun dışı kişi başına para aldıkları için bunlara “kelle avcıları” da denilmekteydi. Kaçmış köleler elbette kriminal kimseler değillerdi, ama durumları yasa dışı olduğundan haydut muamelesi görüyorlardı, asıl haydut olan para için onların peşine düşmüş siyahlı beyazlardı.

Harriet Tubman kendi kaçış öyküsünü de, başkalarını kaçırdığı glizergâhları da uzun yıllar sır olarak saklayacak, ancak 1897'de verdiği bir mülakatta açıklayacaktı.

Tubman Maryland'in kuzey komşusu olan, köleliği kaldırılmış bulunan Pennsylvania Eyaleatine girdiği an duyduklarını şöyle anlatıyor:

“Sınırı geçtiğimi anladığımda önce ellerime baktım, acaba aynı insan mıyım diye kendi kendime sordum, içimdeki gurur duygusu her şeyin

üzerindeydi ve güneş ağaçlar arasında, tarlaların üzerinde altın gibi ışıyordu. Kendimi bir an cennette sandım.”

Harriet Filadelfiya'ya vardı ve orada çeşitli işlerde çalışmaya başladı. Tek düşündüğü ailesiydi: “Yabancı bir ülkede yabancıydım; babam, annem, erkek kardeşlerim, kız kardeşlerim, arkadaşlarım, hepsi Maryland'de kalmışlardı.

Ben özgürdüm, onlar da özgür kalmalıydılar.”

1850'de ABD Kongresi çıkardığı "Kaçak Köleler Yasası"yla, kölelerin kaçmasına yardım edenlere ağır cezalar koyuyor, kamu görevlerine onların yakalanması için ciddi çaba gösterme zorunluluğu getiriyordu. Bu yasa köleliği yasaklamış olan eyaletlerde de uygulanacaktı.

Minty aynı yıl kızkardeşi Kassiah ile birisi bebek (adı Araminta) iki çocuğunun satılacağını öğrendi, gizlice Maryland'e giderek Baltimore'da kayın biraderinin evinde saklandı. Kassiah'ın kocası Bowley serbest Siyahlardandı, açık arttırmada en yüksek peyi sürerek

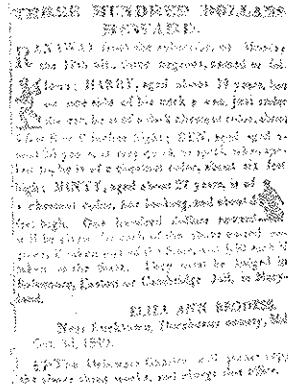
eşini satın aldı, parayı denkleştiriyormuş gibi oyalanırken, Kassaih ve iki çocuğu kaçıp önceden belirlenmiş bir eve saklandılar, gece ise Bowley onları bir kanıyla Baltimore'a getirdi, Harriet de aileyi sınırdan geçirdi.

Ertesi yıl bu kez en küçük kardeşi Moses'ı ve tanımadığı üç erkeği kaçırdı. Minty artık kölelik karşıtı bir örgütün özverili, gözü pek bir mensubu olmuştu. Köleleri kaçırdıkça özgüveni artıyor, yeni girişimlere gözünü kırpmadan atılıyordu. Grupta kendisine Moses demeye başladılar: Eski Ahit'te Musa'nın İbranileri Mısır'dan çıkarması gibi, Harriet de köleleri Maryland'den çıkarıyordu.

1851'de ilk kez memleketi Dorchester County'ye gitti, kocası John'ı getirmek istiyordu, ama John evlenmişti, gelmek istemedi, Harriet de başka köleleri kaçırdı.

Yeni çıkan Kaçak Köle Yasası'nın sert kural-ları nedeniyle ABD kaçak köleler için tehlikeli bir yer olunca, kurtulmak isteyen köleler imkân bulurlarsa Kanada'ya geçmeye başladılar. Minty de anne-babasını Kanada'ya kaçırarak özgürlük ve güvenliklerini sağlayacaktı.

Minty köle kaçırma faaliyetinde -eski bir köle olan-Friedrick Douglas'la çalışmaya başladı. Evinde Harriet Tubman'ın getirdiği köleleri saklayan Douglas sonraları kaleme aldığı anılarında “Minty bir defasında 11 köleyi birden getirmişti” diye yazar. Douglas Minty'ye bir mektu-

HARRIET TUBMAN.

bunda, kaçırma işlemine kendisinin gündüz görevlerine katıldığını söyledikten sonra, "sen ise geceleri çalıştın, gece ve yıldızlar senin özverinin ve kahramanlığının tanığıdır" demektedir.

Harriet Tubman 11 yıl boyunca Yeraltı Demiryolu'na sonsuz bir özveri ve cesaretle hizmet eder, Maryland'in Okyanus kıyılarından 13 ayrı "seferde", 70 kadar köleyi kaçıtır. Ayrıca 50'yi aşkın kaçmış köleyi de yönlendirir. Onunla çalışmış ve çabalarını, tarzını yakından tanımış bir hayranı "Daima kışları gelirdi, çünkü kışın geceler uzundu ve insanlar evlerinden çıkmazlardı. Kaçıracağı kölelerle temas kurduktan sonra, Cumartesi akşamı gelirdi, o hafta sonu işini yapardı. Böylece Pazartesiye kadar kimse gazete-ye ilan veremezdi" diyor.

Minty yanında tabanca da taşırdı, çünkü köle avcıları silahlı ve tehlikeli adamlardı.

1957'de anne ve babasını New York eyaletin-

deki Auburn'a kaçırdı. Kasabanın siyasal ve düşünsel yapısı köle karşıtı faaliyete çok uygundu. Daha sonra Başkan olacak Lincoln'ın Dışişleri Bakanlığına atayacağı New York Senatörü William Seward da Auburn'de yaşıyordu. [Fakat ailesi orada güvende olmadıklarından, kızları yaşlı çifti Kanada'ya geçirecekti.

1858'de John Brown'la tanıştı. Brown kölelik karşıtı bir beyazdı ve köleliğin ancak zor kullanılarak kaldırılabilceğini söylemekteydi. Köle sahiplerine karşı şiddet kullanılması taraftaraydı. Tubman Brown'ın ilişkileriyle, illegal çalışmalarını, legal faaliyetle birleştirdi. Köleliğin kaldırılması için konferanslar vermeye başladı.

1859'da John Brown ve küçük ordusunun silahlı girişimi başarısızlığa uğrayınca Brown idam edildi, ama köle karşıtlarının gözünde gururun, başını dik tutmanın ve baş kaldırmanın sembolü oldu.

Aynı yıl kölelik karşıtı Senatör William Seward Tubman'a New York Eyaletinde Auburn'de kendi gayrimenkullerinden birini düşük bir fiyatla Tubman'a sattı. Auburn'deki ev ailesi, akrabaları, arkadaşları, kaçak köleler için bulunmaz bir sığınma yeri haline dönüşmüştü.

1860 sonlarında "son seferi"ni yaptı, aralarında çocukların da bulunduğu bir grubu Maryland Dorchester County'den Auburn'e getirdi, gönüllü ailelerin evlerine yerleştirdi.

Savaş

Kuzey-Güney savaşı başlayınca Güney'den kaçan köleler çoğaldı, Butler adlı bir general onları "savaş ganimeti" sayarak kumanda ettiği askeri kalede ücretsiz çalıştırmaya başladı. Harriet Tubman'ın yanında çalıştığı bir başka general ise (David Hunter) kendi bölgesi olan Port Royal'daki bütün kölelere özgürlük tanıdı, onlara ücretli iş verdi ve siyahlardan oluşmuş bir askerî alay oluşturdu. Hunter'ın bu girişimini Başkan Lincoln sert bir dille kınayınca Harriet Tubman "Başkanın ABD'de köleliğe son vermeye henüz niyeti yok, Lincoln doğru olanı yapmadıkça Güney'i yenemez" diyecekti. "Efendi Lincoln büyük adam, bense sıradan bir zenciyim, ama bir zenci nasıl para tasarruf edileceğini, nasıl genç adam kazanılacağını Efendi Lincoln'e öğretebilir. Efendi Lincoln bunu ancak köleleri serbest bırakarak yapabilir. Bunu bilmek zorunda"

Harriet Tubman Port Royal bölgesinde hemşire olarak çalışmaya başladı, otlardan yaptığı ilaçlarla dizanterili askerleri tedavi etmeye çalışıyor, çiçek hastalığına yakalanmış olanlara yardım ediyordu. Fakat hükümet onun yaptığı ilaçlara izin vermeyince, gönüllü hemşireliği bıraktı, geceleri yaptığı kekleri ve kök biraları gün-

düzleri satıyor, Güney'den kaçmış Siyahlara yardım ediyordu.

1863'te Lincoln kölelerin özgür olduklarını ilan eden bildiriye yayınladı, ama savaş henüz sona ermemişti. Araziyi ve gizli yolları iyi bildiğinden bir süre için askeri yetkililere yardımcı olarak çalıştı. Bir defasında askeri bir harekette de yer aldı, ordunun zahire toplamak için nehir boyunca Güney topraklarına, Güney Carolina'da Combahee Nehri boyunca buharlı teknelerle yaptığı seferde komutana danışmanlık yaptı. Siyahlardan oluşan 2. Alay'ın askerleri hem plantasyonlardan Konfederasyon Ordusunun lojistik alt yapısını çökertmek için pamuk, pirinç, gıda depolarını ateşe veriyorlar, alabilecekleri yiyecekleri yanlarına alıyorlar, hem de Kuzey'e sığınmak isteyen köleleri teknelere alıyorlardı. Tubman olanları şöyle anlatır: "Hayatımda hiç böyle bir şey görmemişim, kadınlar ellerinde haşlanmış pirinç tasları, omuzlarında torba içinde ciyaklayan domuz yavruları ve sırtlarında boyunlarına tutunmuş çocukları olduğu halde teknelere koşuyorlardı. Köle sahipleri onları silahla durdurmaya uğraşırken, arkadan Konfederasyon askerleri yetişiyordu, bunun üzerine tekne hemen kıyıdan uzaklaşıyordu."

Combahee Nehri seferinde 700 köle kurtarıldı, gazeteler Harriet Tubman'ı göklere çıkarıyorlardı. erkeklerin çoğu Birlik Ordusu'na yazıldılar.

Tubman bir askeri harekâta daha katıldı, Kuzey ordusunun Güney'e ait Wagner Kalesi'ne yaptığı hücumu Minty şöyle anlatıyor:

"Önce şimşeklerin çıktığını gördük, bunlar tüfeklerdi, sonra yıldırımlar düştü, top atışlarıydı, sonunda yağmur yağdı, geride cesetlerden başka bir şey kalmamıştı."

Tubman iki yıl daha Virginia Eyaletinde hemşire ve kurtulmuş kölelere yol gösterici olarak orduda çalıştı. Zaman zaman Auburn'e gidip yaşlı anne-babasıyla ilgilendi. 1865 Nisanında Konfederasyon Ordusu teslim olduktan ve savaş sona erdikten sonra bir süre daha orduda kaldı, sonra evine döndü.

Harriet Tubman maaşlı bir personel olmadığı için ordudan doğru dürüst ücret alamamıştı, bu nedenle gösterdiği onca tanığa rağmen 1899 yılına kadar kendisine emekli maaşı bağlatamayacaktı.

Savaş sonrası yıllarını ailesiyle geçirdi, huzur içinde yaşamak istiyorum demiş olan eski kocası John 1867'de öldürüldü. Harriet 1869'da savaş gazisi Nelson Davis'le evlendi, 1874'te Gertie adlı bir bebeği evlat edindiler, böylece bir kız evlat sahibi oldular.

1869'da Sarah Bradford Tubman'ın ilk biyografisini yayınladı adı "Harriet Tubman'ın Yaşa-

mından Sahneler" idi.

Sufrajat Harriet

Harriet Tubman kadınlara oy hakkı tanınması için yürütülen sufraget hareketine aktif olarak katıldı. Mücadelenin önde gelen isimlerinden Susan B. Anthony ve Emily Howland'ın yanı başında yer aldı. Boston, New York, Washington D.C. kentlerinde konuşmalar yaptı, savaş yıllarında sayısız kadının özverili mücadelelerinden örnekler verdi, "mademki erkekler kadar mücadele ettiler, o halde erkeklerle eşit olmalıdırlar dedi.

Tubman sufraget bir Siyah kadın olarak bir kez daha basının dikkatlerini üzerine çekti. The Woman's Era (Kadın Çağı) dergisi Harriet'i "Seçkin Kadınlar" arasında gösterdi. 1897'de bir sufraget gazetesi Boston'da adına toplantılar düzenlendi. [Ama ne yazık ki, bütün çabalarının masraflarına katlandığından parasız kalıyordu: Örneğin Boston'daki toplantılara girmek için her defasında bir sığır satması gerekiyordu.]

1903'te Siyahlara ait African Methodist Episcopal Kilisesine gayrimenkul bağışladı, oranın yaşlı ve düşkün Siyahlar için bir huzurevi olarak kullanılmasını istedi. Evin açılması gecikti, sonuçta Kilise huzurevine girmek için 100 Dolar ödemeyi şart koşunca, Tubman çok sinirlendi "Onlar 100 doları olmayanın Huzurevine girmeyeceğine dair bir kural getirmişler, ben de kendi kuralımı koyuyorum, bu huzurevine girmek için tek şart o insanın hiç parasının olmamasıdır." Tesis 1908'de Harriet Tubman Yaşlılar Evi adıyla hizmete girdi. Ev şimdi müzedir.

Minty'nin çocukluk yıllarından kalan vücut ağrısı yaşlılığında da yakasını bırakmadı. Gece-leri uyuyamıyor kafasındaki uğultu onu rahatsız ediyordu. Kurtulmak için 1899'da bir beyin ameliyatı geçirdi.

1911'de kendisi de aynı huzurevine yatırıldı. 1913'te zatürreeden öldü. Etrafında hep sevenleri vardı. Son sözleri "Gidip size yer hazırlayacağım" oldu. Son nefesinde bile en iyi bildiği işi yapıyor, odadakileri kaçırdığı köleler sanıyor ve onlar için çalışıyordu.

Ölümü üzerine basın "o halkın Harriet Teyzesi'ydi, ABD tarihinde bugüne değin hiçbir kadın bu eski kölenin eriştiği yararlılıklar düzeyine erişmemiştir. Bir zamanlar "Halkının Musası" olduğu için başına 40.000 Dolar ödül konmuş olan Harriet Teyze bugün arkasında sayısız iyilikleri ve uğruna tehlikelere atıldığı insanların, çocuklarını, torunlarını bırakarak, saygın bir geçmişiyle, cesaret ve adanmışlık mirasıyla aramızdan ayrıldı" diye yazacaktı.

Dışlanmanın kazandırdığı

“Kral Oidipos” tragedyası ve “Oidipos Mitosu”(*)

Jean Bollack

Sfenks her şeyden önce bir canavardır, hem de sıradan olmayan bir canavar. Tarihçilerin onun düşsel varlığını, yabani hayvan organlarının birbirine eklenmesiyle biçimlenmiş olan ye Doğu'dan gelme süslemeler taşıyan vücudu ve bilmecesi diye ikiye ayırırlar. Ürküntü verici öğeler olan, tarih içinde belirlenmiş o motifler anlamlarını işte o bütünlük içinde alırlar.

Bilmecenin, daha işler gelişmeye başlamadan önce de, bir anlamı vardır. İnsanlar öldürülmektedir. Laios (Thebai kenti kralı ve Oidipos'un babası. -Çn.) ortalarında yoktur. Kentten ayrılışı da bir gizem perdesiyle örtülüdür. Kokuşmuş bir yaşama dalmış Thebaililerin, olayların gelişimine egemen olmaktan aciz bulundukları belli olmuştur. Deniz kızları örneğinde olduğu gibi, şarkılarıyla yoldan çıkarıp mahveden Şarkıcı Kadın imgesi bunu temsil eder. Bilmecesi Thebaililerin güçsüzlüğünü dile getirir; Oidipos'un güçlülüğü ise bilmeciyi yanıtlamasında dile gelir: Sınırlı bir alanın içine dönemler sığdırma, yaşamı bir tertiplenmiş ilkesine bağlı kılma gücüdür bu.

Ne var ki onun, ağzını açmayan, kılını kıpırtmayan müneccime karşıt olarak ortaya koyduğu bu bilgililik ("Oidipos" bilgeliği), bir mensup oluştan ve bir varoluş nedeninden kaynaklanmaktadır. Oidipos bu bilgiye sahipse, o Thebailidir; Thebai demek o demektir, onsuz yıkılıp giden kent onun yokluğunu hissetmektedir de ondan...

Kurtarıcı olarak gelen yabancı (böylece ele alınan, işte bir "tema" daha), kentle bütünleşmiş, kentin en yerlisi, herkesten daha çok kentin içinden bir kimsedir, kalıtımsal bakımdan en meşru ve yine kalıtımsal fakımdan en gayrimeşru biridir. Sürekliliğin ve oluşum sürecindeki şiddetin koruyucu surunun doğasının irdelenmesini sonuna dek vardırarak, diyalektik son derece gerginleşmiştir.

Kentin, çevresinde kendini yeniden bulduğu insan, bir yabancı olarak, bilinmeyen biri olarak dışarıdan gelmektedir. Oysa bu yabancı, kentin içini kendinde somutlaştırır, o (oyunda) ne söylerse söylesin, açıklaması ne olursa ol-

Jean Bollack Fransalı bir felsefeci, klasik diller bilimcisi, Helenistik uzmanı ve edebiyat tarihçisiydi. Profesörle tanışma fırsatım olmuştu. 2012 Aralık ayında 90 yaşı eşiğinde öldü. Fransız basını ve akademisi Bollack'ın yaşam öyküsüne, eserlerine geniş yer verdi. Aşağıdaki konferans metnini Türkçe'de yayınlamak üzere kendisinden almıştım. (Yalçın Yusufoglu)

sun, herkesten daha çok Thebailidir.

Bu yabancı, yerli olanın -dışarıdan gerçekleştirilen, yıkıma, tam bir ayrışma uğramak üzere başarıya ulaştırılan- bütünleşmişliğini temsil eder. Bu kişi, kentin esenliği için, "dışarıdan gelme" biri olarak, insanların da kendisinin de kendini saydığı gibi kentten biri gibi olmaksızın, ya da yabancı sayılmayan biri olarak, yönetime geçer: Mutlak başarı yolunda -aynı yoldan gelip geçen, ama kendisinin bilmediği güçler sayesinde- inanç duyulmayan başarının "yuva"sına kadar, evlenmeyle, çocuk çocuğa karışmayla (soy vermenin sürekliliği içinde) sağlanan ilk bütünleşmenin çatırdayacağı noktaya kadar yol alır. O buraya bunun için, ayrılmak üzere birleşmek, gerçekleştirdiği şeyde örnek bir yıkımı ortaya koymak için gelmiştir ve sonunda, toplumla bütünleşme ve toplumdan dışlanma sıradan kategorilerinin sınırlarını taşıyan bir aşkınlık uzayına geçer, yurdundan uzakta yaşamayı ve dışarda kalmayı, normlar dışında bir yaşamı, yaşam dışında bir yaşamı bir paye (bir ayrıcalık) olarak ister; sanıldığı gibi, bir cezalandırma değildir burada söz konusu olan.

"Hakikat"ın araştırılmasının ve ortaya konulmasının son bulmasını izleyen uzun bitiriş bölümü, kendine özgü 'mantığı ve terimleriyle Exodus (yollara düşüş), bir "bitiriş sözü" ya da bir ekleme olmaktan fazla bir şeydir. Oyunun o son bölümü, dışarıda kalmanın eylemleştirilmesi olarak, aşkınlığın sahnelenmesi olarak anlaşılmalıdır, bunlarla olaylara dönüş yükseltilir: Edimler katışıksız mekânda, anlamlılığın gününü, günlerini bir boydan bir boya geçerek yankılanırlar. Gösteri başka tragedyalarda olduğu gibi kahramanın ölümüyle son bulmaz; anlamını bir ustalığın kazanılmasından, insanlarla sıkı bağlar içine girmelerle güçlenmiş bir dışarıda kalma tavrından alan bir ömrün sergilenmesiyle, dramın sınırları ötesinde bir bilgi alanıyla, dramın anlamının doldurduğu kendine özgü bir dramla son bulur.

Kent yönetimi başka birine, oyundaki olaylar sırasında (hatta) kuşku duyulan bir rakip bile olmayan Kreon'a geçmiştir. O, yalnızca, avucuna süreklilik yetkisi ve kentin o dönemdeki egemenliği düşmüş bir başkasıdır. O, Kithairon yöresindeki yasa dışı kimseler ve paryalar karşısında bir normdur yalnızca. Oidipos, kendini sakatlamasının (ki bu, derinden bir değişme olmuştur onun için) yol açtığı dönüşümü, zaman dışında, her şeyi bir bir anımsayarak yaşar.

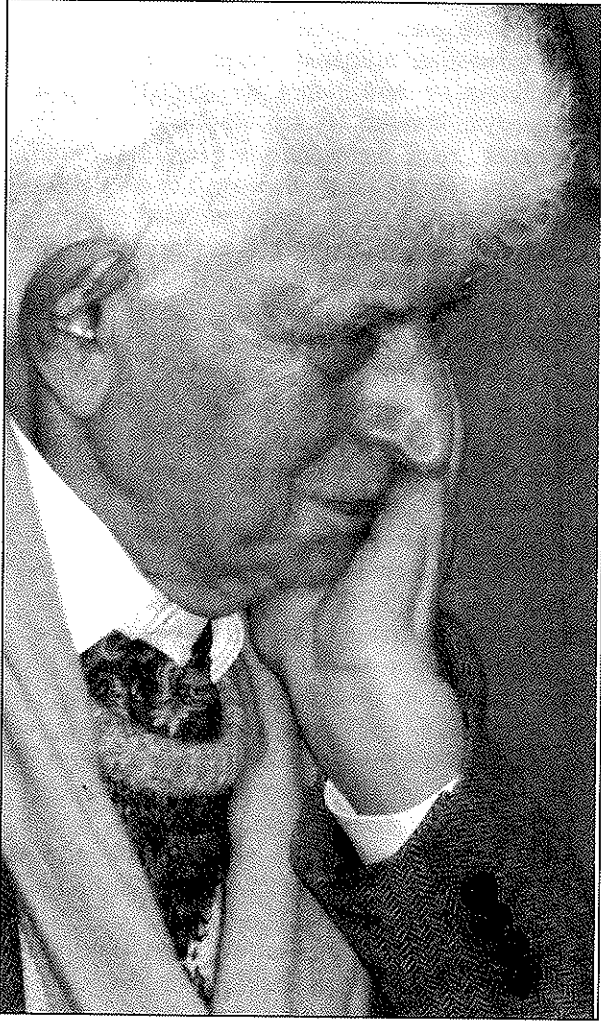
Kalitçısı bulunduğu ailesel yazgı onu hem ilgilendirir, hem de ilgilendirmez. Bu yazgı hem onundur, hem de onun değil. Bu yazgının basit yürütücüsü olarak onun yaptığı, soy vermeyi bozmak ve kaldırmak, iki yanlı ölümle, yani gerek babasının, gerekse -doğumlarıyla çağları karman çorman etmiş ve kuşakları birbirine karıştırmış olan- çocukların ölümle, türemeyi yatağına yeniden oturtmak, sonra da yaşanan olaylar üzerinde düşünmeye tek başına dönmek olmuştur.

Tanrılardan biri, uğraşında ona kılavuzluk etmesi için başvurusunu başından savmıştır. Oidipos atadan kalma uğursuzluğun, öç alma zincirlemesi için gelip bulduğu kurban değildir: kendisi öç alınacak kimse olmayacak, kendisinin öç alacağı kişi de olmayacaktır; kendisinden türemiş olanlar bol sayıda kendisidir ve yaşamalarını sürdüremeyeceklerdir. Kendisinden önce olanların da, kendi eliyle olsun ya da olmasın, ölmeleri gerekiyordu. Üç Yol'daki baba katiliğinde, ya da sarayda, babasının yatağı önünde gerçekleştiğini gördüğü intiharda, Oidipos, kuşaklar arasındadır, aradadır; bir kuşaktandır, öbüründendir, hiçbirindendir. Oğuldur, babadır; hem de bunların hiçbirisi değildir, soy dışıdır. Evlat olarak, evlat veren biri olarak, her seferinde, yok eden çelişkiye karışır gider. Tra-

gedya, trajik bir figürün -aile/aillesizlik- sahne- de vurgulanmasını sonuna kadar götürür: Oidipos'un şahsından alınıyazısı düşüncesini çıkarır, onu kullanır ve onu temel içeriği haline getirir; tragedya, kendini tiyatro ve bakış diye ikiye ayırarak, özel bir yazgının gerçekleşmesine, diğer Atina tragedya yapıtlarının hemen tümünde de anlamı pek açık olmayan, sahne sanatının, tragedyayı oluşturan çatışmaların konumlandırılmasının püf taraftarıyla ilgili bir soru işareti katar: Örneğin, içe dönük düşünme öğelerinden birinin, hem sahnedeki söz uzayında somutlaşarak, hem de oradan kayarak, düşünme alanı dışında yansıtılması gibi.

Nitekim Oidipos düşmez veya sadece düşmez de düştüğünü görür; ve sonunda sanki bu düşüş kendisinin değilmiş gibi düşüşüne tutunarak, ama düşüşün gerçek olduğu iyice açık olsun diye kendi kendini düşürür. Aslında bu düşüş öylesine kendinindir ki, onu daha iyi yakalayabilmek, kaçırmamak ve kendine ait olmasını sağlamak için kendinden kopmuş gibi görünür. Oyun kahramanının ayak diretmesi ve sabit fikirlerinin belirlenmesi, aşırı ve açıklaması olmayan mutsuzluğunun ruhsal nedenini ayakta tutmak için kullanılır. Daha ilk dizede direnci kırılan bir ikinci istek, sanki işleyen ve oyuna durmaksızın girip çıkan bir makine gibi sahnelenir. Çünkü oyun, özneye dayatılan zorunluluk kuralına uygun olarak ilerlemelidir.

Son bölüme kadar oyunu oluşturan çözümlemelerin geçmişe dönüklüğünün ve bulguların kesik kesik olmasının asıl nedeni, bu ikiye bölünmedir. Oyundaki kişi kendinden kopmuştur. Trajik hatta patetik girişten itibaren, oyunun daha ilk bölümünde yakaranlar kalabalığını kovararak yaylar kırılmıştır; o. Thebaililerle ve koroyla birlikte kendi kendinin, yani gücünün arayışı içindedir. Muzaffer bir dönemde Dördüncü Stasimon'un parlak görünümü olarak bıraktığı iktidarının arayışındadır bu. O dönemde kötülükler bitsin istemiştir ama sonun habercisi gibi gelen vebayla birlikte görür ki artık gücü yoktur. Oidipos artık Büyük Oidipos'un içinde değildir. Görkem ve düşüş arasına giren uzaklıktır bu ve koro onu, geçmişteki şiddetin sanki uğursuz sonucuymuş gibi, açılan uçurumun Önünde kendine özgü göndermeleriyle yorumlar. Sınırsız bir yayılmanın getirdiği aşırılıklardan sonra geri dönmüştür, ancak kendisine karşı gelindiğini bilmez; oysa bir başka kurtarıcının varlığı buna tanıktır. Ama ne var ki görkem, aldatıcı gibi görünmesine rağmen, sırf görünüşten ibaret değildir. Oidipos'un yazgısında felaketi o besleyip büyüttmüş, kötülük tamamlansın, olgunluğa erişsin diye doruk noktasına getirmiştir. Bu, tra-

jik bilgeliğin özdeyişlerini kullanarak bir oluşu-
mu açıklayan koro şarkılarının alışılmış yansı-
ması değildir; çünkü sonuç önceden kestirilebi-
rir. Olaylar arasındaki ilişkiler, düşüşün daha
önce görkemi kapsadığını varsayan bir sisteme
göre sunulur. Kahramanın varlığı, başlangıçta
yoklukla beslenen bir kopukluğun zorunlu kıl-
dığı ritimle vurgulanır. Doğar doğmaz ayrı düş-
müş, başkalarının başka bir yerde, işte bu baş-
kası olsun diye büyüttüğü Oidipos sonunda
yağma edeceği ortak mirası elde etme gücünü
bu bozukluktan alacaktır. Önce ayrılık vardır,
başarı yinelenen bir biçimde oradan beslenir.
Bu hiçlik onu göklere çıkarmış, yüceliğin eşsiz
örneği yapmıştır. Dolayısıyla cahillik ve bilgi,
zafer ve düşüş arasındaki uzaklık yanılısamı
ortaya çıkar. Biri diğerini öylesine besler ve
büyütür, ta ki bu büyüklük içinde yok oluşu en
mükemmel olsun! Oidipos'u kaderin oynacağı
yapan bu ön-belirlenim -"lanetli doğmuş"2 for-
mülünün de asıl anlamı budur- onu somut ola-
rak iyilik ile kötülük arasında mekik dokuma

içinde tutar, onu "yazgının oğlu" yapar, onu
"küçük ve büyük", dışlanmış ve kral, kendisi
ve bir başkası, beklentinin hep önünde, olanak-
lının ötesinde, dolayısıyla "zevale mahkûm"
olarak tanımlar.

Geçmişe dönüş, olaylara sürekli sahip çıkma,
dış görünümüyle bir özgürlüğe götürür. Bu öz-
gürlük, ne açıklamaya ne de trajik bir anlatıma
izin vermez. Ortaya çıkan şey, dramda ve çö-
zümleyici aynada oyun tekrarlanmadan önce,
sahnelenmiş ve oynanmış olan trajedidir; güç-
süzlüğünün farkına varan Oidipos sonunda ba-
şarının da başarısızlığın da efendisi olduğunu
keşfeder.

Bu keşfe giden yoldaki gelişmeleri ayıran
oyunun iki bölümü, tamamen farklı tempodadır.
Genel mekândan özel mekâna, şehirden saray
odasına, toplantılar ve tartışmalardan yatak ba-
şındaki samimi itiraflara geçilir. Aynı zamanda
yenilgiden kurtuluşa geçiş de gerçekleşir; kur-
tuluş, başarısızlığı aydınlatır ve aşar. Birinci bö-
lümde Kreon'la geçen tartışma yatışmaya ka-
dar -çünkü halk meydanında egemen olan ken-
disi olmasına ve tüm olanaklarla çevrilmiş ol-
mayı istemesine rağmen- anlayamadığı bir ters-
lik vardır. Oidipos bu donukluğa karşı savaşıyor.
Gerçek ona bütün derinliğiyle karşı koyar. Kral
öcünü alamadan ölmüştür. Ülke hastadır, katil
bulunamamaktadır. Her şey onu suçlar, hem de
bir kâhinden daha acımasızca ve apaçık sözcük-
lerle. Oysa görevi icabı davrandığı ve Thebai
Kralı olarak kaldığı sürece bu sözcükler onun
için anlaşılabilir olacaktır. Halka yönelik söylev-
lerin şiddeti karşısında çırpınıp durur, onu ezen
engele çarpar. Onu kendine geri döndüren özel
dünyası, olanların nedenlerini de araştırmaya
yönelir, kişiliğine ve kimliğine ilgi duyar; kur-
duğu planları ve öğrenme isteğini izleyerek,
geçmişini araştırarak ve kendini bulmaya çalışı-
rak İocaste'yi dinler; nitekim başkalarını da din-
leyecektir.

Thebaililerin yakardıkları, onun ise emirlerini
uygulamaya çalıştığı kurtarıcı Apollon, onu su-
ça yönelten tanrıdır; zafere ve suça, suç için
zafere. Yani "sonuçta her şey apaçıktır".4

Dışarıda, saray işlerinde başarısız olan Oidi-
pos içeride, aile ortamında olanların nedenle-
rini keşfeder. İşlediği suçlar, sıradan karşı gel-
melere benzemez; misillemelerle geçecek bir
geleceğe de dönük değildir; geçmişini gömmek
ve soyuna yasaklı olan çoğalmayı durdurmak-
tan başka işlevleri yoktur. Tanrının babaya ver-
diği cevap, oğlunun yaptıklarıyla tastamam ye-
rine oturmuştur. Oyunun başında kente göz aç-
tırmayan belâ, Oidipos'un geliştiği anında kenti
bunaltan belânın karşısıdır. İki kopukluk, bir ka-

bına sığamama dönemini işaretlemektedir; patlak veren şey, belli bir çoğalma ortamında, aşırı üremenin yoğunlaşmasıdır. Gens'in dışı kapalı ve kendi kendine yeten tarihi, Oidipos'un yaşamında yeniden ortaya çıkar; onu kendi sonuna ve gerçekliğine götürür. Oidipos bu tarihi, kendininki gibi algıladığı zaman, onu kendi tarihi yapabileceğini de anlar, çünkü aslında ona ait değildir. Onun doğmaması gerekirdi. Doğumu onu baba katili ve anasının kocası durumuna getirmiştir.

Tanrılar tarafından yüceltilen bir düğünden, Kadmos ve Harmonia'nın evliliğinden doğan Labdakos oğulları ailesi, ötekiler gibi bir aile değildir. En kusursuz müzik akorlarına göre yerleştirilmiş taşlarıyla korunan yedi kapılı kent surları gibi, dışarıdan korunmuştur. Trajedi, trajik temasının özelliğiyle, bildiğimiz tüm trajedilerden ayrılır. Kötülük, ittifaklarla, anlaşmalarla ya da savaşlarla dışarıdan gelmemiş, doyuma ulaşmak yüzünden içeride oluşmuştur. Gelenek Thebai'de farklıdır.

Yunanistan'da Thebai dönemine özgü destanlar olmuştur (Oedipodie, Thebaide, Epigones). Bize göre, kuşaktan kuşağa aktarılan seçmelerde, Thebai tarihi bir trajedi konusudur. Ancak bu eserleri, Atreus oğulları için yapıldığı gibi, epik gelenekle karşılaştıramayız ya da karşılaştırmamalıyız. Thebai Yunanistan'ın ortak serüveni olan Troya savaşına, önemli işler görecektir kahramanlar göndermedi; Thebai, Odysseia'nın yol haritasında da yer almaz; yani orası ne gidilen ne dönülen bir yerdir. O kendi kendine yeten, özerkliği olan başka bir dünyadır ve dünyanın geri kalanına da bedeldir.

Efsaneler de, kahramanlık gösterileri de eşdeğer değildir; çünkü motifleri bir araya getirirler. Ama bu motifler eş anlamlı olmadığı gibi hepsinin anlamı da yoktur. Çocuk Oidipos'un doğaya bırakılması, bu motifin kullanımını gerektiren durumdan ötürüdür. Homeros'un kısa hikâyesinde Oidipos annesi Epikast'la evlendiğinde babasını öldürür. Thebaililer (ya da insanlar) cinayeti öğrendiklerinde kadın, kadınların intiharını seçerek kendini asar. Oidipos acı içinde hükümdarlığı sürdürür ve savaş alanında kahraman olarak öldürülür. Homeros'un, bu sonu ona seçtiği söylenebilir. Sanki hikâyenin sonu özgürmüş ve yazar özel bir çeşitleme yapmak için tüm özgürlüğe sahipmiş gibidir. Artık ne Sfenks vardır, yani oyundan çıkarılıvermiştir; ne de, işkenceci bir krallıkta olağan olan sakatlık, ya da sürgün.

Yunan efsaneleri, tekrar tekrar düzenlenmiş mitoloji bütünü içinde farklı kümeler oluştururlar. Her birinin kendine özgü ve derinlikli bir yapısı vardır. Tanıdığımız en eski metinlerin öncülleridir. Kuşkusuz bu metinlerin yazarları için olduğu gibi bizler için bile, hem sözlü hem yazılı gelenek içinde yalnızca edebi varlıklarından söz edilebilir. Çünkü yapıları eskidir ve değerini yitirmiştir; ünlü ve saygın bir referans olarak şiirsel güncelleştirilmeleri yapıldığında, eserin konusunu yorumlamaktan ve yeniden yorumlamaktan doğan önemli değişiklikler gerekebilir; dolayısıyla bu farklılıklar göz önüne alınarak okunmalıdır.

Ana veya baba katilliğinin, efsanenin genel yapısında özel bir anlamı vardır, tıpkı zinanınki gibi. Bu anlamı, karmaşık bir yasaklar sistemi içinde özel türden ve önceden var olan bir yasakla ilişkilidir. Yorum malzemesi olan şey, anlatmaya değgin olduğu kadar düşündürmeye de değgin bir geleneği olan efsanenin okunmasıdır. Bir dil bir diğerinin içine kayıp gider. Bir efsaneye, Freud ve Nietzsche'nin yöntemiyle daima geçmişte kalan ve ilkel bir gerçekliğe yapıldığı gibi öyle elini kolunu sallayarak kolayca girilemez.

Eski metograflar gibi modern olanlar da efsaneyi trajedi içinde öğrendiler. Evet, aslında efsane oradadır, ama trajedi değildir. Trajedinin, onu daima yasala-ra karşı gelme yasına uygun, sınırsız açık ve saldırgan karşı yönelme diye tarif etmesine karşı, bizzat trajik olan trajedi değildir. Trajik, destanın içindedir. Laios bedelini ödemiş, baba katili yapacağını yapmıştır; Oidipos kendisine dayatılmış bir eylem ve mirastan arta kalandır; yani bir uygulayıcıdır. Odysseia'daki Agamemnon, sarhoş fatihlerin taşkınlıklarına karşı ülkede beliren düzensizliğin şiddetine tanrılar tarafından teslim edilir. Bunu öder ve yeniden başlanır; çünkü soy sürüp gitmekleedir; tarih, babasından arta kalan Orestes ile devam eder. Oysa Oidipos'ta hiç bir şeyin sürekliliği yoktur. Çözümleme, hayatta kalma isteğinin ilkelerine kadar varır; bu istek geriye döner, ama kendine karşı. Hiçlik, aynı hiçlik değildir; yok oluşun gri renklerine bürünmüştür.

Trajediye trajedi yapan şey, efsaneye özgü "veriler"i sorgulamasıdır. Ardından da dramatik kurgunun ortaya çıktığı söz dünyasının şekillenmesini yönlendiren işleyiş, yani yerleştirme gelir zorunlu olarak. Tarih zembereği, acımasız bir savaşın kadrosunu çıkarmak için sonuna dek gerilmiştir; uç nokta artık efsanevi bile değildir; şiddet dillere düşmüştür; dil hem güç verir, hem de kışkırtır; her durumda, hedeflediği uç noktanın gerisinde kalmamak için, her şeyi aş-

Jean Bollack

Jean Bollack Aisace'lı bir Yahudi ailesine mensuptu. 15 Mart 1923'te Strasbourg'da doğdu, çocukluğu İsviçre'de geçti, ve Almanca ve Fransızca konuşulan Basle'de yetişti, Savaş yıllarında bu şehrin

çekicidir, aynı zamanda bu oyunu Almanca'ya çevirmiştir. Bollack'ın tiyatro, edebiyat, psikanaliz, sosyoloji dallarında incelemeleri vardı, Michaux Bourdieu'nün de yakın arkadaşığıydı, Çalışmalarının,

üniversitesinde Klasik Filoloji okudu, dönemin tanınmış Homeros uzmanı Peter Von der Mühl'ün öğrencisi oldu.

1945'ten sonra öğrenimine Paris Üniversitesinde devam etti, Felsefe, Tarih, Arkeoloji, Alman Edebiyatı dallarında öğrenimini sürdürdü.

1958-1992 yılları arasında Lille Üniversitesinde Felsefe, Antik Yunan Edebiyatı profesörü olarak çalıştı. "Dil Araştırmaları Merkezi"ni kurdu, bu enstitüde özellikle Filolojinin Toplumsal Tarihi üzerine yoğunlaştı. O çalışmalarıyla uluslararası alanda ün kazandı.

1968-1975 arasında Paris'te -Louis althusser'in de hoca olduğu Ecole Normale Supérieure'de ders verdi. ve Berlin Bilimler Okulunda konuk profesör olarak çalıştı.

Yunan Tragedyasından Sophokles'in Kral Oedipos'u üzerindeki dört ciltlik etüdü dikkat

araştırmalarının bazılarını eşi ve meslektaşı Mayotte Bollack'la birlikte yapmıştı. Yayınlaştığı çok sayıda kitap arasında şunları sayabiliriz:

Kitap adlarını çevirirsek: Epikür ve Haz Fikri (1975), Dionysos ve Tragedya (1977), Epicure'den Pitokles'e Kozmoloji ve Meteorolojik Olgular (1978), Aeskilos'un Agamemnonu (1981), Kalbin Mücevheri (Paul Celan'ın bir şiiri (1991), Oedipos'un Doğuşu (1995), Jacob Bernays: İki Dünya Arasında Bir Adam (1998), Antigone'nin Ölümü: Kreon'un Tragedisi (1999), Duygu Duyguya Karşı (2000), Şiir Şiire Karşı: Celan ve Edebiyat (2001). Mayotte Bollack'la birlikte yazdığı kitaplardan bazıları: Euripides'in "İphigenya"sı (1990), Euripides'in "Andromake"si (1994), Euripides'in "Helena"sı (1997), Sopokles'in "Antigone"si (1999),

mak, mümkün olmayandaki kesinliklere ulaşmak ve parçalanmanın anlamını yitirmedikten emin olmak için gerilir. Replik verilmeden önce sözler birbirini geçmeye çalışır; bunu, motu proprio, yani kendi öz hareketleri ile sona ulaşmaları izler.

Bu son, zaten yitirilmiş olan şeyden daha fazla yitirilmesin diye, olumsuzluğun donup kaldığı bir aşamadır işte.

[Fransızcadan çeviren: Alayca Tokgöz, Felsefe Dergisi, 89/4]

NOTLAR:

* Tiyatro Koleji gösterileri çerçevesinde 15 Haziran 1987'de Petit Odeon'da verilen bir konferansın metnidir. Konferanstan sonra, tragedyanın Jean ve Mayotte Bollack tarafından yapıl-

mış yeni çevirisinden (Paris. Editions de Minuit. 1985) Sarah Vajda'nın sahneye koyduğu parçalar oynanmıştır. Bu çeviri ve konferansta belirtilen düşünceler, hem metnin yeniden incelenmesine, hem de İlkçağ'dan bu yana oyunun değişik anlaşılma biçimlerinin tarihini anlatan açıklayıcı bir esere (Lille, üniversite yayınları, basılıyor) dayanır.1

1. Genel yorum içinde metnin devamı "ne damne" başlıklıdır, Theatre/public (no. Oidipus ve Tragedi Üzerine), 70-71, 1986, "İnsanın Oğlu", L'écrit du temps, (no. Oidipus üzerine), 14, 1986 ve "Oidipus'un Kaderi", Metis (no. Antik Tragedi Üzerine), 19.

2. 1181. mısra.

3. 1080-1083. mısralar.

4. 1182. mısra.

Şiirsel imgelerin içeriksel doku ögesi olarak yeniden sınıflandırılması

Raif Özben

Şiirsel İmge Kavramı Üstüne

Şiirsel imgenin değişik örnekleri üzerinde yapılan gözlemler, bunları, içerikle ilişkileri yönünden ve biraz daha farklı ulamlarda sınıflandırmanın yararlı olacağını göstermektedir.

Ama böyle bir işe koyulmadan “şiirsel imge” kavramı üzerinde yeniden durmak, sonra da bundan önceki imge sınıflamalarından başlıcalarına bir göz atmak gerekiyor.

Bilindiği gibi imge, hem genel olarak hem de çeşitli alanlarda yaygın kullanımı olan bir sözcüktür. Sözcüğün türlü alanlarda kullanışı ise, temel anlam sınırlarından pek sapmaz. Ayrıca imge, metaforik, ilgisel, simgesel...bütün kullanımlarında bir şeyin anlamıyla bağıntılı bir kavramdır. Şiirsel imge ise:

1. Özgülüğü ve çarpıcılığı,
2. Bulunduğu şiiirden başka yerde aynı işlevsel ve anlamsal değerde yinelenemezliği bakımından diğerlerinden ayrılır. Yinelendiğinde ise şiirsellik niteliğinden uzaklaşır, genel bir kalıp söze, simgeye ya da kavrama dönüşür. Pek çok benzetmenin, aktarımın, mazmunun, giderek yıprandığı, günlük kullanımlarda bile sıkılaşıldığı biliniyor.

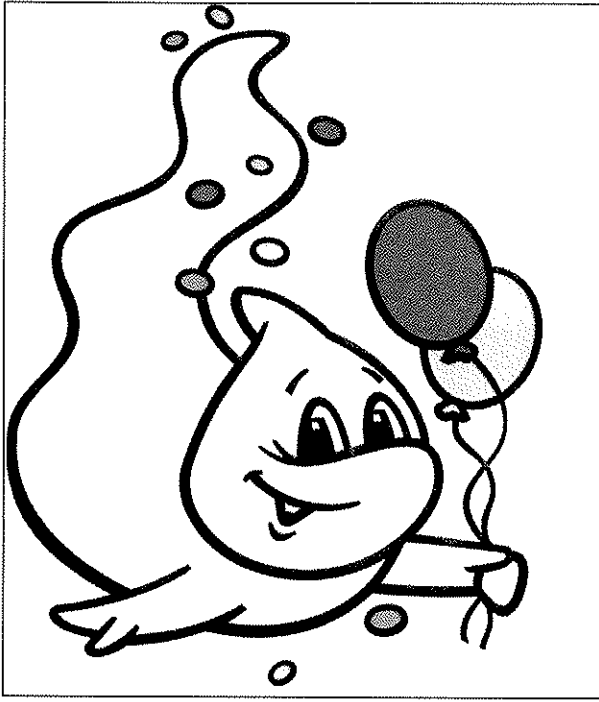
“Şiirsel imge”, “ruhbilimsel imge” kavramına yakın görünür ama ondan da ayrılır.

Ruhbilimsel anlamda imge, duyular yoluyla alınan gerçekliğin, ilgili duyumun izlenimi olarak zihinde yer etmesidir. Bu izlenimler aynı biçimde yinelandıkçe, zihninin genellendirmesinden geçerek izlenimi alınan varlık hakkında bir tasarım oluşturur. Bu tasarım giderek kavramlaşır. Kavramlaşan ve zihinde izlenimi olan somut ya da soyut her nesne, bir sözcükle karşılanır. Bu sözcükler her söylendiğinde, zihin de o kavramı duyulara bağlı olarak canlandırır. Zihinde canlanan bu imge de ruhbilimsel imgedir. Ancak, genellendirme sonunda adlandırıldığı için, bütün olarak ayımsandığında ne olduğu bilinir. Duyumların ayımsanmasına ruhbilimde algı denir. Ruhbilimsel anlamda imge, algının ön aşamasıdır. Algılanan bir şeyin anlamı, belirli duruma gelmiş duyumsal izlenimin

ne olduğunun anlaşılması kadardır.

Şiirel imge yaratılırken, şairin zihninde varlıklarla ilgili imgeler, tasarımlar ve kavramlar ya önceden vardır ya da duyular aracılığıyla sürekli biçimde oluşagider. Şair ise, varlığın kendisindeki kavramlaşmış anlamını başka bir biçimde dile getirmek üzere imgelere başvurur. Yani şiirsel imge, ruhbilimsel imgenin çok ötesinde ve üzerinde, yaratıcı bir etkinlik süreciyle ortaya çıkar. Yeni algıların, çağrışımların, anlamlandırmanın ve yorumların olanaklarından biridir. Salt duyulara bağlı izlenim olarak kalmaz. Ayırımına varıldığında imge; duyuyu, duy-

gu, duyuş, düşünüş ve seziş ... yaşantılarını doğuran şaire özgü bir anlatım ögesidir.

Şiirsel imgeler, şiirin içeriğinin bir yapı içinde yaratılmasına bağlı olarak ortaya çıkar. Bu nedenle, imgeleri daha sağlıklı biçimde sınıflandırabilmek için içeriğin anlamsal yapısı ile ilişkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

Şiirsel ya da edebî anlamda imgeler de büyük ölçüde duyularla ilgili olarak ortaya çıkar. Çünkü zihnin ya da imgelemenin yaratıcı etkinlikleri, dış dünyadan duyu organları yoluyla alınan izlenimlerle doğrudan bağıntılıdır. Buna karşın, bu türden imgeler, türlü zihinsel etkinliklerin bir sonucu olarak, duysal izlenim planından, usamlama ve imgeleme düzeyine geçer ve duysal izlenimleri aşan zihinsel etkinliğe bağlı olarak da ortaya çıkar. Ama bu durumda da önemli olan, şu ya da bu zihinsel etkinlikler sonucu doğan imgenin alımlayıcı açısından şiirsel nitelikte olmasıdır.

Bu ise -duyularla ilgili olsun olmasın- gerçekliğin özgün ve çarpıcı biçimde, imgesel bir dille yeniden anlatılmasına bağlı bir niteliktir. Örneğin bir insan, "mavi deniz, tuzlu deniz, sıcak deniz, soğuk deniz, dalgalı deniz..." gibi sözleri, duyular yoluyla aldığı izlenimlerden sonra dile getirir. Bunlar, gerçeklikten elde edilmiş ve tasarımılandıktan sonra yansıtılmış, ve herkesçe yansıtılabilecek görüntülerdir. Şiirde bu biçimiyle yer aldıklarında bunların şiirselliği yoktur. Ama Haşim'in "O Belde" şiirinde, yaptığı gibi, bir içeriksel bağlamda, denize

"âlâm- fikre bir mersâ /Olan bu mâî deniz" ya da "hasta deniz" (Haşim, 1970: 515-516) denildiğinde artık gerçeklik, duysal -izlenimsel- tasarimsal planın üstüne çıkmış, başka biçime sokulmuş ve başka biçimde yorumlanmış demektir. Bu bağlamda şiirsel imge, içeriğin "gösteren"lerinden biridir. Şiir içinde çarpıcı biçimde görünüşe çıkan bir olgudur.

Emin Özdemir, imgeyi "düşünsel bir resim" (Özdemir, 1983:45) olarak görmektedir. Ama bu resim, salt görme organıyla değil, tüm duyu organları yoluyla ve başka zihinsel etkinliklerle biçimlenebilen bir görünüm (bir yeni olgu) olarak düşünülmelidir. Ayrıca, görsel bir nitelikte olduğunda da bir şeyi betimleme anlamında resim kavramıyla anlamdaş değildir; zihinsel -yaratımsal bir ilişkilendirme sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Zihinsel-yaratımsal ilişkilendirme, her zaman bir bilinçlilik durumundan doğmayabilir. Bu durumda da imge, şiirin içeriğiyle doğrudan bağıntılıdır. İçeriği gösteren dil, salt konuşma ve yazı dili olmadığından, imgeler de salt bu dille sınırlı değildir.

İmge Sınıflandırmaları Üstüne

Çeşitli kaynaklarda da görüleceği üzere, imgelerin sınıflandırılması, niteliklerine, oluşum yollarına, duysal kaynaklarına, duyuların birbiriyle ilişkilendirilmesine...göre türlere ayrılarak yapılmaktadır. İmgeler hangi ulamda ele alınırsa alınsın, asıl önemli olan, şiirin kendisiyle imgesi arasındaki ilişkinin niteliğidir.

Görme, işitme, koklama, tatma, dokunma... duyuları ile ilgili imgelerden sıkça söz edilir. Ama bunlar, duysal-izlenimsel - tasarimsal bir yansıtma olmanın üstüne çıkmalıdır öncelikle. Sözü edilen yansıtmanın üzerine çıkmış ve duyulara seslenen bütün imgeler de duyulara göre çeşitlenebilir. Örneğin görme duyusuyla ilgili olarak renk , biçim, devinim, durum imgeleri gibi alt-bölümlemelere gidilebilir.

Bir duyunun bir başka duyu ile anlatılmasına yani duysal aktarımlara göre de imgeleri çeşitlendirenler çıkmaktadır. Öte yandan imgeler, devingenlik/ durallık, koyuluk/ açıklık, belirlenlik/ siliklik/ süslülük/ yalınlık... özelliklerine göre de kümelenendirilebilir.

Yaşam, şaire de herhangi bir duyarlı insana da benzerlikler, karşıtlıklar, çelişkinlikler koşutluklarla; uyumlarla, uyumsuzluklarla... dolu sonsuz alanlar sunar. Bunlar hem doğal hem toplumsal yaşamın görünümleridir. Ayrıca şairlerin de insanların da ruhsal yaşantısında çağrışımların, düşlemlerin, yanılsamaların, sanrıların... yaşanması da çok doğaldır. Şairlerin bunları dile getirmesi, kimilerine imgesel bir sı-

nıflandırma yolu açabilir. Örneğin düşlemsel imgeler, sanrısallık imgeler, yanılsamacı imgeler; benzetmeye dayalı, kanıtlamaya dayalı, koşutlamaya dayalı, karşılaştırmaya dayalı, ilgisel aktarımlara dayalı... imgeler gibi.

Wellek ve Warren, şiir okuru açısından “bağlı imge”(işitme ve kaslarla ilgili, her okurda şöyle ya da böyle, aynı sayılan imgeler) ve “bağımsız imge”(diğer imge türleri, okurdan okura farklılık gösteren imgeler) (Wellek- Warren (1982: 251) den bile söz etmektedirler.

Şiirsel imgeler, doğal - duyusal izlenimsel olan imgeden imgelemsel etkinlikte yeniden yaratıldığı için de ayrılır. Zaten bir imge böyle bir yaratılmışlık niteliği taşıyorsa, ancak o durumda şiirsel imge olarak, şuna ya da buna göre sınıflandırma içinde yer alabilir. Bütün bu imge sınıflandırmaları şiirin değerlendirilmesinde pratik bir işlev gösteriyorsa önemli, değilse pek de önemli değildir. Bir şairin imgelerin sınıflandırılmasına göre şiirine imgeler yerleştirmesi ise, kalpazanca bir çaba olur. Ama eleştirmenler, araştırmacılar, okurlar, şiiri anlama ve değerlendirme çabasına koyulan herkes için, bu türden bilgiler teknik kolaylıklar sağlayabilir.

Şimdiye kadar, tıpkı “yazınsal sanatlar” gibi imgeler için de kimi sınıflandırmalar yapılmış ve bunlar sanatçıların imgelerini değerlendirmede kullanılmıştır.

Örneğin Niyazi Akı, Hans Larsson'un imge planını Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun imgelerini incelerken kullanmıştır. Bu plan:

I. Ortak öğeleri bakımından imgeler: tam benzerlik, kalite benzerliği, ilgi benzerliği;

II. Birbiriyle karşılaştırılan öğeleri bakımından imgeler: bir duyumun bir başka duyumla canlandırılması, duyguları duyumlarla canlandıran imgeler, bir duyumu bir duygu ile canlandıran imgeler, İmge ve duyguların hareket haline sokulması (Akı, 1960: 253-257) biçiminde düzenlenmiştir.

Wellek ve Warren; Henry Wells tarafından yapılmış bir sınıflama üstünde -çalışmanın yer aldığı kitabı “ algılayıcı sezgileri ve im yüklü genellemeler açısından zengin ” ama dizgesel kuruluş açısından başarısız bulsalar da - etraflica durmuşlardır

Türkçede imgeler üzerine yapılmış bir araştırmada da Wells'in imge sınıflamasına göre örnekler verildiği görülmektedir (Timuroğlu, 1994: 36 - 38).

Wells'a ait bu imgeler yedi türde incelenmiştir. Bunlar, az önemliden önemliye doğru şöyle sıralanabilir: 1. Süsleyici imgeler, 2. Şiddetli imgeler, 3. Gür imgeler 4. Yoğun imgeler, 5. Batık imgeler, 6. Köktenci imgeler,

7. Geniş imgeler

Merak edenler bu imge türleriyle ilgili açıklamaları, onları aktaran yazarların bakışına göre ilgili kaynaklardan okuyabilir.

Şiirlerde yer alan imgeler başka bakımlardan da kategorize edilerek sınıflandırılabilir. Örneğin şiirsellik niteliği yönünden imgeler; yapay, şiirsel niteliği düşük, şiirsel nitelikte imgeler diye ayrılabilir.

Anlatım teknikleri bakımından ise söz ve anlam sanatlarına dayanan, yalın nitelikte, atmosferik havada ve özgün görüntüleme biçiminde imgeler diye bir imge kümelenendirilmesi yapılabilir.

Duyusal alımlamaya göre ise; görsel, işitsel, kokusal, dokunsal, tatsal ... imgelerden söz edilebilir.

Devinsel özelliklerine göre, devingen ve duran imge sınıflaması yapılabilir.

İşlevlerine göre; çarpıcı, yansıtıcı, betimleyici, süsleyici, simgeleyici imge türleri gündeme getirilebilir.

Bu ulamlarda incelenecek imgeler, ilgilileri geniş bir imge betimlemesine götürebilir. Ama bu ulamlar da tıpkı yukarıdakiler gibi, ya metaforik ve aktarımsal ya da imgeyi betimleyici bir temele dayanmaktadır.

Kısacası, imgeleri birçok yönden kategorize etmek olanaklıdır. Ancak, imgenin kapsam açısından genişliğinden çok nitel zenginliğini dikkate almak şiirsellik açısından daha önemlidir.

İmgeler kullarımdaki yüzlerce anlam ve söz sanatına dayanarak oluşturulabilir. Ama oluşan her şiirsel imge, “tek”tir. Önemli olan onun şiirsellğe imge olarak katkıda bulunma niteliğidir. Bu bağlamda, araştırma metinlerinde verilen imge örnekleri, okura imgelerin çeşitliliğini öğretmeyle yetinmemeli, onun kendine özgü niteliklerini kavratmaya da yardımcı olmalıdır.

Çağdaş imgenin renksellikten ve görsellikten uzaklaşacağı yolundaki görüşlerle de karşılaşmaktadır. Bu ancak, nesnel yansıtmacı ya da resimsel betimlemeci bir tutum için geçerli bir yargı olabilir. Aksi durumda böyle bir şey, imgenin doğal oluşum süreci açısından olanaksızdır.

Bütün söz ve anlam sanatları, imgeyi çeşitlendirmek üzere başvurulmuş bütün ulamlar, imge için birer araç,yol, teknik ya da dayanak oluşturabilir.

Sözgelimi, işitme duyusuna dayanan, ad aktarımıyla oluşan, duyular arası aktarımlarla oluşan, güzel nedenlendirme yoluyla oluşan... imge örnekleri incelendiğinde bu kolayca anlaşılabilir. Bu anlaşılınca, sözü edilenlerin imgenin birer aracı, tekniği, yolu ya da dayanağı olabi-

leceği, kendisi olamayacağı da görülebilir.

Bu durumda imgeyi şiirin anlatım olanakları içinde ve içeriksel yapısındaki durumuna göre anlamak, anlamlandırmak ve değerlendirmek gerekir.

Bu anlayış ise, ister istemez yeni imge ulamlarının aranmasını gerektirmektedir.

Yeni Bir İmge Sınıflandırması

En geniş anlamıyla şiir dili ve o dil içinde yer alan imge, şiirin varlıksal niteliğinin en önemli öğelerinden biridir. Şiir bir dil ürünüyse, bu bağlamda karşımıza birkaç türden dil çıkacaktır: imgesel dil, bürünsel dil, sessel dil, sözsüz dil, plastik görüntü dili gibi. Bütün bu dilsel ulamlarda, şiirde imgenin ortaya çıkma olasılığı vardır. Şiirsel dilin salt sözsöz değil, sessel, ritmik ya da plastik öğeleri de içeriği dile getirmede, duyumsatmada, anlamsal olanaklarını zenginleştirmede etkili olmaktadır.

Şiirsel dil içinde ses, söz, plastik görünüş, ritmik yapı gibi öğelerden tümü yer alır. İçeriksel yapıda ise şiirsel bakış açıları ve duygu yaşantıları, duyarlık nitelikleri, hatta kimi zaman didaktik öğeler bile önemli bir yer tutar.

Buna göre şiirsel imge, aşağıdaki başlıklar ve

alt başlıklardan oluşan ulamlar içinde incelenebilir. Bu ulamlar, gözlemlerden yararlanılarak çoğaltılabilir de:

1. Sessel imgeler;
2. Sözsöz imgeler;
3. Bakış açısı imgeleri;
 - Yorumlayıcı nitelikte
 - Açıklayıcı “
 - Tanımsı “
 - Özdeyişsel “
 - Karşıtlayıcı “
 - Tersinlemeli “
 - Alaysı “
 - Duygusal “
4. Görüntüleme imgeleri;
5. Ritmik imgeler
6. Plastik imgeler

Sessel İmgeler

Şiir ve edebiyat sessel bir sanattır. Ses şiirin ve edebiyatın öncelikli varlık koşuludur. Ayrıca sesin şiirin ezgisel ve ritmik uyumuna olduğu gibi, içeriğine de –sözcük ve sözdizimsel birimleri oluşturmanın ötesinde– ayrıca “ses” olarak katıldığı bile görülür.

Sessel imge, sesin ya da seslerin –sözcük, söz, cümle, sözce... gibi anlam birimi olarak değil– “ses” olarak anlama katılan, çağrışımlar yaratan, yorum olanakları doğurarak içeriği zenginleştiren öğelere dönüşmesiyle oluşur. Yani işitsel olarak çağrışım zenginliği ve anlamsal derinlik yaratabilecek, şiirin yapısında sürekli kendini gösteren ses, seslem, sözcük ya da daha büyük birimler içinde yer alan, etkisini ses topluluğu olarak duyumsatan dilsel kullanımlardır. Bunlar, kimi zaman tam ya da eksiltili biçimde oluşan bir cümle yapısında anlamı olan dilbilgisel öğeler de olabilir. Bu noktada önemli olan, onların da içeriği dile getirme işlevlerini “ses” olarak ortaya koymalarıdır.

Şiirin ve diğer dil sanatı ürünlerinin sesletimi sırasında anlama katılan, çağrışımları ve yorum olanaklarını çoğaltan bürünsel öğeleri (vurgulama, tonlama, söz noktalamasına uyma ya da onu yaratma...) ise daha çok ses yoluyla kulağa ulaştırılan herhangi bir imgenin belirginleşmesine yardımcı olabilen sesletimsel becerilerdir.

Şiirde sesin içeriğe katılması ya da içerikle bütünleşmesi, uyak, redif, aliterasyon türü ses, seslem ve sözcük yinelemelerinde gözlenebilmektedir. Ama bunların çoğu zaman bir uyum ve ritim ögesi olarak kullanıldığı da bir gerçek.

Ne var ki bu türden yinelemeler kimi zaman imgesel bir değer de taşıyabilir. Örneğin Necip Fazıl Kısakürek “Kafiyeler” adlı şiirinde, uyaklarla anlam arasındaki ilişkiyi sezdirmeye çalış-

şirken aynı şiirin kimi uyaklarına imgesel bir özellik de kazandırır. Bunların tümüne imge demek zordur kuşkusuz. Ama şiirin kimi yerlerinde uyaklı iki ses topluluğunun, çarpıcı bir etki bıraktığı, çağrışım doğurabildiği, anlamsal derinlik yaratabildiği görülür.

Ne diye,	Hendese,
Bu şuna,	Kümese
Şu, buna	Tıklamak.
Kafiye?	
Başa taş.	Aşa yaş,
Ölümse,	
Hey'e ney,	Gel dese,
Tuhaf şey	Tak, tak, tak!
...	Mu-hak-kak!
(Kısakürek, 1981: 201-202)	

Bu parçanın ilk bölümünde birbiriyle uyaklı sözcüklerin (bu/ şu, baş/taş, aş/yaş, hey/nei /şey sözcüklerinin) bu özelliklerinin gizemsel bir yanı varmış gibi söze başlıyor şair. Bunun neden olduğunu bilmezlikten geliyor. Ama sıraladığı örneklerin sonuncusu Hey'e ney- Tuhaf şey! dizelerinde hey/nei uyaklaşması - bunlarla uyaklı tuhaf şey! sözünün de desteğiyle- gerçekten de dokunaklı bir imgesel yaşantıya zorluyor okuru (hey'in acıklılığı dile getiren bir ünlem, ney'in yanık sesli bir çalgı olması tuhaf şey! sözüyle derinlikli biçimde düşündürüyor insanı. "Hey"le "ney" arasında gidip gelen bir yaşantı zenginliğine sürüklüyor.

İkinci bölümde şair, "hendese" ve "kümese tıklamak" sözleriyle, geometrik bilginin belki de tüm bilimsel bilgilerin sınırlılığını vurgular gibi (ayrıca da sınırsızlığını gözden kaçırmış gibi) dir. Bunun için hendese/ kümese sözcüklerini, uyaklı oluşlarına dikkat çekmek üzere yan yana getirmiştir. Ama burada sözcüklerin seslerinden çok anlamları öne çıkmıştır. Son dört dizede ölümün çağrışı ile kaçınılmaz son "Tak, tak, tak- Mu-hak-kak!" dizeleriyle anlatılmıştır. Ölümün geri dönmeyecek biçimde yaklaşması kapı çalınış sesiyle somutlaştırılmıştır. Şair "Tak, tak, tak!-Mu-hak-kak" dizlerini ayak ahenginin de ötesine götürmüş, uyaklı sesleri keskin, çarpıcı bir ses imgesine dönüştürmüştür.

Ünsüz ya da ünlü, yinelenmelerinin (aliterasyon ve asonansların) de kimi şiirlerde içerikle bütünleşecek biçimde yer aldığı ve bunun okur üzerinde etki yarattığı da görülür. Bu yinelenmeler kimi zaman seslem (hece) yinelenmeleri de olabilir. Bunlar, şiirde daha çok, bir uyum (armoni) ve acıcılık yaratacak biçimde kullanılır. Yinelenen ses ya da seslemler, içersel evrenin duyarlı yaşantısıyla bütünleşir.

Okuru duygu yaşantılarına, duyusal izlenimleri duyumsamaya götürebilir.

Bunlar bütünüyle imge sayılmasa da kimilerinin bir tür yanıp sönen spot -imge gibi- etkiler yarattığı söylenebilir. Bu yinelenmelerin divan şiirinde zaman zaman ortaya çıktığı görülür. Servetifünun şiirinde, bilinçli bir biçimde yer aldığı, Yahya Kemal Beyatlı gibi şairler- de ustaca kullanıldığı, günümüzde de bütünüyle terk edilmediği bilinmektedir. Gerek aliterasyonlarda gerekse asonanslarda görülen ses yinelenişi, rastlansal ya da bilinçli olabilir. Ayrıca bunlar, farklı anlamlara gelebilecek biçimde de yorumlanabilir. Örneğin, Mehmet Kaplan, /m/ ünsüzünün Tevfik Fikret'e ait aşağıdaki örneklerin birincisinde şiddet, ikincisinde yumuşaklık anlatacak biçimde anlama katıldığı düşüncesindedir:

1. Kimseden ümmid-i feyz etmem, dilenmem
perr ü bal

Kendi cevvim, kendi eflâkimde, kendim tâ-
irim

2. Mahmur ü müzehher, mütelevvin, müte-
nevvir

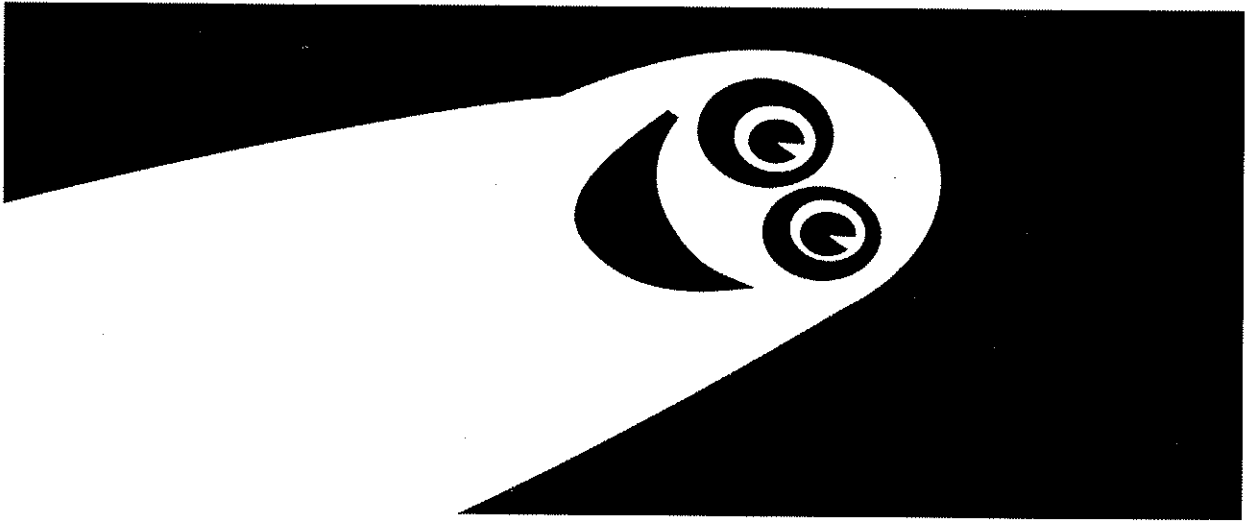
(Kaplan, 1971, 180- 181)

Yazarı böylesi bir açıklamaya götüren nedenlerden biri, ünsüzün özelliğiyle ilgili bilgi ise, öteki de bu ünsüzün içinde yer aldığı sözcüklerin anlamsal bağlamı olmalıdır.

Çünkü, birinci örnekte, kimseden feyz umut etmeme anlamı vardır ve ister istemez /m/ ünsüzünün ünsüzlerini oluşturduğu "-mem" olumsuzluk eki baskıyı üstüne çekmekte, dolayısıyla da söyleyişi şiddetlendirmektedir. Bu anlamsal bağlamda diğer /m/ ünsüzleri yumuşak değil, şiddetli biçimde boğumlandırılmayı gerektirmektedir.

İkinci örnekte ise kendinden geçmiş, çiçeklenmiş, renkten renge giren ve parıl parıl bir dansöz görüntülemesi vardır. Doğal olarak da /m/ ünsüzü, en azından şiddetli vurguyu gerektirmeyecek bir sesletmeyle boğumlandırılmayı gerektirmektedir.

Kimi şiirlerde anlamı bilinmeyen ses toplu-

lukları bile bir ses imgesi olarak işlevsellik yüklenebilir. Dağlarca'nın "Fransa Afrikası" adlı şiirinde buna ilginç bir önek vardır:

Camın ardında bir betik:
"Fransa Afrikası"

Yıl 1951

Sorbon'un karşısındaki büyük yoldasın.
Dolar ansızın göğsüne bir karanlık
Kara derililerin yası duyulur ansızın,
Tamtamlarıyla:

HAPİTİKİ HAPİTAKÜ TÂKÜ.

Neden dedim yanımdakine
Neden Fransa Afrikası
Hâlâ?

Elbet, dedi, uygarlık götürüyoruz
Din taşıyoruz ışıldayan haçlar üstünde
Bizimle olabilir o yerlerin uyanması,
Ve yavaş yavaş:

HAPİTİKİ HAPİTAKÜ TÂKÜ.

İşte cıncık boncukların
Fransa Afrikası.
Ver portakallarını, ver muzunu,
canını ver
Toprağın, güneşin bağışlamasında.
Çalışmak Eyfel'e doğru
İşte sana yeni Tanrının duası,
İnsan derilerinden davulların:
HAPİTİKİ HAPİTAKÜ TÂKÜ.

Ama sen
Sen Fransa Afrikası
Bir taşın doldurduğu yercek boş
Bilirsin:
Özgürlük olmayınca evren olmaz.
Kemik ellerinde Paris'in kırık aynası
Bir sonsuz kaderin raksında:
HAPİTİKİ HAPİTAKÜ TÂKÜ

(Dağlarca, 1958a: 97-98)

Bu şiirin birim sonlarında yinelenen ve "hapitiki hapitakü tâkü" dizesinde hiçbir anlam yoktur. Ama her anlam birimi dikkatle okundukça, ve özellikle şiir bitirilip yeniden anlamlandırılmaya başlandığında durum değişmektedir. Şair, tamtam seslerinin yansılması olarak yazdığı bu anlamsız sözlerde birimlerde anlatılanların içeriksel bir bütünlük olarak toplanmasını ve çeşitli yönlerden çoğaltılmasını sağlıyor. Böylece bu anlamsız görünen ses topluluğu, güçlü bir imgenin işlevini yükleniyor. Yetkin'e göre de bu sesler, birim sonlarında yinelandıkça "nasıl derin bir anlam almaya başladığını, zavalı, yalnız, aldatılmış, sömürülmüş bir Afrika'nın nasıl iç yaktığını" duyumsatabiliyor okura (Yetkin, 1960: 21).

Asaf Halet Çelebi, şiirlerine bir atmosfer kazandırmak için yabancı dillerden kimi sözleri kullanır ve bunların anlamını okurun bilmesini istemez. Çünkü ona göre bu sözlerin anlamının bilinmemesi, şiirin atmosferine daha bir anlam kazandırır. Onun "Sidharta" adlı şiiri bunun için uygun bir örnektir:

niyagrôdhâ
koskoca bir ağaç görüyorum
ufacık bir tohumda
o ne ağaç ne tohum
om mani padme hum
om mani padme hum
om mani padme hum

sidharta budha
ben bir meyvayım
ağacım
âlem
ne ağaç
ne meyva
ben bir denizde eriyorum

om manı padme hum
om manı padme hum
om manı padme hum
(Çelebi, 2001: 48)

Bu şiirde şair, “niyagrôdhâ” adındaki bir ağacı ufacık bir tohumda gördüğünü söylüyor. Ama hemen ardından “o ne ağaç ne tohum” diyor. Bu sözlerle ortaya çıkan anlam belirsizliğinden sonra, anlamca Türkçede bilinmeyen ve tümüyle belirsiz olan “om manı padme hum” dizesine geçiyor. Bunun üç kez yinelenmesi gerektiğini de parantez içinde belirtiyor (burada bu dizinin üç kez yazılması, ses olarak etkisinin daha iyi ayrımsanması içindir). Erözçelik’in aktardığı bir açıklamaya göre bu:

Tibet’te evlerin, manastırların, kasaba ve köylerin duvarlarında, dua tekerleklerinde yazılı olan bir söz, bir formül. Harfi harfine çevrilirse “om” nilüfer (lotos) çiçeğinin içindeki mücevher, “hum”...anlamına geliyor. Mücevher burada Budist öğretileridir. Padme (nilüfer çiçeğinin içinde), öğretinin bulunduğu dünyaya ya da derinliklerinde bilgi, gerçek ve özgürlüğün keşfedilebildiği ruha işaret ediyor olmalı. “hum” meydan okuma ifadesidir, aydınlanmış ruhun düşmanları olan tutkulara, aymazlıklara, nefrete ve bu tür duygulara karşı bir meydan okuma ifadesi. (Erözçelik, 2001: 117).

Sözselsel İmgeler

“Söz” burada, yeterli öğelerle tamamlanmış ya da eksiltile ama tamamlanabilir bir söz dizisiyle bir yargı ileten cümleyi, bir sözcük öbeğini, kimi zaman da tek sözcüğü yani tüm anlam birimlerini kapsayacak biçimde kullanılmıştır.

“Sözselsel imge” ise bu dilbilgisel birimlerden biri ile ortaya konan, şiirsel yapıyla bütünleşmiş, özel olarak o yapıya ait olduğunda değer kazanan çarpıcı sözselsel görüntüler anlamına gelmektedir. Bunlardan kimileri, daha büyük bir imgesel birimin dayandığı söz sanatlarından biri de olabilir (burada “sözselsel” kavramı yerine “sözel” sözcüğü kullanılabilir; ama “sözcüğün ünsüz düşmesine uğratılmadan “söz”e de dikkati çekebilecek bir ayırım vurgusuyla diğerinden ayrılması, özel terim olarak diğerleriyle anlam ayırtısını da sağlayabilir diye düşünüldü).

Yukarıda örneklenen ses imgeleriyle bunlar arasında önemli bir ayırım vardır. Ses imgelerinde sözler içinde yer alsalar da, içeriksel - şiirsel yapıya katılan, çağışım yaratan ve anlamı zenginleştirip yoruma açık duruma getirmede işlev yüklenen, söz değil, ses öğesidir. Söz imgelerinde ise aynı işlevi yüklenen, cümle, sözcük öbeği ya da tek sözcük gibi sözdizimsel

birimlerdir.

Bu sözdizimsel birimler, sözü temel anlamından uzaklaştıran kullanımlar olabileceği gibi, temel anlam ekseninde ortaya konan etkili kullanımlar da olabilir. Bu tür bir imge; mecaz, benzetme, eğretilme (deyişsel söz aktarımı), değişme (ad aktarımı, mecaz-i mürsel), tersinleme, taşlama, güzel nedenlendirme, anıştırma, bilmezlikten gelme... türü geleneksel sanatlardan herhangi birini yapısında barındırsa bile o sanatla özdeş değildir. Nitel değerini şu ya da bu söz becerisi olmasından değil, daha çok şiirin içeriğiyle ilişkisinden kazanır. Bunlar -yukarıda söz kavramının kapsamı açıklanırken belirtildiği gibi- ad ve sıfat tamlaması; eylem, ilgeç belirteç, ünlem öbekleri türünden sözlerde ortaya çıkabilir. Ayrıca, tam ya da eksiltile cümleleri de tümüyle doldurabilir. Hatta kimi zaman tek sözcük içinde de ortaya çıkabilir.

Sözselsel imgeler, birimler içinde tek olarak da bulunabilir, bir birimde bunların birçoğuna da rastlanabilir.

Aşağıdaki parçalarda değişik örnekler yer almaktadır:

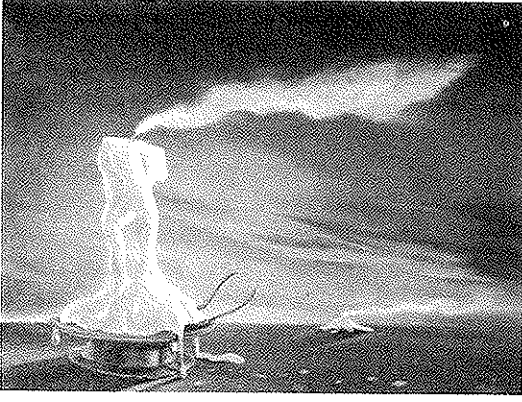
1. Büydan hoş rengden pâkızedir nâzik tenin
Beslemiş koynunda gûyâ kim gül-i ra'nâ seni
(Nedim, 1972: 335)
2. Düşen bir öpüştür dudaklarından
Mor akasyalarda ürperen seher
(Dıranas, 1974: 19)
3. Kırmızı bir kuştur soluğum
Kumral göklerinde saçlarının
(C. Süreya, 1995: 11)
4. Akşam, lekesiz, saf iyi bir yüz gibi akşam
(Beyatlı, 1969: 125)

Bakış Açısı İmgeleri

Şiirde öğretici bir anlatımla anlaşılabilir bir anlatım, her zaman özdeş değildir. Kimi şiirler, kolay anlaşıldıkları halde etki güçleri çok olabilir. Çok kısa bir öyküleyici biçim, bir özlü söyleyiş, anlamı kolay ele geçen bir betimsel söz, hatta sorulu yanıtı, tartışmalı kimi kısa anlam birimleri bile, şiirsel bir yapı içinde, dokunaklılığı ve şiirsel yapıyı güçlendiren öğeler olabilir. Ama bu durumlarda genelde düşünsel-iletisel özelliği, yani didaktizmi şiirlele dönüşürecek başka dilsel kullanımların aynı birimsel yapıda yer alması gerekebilir.

Bütün imgelerin anlamsal bir yanı vardır. Ama bu anlam şiirsel yaşantıyı zenginleştirebilen, belirsizlikle belirginlik sınırlarında gidip gelen bir anlamdır. Buna karşın, özlü söz söyleme, az sözle çok anlam iletmeye sanatı (icâz) niteliğindeki sözlerde daha belirgin bir anlam vardır.

Yine de yoğun bir yalınlıkta bir sözün ileti-

leri kolay anlaşılmayabilir. Bu durumda söz, anlam derinliği ve çok şey anlatma özelliği taşır. Buna bağlı olarak da çok yönlü düşündürücü, hatta sarsıcı etki bırakır. Şiirsel yapıyla uyumlu olan bu tür dilsel kullanımlar, anlam-sal-iletisel nitelikte dilsel öğelerdir ve bir bakış açısı çevresinde oluşurlar. Bu nedenle bu tür kullanımlardan oluşan imgelere bakış açısı imgeleri denebilir.

Bu tür imgelerde dikkat edilmesi gereken nokta, onların “öğreticilik” niteliği değildir. Bu niteliğin kimsede görülme-yen bir bakış açısıyla ortaya çıkması, şiirin içeriksel evreniyle bütünleşerek daha özel ve çarpıcı bir anlam kazanmasıdır.

Ussal ya da usdışı, nesnel ya da öznel, düşünsel ya da duygusal... yeni, alışılmadık ya da aykırı, çelişkin ya da karşıt görünen bir bakış açısının içeriksel - şiirsel yapıya katılmasıdır. Bu tür imgeler benzetme ya da eğretilmelerden yararlanılarak da oluşturulabilir belki. Bu durumda imgenin bunları aşan bir bakış açısı taşıması gerekir.

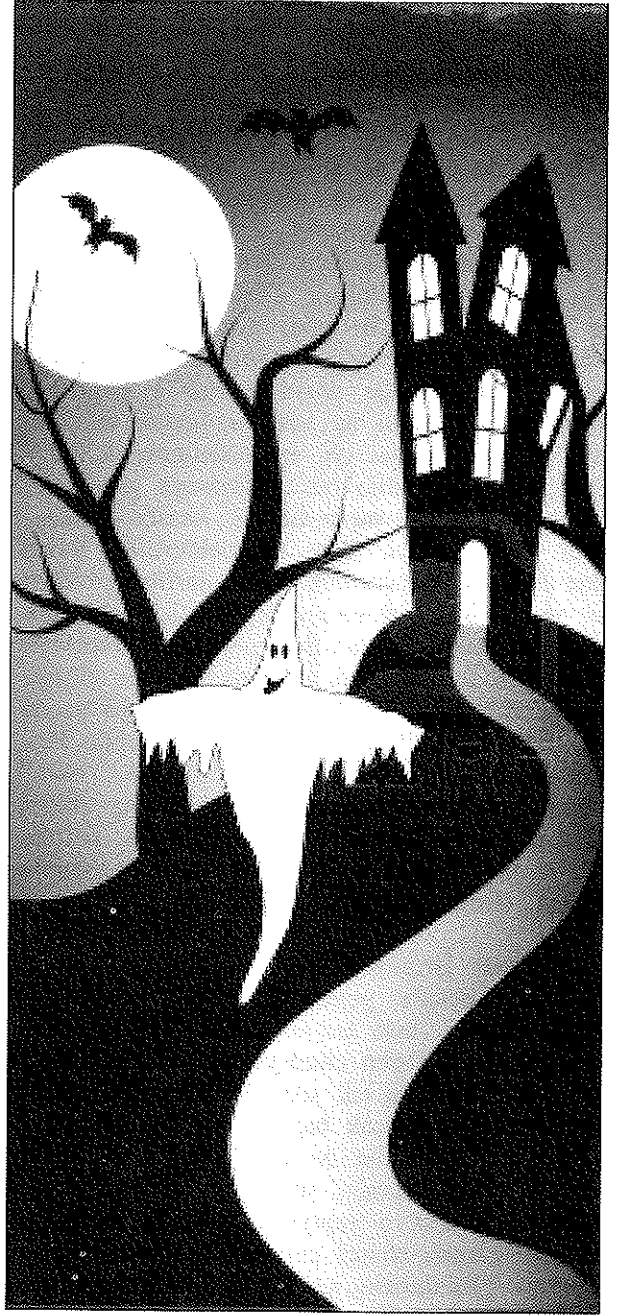
Bunlardan kimileri, yorumlayıcı bir özellikte de olabilir. Sayfa sınırlılığı nedeniyle burada örnekler çoğaltılamayacaktır.

1.Yüzünden gün tutulur ay doğmaya utanır
Gören heybete kalır Yusuf u Kenan mısın
(Yunus Emre, 1991: 185)

2. Hem kadeh hem bade hem bir şûh sâkîdir gönül
Ehl-i aşkın hâsılı sahip-mezâkîdır gönül
(hem kadeh hem içki hem içki şen güzeldir gönül
Kısaca âşıkâr içinde zevk sahibidir gönül)
(Nef 'î, 1993:316)

3. Ölüm âsûde bahar ülkesidir bir rinde
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
(Beyathî, 1969: 87)

4. Ben seni büyütme-k istemiyorum,
Gece uykunun büyümüşüdü-r
Dağlar gider, ovalar gider daha
Gökle, ayla yıldızlarla, seninle hep
Yollar durmanın büyümüşüdü-r.

(Dağlarca, 1963)

Bu parçaların dördünde de şairlerin konu maddelerine kendi açılarından baktığı görülüyor. Bu bakış açılarının okuru etkilememesi olanaksızdır. Çünkü her biri, şairinin beklenmedik bakışını koyuyor ortaya.

Birincisinde büyük bir sevgiyle bağlı olduğu sevgilinin yüzünün (ilk akla gelen Tanrı'nın yüzü[kendisi] dür. Ama bu sevgilinin yüzü de, o yüzde yansıyan Tanrı da olabilir.) güneşi tutulmaya uğratacak, ayı utandıracak ölçüde aydınlık (çok güzel) olduğunu anlatıyor. Onu ayla güneşle olduğu gibi güzelliğin simgesi Yusuf'la karşılaştırıyor.

İkinci örnekte şair kendi gönlünü hem kadeh hem içki hem de içki sunan güzel olarak görüyor. Bu özdeşleştirmede de bakış açısı beklenmediktir. Bu bakışı gönlünün âşık kişiler arasında zevk sahibi olduğunu vurgulayarak destekliyor. (aslında anlatmak istediği, kadehe, içkiye ve içki sunan güzele aşırı tutkunluğudur.)

Üçüncü örnekte şair, bir rindin ölümü rahat, tasasız dertsiz bir bahar ülkesi olarak gördüğünü söylüyor. Bu da şairine özgü bir bakış. Dünya işlerine pek aldırmayan gönlü zengin bir kimse olan rindin ölümü böyle görmesi çok olağan kabul edilebilir. Şairin benimsediği bu olağan dışı durum, okur için de bir gerçeklik duygusuyla yüklüdür. Öldükten sonra rindin gönlü içinde tütsü yakılmış bir buhur kabı gibi her yerde tütmetedir.

Sonuncu parça, bunların en özgünüdür. "Gece"yi "uykunun büyümüşü", "yollar" "durmanın büyümüşü" sayan bir bakış, ötekilerden çok daha beklenmediktir. Ama bunlar da okurda güçlü bir gerçeklik etkisi uyandırabilen imgelerdir.

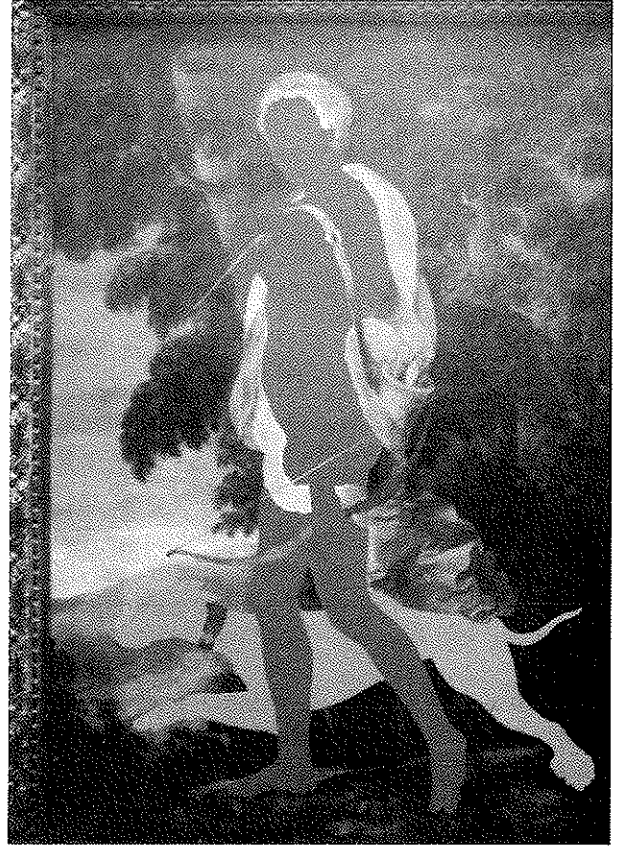
Bu örneklerde her şairin bakış açısı yoluyla ortaya koyduğu imgenin etkisini benzetme, karşılaştırma, anıştırma, örnekleme gibi yollara başvurarak güçlendirdiği de görülüyor.

Görüntüleme İmgeleri

Şiirde görüntüleme imgesi, görsel olanı aşan, tüm duyu organlarıyla ilgili olabilecek yaşantısal görünümünün şiir diliyle ortaya konduğu örnekleri kapsar. Bunlar, kimi zaman yalın bir anlatım içinde görünür. Kimi zaman da ortaya konuluşları sırasında bazı sanatlı anlatımlara başvurulduğu olur. Yani görüntüleme imgesi, anlatımda mecaza, aktarıma ya da sözsel başka dilsel beceri ve sanatlara çok ağırlık vermeden yalın ve etkileyici görüntülerin şiirsel içeriğin dili olarak ortaya konmasından doğan imgedir daha çok.

Görüntüleme imgesini sözsel ve bakış açısı imgelerden ayıran ana özellik, içeriği görüntüleyici bir araç durumuna getirilmiş bir dille yaratmasıdır. Bu imgelerde herkesin göremeyeceği ama gösterildiğinde onaylayabileceği türden izlenimlere yer verilebilir. Bunların içinde sözsel imgeler de bulunabilir; ama bunlar, daha çok, görüntüleme imgesini güçlendiren öğeler olabilir. Bu imgeye, "yaratıcı görüntüleme" de denebilir. Çünkü bunlarda şair, görüntünün görünmeyenini kendi izlenim, bakış ve yorumuyla anlatımına karıştırmadan edemez.

Bunlar kimi zaman cümle gibi küçük birimlerde, kimi zaman şiirin anlam birimlerinde, kimi zaman şiirin bütününde, kimi zaman da ki-

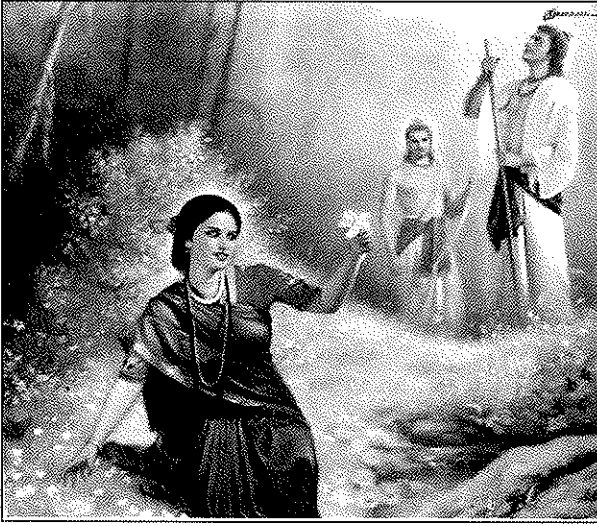
tap oylumundaki yapıtlarda gözlenebilir.

Beyatlı'nın "Endülüs'te Raks"ı bu türden imgelerle örülmüş bir şiirdir:

- 1 Zil. Şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı.. Şevk akşamında Endülüs üç defa kırmızı...
- 2 Aşın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir. İspanya neşesiyle bu akşam bu zildedir.
- 3 Yelpaze çevrilir gibi birden dönüşleri, İşveyle devrilmiş, saçılış, örtünüşleri...
- 4 Her rengi istemez gözümüz şimdi aldadır; İspanya dalga dalga bu akşam bu şaldadır.
- 5 Alnında halka halkadır âşifte kâkülü, Göğsünde yosma Gınata'nın en güzel gülü...
- 6 Altın kadeh her elde, güneş her gönüldedir; İspanya varlığıyla bu akşam bu güldedir.
- 7 Raks ortasında bir durup oynar, yürür gibi; Bir baş çevirmesiyle bakar, öldürür gibi...
- 8 Gül tenli, kor dudaklı, kömür gözlü, sürmeli... Şeytan diyor ki sarmalı, yüz kerre öpmeli...
- 9 Gözler kamaştıran şala, meftun eden güle, Her kalbi dolduran zile, her sineden:"Ole!" (Beyatlı, 1969:151-152)

Şair İspanya'da bir bahçede:

1. zili, şalı ve gülüyle bir dansöz; 2. onu neşe ve coşkuyla izleyen insanları 3. dansözün zili, şalı ve gülüyle İspanya'yı simgelemesini görüntüleme yoluyla anlatmaktadır.
- Şair renk, devinim, görünüm öğeleriyle gör-sel, ses öğeleriyle işitsel, denebilecek görüntü

imgeleri yaratmakta, kendi duyduklarını diğer izleyenlerde de görerek, izlenenlerin yarattığı neşe ve coşkuyu ortaya koyduğu görüntülemele güçlü bir biçimde okurlara da duyumsatmaktadır.

Özellikle 3, 7 ve 8. beyitlerde görüntülemenin hayli etkili bir biçimde imgeleştirdiği gözlenmektedir.

Bu türden imgeler, görüntüyü yalın bir dille anlattıklarında da o yalın anlatımı imgesel değere yükseltebilir. Sözgelimi Orhan Veli Kanık'ın "İstanbul'u Dinliyorum" adlı şiiri bu türden bir anlatımın egemenliğindedir ve yalın anlatımı imge değerine yükseltildiğini de yer yer duyumsatır okura.

İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
(Kanık, 1987:102)

Attilâ İlhan'da bu imgeler, çoğu zaman sine-
ma diliyle görünütüleyici şiir dilini birleştirerek oluşur:

elinin arkasında güneş duruyordu
aylardan kasımdı üşüyorduk
ağacın biri bulvarda ölüyordu
şehrin camları kaygısız gülüyordu
her köşebaşında öpüşüyorduk
(İlhan, 1995:60)

Şiirin diğer bölümlerinde de görülebileceği gibi, Orhan Veli burada gözleri kapalı durumda İstanbul'u hayal ederken, görüntüleri dikkat çekici çizgilerle veriyor, yosma görünüşlü kadının elinden düşürdüğü şeyin ne olduğunu "bir gül olmalı" sözüyle belirsiz bırakırken okuru

çağrışımlara yönlendiriyor ve yalın anlatım, görüntü desteğinde, imgesel niteliğe bürünüyor.

Şiirlerdeki görüntü, gerçeği görüldüğü gibi ve bu kadarıyla yansıtmaz. Onun "görünmeyen" yanlarını da imleyen öğelerle yüklüdür. Dilin çağrışım yaratma, anlamı çoğullaştırma ve derinleştirme, anlatılana yorumsal olanaklar kazandırma...işlevlerine katılır ya da bu yoldaki duyguları pekiştirir. Şiirsel içeriğin görünmeyen yanlarını aydınlatıcı bir işlevi vardır.

Görüntüleme dize, ikilik, dörtlük, beşlik... türünden birimlerinde verildiği gibi, kimi zaman "Endülüste Raks"ta olduğu gibi şiirin bütününde yer alabilir. Kimi zaman da bir kitap boyunca etkili bir imge olarak kullanılabilir. Örneğin Dağlarca'nın Haliç (Dağlarca, 1972) adlı yapıtı, İstanbul'un taşra yoksulları tarafından -bir bakıma- işgal edilisinin haliç çevresinde ve yük taşıyan kayıklarda görüntülenmesi diye özetlenebilse de bu görüntülemeyle pek çok şey anlatan bir ilginç bir yapıttır.

Ritmik İmgeler

Bu imgeler daha çok ölçü kalıplarıyla yazılmış ve/ya da söylenmiş şiirlerde ritmin anlama katılmasından doğan devimsel çağrışımlarla ilgilidir. Buna karşın serbest ölçüde de ritmin içerikle bütünleşen, dolayısıyla, da imgeleşen kullanımlarından da söz etmek gerekir.

Yazılı şiir örnekleri görülmeye başlandıktan sonra, ritim ve ölçü, hatta uyak da, şiirde bir alışkanlık olarak kullanılmaya, yani şiirin içeriğine ve kendilerine yabancılaşmaya başlamıştır. Oysa başlangıçlarda törenler ya da çalışma yaşamı içinde varlık bulan şiirin yapısında; söz, ritim, ölçü, uyak içeriğe sıkı sıkıya bağlı biçimde oraya çıkmaktaydı. Dolayısıyla ritmin kendisi de anlatılan bir şeyin diliydi. Onun devinimselliği ise, gerek dinleyici gerek söyleyen açısından anlamla ilişkiliydi.

Ritim; ölçü ve uyağın kendilerine yabancılaştığı çağlardan sonra, modern dönemlerde yenden ve daha anlamlı biçimde gündeme geldi. Örneğin bizde, Servet-i Fünun dönemi şairlerinin aruz kalıplarını şiirin konusuna göre tasnif etmeye çalışması, bunun uç bir örneğidir. O şairler, konuya uygun ölçü kalıplarıyla dikkate alınması gereken kimi şiirler yazmışlardır.

Günümüz Türk şiirinde de ritim-içerik bağıntısını göz önünde bulunduran şiirler yazılmıştır. Burada modern şiirden başlayarak geriye doğru birkaç örnek üzerinde durulacaktır.

Nazım Hikmet'in "Makinalaşmak" şiirinde ritim, seslerin de desteğiyle içeriği duyumsatmaya büyük katkı sağlayan bir öğe olmakta, bir bakıma da imgeleşmektedir:

trrrrum,
trrrrum,
trrrrum!
Trak tiki tak!
Makinalaşmak
İstiyorum!

Beynimden etimden iskeletimden
geliyor bu!
Her dinamoyu
altıma almak için
çıldırıyorum!
Tükrüklü dilim bakır telleri yalıyor,
damarlarımda kovalıyor
oto-direzinler lokomotifleri!

trrrrum,
trrrrum,
trrrrum!
Trak tiki tak
Makinalaşmak
İstiyorum!
(N.Hikmet, 2 007:38).

Burada ritmik devinim, sesle birlikte bir bakıma dile gelmekte; ilk ve son bölümler, içeriği hem sessel hem de ritmik izlenimlerle duyumsatmaktadır. Bu bölümler hem ritmik hem de sessel imge için örnek gösterilebilir.

Aşağıdaki iş türküsünün nakarat bölümünde benzer bir biçimde hem ses hem de ritim olarak imgesel bir işlevden söz edilebilir:

Haydindi kirtmenin kızı(Sunam oy)
Yanağı gülden kırmızı
Gerdanında benleri var (aman)
Sandım seher yıldızı

Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt

Öyledir yâr öyledir (Sunam of)
Aşk adamı söyletir
Almış kirtmeni yanına(aman)
Bülbül gibi söyletir

Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt

(Öztelli, 1972: 358)

Bu türkü, halı dokuma sırasında söylendiği anlaşılan bir iş türküsüdür. Başlangıçta, halı dokuyan bir kız tarafından da, bir başkası tarafın-

dan da söylenmiş olabilir. Ama iş (halı dokuma) sırasında giderek koro biçiminde de söylenegelerek son biçimini aldığı bir gerçek.

Türkünün hane bölümlerinde bir kirtmen (halı dokuyucu)in güzelliğinden söz ediliyor ve aşkla, yanık biçimde türkü söylendiği anlatılıyor. Kavuştak bölümünde ise halı dokunuşu sırasında yapılan eylem ve çıkarılan sesler ritmik bir düzende söyleniyor.

Bu ritmik ses düzeni kirtmenin güzelliği ile aşkla söyleyişi arasında iş yaşantısına gönderme yaparak yoruma açık, ilginç bir bağlantı kuruyor.

kir tim de kirt
kir tim kirt

sesleri her iki kavuştakta da üç kez yinelenerek bir yandan çalışmanın süregittiğini, öbür yandan güzellik, aşk izlekleri çevresinde türküler yakıldığı düşüncesini uyandırıyor. Böylece kavuştaklar, kuru bir ses olarak değil, halı dokuma aşkını, genel olarak aşkı; güzel duyguların yaşanmasıyla çalışma hayatının tekdüze sürüp gitmesi arasındaki uyumsuzluğu ve belki de bu uyumsuzluğun biraz da ironik biçimde giderilmesi isteğini duyumsatan bir süreklilik duygusu uyandırıyor. Anlamsız gibi görünen bu ritmik ses düzeninde, içeriğin dokusuna dönüşen yalnız sesler değil, onların ritmik düzenidir aynı zamanda.

Buradaki nakarat bölümünü Enver gökçe de bir şiirinde kullanmıştır (Gökçe,1981:33-36).

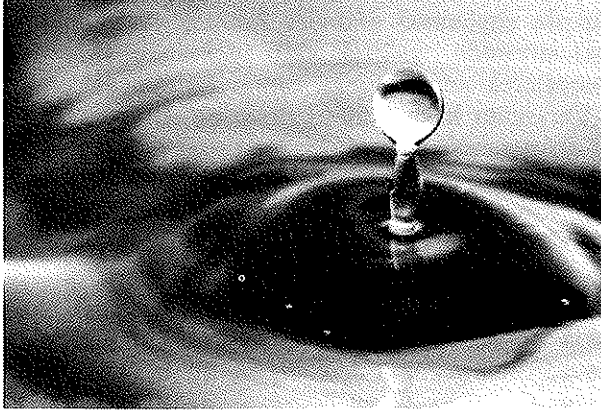
Servet-i Fünun dönemi şairleri, şiirlerinin ölçüleriyle konuları arasında bir uygunluk bulunduğunu kanıtlama çabasına örnek gösterilecek şiirler de yazdılar. Örneğin Tevfik Fikret'in "Yağmur" şiirinden alınan aşağıdaki parçada kullanılan ölçünün yağmur damlalarının camlara titrer gibi hareketlerle ve belli bir ritmik düzende vuruşlarını duyumsatmaktadır:

Kü çük mut / ta rid muh/ te riz dar / be ler
Ka fes ler / de cam lar / da pür ih / ti zâz
O lur dem / be dem nev / ha ger nağ / me sâz
Ka fes ler / de cam lar / da pür ih / ti zâz
Kü çük mut/ ta rid muh / te riz dar / be ler
Fe û lün/ fe û lün / fe û lün/ fe û l.

(Fikret, 1973: 240)

Bu parça, ölçü kalıbıyla yukarıda bölünen tefilelere göre sesletildiğinde, ölçünün yağmurun vuruş ritmini yansıttığı kolayca anlaşılabilir. Ünsüzlerin çıkarılışı sırasında ise damlaların camlara vuruşundaki sesler duyumsanabilir.

Bu türden örneklere, arandığında Divan şiir-

lerinde bile rastlanabilir. Örneğin Bâkî'nin "Sultan Süleyman Mersiyesi"nde ilk beyit ölçüye göre sesletildiğinde, padişahın ölümü, davul sesleri ritmiyle halka duyurulur gibidir:

Ey pâ yı ben di dâ m ge hi kay dü nâ
mü neng
Ta key he vâ yı meş ga le i deh rü bî di reng
- - / - - / - - / - -
Mef û lû fâ i lâ tû me fâ î lû fâ i lûn

(Bâkî, 1994:75)

Plastik imgeler bölümünde örneklenen şiirler de belli bir bütünsel düzene göre sesletildiğinde, şiirin ritmik akışının, içeriksel evrenini desteklediği izlenimini yaratabilir.

Ritmik imgeler, devinimsel bir karakter göstermeler de öncelikle işitsel alımlamayla ayrım-sandır.

Plastik İmgeler

Plastik imge, şiirin içeriğiyle ilişkili anlamsal derinlik, yorumsal ve çağrışımsal zenginlik olanakları taşıyan, özel olarak da şiirin diline katılan dış görünüş biçimleri diye tanımlanabilir. Kısacası, şiirin dış görünüşünün de içeriğin dili durumuna getirilmiş biçimine plastik imge denebilir.

Bu türden biçimler, şiirin özel içeriğiyle de-ğil de konusuyla genel olarak ilgili olduğunda, yapaylık izlenimi yaratabilir. Bu nedenle şiirin dış görünüş biçimleri, konuya göre önceden seçilmez, yaratma serüveni içinde şiirin doğasına göre ortaya çıkar.

Gerçek şair, örneğin adalet duygusunu işlerken şiirini eşkenar üçgen biçiminde kurmak gibi saçma bir yolu denemez. Şiirinin plastik görünüşünü, yazılma serüveni içinde, belki de çeşitli biçimlerde yoğurarak, farklı biçimleri bulup değiştirerek, şiirinin doğasıyla yaratır.

Batı dillerinde olduğu gibi, Türkçede de plastik görünümü çok farklı biçimlerde olan şiir de-

nemelerine rastlanmaktadır. Ama bu türden metinler çok yer kapladığından burada birkaç örnekle yetinilecektir.

Türkdede müstezattan serbest müstezata geçildiğinde özgür koşuğun yolu daha iyi açılmaya başlanmıştır. Ama bu, dış görünüşün içeriğin dillerinden biri olduğu anlamına gelmez. Diyalektik anlayışlarına uygun gördüklerinden Fütüristlerden dizelerin kırıla kırıla basamaklandırılmasını önemseyerek uygulayan toplumcu gerçekçiler, genel bir devinim anlayışını benimsediklerinden, onların bu genel uygulamaları bir şiirin özel içeriğiyle ilgili sayılmaz. Bunun için Nazım Hikmet'in kimi özel denemeleri örnek verilebilir. Yukarıda ritimle ilgili bir parçası yer alan "Makinalaşmak şiiri böyle bir örnektir.

Bunun için Dağlarca'nın Mevlana'da Olmak-Gezi'deki "Bölüşülmüş Ekmek" adlı şiir de örnek gösterilebilir.

Bu örneklerin bütün olarak bir arada görülmesi plastik görünümü algılama bakımından kolaylık sağlayacağından, mümkün olduğunda, bir sayfaya yerleştirilmeleri uygun olur.

Bir ışık üstünde gelir.

Bir dev gece
Tarlalarda
Tarlalarda
Buğday tanelerini toplar.

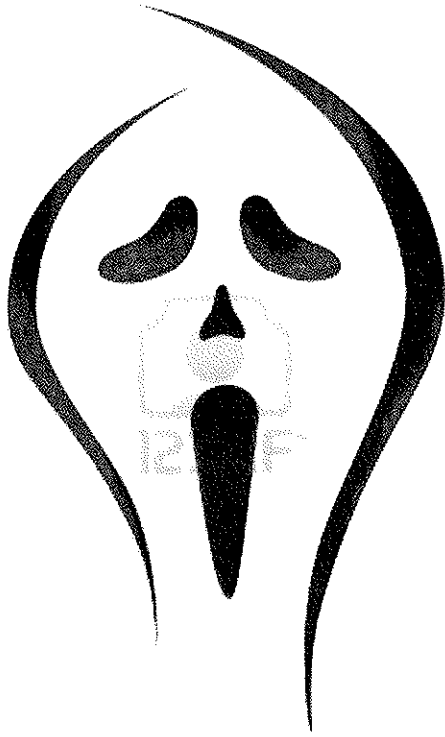
Bir dev
Yalnızların soyunduğu yer altı,
Yalnızların soyunduğu yer altı,
Benim anılarım.

Bir dev
Yiten ülkelerde
Yiten ülkelerde
Gömütler sürücüsü.

Bir dev
Usun
Usun
Duyusu bir dev

Bir dev
Senin elin
Senin elin, hey
Benim elime.

Kara
Kara derililerin
Kara derililerin attığı
Kara derililerin attığı ok
Kara derililerin attığı ok bulsa da
Kara derililerin attığı ok bulsa da beni
Kara derililerin attığı ok bulsa da beni sevgileyin
Gider bir ışık üstünde.
(Dağlarca, 1958: 27 - 28)

Mevlana ile ilgili bu şiirde, bir ışık üstünde gelip giden Mevlana ve / ya da Mevlana sevgisidir. Şiirin sonunda “kara” dizesiyle başlayan birimde, sözcük sayısı gittikçe artmakta, söz diziminin uzatıldığı görülmektedir. Burada yitik ülkelerden atılan bir okun giderek yavaş yavaş gelip şaire değmesinin biçimi resmediliyor gibidir. “Kara”dan sonra, sözcük sayısı giderek arttıkça, sanki okun ilerleme çizgisinin giderek uzayışını ve gelip sözcüğü hatta ilk ve son dizelerde gelen ve sonra giden oku düşündürebilmektedir. Mevlana sevgisi hem “ok” motifiyle, hem okun bilinmez bir yerlerden atılışıyla, yavaş yavaş gelip şairi buluşuyla ve bir ışık üstünde gidip gelişle etkili biçimde anlatılmıştır. Dizelerin sözcük sayısı arttıkça anlam daha bir belirginleşmektedir. Okun belirsiz uzaklıklardan atıldıktan sonra giderek yavaşlamasını ve gelip şairi bulmasını da anlatacak biçimde söz uzatılıyor. Böylece de etki gücü pekiştiriliyor.

Cemal Süreya'nın “Striptiz” adlı şiiri, bu konuda tipik bir örnektir:

Kaç nota var
Do re mi fa sol la si
Onun da üstünde o kadar giysi

Eteklği fa
Sütyeni sol
Papuçları la
Şapkası si

Sevmektedir onları
Kendi bedeni gibi

Usul usul giyinir
Sabahları evinde
İşte do, sonra sırasıyla

re
mi
fa
sol
si
Sonunda da şapka si

Püsküren bir çiçek gibi
Çıkar kapıdan

Gel ki geceleri sahnede
Müzik başlamayagörsün
Her şey hızlanır birden
Açılıp kapanmaya başlar
Burun delikleri

Hiç de uzakta olmayan
Bir piyano eşliğinde
Müthiş bir hışımla
Atı atıverir
Üstündekileri:
Alın size si

İşte la
sol
fa
mi

re
dooo!

(C. Süreya, 1990: 156-157)

Bu şiirde, bir dansözün kalktıktan sonra giyişi ve striptiz sırasında soyunuşu anlatılıyor.

Cemal Süreya, kimi şiirlerinde cinselliği pornografinin sınırlarına kadar getirip orada özellikle tutar ama sınırı geçmez pek. Çünkü yapının bu düzeyden erotik bir düzeye yükselmesi, onun için önemlidir.

Bu şiir, Tevfik Fikret'in “La Dans Serpantin” adlı şiiri okuduktan sonra yazılmış izlenimini vermektedir. Ne var ki Türkçenin en güzel şiirlerinden biri olan “La Dans Serpantin” de saf

bir estetik kaygı ağır basmaktadır. Bu şiirde ise, cinsellik estetik hazzın içinde kendine yer açmıştır. Bu şiirin estetizmi, pornografiden erotizme yükselmesiyle başlar.

Şair, şiirinin dış görünüşüne –striptizci kadının sabah giyinişini ve geceleri soyunuşunu anlattığı yerlerde– sahnedeki striptiz yapan kadın görünüşü vermeye çalışmış. Öte yandan kadının giysilerini birer nota adı ile adlandırmıştır. Kadın giyinmeye şairin adını belirtmediği (çünkü bunu okura bırakmıştır) “do” dediği giysiyle başlar. Giyinme, “sı” denen şapka ile tamamlanır. Soyunma ise, şapkadan başlar ünlemleri ve söylenişleri uzatılmış “dooo!” ile tamamlanır. Sondaki “dooo” biçiminde yazılıştan, son giysinin fırlatılışı ve dikkatleri üstüne çekilişi, soyunmanın sonlanışına kuvvetlice vurulmuş bir darbuka sesinin katılması anlamları da yüklenilmiş görünüyor. Böylece şair, şiirin plastik görünüşüne bile bir kadının giyinip soyunmasını anlattırır. Şiirde böyle bir plastik yapı, aynı zamanda şiirin içeriğini ve yapısını bütünleyen bir imgedir

Sonuç Cümleleri

Bu yazıda şiirsel imgeler, şiirin içeriğini dokuda gösteren (yansıtan, sezdirenen, duyumsatan) öğelerden biri olarak çeşitlendirilmiştir. İmgenin söz dışındaki şiir dili alanlarında da aranabileceği düşünülmüş, imge türleri buna göre belirlenmiştir.

Ancak, bu yeni imge sınıflaması, önce yapılmış çalışmaları dışlamıyor.

Geleneksel söz sanatları da daha önce belirlenmiş imge türleri de burada sözü edilenleri açıklamada, nitelendirmede, hatta çözümlemede yeri geldikçe yardımcı olacak birikimlerdir.

Ayrıca önceki imge kavramlarından büyük çoğunluğu şiir inceleme, eleştiri ve değerlendirmelerinde yeri geldikçe kullanılabilecek kavramlardır.

Burada yapılan, şiire yaklaşımda daha sağlıklı sonuçlar doğuracağı düşünülen ve şiirin içeriğiyle yapılan süreçleri boyunca etkileşim ilişkisi içinde olan imge kavramlarının aynı bağlamda belirlenmesi ve düzenlenmesidir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Haşim (1970) “O Belde”, Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi. (haz.) Kenan Akyüz. Ankara. Akı, Niyazi (1960). Yakup Kadri Karaosmanoğlu. İstanbul.
- Bâkî (1994). Bâkî Dîvânı. (haz.) Dr. Sabahattin Küçük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1969). Kendi Gökkubbe-miz. İstanbul MEB Yayınları.

Çelebi, Asaf Halet (2001). Bütün Şiirleri. 2. baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dağlarca, Fazıl Hüsnü (1958a). Batı Acısı. İstanbul: Varlık Yayınları. (1958b). Mevlana'da Olmak-Gezi. İstanbul: ÇağrıYayınları. (1963). “Büyütme-mek”, Varlık. S. 602, 15 Temmuz.

Dıranas, Ahmet Muhip (1974). Şiirler. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Erözçelik, Seyhan (2001). “Son Vezir Aşafın Şiir Dünyasında”, Nedircik Yavruları/ Bir İpuçlandırma Çalışması” Asaf Halet Çelebi, Bütün Şiirleri. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gökçe, Enver (1981). “Kırtım Kırt” Enver Gökçe: Yaşamı/Bütün Şiirleri. Ankara: Ayko Yayınları.

İlhan, Attilâ (1995). Sisler Bulvarı. 8. baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kanık, Orhan Veli (1987) Bütün Şiirleri. İstanbul: Adam Yayınları.

Kaplan, Mehmet (1971). Tevfik Fikret. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kısakürek, Necip Fazıl (1981) Çile. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Nazım Hikmet (2007). Bütün Şiirleri. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Nedim (1972). Nedim Divanı. (haz) Abdülbaki Gölpınarlı, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

Nefî (1993). Nefî Divanı. (haz) Yard. Doç. Dr. Metin Akkuş. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özdemir, Emin (1983). Yazı ve Yazınsal Türler. İstanbul: Varlık Yayınları.

Tevfik Fikret (1973). Rüba-ı Şikeste ve Diğer Eserleri. (haz) Fahri Uzun, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

Özelli, Çahit (1972). Evlerinin Önü: Halk Türküleri. İstanbul: Hürriyet Yayınları.

Timuroğlu, Vecihi (1994). Şiirin Büyücü Kızı: İmge. Antalya: Akdeniz Kitap Kulübü.

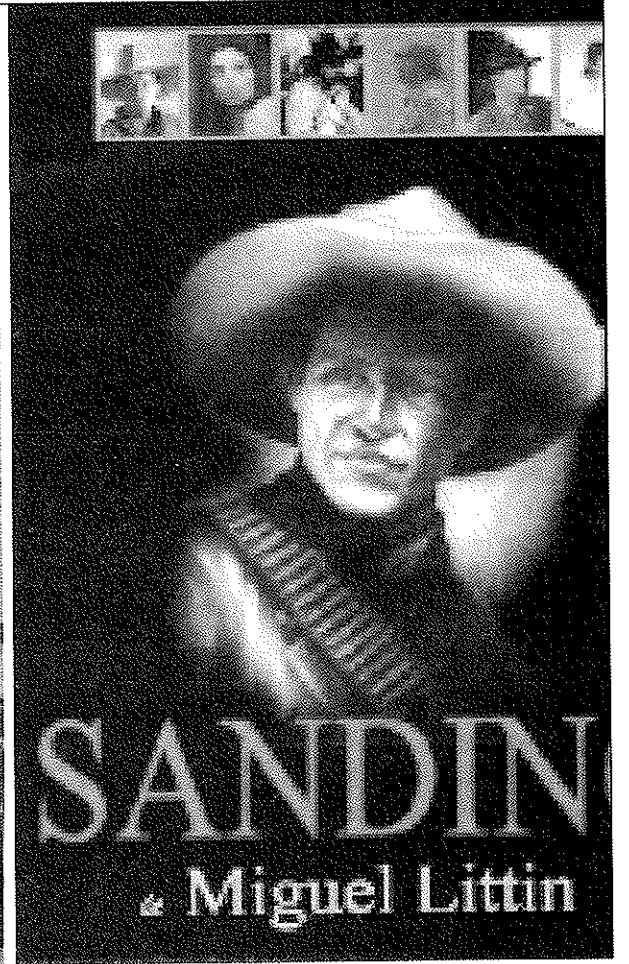
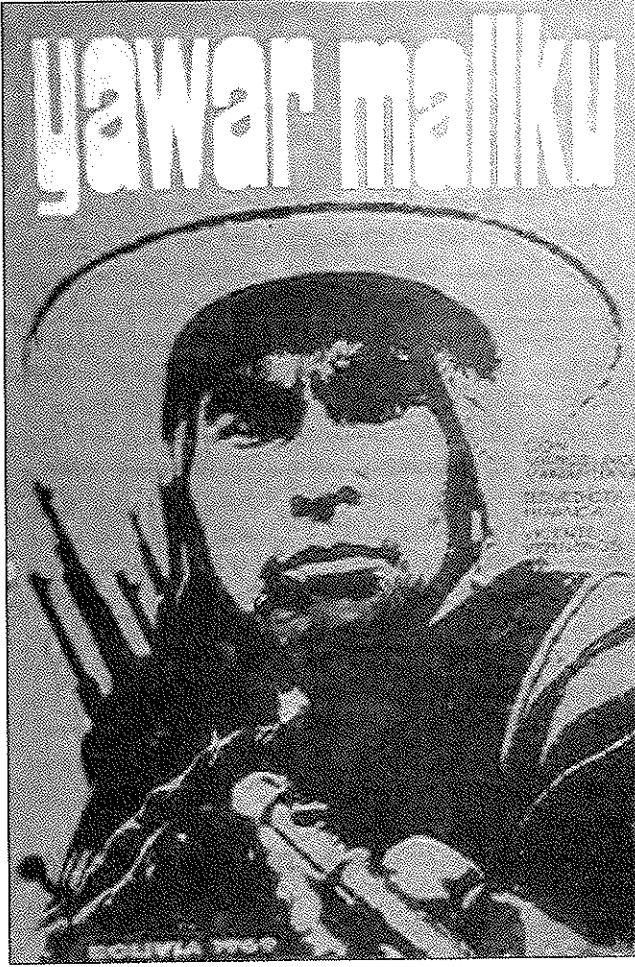
Wellek, Rene ve Austin Warren (1982). Yazın Kuramı. (çev.) Yurdanur Salman ve Suat Karantay, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yetkin, Suut Kemal (1960). Düşün Payı. İstanbul: Kitap Yayınları.

Yunus Emre (1991). Yunus Emre Divanı. (haz.) Dr. Mustafa Tatçı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Sinemanın doğrusu ve doğru sinema

Yılmaz Hüröglü

Sinemamızı yine ve yeniden piyasa koşullarının belirlediği sınırlar içinde mi düşüneceğiz yoksa bağımsız, piyasa dışı yapım ve gösterim olanaklarını zorlayarak yeni bir yolun taşlarını döşemeye mi başlayacağız? Türkiye sineması varoluşundan beri bağımsız bir damar oluşturamadığı gibi sisteme de angaje olmuş, kendi özgün anlatım dilini yaratamamış ve yaratamamaktadır. Eli yüzü düzgün filmleri şöyle yan yana koysak çıkan ses ortak bir sinema dilinin sesi olmaz. Anadolu topraklarının acılarını ortaklaştırmayı becerememek, yaşananlar konusunda mutabık kalınamaması, her konuda resmi tarihin dayatılması, kültür ve sanat konusundaki kavramsallaştırmalar farklı

algılama ve pratikleri doğurmuştur. Bu da 60'lı yıllarda sinemaya Yeşilçam şemsiyesi altında Halk Sineması, Ulusal Sinema, Milli Sinema ve Sinematek Çevresi olarak yansımıştır. Yine aynı yıllarda Toplumsal Gerçekçi Sinema diye anılan filmler bir elin parmaklarını geçmez. Ayrı tutmamız gereken Yılmaz Güney, istediği sinemayı yapabilmek ve kitlelere ulaşabilmek için Yeşilçam'da oluşturduğu Çirkin Kral mitosunun prestijiyile yaptığı filmler ilgi çekmiş, yaygın olarak izlenmiştir. Güney'in Türkiye gerçekliği üzerine algı ve yargıları devrimci inancının motivasyonu ile yatağını bulmaya çalışmıştır, sonrasında bu yatak mecrasında beslenememiştir..

Sonucunu gerçekliği algılama, anlamlandır-

ma ve yorumlama sürecinin oluşturduğu zihniyet dünyamızın belirlediği, kendini ifade etmenin yollarından biri de sinema sanatıdır. Şimdilerde Türkiye'de film çekme ve izleme etkinliği gerçeklerle yüzleşmekten çok gerçeklikten kaçmanın aracına dönüşmektedir. Kendini ifade etme ama sadece ve sadece 'kendini' ifade etme, sakın ola bu işe toplumsal olanı karıştırmamaya kadar varmaktadır. O zaman da boş bakan, konuşmayan, konuşamayan, durağan, donuk, nereye ait olduğu belli olmayan tipler arzi endam etmektedir.

Eksenini Kürt gerçeğinin belirlediği, yılların biriktirdiği sosyal,ekonomik,etnik ve sınıfsal meseleleri gündemlerine alan filmlerle farklı bir dil oluşturmaya çalışan sinemacılar daha doğru işlere imza atmaktadırlar. Yine de sınıf ekseni bakışın iska geçildiğini vurgulamadan geçmeyelim. Sanatçıların kendilerini bir tespit mercii kabul edip gerçeği ve dünyayı yeniden temsil le yetinmeleri yapılan işin eksikliği olmaktadır. Görünenin, gösterilenin ve nesnelliğin örtüsünü kaldırıp olan biten gerçeği açık etme, sosyalist bir perspektif ile öncü ve devrimci bir sanat pratiğine varabilme, sınıfsal bakabilme yetisini geliştirmeye ilgilidir.

"Niçin film çekiyoruz?" sorusuna verilebilecek cevaplar yapılan işin niteliğini belirlemektedir

1.Cevap-Festivaller için film çekiyorum.

Film festivallerine katılıp ödül almak bir sinemacının dünyada tanınması, önemsenmesi ve sinema piyasasında "marka" olmasını sağlamaktadır. Festivalin genel "konseptine" uygun tasarlanıp çekilen filmin ödül almasında etken olacak kriterler yapım sürecinde gözetilir. Prestijli festivallerin (Cannes, Venedik, Berlin, vb.) ve jürilerinin düşünsel ve estetik plandaki tercihleri, yönetmenlerin yaratıcılıklarına ne gibi kısıtlamalar ya da açılımlar getirdiği ayrıca tartışılabilir konulardır. Sonuçta bu filmler çoğunlukla tuzu kuru orta sınıfların entelektüel kesimlerinin bir kısmı tarafından izlenmekte, sonra da filmlerle ilgili anladıkları ile anlayamadıkları üzerinden bol bol gevezelik yapmaktadırlar.

2.Cevap- Kendim için film çekiyorum.

Festivaller, ödül heykelcikleri beni fazla ilgilendirmiyor. Sorunum kendimle ve uyumsuz bunalımlı bireylerle. Ben ve bu bireyler niçin

böyleyiz? Hımm! Çocuklukta başımıza gelen filan travma ile baş edemeyip uyumsuz tipler mi olup çıktık? Egolarım mı yönlendiriyor beni? Şizofren miyim, neyim? Zaten Freud da bu konuda... vs.vs.

3.Cevap-Gişe için film çekiyorum.

En realist sinemacılar olarak nitelendirilebilirler. Çünkü piyasa taleplerine uygun şablonlara göre para kazanmak için filmlerinin fizibilitelelerini hazırlarlar. Sonuçta onlar için film, arz talep çerçevesinde üretilen bir ticari metadır. Ürünün geniş izleyici kitlesine ulaşması için her türlü reklam yöntemi kullanılır, her yol mübahdır.

Film eleştirisi konusu da ayrı bir trajedi. Eleştiri yerine film analizi demek daha doğru gibi. Analizi becerebilmek sosyal-ekonomik-siyasal-psikolojik-felsefi bilgi birikimine gerek duyurmaktadır. Film eleştirmenleri, boyalı basın sayfalarında ve magazin ağırlıklı renkli dergilerde majör şirketlerin beğenilerini belirten elemanları gibi boy gösteriyorlar. Hollywood yönetmen ve filmlerini allayıp pullayarak ortaya salıyorlar, izleyicinin bakış açısına istenen doğrultuda yön veriyorlar. Toplumsal ve ideolojik olan ya bilgisizlikten ya da bilerek çözümlenmiyor aksine toplumsal, siyasal ve ideolojik olan yadsınıyor. Postmodern kodlarla yeni "açılımlar" getirme hevesi absürd bir filozofi doğuruyor. Anlatılanın toplumsal yapının neresini dile getirdiği ve onu zihinsel olarak nasıl yeniden ürettiği ile filmin kendini izleyicisine nasıl sunduğunun pas geçilmesine kadar varan bir düzeysizlik dergilerinden etrafa saçılıyor.

Hayatın her alanına müdahil olan modernizm, aydınlanma, rasyonalizm ve pozitivistin görüşleri üzerinden kendini varederken sanat üzerinde de yönlendirici olmuştur. Sanattaki akademik anlayışların yıkılmasında fikri öncü olurken birçok sanat akımı ve tekniğinin doğmasına neden olmuştur. Klasik sanat biçimleri sonrasında modern sanat biçimleri devamlılık arz ederek vardıkları son nokta itibarıyla küreselleşen dünyanın yeni zihniyet yapısını oluşturmuşlardır: postmodernizm. Yukarıdaki soruya verilen üç cevap ve film eleştirisi konusunda yazdıklarımın muhatapları bu zihniyetin üretici unsurlarıdır. Zaten bu üretici unsurlar da söz konusu zihniyet içinden neşet etmişlerdir.

Kapitalizm kendi krizlerinden her seferinde yeniden doğarken amaç sermayenin hegemonyasını ilanihaye sürdürülebilir kılmaktır. Bu sürdürülebilirliğe toplumsal muhalefeti engellemek,

kitleleri gözetim ve denetim altında tutmak, yönlendirmek, sisteme uygun bireyler topluluğu oluşturmak için kitle iletişim araçları azami ölçüde kullanılmaktadır. Medya (görsel, yazılı) sektörü, Sinema sektörü, müzik sektörü

sistemin devamı için önemli ve gerekli üretimi yapan uluslararası sermaye gruplarıdır. Bugün bunlara başka bağlamda sosyal medya ortamları da eklenmiştir. Hatta sosyal medya sayesinde kurulabilen "sıkı" iletişimle "devrim" bile yapılabilir.

Sermayenin hegemonyasının sürdürülebilirliğine takoz koymak şimdilerde yeni liberal politikalara karşı mücadelede aktif olma görevini önümüze getirmektedir. Türkiye'nin AKP iktidarıyla vardırılmak istendiği otoriter tek adamcı yönetim yapısı, merkezinde ve çevresinde sermayenin serbestçe at oynattığı bir pazar oluşturma operasyonudur. Bu operasyonda emekçilere düşen, mevcut ekonomik ve sendikal haklarının da budanarak muhalefet etme imkânlarının yok edilmesidir. Yine de eldeki imkânlarla değişik mecralarda çalışılarak oluşturulmaya çalışılan toplumsal muhalefete sinema özelinde nasıl bir katkı yapılacağının düşünülmesi gereken zamanlardayız.

"...; ne zaman diğer Latin Amerika ülkelerinde büyük olanaklar kullanılmaksızın politik içerikli sinema yapıldığının gerçekliğini gördük, o zaman biz de bir gedik açtık geçtik. Oldukça açık fikirlerle ve biraz ham filmle sinemasal yapımın alışılmış kalıplarını kırarak film yapmak için geçtik. Maddi yapımın sorunlarını çözmeye yarayan bir yolun, aynı zamanda, filmin içeriğine ilişkin belli sayıda politik sorunları hallettiğini meydana çıkarabildik. Çünkü biliyoruz ki, eğer ekonomik planda yapım uzlaşmaya dayanıyorsa, politik olarak doğru bir sinema yapmak pek mümkün değildir."

"Bu sinemayı ticari salonlarda dağıtmaya girişiminin tamamıyla imkânsız olduğunu fark ettik, o zaman buna koşut, sendikalardan, evlerden, okullardan, vb. geçen çok ama çok etkili bir dağıtım ağı yarattık. Bu ağın işleyişi maksimum etkililiğine Allende'nin seçim kampanyası süresinde ulaştı: söylevlerinden önce kitlelere film gösteriliyordu." (Çağdaş Sinema Dergisi Nisan1975 sayı:7 Şili'li Yönetmen Miguel Littin ile yapılan söyleşinin çevirisi)

Latin Amerikalı sinemacılar bize pratikte denemiş, sonuçları ortada, önemsenmesi ve değerlendirilmesi gereken deneyimler sunuyorlar. Birinci (Hollywood sineması) ve İkinci (Avrupa auteur sineması) sinemanın gerçekleri kitlelerden saklayan, yumuşatan ya da toplumsal ola-

nın arka plana itildiği sinemasına ve klasik anlatı yapısına itibar etmeyen Üçüncü sinema yönetmenleri söylem ve eylemleri ile yol göstericidir.

"...eğer ekonomik planda yapım uzlaşmaya dayanıyorsa, politik olarak doğru bir sinema yapmak pek mümkün değildir." Miguel Littin ve arkadaşlarının bu deneyimi bize , doğru sinema için birinci yolun maddi bağımsızlık olduğunu gösteriyor. Nasıl? Devlet yardımıyla yapılan filmlerde devlete laf söylemek için bin düşünüp bir yapmak gerekecektir. Yönetmenin bu durumda otosansür uygulaması elzemdir. Sermaye gruplarından alınan sponsorluk desteği ile yapılan filmler de farklı yapıda olmayacaktır. Söylenecek laf, konu edilen mesele sponso-ra dokunuyorsa ne olacaktır?

Yönetmen arkadaşlar çözümü nasıl buldular? Bireyi anlatayım ama sağı solu, sosyal konumu, düzene refleksleri kalsın, diğer tarafına bakalım. İletişim imkân ve araçlarının böylesine geliştiği, sinema dilinin aşamalar kat ettiği günümüzde naif ama vurucu bir dil ile hayata dokunan hikayeler anlatmak çok da zor olmasa gerek. Meselelerimize kaynaklık edecek hikayeler hayatın içinde, yanı başımızda akıp gidiyor, onları yakalamalıyız.

"..., sendikalardan, evlerden, okullardan, vb. geçen çok ama çok etkili bir dağıtım ağı yarattık." Filmlerin kitlelere ulaştırılmasında Türkiye'ye özgü koşullar da göz önüne alınarak değişik dağıtım kanalları ve gösterim mekanları yaratılabilir. Teorik altyapınız sağlam olsa bile pratik etkinlik yöntemlerinin oluşturulmasında rehber olmuyorsa nedenleri konusunda düşünülmesi. Sendikalar, dernekler, sosyal etkinlik gösteren tüm kuruluşlar, hatta sosyal medya imkânları bile bağımsız sinema çalışmalarının sürdürülüp yaygınlaştırılmasının maddi manevi destekçileri olabilirler. Aksi durumda piyasanın taleplerinden bağımsızlaşmış sinema var edilemez. Pazarın izin verdiği kadarıyla yetinip mevcut ortamda para ve prestij için rol kapmaya çalışanlardan olunur.

Sanat ve siyaseti birlikte düşünmemek, her ikisinin farklı alanlar olduğunu iddia etmek keşişme alanlarının kitleler için ne ifade edebileceğini gözlerden kaçırmaktır. Asıl bu iddia sanatı düzen siyasetine uyumlulaştırmaktır. Sanatçının iktidar ve sermayeye karşı uyumlu olma ile muhalif olma noktasında yaptığı tercihler eserlerinin kodlarını oluşturur. Politik olanın bireysel ve kültürel olanla ilişkilendirilerek estete edilmesi bizi sinemanın doğrusuna ve doğru sinemaya götürebilir.

Mutluluğun resmi mi?

Ayfer Coşkun

"S en mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin? İşin kolayına kaçmadan ama..." diye yazmıştı Nazım Hikmet Abidin Dino'ya. Kolayına kaçarmı hiç? Uzun bir şiirle bunun ne kadar zor olduğunu anlatmıştı Nazım'a:

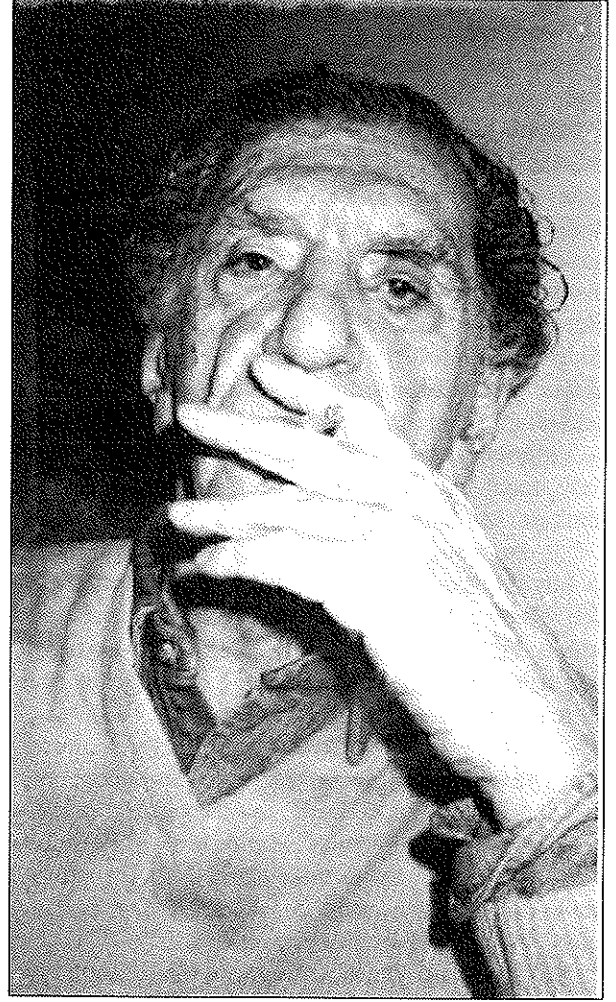
...
Ve dolışsaydık Türkiye'yi
Bir baştan bir başa
Yattığımız yerler müze olmuş,
Sürgün şehirler cennet
İşte o zaman Nazım,
Yapardım mutluluğun resmini,
Buna da ne tual yeterdi;
ne boya.

Tabii bunların hiç biri olmadığı için de, mutluluğun resmini yapamadı Dino. Ama mutluluğa aç olan insanlar için ona giden yolları aradı hep. Hem resimde, hem yazın sanatında, hem de filmcilikte...

23 Mart 1913 yılında İstanbul'da doğan Abidin Dino'nun çocukluğu, babasının işi nedeniyle, Cenevre ve Paris arasında geçti. İstanbul'a ancak 1925 yılında dönebildi. Türkiye'ye dönüşünden sonra kısa aralarla önce babasını, ardından da annesini kaybetti. Şair olan ağabeyi Arif Dino'nun etkisi var mıdır, bilinmez ama kendisini sanata ve özellikle de resme yakın buluyordu. Ve zamanla bu öyle bir tutkuya dönüştü ki, eğitimini yarım bıraktı. İlgi alanı oldukça genişti. Karikatürden resme; şiirden sinemaya kadar geniş bir ilgi alanı vardı. Bütün bu alandaki uğraşları sürerken, politikadan da uzak durmuyordu.

1930 yılından itibaren yapıtları yavaş yavaş yayımlanma olanağı buldu. Bazı kitapların kapak resimlerini yaptı, bazılarını da resimledi. Nazım Hikmet'in "Sesini Kaybeden Şehir", "Bir Ölü Evi", Pertev N. Boratav'ın "Türk Masalları" bunlardan birkaçıdır.

1933 yılında Dino, Zeki Faik İzer, Cemal Tollu, Nurullah Berk, Elif Naci ve Zühtü Müridoğlu ile birlikte D Grubunu kurdular. Grubun ilk sergisi Tünel'deki Narmanlı Han'daki bir dükkânda açıldı. Sergi ve grup oldukça ilgi çekti.

1934 yılına gelindiğinde, onun bir başka yönü ortaya çıktı. Bu da sinemaydı. O yıl sinema eğitimi için Sovyetler Birliği'ne gitti. Sonraki yıllarda Londra ve Paris yolculukları yaptı ve 1939'da yeniden İstanbul'a döndü. Bu arada D Grubundan ayrılmıştı. Bunun yerine "Yeniler" grubunu kurdu. Aynı yıl "Ses" dergisinde yazdığı bir yazıda, Türk resminin Avrupa'da birbirini izleyen akımlardan haberi olmadığı vurgulanıyordu.

"Yeniler" grubunun açtığı ilk sergi büyük ilgi çekti. Serginin liman ve çevresindeki balıkları ele alan konusu da ilginçti. Aynı grubun 1942 yılında açtığı kadın konulu sergiden Di-

no'nun resmi geri çekildi.

Abidin Dino'nun tüm yapıtlarına bir biçimde yansıyan sol-komünist dünya görüşü onun başına iş açmaktan geri kalmadı. Önce 1941'de Çorum ve ardından Adana'ya sürgün edildi. Sürgün yaşamı onun çalışmalarını engelleyemedi. Oralarda gazete çıkardı, oyun yazdı ama bu oyun hemen yasaklandı. Adana'da ise gözleri kuşkusuz pamuk işçilerine ve köylülere yöneldi. Kendisi de köylülerle ilk kez orada tanıştığını söylüyordu. Tabii onları, çalışmalarını ve yaşadıkları koşulları ele aldığı resimler yaptı. 1943'de evlendiğinde, hâlâ sürgündeydi. Bu kez de "Çingeneler" adlı bir senaryo yazdı, ama tıpkı daha önce yazdığı oyun gibi yasaklandı.

İstanbul'a ancak 1950 yılında dönebildi. Bu kez de 1951 tutuklamaları sırasında Türkiye Komünist Partisi ile ilişkisi olduğu savıyla sorgulanmış ama serbest bırakılmıştı. O dönemde gözaltına alınıp işkence yapılanlardan biri de şair Ahmet Arif'di. Arif sonraları Dino'yu ziyaret edip, işkenceleri anlatınca, bundan çok etkilenen sanatçı "İşkence" desenlerini yapmaya karar vermişti.

Abidin Dino için sürgünün dışında bir de yurt dışına çıkma yasağı konmuştu. 1952'de bu yasadı kaldırıncaya, Paris'e giden Dino, artık daha çok resimle uğraşmaya başladı. Bu alandaki çalışmalarını başta Fransa ve Amerika olmak üzere, bir çok ülkede sergileme olanağını buldu. Burada dönemin Picasso ve Chagall gibi ünlü ressamlarıyla tanıştı. Öyle ki bir dönem Picasso'nun etkisini taşıyan yapıtlar verdi. Evet, Paris'te yaşıyordu, ama ülkesiyle bağlarını koparmamıştı. Hem gelip gidiyor, hem de sergiler açıyordu.

Dino genellikle bir konuyu ele alır ve onun üzerine dizi resimler yapardı. "İşkence", "Uzay", "Savaş ve Barış", "Uzun Yürüyüş" çalışmalarında olduğu gibi. Daha çok siyah çizimlerde dolaşır. Renkli resimlerindeyse elinin parlak renklerden uzak durduğu gözlenir. Siyah-beyaz çizimleri zaten bize renk aratmaz. Öylesine hareketlidir ki bunlar, kıvrımlar ve tipler arasında gezinirken, adeta kayboluruz.

Kuşkusuz hep yeni arayışlar içindeydi, ama bir eli de hep yereldeydi. Çiçeklerde, kilimlerde, işçi ve köylü tiplerindeydi. Özellikle de işçi ve köylülerin sorunlu yaşamlarındaydı... İşte tam burada Yaşar Kemal: "Nazım Hikmet nasıl büyük halk şiirimizin son babasıysa, Abidin Dino da Anadolu kiliminin, yazmasının, cam bardağının, oyasının son büyük, görkemli halkasıdır... Nazım Hikmet şiirini halkıyla birlikte nasıl ördüysen, Abidin Dino da resmini ki-

limci kadın gibi öylesine dokudu..." derken, onun dayandığı kültür birikimine işaret ediyor.

Abidin Dino'nun hat ve minyatür sanatına olan ilgisi bilinmektedir ama orada da durmamış, halk edebiyatına da el atmıştır. Onun için resim adeta yaşamın ta kendisiydi. Öyle ki, ne sürgün ne de hastalıklar onu engelleyebilmiştir. 1967'de Fransa'da böbrek ameliyatı olduğunda bile, o sıkıntılı günlerini yansıtan resimler yapmıştır.

Yurtdışında yaşadığında ülkesindeki olayları izleyen Dino'nun tüm dünyadakiler de ilgi alanındaydı. Örneğin Çernobil kazasından sonra yaptığı siyah-beyaz bir dizi akrilik tablo bunun ilginç örneklerinden biridir.

Onun renkle en çok haşır-neşir olduğu çalışmaları çiçek konulu olanlardır. "Çiçekler", "Doksan Çiçek", "Yüz Çiçek", "Çiçekleme" gibi çok sayıda tabloyu gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalarında da renk, yine çok parlak değildir ve biçimleri ilk anda yadırganmasa da, biraz daha yakından inceleyince yine onun yaratıcılığıyla karşılaşılır. Çoğunun rengini de, kendisini de o yaratmıştır. 1956'dan itibaren yapmaya başladığı, çoğunluğu yağlıboya olan bu tablolar için Dino şöyle demişti: "Acının resimlerinden sonra bir tür görsel bir sağlığa kavuşmak istedim. Var olmayan ve hiçbir zaman var olmamış ve var olmayacak çiçeklerin resimlerini..."

Abidin Dino, baştan beri anlatılmaya çalışıldığı gibi salt bir ressam olarak değerlendirilemez. Gerçekten sanatın farklı alanlarına el atmış ve yapıt vermiş çok yönlü bir sanatçıdır. Yazıyı onun resim üzerine yazdığı birkaç satırla sonlandırabiliriz.

"...Kanlar içinde yaratıklar gördük... katanlar içinde boğulan balıklar...nefesi kesilen bebekler gördük...ufalan, toz olan uluslar, devleşen tekeller gördük...Saymakla bitmez ki! Ya resim, zavallı resim ne işe yarar bunca çılgın ortamda? Belki hiçbir işe yaramaz. Ama belki bir bayraktır resim. Bir beraberlik çağrısı, kara kadere isyan, bir çeşit küfür, bir soru, güzel günlere ağıt ya da korkular dağıtan çocuksu bir oyun. Kara içinde ak bir umut, bir sevinç kıvılcımı...ne olursa olsun."

Ardında birçok resim, kitap, senaryo ve hatta film bırakan Abidin Dino, 7 Aralık 1993 yılında Paris'te aramızdan ayrıldı.

Kaynakça:

- 1-Resme Bakan Yazılar- Ali Artun
- 2-Hayal ve Sanat. Abidin Dino-Şehmuz Güzel
- 3-A'dan Z'ye Abidin Dino- Zeynep Avcı
- 4- Çağdaş Türk Sanatı- Sezer Tansuğ

Sosyalist hareketin bir kaybı daha:

Osman Sakalsız

Türkiye İşçi Partisi (TİP), TBKP üyesi ve yöneticisi, SBP ve ÖDP kurucusu Osman Sakalsız, 6 Ocak 2013 saat 21:55 te, Akciğer kanseri tedavisi gördüğü Almanya'nın Düsseldorf kenti hastanesinde yaşamını yitirdi.

1947 doğumlu olan Osman Sakalsız, 1963'te Ankara Sanat Enstitüsünden mezun olarak çalışmaya başladı. 1965 yılından itibaren TİP üyesi olan Osman Sakalsız, 65 yıllık yaşamının 50 yılını sosyalizm için örgütlü mücadele içinde geçirdi. TİP'in Ankara İl Başkanlığı ve MYK ve Politik Büro üyeliği yaptı. 12 Mart 1971 darbesinden hemen sonra açılan 1. TİP davasında yargılandı, hapse mahkum edildi. Yürüyüş dergisi'nin Genel yayın Yönetmenliğini yaptı. 12 Eylül 1980 faşist askeri darbesinin ardından yurt dışına çıktı. Avrupa'da siyasi sürgün yıllarında demokratik kitle örgütleri ve göçmen örgütlenmesinde yer aldı. DİBAF (Demokrasi İçin Birlik) Genel Başkanlığı yaptı. Türkiyeli Göçmen Dernekleri Federasyonu (GDF) kurucularındandı.

TİP ve TKP'nin birleşmesiyle oluşan TBKP'de Genel Sekreter Yardımcılığı yaptı. 90'lı yıllarda Türkiye'ye döndü, SBP ve ÖDP kurucusu oldu.

Arkadaşı Selim Mahmutoglu, Osman Sakalsız'ın yaşamı ve mücadelesini mail gruplarına yolladığı aşağıdaki mektupta şöyle anlattı:

"Pratik zeka, güçlü bir hafıza ve analitik düşünme yeteneği... Osman Sakalsız dendiğinde aklıma önce hep bunlar gelir. Bir de "devletin ve siyasetin dili" üzerine çok iyi bir uzmandı diyebilirim. Biz ona satırları okumaz, satır arasını okur derdik. Bizimki espriydi tabii, aslında satırları da okur hem de iyi okurdu. Yazılan veya söyleneni, seçilen kelime ve üslupla birlikte değerlendirir, verilmek istenen "mesajı" çözmeye çalışırdı. Hiç yanılmazdı demek gerçekçi olmaz, ama yaptığı analizler çoğu kez doğrulardı. Kelimenin tam anlamıyla kısa pantolonlu

denilebilecek bir yaşta partili olmuş, 1970'teki Büyük Kongre'de, daha henüz 23 yaşında iken, TİP Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmiştir. 12 Mart 1971 Muhtırası sonrası, başta Behice Boran olmak üzere diğer partili arkadaşlarıyla birlikte 141-142'den yargılanmış, 12 yıl altı ay ağır hapis ve 4 yıl iki ay da sürgün cezası almıştır. 1974 affından sonra serbest kalan

Sakalsız, 1975 yılında TİP'in yeniden kuruluşuna katılmış. Merkez Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra Ankara İl Başkanlığı'nı da üstlenmiştir. Daha sonra TİP Başkanlık Kurulu üyeliği de yapan Sakalsız, 12 Eylül 1980'deki Askeri Faşist Darbe sonrasında yurt dışına çıkmıştır.

Yurt dışında TİP Politbüro üyeliğinin yanı sıra Avrupa Sorumlusu olarak görev yapan Osman Sakalsız, TKP ile sürdürülen birlik sürecine de katılmış, Boran ve

Sargın'ın en yakın çalışma arkadaşı olmuştur.

TBKP'de Genel Başkan Yardımcılığı görevi yapan Sakalsız, 90 sonrası ülkeye dönmüş, oluşturulan birlik süreçlerine aktif olarak katılmış, son olarak da ÖDP'de görev almıştır.

Osman Sakalsız dendiğinde tabii aklıma yaşanmış bir sürü anı geliyor. Biri şöyle: Moskova'da, Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nde ve en az bir hafta süreceği önceden belirlenen bir toplantıdayız. TBKP'den 10, TSİP'ten de 7 olmak üzere toplam 17 kişiyiz. Bir akşam TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'ın odasındaydık. Kaçmaz, 'ne olacak bu sovyetlerin hali?' diye, içinden geçenleri yüksek sesle ifade etti. Hiç unutmam, Osman "Ahmetciğim bırak Sovyetleri, bizim halimiz ne olacak, sen onu söyle?" dedi.

Siyaset ve sigara... Osman Sakalsız, 65 yıllık kısa ömrünün en az 50 yılını bu ikili ile birlikte sürdürdü ve onlara hiç "iharet" etmedi. Geçirdiği çok ciddi bir akciğer ameliyatı sonrası Dusseldorf'ta bir hastanede yatıyordu ve sıra bile gizlice sigara içtiğini, eşi Zerrin dahil, herkes biliyordu.

TAN ORAL

MİLET BAŞKA ŞEY, ULUS BAŞKA!..

NATION BAMBASKA!..

MIHRİ HATUN

Osmanlı'nın ilk kadın şairlerindendir. Yaşadığı döneme baktığımızda ve taassubun kadına karşı önyargısını göz önüne aldığımızda Mihrî Hatun'un çağın çok çok ilerisinde olduğunu görürüz.

Asıl ismi (Kadınlığın Güneşi anlamına gelen) Mihrünnisa'ydı. Bazı kaynaklar ise adının Fahrünnisa (Kadınlığın Onuru) olduğunu yazarlar.

Babası Amasya Kadısı Hasan Amasyevî idi, dedesi Halvetî şeyhlerinden Şücaeddin Pir İlyâs'tı.

Babası aynı zamanda Beyâtî mahlâsıyla şiir yazan bir şairdi.

Genç kadın ilk yazdığı şiirlerde babasının mahlasını kullanmış, sonra onun tavsiyesi üzerine Mihrî olmuştur.

1460'ta Amasya Sancağı'nda doğdu. Toplumun üst katmanlarına mensup olmasını iyi değerlendirdi, yaşadığı konakta eğitim gördü, Farsça ve Arapça öğrendi, o kısıtlı imkânlarda kitap okudu. Matbaanın olmadığı, kitapların ancak el yazısıyla çoğaltıldığı bir dönemde kadı kızı da olsa bir kadının kitap okuması tabii ki ender bir olaydı. Mihrünnisa Hatun sadece edebiyatla ilgilenmedi, bilim dallarından bulabildiği kitapları da okudu.

Mihrî Hatun'un eğitimi hakkında Evliya Çelebi "yetmiş cild kitâb-ı muteberi hıfzedüp cümle ulemayı mübahase-i ulûm ve fûnunda aciz bırakmış." (yetmiş cilt saygın kitabı okuyup bütün bilginleri bilim ve fende aciz bırakmıştır) der.

Amasya Şehzadelerin eğitildiği bir şehir olduğundan seçkin bir okumuşlar çevresi de bulunmaktaydı.

Örneğin sonradan II. Bayezid olarak tahta çıkacak Veliaht ve o Padişah olduktan sonra oğlu Şehzade Ahmed Amasya'da yetiştirilen Osmanlı Sarayı mensuplarıydı. Şehzadeler tabii ki etraflarında edebiyat, ilahiyat ve bilim insanlarını topluyorlardı. Mihrünnisa Hatun'un da o meclislere davet edildiği belirtilir. O meclislerde çeşitli alanlardaki bilgisi ve fikirleriyle saygı duyulan bir şahsiyet olmuştur.

Bununla birlikte hangi sosyal sınıftan olursa olsun bir kadının kocaya varmak yerine, şiir yazmaya kalkışması görülmüş bir olay değildi. Babasının kızına "şaire olmak sana mı düştü, elinin hamuruyla erkek işine kalkışma" diyeceğine, ona mahlâs bulması da aynı derecede az rastlanır bir olaydı.

Hele hele Kadın Kızı aşk şiirleri yazıyorsa –katli vacip olmasa bile– bir an evvel baş göz edilmeli ve evinde oturup çocuk yapmalıydı.

Divan şairi kadınların erkek şairler gibi yazmasından farklı olarak Mihrî Hatun gazellerinde, kasidelerinde kadınlığını hissettirmiştir.

Oysa Mihrî Hatun bakın bir gazelinde neler yazıyordu?

Âteş-i gamda kebâb oldu ciger döne döne

Göklere çıktı duhânumla şerer döne döne

(Gaimın ateşinden ciğerim döne döne kebab oldu/ Dumanım ve kıvılcımlar döne döne göklere çıktı)

Cân firâkuñla fitîl oldu gönül hânesine

Ten hayâlünle fener oldu yanar döne döne

(Can ayrılık ateşiyle gönül evine fitil oldu / Ten hayalinle döne döne yanan fener oldu)

Görüldüğü gibi 15 yy. Osmanlı'sında bir kadın şair, sadece aşkı gönülden söz etmiyordu, ten (cinsellik) üzerine de vurgu yapıyordu.

Mihrünnisa Hatun karşılık görmeyen bir aşkını tariz beyitleriyle ifade eder. Bu şiirin devrin Divan şairi Necati'ye yazıldığı iler sürülmektedir:

Ben umardım ki seni yâr-ı vefâ-dâr olasın

Ne bileydin ki seni böyle cefâ-kâr olasın

Hele sen kaaide-î cevde eksik komadın

Dostluk hakkı ise ancağ ola var olasın

Reh-i âşkında neler çektiğüm ey dost benim

Bilesin bir gün ola aşka giriftâr olasın

Sözüm uymadın ey asılası dil dilerim

Ser-i zülfüne anın âhiri ber-dâr olasın

Sen ki cân gül-şenin bi gül-i nev-restesinin

Ne revâdır bu ki her hâr ü hasa yâr olasın

Beni âzâde iken aşka giriftâr itdin

Göreyim sen de benim gibi giriftâr olasın

Bed-duâ etmezem ammâ ki Huda'dan dilerim

Bir senin gibi cefâ-kâra hevâ-dâr olasın

Şimdi bir hâldeyüz kim ilenen düşmanına

Der ki Mihrî gibi sen dahi siyeh-kâr olasın

Mihrî Hatun'un yaşamı hakkında fazlaca bilgi sahibi değiliz, ama onun hakkında yazılmış ciddi makaleler hatta akademik tezler bulunuyor. Bazı kaynaklara göre 1506, bazılarına göre Miladi 1512 yılında öldüğü söyleniyor. Mezarı Amasya'da dedesinin yanındadır. Mezartaşı üzerinde ölümüyle ilgili tarih düşülmüş olması gerekir, ama demek yazılar okunmuyor ki, tarih konusunda kaynaklar değişik.

2010'lu yıllarda olağanmış gibi okuduğumuz bu dizeleri ve o yaşamı 1400'lerin ikinci yarısına gönderirsek Mihrünnisa Hatun'un devrimci kişiliğine, salt erkeklerle özgü olan Divan Edebiyatına ismini yazdırmasına ancak hayranlık duyabiliriz.

Sovyet Türkologu olan Elena Mashtakova Mihrî Divanı'nı 1967'de Moskova'da açıklamalı olarak yayınlamıştır. Divan daha sonra 2007'de Mihrî Divanı, Mehmet Aslan tarafından Amasya Valiliği Kültür Yayınları'ndan çıkmıştır. Divanın Arap harfleriyle yazılmış kopyası da mevcuttur.

Not: Bu sayfada kullandığımız illüstrasyon Mihrî Hatun'un tasviri değil. Resim soylu sınıftan bir Osmanlı kadını temsil ediyor.

